

การชำระเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ

มาณิสรา บุญชูศรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมและการพัฒนา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การชำระเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ

นางสาวมาณิสา บุญชูศรี

ผู้วิจัย

อาจารย์เพชร สุวรรณภาชน์, ปริญญาโท

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ชนบทร วงศ์กาฬสินธุ์, Ph.D.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ศาสตราจารย์ บรรจง มไหสวริยะ

พ.บ. , ว.ว. ออร์โทปิดิกส์

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

อาจารย์จิตชายักษ์ ยมาภัย, ค.ด.

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวัฒนธรรมและการพัฒนา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การชำระเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมและการพัฒนา)

วันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2556

.....

นางสาวมาณิสา บุญชูศรี

ผู้วิจัย

.....

อาจารย์วีระ พันธุ์เสือ, Ph.D.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

อาจารย์พชร สุวรรณภานัน, ปร.ด.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

อาจารย์ชนบทร วงศ์กาฬสินธุ์, Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ศาสตราจารย์ บรรจง มไหสวริยะ

พ.บ. , ว.ว. ออร์โธปิดิกส์

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

รองศาสตราจารย์ โสภนา ศรีจำปา, Ph.D.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เพชร สุวรรณภาชน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ชนบพรวงศ์กาฬสินธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องและเป็นที่กำลังใจให้ผู้วิจัยในการทำวิทยานิพนธ์ กราบขอบพระคุณอาจารย์วิระ พันธุ์เสือ ที่เสียสละเวลามาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้งให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์เทาะปอย อาจารย์เชื้อสายมอญ จากมหาวิทยาลัยศิลปวัฒนธรรม ประเทศพม่า ที่ช่วยอนุเคราะห์ข้อมูลประวัติคนตรึมมอญ นายกะเข้า ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมมอญบ้านวังกะ และหัวหน้าวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ที่อนุเคราะห์ข้อมูลเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับวงปีพาทย์มอญหงสาวดี น้องอนิสา ผู้ช่วยเป็นล่ามแปลภาษามอญ พี่ๆ น้องๆ นักดนตรีวงปีพาทย์มอญหงสาวดีทุกคน ที่กรุณาให้ความรู้อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอขอบพระคุณ คุณป้าน้ำผึ้ง สวัสดิ์สุข พี่วันชาย วุฒิสวรรณ และพี่สุดาภานท์ อ่อนตา ที่ให้ความเมตตาให้ที่พักอาศัยกับผู้วิจัยตลอดระยะเวลาที่อยู่บ้านวังกะ

ขอขอบพระคุณพี่อรัญญา เจริญหงส์สา ที่อนุเคราะห์ข้อมูลความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมมอญบ้านวังกะ อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ วิทยาลัยนาฏศิลป์ ทิชากร ทองปรน ที่สละเวลาไปช่วยเก็บข้อมูลที่บ้านวังกะ สมกนก ยิ้มสนิท ที่คอยสอบถามว่ามีอะไรให้ช่วยไหม และชลธิชา รัตนอุดม ถึงไม่มีโอกาสได้ไปช่วยเก็บข้อมูล แต่ก็คอยสอบถามความคืบหน้าตลอด

สุดท้ายนี้ขอกราบขอบพระคุณครอบครัว คุณย่าสุดาพันธ์ บุญชูศรี คุณอากรกฎ คุณแม่อุบลพรรณ จุฑาสมิต ที่คอยช่วยเหลือในเรื่องการตรวจสอบข้อมูล และให้ทุนในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ คุณอาทุกท่าน แม่สุณีย์ พี่ณัฐวดี น้องผณินทร น้องกฤตฤณ น้องสุทธิดา ที่ช่วยวาดรูปให้ น้องชวัลญา ที่ช่วยด้านเอกสารต่างๆ น้องภารุจ และน้องณุตตรา ขอขอบคุณที่คอยดูแลเอาใจใส่ ให้ความรัก ความอบอุ่น คอยช่วยเหลือและเป็นที่กำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดมา สุดท้ายนี้ขอบคุณที่ทำให้เราได้เกิดมาเป็นครอบครัวเดียวกัน

มาณิสา บุญชูศรี

การธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ

THE PRESERVATION OF MON-HONGSSAWADI PIPHAT BAND: MON BAN WANGKA COMMUNITY

มานิตา บุญชูศรี 5137496 LCCU/M

ศศ.ม. (วัฒนธรรมและการพัฒนา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : พชร สุวรรณภาษณ์, ปร.ด. (ดนตรี), ขนบพร วงศ์กาฬสินธุ์, Ph.D. (CREATIVITY PSYCHOLOGY)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเอกลักษณ์และการธำรงเอกลักษณ์ทางดนตรีของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของชาวมอญบ้านวังกะที่มีความสามารถด้านดนตรี เพื่อสืบสานวัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิมของชาวมอญทั้งในด้านเครื่องดนตรี วงดนตรี รูปแบบและเนื้อหาการแสดง บทเพลง ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีทางมานุษยวิทยาการดนตรี (Ethnomusicology) บูรณาการกับแนวคิดการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity) ในการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นการทำงานภาคสนาม การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก และการวิเคราะห์ข้อมูลดนตรีในบริบททางสังคมวัฒนธรรมของมอญบ้านวังกะ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการศึกษาพบว่า วงปีพาทย์มอญหงสาวดีเป็นวงดนตรีที่มีเอกลักษณ์ทางดนตรีโดดเด่นหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านนักดนตรี เป็นชาวมอญที่อยู่อาศัยในพื้นที่บ้านวังกะ มีการเรียนรู้และสืบทอดเฉพาะในชุมชน 2) ด้านเครื่องดนตรี และวงดนตรี มีรูปทรงเป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นมอญที่เครื่องดนตรี ใช้เครื่องดนตรีที่มีรูปแบบทางกายภาพและระบบเสียงแบบมอญ และการรวมวงในรูปแบบวงปีพาทย์มอญแบบดั้งเดิม 3) ด้านรูปแบบและเนื้อหาการแสดง มีโอกาสขึ้นตอนและวิธีการแสดงที่มีรูปแบบ เนื้อหาสะท้อนความเป็นคนมอญซึ่งสืบทอดต่อกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน 4) ด้านบทเพลง มีเนื้อร้องทั้งที่เป็นของเก่าและประพันธ์ขึ้นใหม่เป็นภาษามอญ มีความหมายเกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรมของชาวมอญ ทำนองเพลงเน้นทำนองของเก่าเป็นหลัก ส่วนวิธีการบรรเลงยังคงรักษาเอกลักษณ์ของปีพาทย์มอญแบบดั้งเดิม ด้านการธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี พบว่ามีกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การฝึกอบรมนักดนตรีให้มีการพัฒนาทักษะทางดนตรีอย่างต่อเนื่อง การเผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีมอญให้เป็นที่รู้จักทั้งในและนอกชุมชนในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานประเพณีหรืองานวันชาติมอญ จนเป็นที่ยอมรับของชาวมอญทั่วไปทั้งในระดับท้องถิ่น และในระดับประเทศ และการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีมอญให้กับเยาวชนที่สนใจและสังคม ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่าแม้วิถีชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมสมัยใหม่ แต่วงปีพาทย์มอญหงสาวดีก็ยังคงธำรงเอกลักษณ์วัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิมของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ซึ่งนอกจากสะท้อนให้เห็นความสามารถในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดแล้ว ยังแสดงถึงการใช้และบทบาทหน้าที่ของดนตรีที่ยังคงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะ

คำสำคัญ : วงปีพาทย์มอญหงสาวดี /มอญบ้านวังกะ /เอกลักษณ์ทางดนตรี /การธำรงเอกลักษณ์ /มานุษยวิทยาการดนตรี

THE PRESERVATION OF MON-HONGSSAWADI PIPHAT BAND: MON BAN WANGKA COMMUNITY

MANISA BOONCHUSRI 5137496 LCCU/M

M. A. (CULTURE AND DEVELOPMENT)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: PHODCHARA SUWANNAPHACHANA, Ph.D. (MUSIC), KANOPPORN WONGGARASIN, Ph.D. (CREATIVITY PSYCHOLOGY)

ABSTRACT

The objective of this research was to study the characteristics of music and the preservation of the Mon-hongssawadi Piphat band, in which the members are Mon people from the Ban Wangka community who are talented in music. Their aim is the preservation of the culture of Mon traditional music in the aspect of musical instruments, bands, styles, content of the performance, and repertoires. Ethnomusicological study was adapted and integrated with the preservation of cultural identity approach for use in this qualitative research. Methodology included field research, participant observation, in-depth interview, and musical culture analysis in sociocultural context of the Mon Ban Wangka community, Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province.

The results revealed that the Mon-hongssawadi Piphat band consisted of musical identity in many aspects: 1) musician: they are Mon people who reside in the area of Ban Wangka community. The musical knowledge is learnt and passed down only in the community; 2) music instruments and the band: a swan is the symbol of Mon music instruments. The physical design and musical composition represents a uniquely Mon characteristic. The ensemble of the band is done in the style of traditional Mon Piphat band; 3) style and content of the performance: the opportunities, processes, and the performance represent the style and content that reflects traditional Mon characteristics which have been passed down from the past to the present; 4) repertoires: the lyrics consist of both traditional and newly composed ones in Mon language. The content of the song is about Mon society and culture. Most of the rhythms are mainly the traditional ones. The performance is still done in the traditional Mon Piphat style. For the preservation aspect of Mon-hongssawadi Piphat band, it was found that there are many activities that reflect the preservation: the training of the musician to continually improve their musical skill; the presentation of Mon culture inside and outside of the community; the performances in various occasions such as local festivals or Mon national day, which was widely accepted by general Mon people both in the local and national level; the preservation and education of musical culture to youth and society. The results showed that, even though the lifestyle of Mon people of Ban Wangka community has changed by the influence of modern society the Mon-hongssawadi Piphat band is still able to firmly preserve their traditional musical culture. This reflects the capability of the band to adapt to the changing society, and the role of Mon musical culture which is still important to the way of life of the Mon Ban Wangka community.

KEY WORDS: MON-HONGSSAWADI PIPHAT BAND/MON BAN WANGKA
COMMUNITY/MUSICAL IDENTITY/PRESERVATION /
ETHNOMUSICOLOGY

154 pages

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามในการวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 ขอบเขตงานวิจัย	4
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น	4
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	6
2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	6
2.1.1 แนวคิดมานุษยวิทยาคนตรี	6
2.2.2 แนวคิดเรื่องการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม	8
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมานุษยวิทยาคนตรี	11
2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีมอญ	13
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	16
3.1 ระเบียบวิธีวิจัย	16

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2 วิธีการ	17
3.2.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา	17
3.2.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา	17
3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	19
3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	21
3.2.5 จริยธรรมในการวิจัย	21
3.3 สรุปผลการวิจัย	22
บทที่ 4 วัฒนธรรมดนตรีมอญบ้านวังกะ	23
4.1 การอพยพของชาวมอญในประเทศไทย	23
4.1.1 การแพร่กระจายของชาวมอญในประเทศไทย	23
4.1.2 มอญบ้านวังกะ อำเภอสังขละบุรี	30
4.2 วัฒนธรรมดนตรีมอญบ้านวังกะ	59
4.2.1 ดนตรีในวิถีชีวิตมอญบ้านวังกะ	59
4.2.2 ดนตรีมอญบ้านวังกะ	60
บทที่ 5 การธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ	63
5.1 เอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	63
5.1.1 ประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	64
5.1.2 นักดนตรีของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	65
5.1.3 เครื่องดนตรีในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	69
5.1.4 รูปแบบการแสดงของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	79
5.1.5 บทเพลง	82
5.1.6 บทบาทหน้าที่ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดีที่มีต่อบ้านวังกะ	109
5.2 การธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	109
5.2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	110
5.2.2 กิจกรรมที่เอื้อต่อการธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	112

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2.3 ผลการรํารงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	114
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	116
6.1 สรุปผลการวิจัย	116
6.1.1 เอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	117
6.1.2 การรํารงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	118
6.2 อภิปรายผล	120
6.3 ข้อเสนอแนะ	121
บทสรุปแบบสมบูรณํ์	123
บทสรุปแบบสมบูรณํ์ภาษาอังกฤษ	132
บรรณานุกรม	142
ภาคผนวก	145
ภาคผนวก ก ประวัติความเป็นมาของเมืองหงสาวดี	146
ภาคผนวก ข อภิธานศัพท์	148
ประวัติผู้วิจัย	154

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
4.1 แสดงจำนวนตำบล และหมู่บ้านในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	37
4.2 แสดงจำนวนประชากร ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี	38
5.1 ระดับเสียงของจายม	71
5.2 ระดับเสียงของปี่ตะหลาน	72
5.3 ระดับเสียงของปี่ตะเหลด	73
5.4 ระดับเสียงของปี่ก้าน	74
5.5 ระดับเสียงของปี่หวาย	75
5.6 ระดับเสียงของตะโหลด	77

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 แผนผังการรํารงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	9
4.1 แผนที่แสดงเส้นทางการอพยพของชาวมอญสู่ประเทศไทย	24
4.2 แผนที่มอญในประเทศไทย	28
4.3 แผนที่แสดงที่อยู่อาศัยของมอญในจังหวัดกาญจนบุรี	30
4.4 สะพานมอญ	35
4.5 วัดวังแก้วเวการาม	35
4.6 รอยพระพุทธรบาทจำลอง	36
4.7 เจดีย์พุทธคยาจำลอง	36
4.8 อักษรมอญในปัจจุบัน	40
4.9 รูปปั้นหลวงพ่อดุตตะ	41
4.10 ชายหญิงชาวมอญบ้านวังกะแต่งกายด้วยชุดประจำชาติ	42
4.11 ตลาดวัดวังแก้วเวการาม	42
4.12 ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก	43
4.13 นักเรียนโรงเรียนวัดวังแก้วเวการาม	44
4.14 บ้านของชาวมอญบ้านวังกะ	44
4.15 แกงฮังเลมอญ	45
4.16 แกงกระเจียบมอญ	45
4.17 ขนมจีนน้ำยาหยวกกล้วย	46
4.18 ยํ้าสามมอญ	46
4.19 ปฏิทินประเพณี 12 เดือนของชาวมอญบ้านวังกะ	47
4.20 ธงชาติมอญ	59
4.21 รูปแบบการจัดวงก่วนก๊วตมอญ	60

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
4.22 รูปแบบการจัดวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	61
5.1 วงปีพาทย์มอญหงสาวดี	64
5.2 แผนผังโครงสร้างศูนย์วัฒนธรรมมอญ	65
5.3 นายจีเวน	66
5.4 นางหงส์ษา	66
5.5 นางสาวอนิสา หล่อเหลี่ยม	67
5.6 นางโกนถ่อ อุดมขจรกิตติ	67
5.7 นายปิ่นเข้ออกปอน	67
5.8 นายโต๊ะ	68
5.9 นายคอนไซ	68
5.10 นายโทะปะปาย	68
5.11 นายกะเซ้า	69
5.12 จยาม	70
5.13 โกร	71
5.14 ปัดตะหลาด	72
5.15 ปัดหะเหลิด	73
5.16 ปัดก้าน	74
5.17 ปัดห่วย	75
5.18 หะปอนหะโหนก	76
5.19 ตะโหลด	76
5.20 หะดี	77
5.21 ฉับ	78
5.22 หม่อง	78

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
5.23 เครื่องบูชาในการทำพิธีไหว้ครูก่อนที่จะทำการแสดง	79
5.24 แผนผังการผสมวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	80
5.25 ชุดแต่งกายของนักดนตรีชาย – หญิงประจำวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	82
5.26 แผนผังการถ่ายทอดดนตรีในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี	114

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ดนตรีพื้นเมืองของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ว่าจะเป็นมอญ ไทย พม่า ลาว กัมพูชา ล้วนมีความคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะมอญกับไทยมีความใกล้เคียงกันที่สุด ทั้งเครื่องดนตรีทางดนตรี และทำนองเพลง ซึ่งดนตรีไทยก็รับอิทธิพลของดนตรีมอญมาไม่น้อย รวมทั้งครูเพลงยังได้มีการแต่งเพลงไทยเดิมสำเนียงมอญขึ้นมาอีกมากมาย และสิ่งที่โดดเด่นของดนตรีมอญ คือ วงปี่พาทย์มอญ เป็นที่นิยมของวงการเพลงไทยเดิมมาทุกยุคทุกสมัย นอกจากนี้การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของชนกลุ่มย่อยทางวัฒนธรรม ยังช่วยส่งผลก่อให้เกิดความภาคภูมิใจของคนในวัฒนธรรมนั้นๆ เกิดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของเขา เกิดการยอมรับในภูมิปัญญาชาวบ้าน (พรทิพย์ พร้อมมูล, 2552: 20) การศึกษาดนตรีภูมิภาคต่างๆ จึงได้มีความหมายเพียงแค่นิยามของวัฒนธรรมประจำชาตินั้น ๆ เป็นหลัก แต่ยังหมายความถึงดนตรีและวัฒนธรรมของบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ณ ที่ใดที่หนึ่งโดยเฉพาะ (ปัญญา รุ่งเรือง, 2541: 116)

มอญ เป็นชนชาติเก่าแก่ มีอารยธรรมรุ่งเรืองมาชนชาติหนึ่ง แม้ในปัจจุบันชนชาติมอญจะไม่มีประเทศปกครองตนเอง แต่ยังพบว่าวัฒนธรรมประเพณีชนชาติต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ล้วนได้รับอิทธิพลมอญทั้งด้านภาษา ศาสนา สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ความเชื่อและประเพณีต่าง ๆ แทรกซึมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน จากพงศาวดารพม่ากล่าวว่า "มอญเป็นชนชาติแรกที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในพม่า มาเป็นเวลาหลายศตวรรษก่อนคริสตกาล" คาดว่าน่าจะอพยพมาจากตอนกลางของทวีปเอเชีย เข้ามาตั้งอาณาจักรของตนทางตอนใต้ บริเวณลุ่มแม่น้ำสาละวิน และแม่น้ำสะโตง ซึ่งบริเวณนี้ในเอกสารของจีน และอินเดียเรียกว่า "ดินแดนสุวรรณภูมิ" (<http://www.openbase.in.th/node/9781> สุคารา สุจฉายา ค้นหาเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2555)

ปัญหาการเมืองในประเทศพม่าที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2491 – 2492 นำความขมขื่นมาสู่ชาวมอญอย่างมาก และส่งผลต่อสภาพความเป็นอยู่ของชาวมอญในพม่าให้ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ตลอดจนความเดือดร้อนที่ได้รับจากการปกครองอย่างกดขี่ของรัฐบาลพม่า รวมทั้งยังถูกบีบคั้นในเรื่องการเก็บภาษีและการเกณฑ์แรงงาน นำมาสู่การอพยพเข้าประเทศไทยครั้งใหญ่ รวมไปถึงอีกหลายระลอกที่ตามมา

ชาวมอญพากันอพยพเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของรัฐมอญ โดยเข้ามาทางจังหวัดกาญจนบุรีและราชบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนที่ทุรกันดาร ยากต่อการติดต่อกับตัวจังหวัด และมีช่องทางเข้าออกประเทศไทยกับประเทศพม่าหลายแห่ง ซึ่งทำให้การเคลื่อนย้ายเข้าออกเป็นไปได้ง่าย การควบคุมดูแลจากเจ้าหน้าที่ไม่ทั่วถึงด้วยมีอัตราค่าส่งไม่เพียงพอ จึงทำให้มีผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเป็นการเข้าเมืองที่ผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก (ดวงกมล สุคนธ์ทรัพย์, 2524: 2)

ด้านภาษาและวัฒนธรรมมอญ ได้มีการค้นพบศิลาจารึกที่วัดโพธิ์ร้าง ในปีพ.ศ.1143 เป็นอักษรมอญโบราณที่เก่าแก่ที่สุด ในบรรดาจารึกภาษามอญที่ได้ค้นพบ ในแถบเอเชียอาคเนย์ เป็นจารึกที่เขียนด้วยตัวอักษรปัลลวะ ประมาณพุทธศตวรรษที่ 16 - 17 ตัวอักษรได้เปลี่ยนจากตัวอักษรปัลลวะมาเป็นตัวสี่เหลี่ยม ชาวมอญได้ใช้อักษรสี่เหลี่ยมเรื่อยมา จนมาถึงในพุทธศตวรรษที่ 21 ก็ได้กลายเป็นอักษรมอญปัจจุบันที่มีลักษณะกลม สันนิษฐานว่าเกิดจากการจารหนังสือโดยใช้เหล็กจารลงบนใบลาน ส่วนวัฒนธรรมมอญ ชาวมอญมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นหลายอย่าง เช่น การแต่งกาย ผู้หญิงส่วนมากจะนุ่งผ้าถุงและใส่เสื้อผ้าธรรมดา ส่วนผู้ชายจะนุ่งโสร่งหรือกางเกง นอกจากนี้ชาวมอญยังมีวัฒนธรรมประเพณีของตน คือ ประเพณีสิบสองเดือน เป็นประเพณีทางศาสนาที่คนมอญปฏิบัติสืบทอดกันมาทั้ง 12 เดือน เป็นต้น

ด้านวัฒนธรรมดนตรีมอญนั้น นอกจากจะสามารถธำรงรักษาดนตรีมอญของตนแล้ว ยังมีการผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีกับท้องถิ่นอื่น เช่น ดนตรีมอญกับดนตรีพม่า หรือ ดนตรีมอญกับดนตรีไทย ดังจะเห็นว่าวัฒนธรรมดนตรีของไทยได้รับอิทธิพลจาก "มอญ" มามาก เช่น "ปี่พาทย์มอญ" และรักษาแบบแผน ลักษณะเฉพาะทางดนตรีของมอญไว้จนถึงปัจจุบัน และยังคงคำเรียกว่า ปี่พาทย์มอญ อันหมายถึงการผสมวงดนตรีในแบบฉบับของวัฒนธรรมดนตรีมอญ นิยมบรรเลงในงานศพ นอกจากนี้ยังพบว่าดนตรีไทยที่มีชื่อเพลงว่า มอญ หรือเพลงไทยในสำเนียงมอญนั้น มีจำนวนมากถึง 17 เพลง เช่น มอญคู่ดาว มอญชมจันทร์ มอญรำดาบ มอญอ้อยอิง นอกจากนี้ก็ยังมี มอญร้องไห้ มอญนกขมิ้น ฯลฯ ซึ่งลักษณะเฉพาะของเพลงและทำนองเพลงมอญค่อนข้างจะซ้ำ มีอารมณ์เศร้า แต่ที่มีจังหวะสนุกสนานก็มีบ้าง เช่น กราวรำมอญ มอญแปลง ฯ นอกจากนี้เครื่องดนตรีประเภทให้จังหวะ คือ กลองที่เรียกว่าเปิงมาง อันเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งของวงปี่พาทย์มอญนั้น เดิมเป็นของ "มอญ" ไทยเรานำมาผสมในวงปี่พาทย์มอญ ทำคอกล้อมเครื่องดนตรีเป็นวงกลมหลายวง เรียกชื่อใหม่ว่า เปิงมางคอก

ชาวมอญบ้านวังกะก็เช่นกันแม้จะเป็นผู้อพยพมา แต่ก็ยังคงมีดนตรีแทรกซึมในวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีการใช้ดนตรีในวิถีชีวิต ดนตรีในพิธีกรรม ดนตรีในเทศกาลต่าง ๆ วงดนตรีปี่พาทย์มอญหงสาวดีเป็นวงดนตรีของชาวบ้านวังกะที่รวมตัวกันออกแสดงในงานต่าง ๆ เป็นวง

ดนตรีที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เป็นที่ยอมรับทั่วไปทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับประเทศ มีบทบาทต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะ ดังจะเห็นได้จากการแสดงดนตรีในงานพิธีกรรมของชาวมอญ เช่น การแสดงดนตรีในงานวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดุตตะ การแสดงดนตรีในงานวันชาติมอญ หรือเปิดการแสดงนอกพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย รวมทั้งบรรยายให้แก่หน่วยงานราชการหรือสถาบันต่างๆ ที่สนใจ ทำให้วัฒนธรรมมอญได้รับความเผยแพร่ อีกทั้งยังเป็นการธำรงวัฒนธรรมด้านดนตรีมอญอีกด้วย

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาการธำรงเอกลักษณ์ดนตรี และกระบวนการธำรงเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยวิเคราะห์วัฒนธรรมดนตรีอันเป็นเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี ที่ยังคงมีการสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน จากการสำรวจเบื้องต้นพบว่า ในพื้นที่หมู่บ้านวังกะ มีวงดนตรีปี่พาทย์มอญหงสาวดีที่ยังคงมีบทบาทในสังคม ชาวบ้านยังคงให้ความนิยม ดังจะเห็นได้จากการแสดงตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานออกพรรษา งานบวช และงานประจำปี (ซึ่งจัดในเดือน 3 ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดของหลวงพ่อดุตตะ) มีเครื่องดนตรีมอญที่ใช้บรรเลง ได้แก่ จยาม (จะเข้), โกร (ซอ), ปัดตะหลาด (ระนาด), ปัดหะเหลิด (ระนาดเหล็ก), ปัดก้าน (ฆ้องมอญ), ปัดห่วย (เปิงมาง), หะปอนหะโหนก (เปิงใหญ่), หะดี (ฉิ่ง), ฉับ (ฉาบ), หม่อง (โหม่ง), ตะโหลด (ปี่) เป็นเครื่องดนตรีที่มีรูปแบบเฉพาะ คือมีรูปทรงเป็นสัญลักษณ์อยู่ที่เครื่องดนตรี ซึ่งทรงสิ่งเหล่านี้ที่ชาวมอญนับถือ บทเพลงที่ใช้บรรเลงมีทั้งเพลงจังหวะช้า จังหวะเร็ว และเพลงที่แต่งขึ้นมาใหม่เพื่อรำลึกถึงหลวงพ่อดุตตะ ที่สร้างคุณประโยชน์ให้กับชาวมอญบ้านวังกะ เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าชาวมอญบ้านวังกะยังคงสืบทอดวัฒนธรรมของตนเองจนถึงลูกหลาน แม้ในปัจจุบันคนหนุ่มสาวชาวมอญบ้านวังกะได้เข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่ในจังหวัดกาญจนบุรี และที่อื่น ๆ แต่ก็ยังคงรักษาภาษา การแต่งกาย ประเพณีและดนตรีมอญอันเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้ได้

1.2 คำถามในการวิจัย

ทำไมวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี จึงยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นมอญไว้ได้

1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ทางดนตรีของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงคุณค่าของคนต่อชาวมอญ ลักษณะของคนมอญบ้านวังกะ และวิธีการถ่ายทอดของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี การวิจัยนี้สามารถใช้เป็นองค์ความรู้ด้านดนตรีให้กับผู้ที่สนใจศึกษาวัฒนธรรมดนตรีในกลุ่มชาติพันธุ์มอญต่อไป

1.5 ขอบเขตงานวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งประเด็นศึกษาการสร้างเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ ผ่านกรณีศึกษาปี่พาทย์มอญหงสาวดีเท่านั้น

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการถอดข้อมูล (Transcription) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เอกลักษณ์ทางดนตรี ของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี จะใช้การบันทึกโน้ตแบบตัวเลข ส่วนเนื้อร้องจะใช้ภาษามอญ และแปลความหมายเป็นไทย

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

มอญบ้านวังกะ หมายถึง เป็นชุมชนหนึ่งที่ยังรักษาวัฒนธรรมมอญในทุกด้าน เป็นชุมชนตัวอย่าง มีวงดนตรีปี่พาทย์มอญหงสาวดีอยู่ในชุมชน ปัจจุบันอยู่ที่บ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

วัฒนธรรมคนตรีมอญ หมายถึง คนตรีในวิถีชีวิตมอญบ้านวังกะ เช่น คนตรีในงานบุญ งานพิธีกรรม และงานเทศกาลต่าง ๆ ของชาวมอญบ้านวังกะ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางคนตรีสะท้อนวัฒนธรรม ภาษา ความเชื่อ สภาพสังคมได้เป็นอย่างดี

เอกลักษณ์ทางคนตรี หมายถึง ลักษณะที่เหมือนกันหรือมีร่วมกัน สิ่งที่แสดงความเป็นตัวตนของมอญ ในงานวิจัยนี้เน้นเอกลักษณ์ทางคนตรี เช่น เครื่องดนตรีส่วนใหญ่จะมีรูปหงส์เป็นสัญลักษณ์อยู่ที่เครื่องดนตรี ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญบ้านวังกะ เป็นต้น

การธำรง หมายถึง กระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมด้านคนตรีมอญบ้านวังกะให้คงอยู่ประกอบด้วย การฝึกอบรม การพัฒนา การเผยแพร่ การสืบทอด การอนุรักษ์ และการถ่ายทอด เป็นสิ่งที่ชาวมอญบ้านวังกะเป็นคนให้ความหมาย

วงปี่พาทย์มอญหงสาวดี หมายถึง ชั่ววงคนตรี มีรูปแบบของการผสมวงเฉพาะชาวมอญบ้านวังกะ ซึ่งมีชาวมอญในหมู่บ้านร่วมกันก่อตั้งขึ้น ใช้ชื่อเป็นภาษามอญว่า ก่วนกั๊วเดสะ นายมอญหงสาวตอ ซึ่งหมายถึง คนตรีที่สืบทอดมาจากเมืองหงสาวดี

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยเรื่อง การธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยที่มุ่งประเด็นการศึกษาเอกลักษณ์ และกระบวนการธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ซึ่งจะศึกษาและวิเคราะห์บริบทต่าง ๆ ที่สื่อถึงวิถีชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะ โดยใช้แนวคิดดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดมานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicology)

ดนตรีเป็นงานศิลปะของมนุษยชาติ ดนตรีของแต่ละกลุ่มชนมีความแตกต่างกันทุกชาติ ไม่ว่าจะเป็นยุโรป อเมริกา เอเชีย แอฟริกา หรือออสเตรเลีย ย่อมมีการสร้างงานดนตรี มีการศึกษาที่มาของดนตรีด้วย ในการศึกษาด้านมานุษยวิทยา คำว่า Ethno จัดเป็นแขนงย่อยของมานุษยวิทยาวัฒนธรรม (Culture Antropology) เป็นการศึกษาความเป็นมาของสรรพสิ่งที่เป็นเรื่องราวของมนุษย์ หรือสิ่งที่มนุษย์คิดว่าเป็นวัฒนธรรม ดังนั้นวัฒนธรรมที่นักมานุษยวิทยาวัฒนธรรมดำเนินการศึกษาจึงมีตั้งแต่วัฒนธรรมแบบดั้งเดิม (Primitive Culture) วัฒนธรรมสมัยใหม่ (Modern Culture) ศึกษาสิ่งที่เป็นนามธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม ค่านิยม ศึกษาแนวคิดต่างๆหลากหลายของแต่ละวัฒนธรรมหรือสภาวะวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-meterial Culture) (ณรงค์ชัย ปีกุรักษ์, 2544)

ดนตรีที่คงความเฉพาะของแต่ละกลุ่มสังคม ไม่ว่าจะเป็นดนตรีจีน ลังกา ไทย อาหรับ อินเดีย ญี่ปุ่น มอญ หรือที่อื่น ๆ ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก กฎเกณฑ์และระบบของดนตรีแต่ละกลุ่มสังคมย่อมมีข้อกำหนดของตนเองเป็นภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมนั้น การศึกษาดนตรีของชาวพื้นเมืองหรือคนตริ่นเผ่าที่กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ การมองโดยมีมุมมองที่ใช้คุณค่าของความเป็นท้องถิ่น ศึกษากระบวนการของท้องถิ่นโดยใช้เงื่อนไขทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นแนวทางในการอธิบาย ในด้านดนตรีได้มองดนตรีเป็นระบบเสียงที่เกิดจากมนุษย์ ทำให้ประกอบกันเป็นทำนองเพลง และศึกษาดนตรีตามแนวทางมานุษยวิทยา มีกระบวนการศึกษาตามเนื้อหาของ

ดนตรี ปรับเปลี่ยนกระบวนการคิดที่แคบเป็นมุมเดียวไปสู่การมองกว้างหลายมุมคิดมุมมอง ไม่ใช่กฎเกณฑ์ของดนตรีตะวันตกอธิบาย ทำให้ความเป็นมานุษยดนตรีวิทยามีความชัดเจนมากขึ้น ทศนคติต่อดนตรีชาวพื้นเมืองหรือของสังคมชนเผ่าเริ่มดีขึ้นตามลำดับ มีการบันทึกเพลงด้วยระบบโน้ตสากล เกิดการยอมรับในความหลากหลายของดนตรี ทั้งโครงสร้าง ลักษณะของดนตรี ความงามความไพเราะที่ไม่อาจนำดนตรีของวัฒนธรรมหนึ่งไปเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมหนึ่ง ซึ่งโดยความเป็นจริงแล้วไม่อาจเปรียบเทียบคุณค่าเหล่านั้นได้ เพราะดนตรีของมนุษย์ทุกเผ่าพันธุ์ย่อมมีสาระแห่งความไพเราะที่สมบูรณ์อยู่ในตัวเอง การศึกษาตามแนวมานุษยดนตรีวิทยาจึงใช้กระบวนการดังกล่าวในการพิจารณาไปพร้อมๆกับการศึกษาบริบทของดนตรีที่อยู่โดยรอบของสังคมและวัฒนธรรมนั้นๆ (ณรงค์ชัย ปิฎกฤษต์, 2544)

ในปีค.ศ.1885 Alexander J. Ellis นักมานุษยวิทยาผู้คิดค้นระบบเซนต์ (The cent system) ซึ่งใช้วัดและวิเคราะห์บันไดเสียงของวัฒนธรรมดนตรีตะวันตก ทำให้นักดนตรีวิทยาสามารถที่จะบันทึกเสียงดนตรีในสนาม ส่งผลดีต่อการทำงาน fieldwork อย่างมาก ผลงานดังกล่าวเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญให้กับนักวิชาการดนตรีรุ่นหลังได้ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาดนตรีวิทยาเชิงเปรียบเทียบในวัฒนธรรมอื่น

ปี ค.ศ. 1936 นักวิชาการชื่อ Mieczyslaw Kolinski กลับไม่เห็นด้วยกับการให้คำนิยามดนตรีชาติพันธุ์วรรณนาที่ผ่านๆ มาที่ว่า “วิชานี้เป็นศาสตร์ที่ศึกษาดนตรีที่ไม่ใช่ตะวันตก” โดยให้เหตุผลว่า “ความแตกต่างมีได้อยู่ที่ภูมิภาคที่ทำการศึกษา แต่อยู่ที่วิธีการศึกษาที่ทำให้วิชาดนตรีชาติพันธุ์วรรณนาแตกต่างกับวิชาดนตรีวิทยา”

ปีค.ศ. 1944 Marius Schneider กล่าวว่าจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดของวิชามานุษยวิทยาดนตรีก็คือ การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทั้งหมดของดนตรีชนิดอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ดนตรีตะวันตก

ปีค.ศ. 1959 Jaap Kunst ชาวดัตช์ผู้เชี่ยวชาญในดนตรีอินโดนีเซีย และเป็นผู้ริเริ่มใช้ศัพท์คำว่า Ethnomusicology เพราะเหตุว่าการศึกษาในสาขานี้ไม่ใช่การศึกษาดนตรีเปรียบเทียบ กล่าวคือ วัตถุประสงค์ของการศึกษาชาติพันธุ์ แต่เดิมคือการแต่งเพลงเปรียบเทียบ เป็นเพลงแบบดั้งเดิม ใช้เครื่องดนตรีดั้งเดิม จึงสำรวจทุกเพลงในชนเผ่าพื้นบ้านและชนิดของศิลปะดนตรีตะวันตก นอกจากนี้ยังมีการศึกษาด้านสังคมวิทยาของเพลง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของวัฒนธรรมดนตรี องค์ประกอบดนตรี ส่วนศิลปะและเพลงของตะวันตกนิยมไม่อยู่ในสาขาของตน

ซึ่งต่อมา Mantle Hood (ในปีค.ศ. 1960 อ้างถึงใน ปัทมาวดี อนันตบุญวัฒน์, 2549) นักวิชาการอีกท่านหนึ่งได้นำคำนิยามของคำว่า “Ethnomusicology” หรือดนตรีชาติพันธุ์วรรณนามาจากสมาคมดนตรีวิทยาอเมริกัน โดยเสนอว่า “วิชานี้เป็นสาขาวิชาที่มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเกี่ยวกับศิลปะการดนตรีในฐานะที่เป็นปรากฏการณ์ทางกายภาพ จิตวิทยาสุนทรียศาสตร์และ

วัฒนธรรม ดังนั้นนักวิชาการด้านดนตรีชาติพันธุ์วรรณาจึงเป็นนักค้นคว้าวิจัยที่มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเกี่ยวกับดนตรี” ของกลุ่มวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ

Alan Merriam 1964 ได้ให้ความหมายว่าดนตรีชาติพันธุ์วิทยา เป็นการศึกษาดนตรีในวัฒนธรรม เป็นวิธีการที่ต้องใช้ทั้งงานภาคสนามและงานในห้องทดลอง ซึ่งเป็นการรวบรวมและศึกษาในแง่ของพฤติกรรมของมนุษย์ โดยการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ทั้งตัวดนตรีและบริบททางดนตรี นอกจากนี้ Merriam ยังเป็นผู้ก่อตั้งสมาคมมานุษยดุริยางควิทยาด้วย

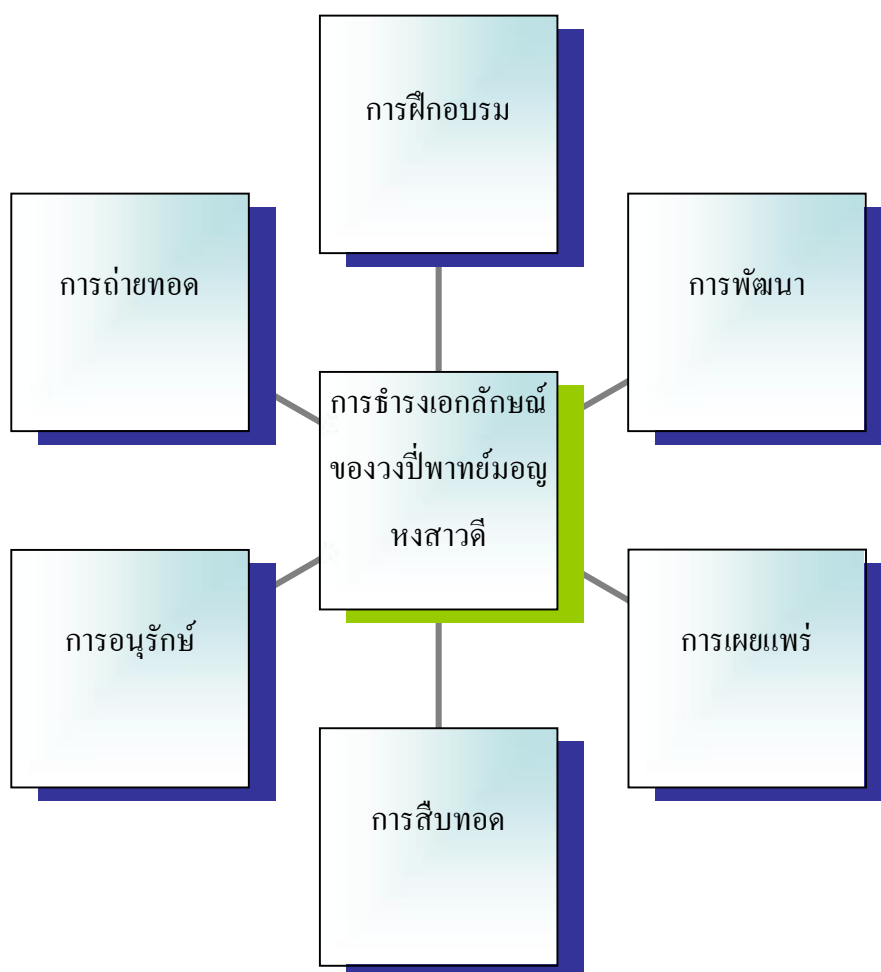
และในปีค.ศ. 1964 Bruno Nettl (อ้างถึงใน งามตา นันทขว้าง, 2550) ได้กล่าวถึงวิชามานุษยดุริยางควิทยาและแนวทางในการศึกษาทางด้านมานุษยดุริยางควิทยาไว้ในหนังสือ Theory and Method in Ethnomusicology ว่าวิชามานุษยดุริยางควิทยาเกิดขึ้นมาเป็นเวลากว่า 80 ปีแล้ว ในช่วงปี ค.ศ.1880 - 1890 เมื่อมีผู้เริ่มทำการศึกษาครั้งแรกในประเทศเยอรมันและอเมริกา โดยกลุ่มของนักวิชาการผู้ซึ่งอุทิศตนเพื่อการศึกษาดนตรี จึงทำให้เกิดการค้นคว้าและการตั้งสมมติฐานไปถึงแหล่งกำเนิดของดนตรีเหล่านั้น รวมถึงระยะเวลาในการเกิดการแลกเปลี่ยนของสังคมดนตรีนั้น ๆ

ดังนั้นคำว่า มานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicology) หมายถึง การศึกษาดนตรีที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันของสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยศึกษาตัวดนตรีในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต โดยศึกษานักดนตรี ผลงาน แนวคิดทางดนตรีของผู้คน การสร้างเครื่องดนตรี รูปแบบของดนตรี บทเพลง การขับร้อง การบรรเลง บทบาทหน้าที่ และการใช้ดนตรีในโอกาสต่างๆ การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของดนตรีในสังคม การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับสังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์ในท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นการศึกษาดนตรีที่ไม่ตายตัวและไม่มีวันจบสิ้น เนื่องจากดนตรีมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมอยู่เสมอ

2.2.2 แนวคิดเรื่องการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Identity)

การธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม หมายถึง การสื่อสารทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีถึงกันและกันด้วยการถ่ายทอด หรือเป็นการสืบทอดตั้งแต่บรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่น รวมไปถึงการแสดงออกทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตนในสังคม

นักวิชาการหลายคนได้เสนอแนวคิดการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมซึ่งมีหลายมิติ โดยให้ความสำคัญในด้านภาษา วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ การแต่งกาย ดนตรี การสืบทอด ดังนั้นในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้เลือกการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม อาจแบ่งได้หลายสิ่ง เช่น เอกลักษณ์ทางภาษา วัฒนธรรม ชาติพันธุ์ การแต่งกาย วิถีชีวิตชาวมอญ ดนตรี และกระบวนการธำรงเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แผนผังการร่างเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

การศึกษาเกี่ยวกับการธำรงชาติพันธุ์นั้น ได้มีการพัฒนาขึ้นมาตั้งแต่ Frederick Barth เขียนหนังสือเกี่ยวกับ Ethnic Group and Boundary : The Social Organization of Culture Difference ในปีค.ศ. 1969 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับความหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” นี้ หมายถึง ประเภทที่บุคคลใช้เลือกในการแสดงตนเองว่าเป็นใคร และในความเห็นของ Barth การศึกษาเกี่ยวกับเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์หรือกระบวนการที่บุคคลในสังคมเลือกแสดงตนเองว่าเป็นใครและอยู่กลุ่มใดนับเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์ให้ความหมายต่อการกระทำระหว่างบุคคล นอกจากนั้น Barth ยังกล่าวอีกว่า “ลักษณะทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์อาจเปลี่ยนแปลงได้และอาจจะแสดงหลายลักษณะได้ในสังคมหนึ่ง ๆ ก็จริง แต่จะมีลักษณะหนึ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้เป็นสัญลักษณ์ในการจำแนกกลุ่มของตนออกจากกลุ่มอื่น ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะถือว่าเป็นพรมแดนชาติพันธุ์” ดังนั้นเราควรศึกษาพรมแดนระหว่างชาติพันธุ์ (Ethnic Boundary) และ

การกระทำของบุคคลในสังคมที่จะดำรงพรแดนมากกว่าศึกษาลักษณะวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ (กาญจนา สุวรรณวงศ์, 2539)

ในช่วงปีค.ศ. 1870 – 1960 ซึ่งจัดว่าอยู่ในช่วงของสมัยก่อนมโนทัศน์ชาติพันธุ์ธารง (pre- ethnicity) นั้น เรื่องความหมายของคำว่า Ethnicity ยังเป็นที่ถกเถียงกันอย่างมากรเพราะไม่สามารถหาคำแทน หรือกำหนดคำจำกัดความที่แท้จริงและเป็นกลางปราศจากอคติได้ และในยุค นั้นคำว่า Ethnicity ส่วนใหญ่จะใช้หมายถึงความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ และการศึกษาความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์เป็นหลัก ซึ่งมโนทัศน์หลักเรื่องของวัฒนธรรมในยุคนี้ เป็นการยึดถือในแนวของ “หนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ (an ethnic group) หนึ่งวัฒนธรรม (a culture)” เป็น สำคัญ ซึ่งก็คือการมองว่าหนึ่งกลุ่มชาติพันธุ์หรือหนึ่งเชื้อชาตินั้น ย่อมจะมีลักษณะหรือวัฒนธรรม ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์อยู่เพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น ตายตัวหยุดนิ่ง และเป็นวัฒนธรรมที่บริสุทธิ์ผุด ผ่องปราศจากการปนเปื้อนหรือกดทับจากวัฒนธรรมอื่น (สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง, 2551)

ส่วนคำว่าเอกลักษณ์ตามราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 หมายความว่าลักษณะที่ เหมือนกันหรือร่วมกัน เอกลักษณ์ตรงกับคำว่า Identity ในภาษาอังกฤษ ซึ่งก็มีความหมายอีกว่า บุคลิกลักษณะ สิ่งที่แสดงความเป็นตัวตนของบุคคลนั้น ๆ ออกมาโดยไม่จำเป็นต้องบรรยายออกมา เป็นคำพูด หรือจะบรรยายออกมาก็ได้ โดยตัวมันเองแล้วเอกลักษณ์คือการแสดงออกมาด้วยความ ไม่ตั้งใจ ความเคยชิน หรือจิตใต้สำนึก สภาพแวดล้อมที่เราโตขึ้นมา เอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ สามารถบอกได้ว่าคนในกลุ่มนั้นเป็นคนอย่างไร การแสดงออกของคนในชาติพันธุ์นั้นเป็นเช่นไร ชาวมอญในชุมชนมอญที่มีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งเป็นคนไทยนั้น ไม่ใช่ว่ามีเอกลักษณ์ชาติพันธุ์ไทย แต่มีเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งของสังคมไทยหรือประเทศไทยซึ่งมีหลายชาติพันธุ์ซับซ้อน อยู่ในระดับที่ คนไทย และมอญแบ่งใช้ สัญลักษณ์ต่าง ๆ ของชาติพันธุ์มอญขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และกาลเทศะ เช่น การแต่งกาย และการใช้ภาษา เป็นต้น สิ่งสำคัญที่จะนิยามความเป็นชาวมอญ คือ เชื้อสาย ของชาวมอญ และพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีเลี้ยงผี และพิธีราผี ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่จะธำรงเอกลักษณ์ ชาติพันธุ์มอญ โดยการสืบทอดทางสายเลือด และสืบทอดประวัตินของชาติพันธุ์มอญ อีกนัยหนึ่ง พิธีกรรมทางด้านพุทธศาสนาบางพิธีกรรม เช่น การทำบุญในวันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และ พิธีเทศน์มหาชาติ เป็นต้น ได้รวบรวมกลุ่มชาติพันธุ์มอญกลุ่มย่อยๆ เข้าไว้ด้วยกัน จึงทำให้มีกลุ่ม ชาติพันธุ์มอญกลุ่มใหญ่ หรือขอบเขตวัฒนธรรมมอญ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการธำรงวัฒนธรรมและ จารีตประเพณีของชาติพันธุ์มอญ ในขณะเดียวกัน ตำราต่าง ๆ ของชาวมอญก็มีหน้าที่สำคัญต่อการ ธำรงเอกลักษณ์ชาติพันธุ์มอญ โดยการสืบทอดประวัตินและพิธีกรรมของชาวมอญ โดยการแสดงให้เห็น กฎและแบบอย่างการดำเนินชีวิตของชาวมอญ

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางและประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้

2.2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมานุษยวิทยาคนตรี

โกวิท แก้วสุวรรณ (2542) ได้ศึกษาเรื่อง 'คูทูล่า' ในพิธีเรียกวิหาล่าของชาวกะเหรี่ยงโป : กรณีศึกษากะเหรี่ยงโป บ้านเกาะสะเค็ง ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ความเชื่อของกะเหรี่ยงโปเป็นระบบความเชื่อที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อทางพุทธศาสนา เชื่อในเรื่องกรรม การทำบุญเป็นการสร้างสมบารมีให้มีชีวิตที่ดี กับความเชื่อดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงซึ่งเป็นความเชื่อเรื่องผีหรือความเชื่อลัทธิผีที่ให้ความสำคัญในจิตวิญญาณแห่งธรรมชาติ โดยเชื่อว่าสรรพสิ่งนั้นมีจิตวิญญาณและมีเจ้าของคอยดูแลสรรพสิ่งอยู่ด้วยกันทั้งสิ้น มนุษย์ต้องขออนุญาตในการใช้สถานที่ เช่น การสร้างบ้านต้องทำพิธีเสี่ยงทาย (เก๋อ) การหาพื้นที่ทำไร่ต้องทำพิธีตีป่า (ดูหม่ยะละ) เป็นต้น ชาวกะเหรี่ยงเชื่อในผีธรรมชาติหรือผีป่าทำหน้าที่ดูแลรักษาป่าและผู้อาศัยอยู่ในป่าทั้งหมด มีศาลตายตาหรือศาลต้นไม้ใหญ่ (ผู้ละดูหรือเสดผะดู) แสดงความเป็นหมู่บ้านของชาวกะเหรี่ยง และเป็นสิ่งที่แสดงการได้รับอนุญาตการใช้สอยพื้นที่จากธรรมชาติเป็นที่อยู่อาศัย ส่วนความเชื่อในเรื่องวิหาล่าวิธีที่วิหาล่าอยู่คู่กับร่างกายเจ้าของวิหาล่า คือ การผูกมอมัดวิหาล่าให้ติดอยู่กับร่างกายไว้ตลอดเวลา โดยใช้ด้ายผูกติดกับข้อมือซึ่งจะมีสีต่างๆ ตามเชื้อสายของต้นตระกูล และ วิหาล่าข้าวเป็นจิตวิญญาณที่อยู่ในข้าว พิธีกรรมเรียกวิหาล่าแบ่งตามโอกาสที่เกิดขึ้นมี 3 ประเภท คือ (1) พิธีเรียกวิหาล่าในช่วงสำคัญของชีวิต เป็นพิธีที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนสภาพ การผ่านขั้นตอนของชีวิตมี 2 ครั้ง คือ พิธีเรียกวิหาล่าในการตั้งชื่อ (พลูเอหม่ยะ) นิยมจัดขึ้นเมื่อทารกคลอดออกมาได้ราว 7 วัน กับพิธีเรียกวิหาล่าในการแต่งงาน (เอ่อไม้ยะ) มีจุดมุ่งหมาย คือ เรียกวิหาล่าของคู่บ่าวสาวมาอยู่ร่วมกันและแสดงสถานภาพใหม่ (2) พิธีเรียกวิหาล่าในช่วงสำคัญของปี เช่น งานบุญข้าวใหม่ (โบวมือล้องคุ) เป็นการเรียกวิหาล่าของชายข้าวให้มาอยู่กับคนกะเหรี่ยงเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการทำไร่ในปีใหม่ การผูกมอหาล่าเขาจะเป็นการเรียกวิหาล่าของคนให้กลับมาอยู่กับเจ้าของวิหาล่า (3) พิธีเรียกวิหาล่าในโอกาสอื่นๆ เช่น เจ็บป่วย เมื่อชาวกะเหรี่ยงบ้านเกาะสะเค็งเจ็บป่วยโดยสาเหตุใดก็ตาม มักนิยมใช้วิธีการรักษาด้วยตนเองเป็นอันดับแรก มีความสามารถในการเยียวยา การใช้สมุนไพร ถ้าอาการป่วยไม่หายจะไปปรึกษาผู้มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิญญาณในชุมชน โดยใช้วิธีการเสี่ยงทายแบบต่าง ๆ ถ้าสาเหตุมาจากผีร้ายหรือถูกสิ่งอื่นลงโทษต้องทำพิธีแต่แก้เสียผีด้วยการขอมา พิธีกรรมคูทูล่าเรียกวิหาล่าให้กลับมา ชาวบ้านเกาะสะเค็งถือว่าเป็นวิธีการรักษาอาการเจ็บป่วยอย่างหนึ่ง

พูนพิศ อมาตยกุล (2544) ได้กล่าวถึงภาพรวมทางดนตรีของกลุ่มประเทศเอเชียอาคเนย์ การพัฒนาการทางดนตรีของมนุษย์ที่เริ่มจากจังหวะและเสียงในร่างกายเพื่อสื่อความหมาย และแสดงเจตนาธรรมต่าง ๆ ไปจนถึงการสร้างเครื่องดนตรีเพื่อใช้ตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ทั้งการใช้แทนเสียงมนุษย์ การใช้ในพิธีกรรม และเพื่อการบันเทิง เช่น ปี่ขวาที่ใช้บรรเลงร่วมในวงปี่พาทย์ นางหงส์สำหรับงานศพ ปี่มอญซึ่งมีเสียงต่ำและมีลักษณะโหยหวนให้อารมณ์เศร้าจนทำให้เข้าใจผิดว่าวงปี่พาทย์มอญใช้เล่นในงานศพเท่านั้น ปี่แนที่มีเสียงดังเจิดจ้าที่ใช้บรรเลงเพลงพื้นบ้านร่วมกับขบวนแห่ของทางภาคเหนือ รวมทั้งการกล่าวถึงระบบเสียงดนตรีในเอเชียอาคเนย์ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างภูมิศาสตร์หรือที่ตั้งของประเทศต่างๆ กับระดับเสียงดนตรีที่ใช้ในแต่ละชาติและการประสมวงดนตรีในภูมิภาคที่เสียงของเครื่องดนตรีสัมพันธ์กับขนาดและลักษณะของพื้นที่

“เพลงพื้นบ้าน” หรือ “ดนตรีพื้นบ้าน” จะพบได้ในทุกประเทศทั่วโลก เนื่องจากเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชาติ อาจหมายถึง ดนตรี เพลง ตลอดจนการฟ้อนรำ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง มีลักษณะเฉพาะที่เป็นของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นส่วนใหญ่ มีเนื้อหาความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ทำให้ทราบว่า ดนตรีที่ใช้นั้นเป็นของท้องถิ่นใดหรือของชนเผ่าใด ภาษาใด เป็นดนตรีของชาวบ้านหรือดนตรีที่แต่งขึ้นแล้วร้องบรรเลงโดยชาวบ้าน รูปแบบของเพลงไม่ซับซ้อน เป็นไปตามธรรมชาติและเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา เพื่อประกอบกิจกรรมตามความประสงค์ของเผ่าพันธุ์ และถ่ายทอดสืบต่อกันมาด้วยการจดจำ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2546 : 11 ; ประไพศรี สวงวงศ์ และคณะ, 2532 : 2-3)

จริญ กาญจนประดิษฐ์ (2547) ได้ทำการศึกษาวิจัยดนตรีชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองม่องทะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่าดนตรีชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกองม่องทะมีทั้งดนตรีดั้งเดิมและดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากมอญและพม่า ส่วนเพลงร้องของชาวกะเหรี่ยง (ละกู) นั้น เป็นเพลงดั้งเดิมที่สืบทอดต่อมาจากบรรพบุรุษมีเนื้อหาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ชนเผ่า ธรรมชาติ ศาสนา บทเพลงต่าง ๆ นี้ยังแสดงถึงการถ่ายทอดทางวรรณกรรมและอนุรักษภาษาโผล่วงไว้ด้วย บทเพลงนี้นิยมร้องเพื่อความบันเทิง และประกอบพิธีกรรม โดยเชื่อว่าดนตรีสามารถเป็นสื่อกลางระหว่างชนเผ่าโผล่วงไว้และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงมีดนตรีเข้าไปมีบทบาทสำคัญในทุกช่วงชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น เพลงกล่อมเด็ก เพลงจีบสาว และเพลงส่งวิญญาณที่ร้องในงานศพ มีเพลงที่แสดงถึงวิถีชีวิตเกี่ยวกับกระบวนการผลิตดูแลข้าวจะมีเสียงขลุ่ย (ปีเขากวาย) เป็นสัญญาณแห่งขวัญกำลังใจของการเริ่มดูแลข้าว เป็นสื่อระหว่างโผล่วงกับพื๋อโย (แม่โพสพ) มีเพลงฟาดข้าวที่ร้องในงานฟาดข้าว สำหรับพิธีกรรมในรอบปี เช่น พิธีทำบุญข้าวใหม่ พิธีผูกข้อมือ ดนตรีมีหน้าที่เป็นดนตรีประกอบพิธีกรรม

(ceremonial Music) เป็นสื่อกลางระหว่างชาวโผล่ล่งกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเพื่อนำจิตใจของผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเข้าสู่พิธีกรรมด้วยจิตใจที่มีสมาธิ ศรัทธา ย้ำเตือน ความภูมิใจทางชาติพันธุ์ของตนเอง

2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับดนตรีมอญ

ไฉน สนสกุล (2535) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การธำรงชาติพันธุ์และการผสมกลมกลืนของชาวมอญ : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนมอญบางขันหมาก ลพบุรี พบว่าชาวมอญบางขันหมากมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ได้เป็นอย่างดี เพราะชาวมอญและไทยมีความสัมพันธ์แบบยอมรับกันโดยไม่ถือคติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวมอญส่วนใหญ่จะยังคงรู้สึกว่าคุณเป็นมอญอย่างมาก และยังรักษาความเป็นมอญได้ดีผ่านภาษาและพิธีกรรมต่าง ๆ และการนับถือผี แม้จะมีอยู่บ้างที่วัฒนธรรมบางอย่างเปลี่ยนแปลงกลืนกลายเป็นไทยโดยไม่เหลือของเดิม เช่น การแต่งงาน การบวชนาค การโกนจุก การแต่งกาย อาหารการกินและการประกอบอาชีพ แต่อย่างไรก็ตามเอกลักษณ์ของชาวมอญบ้านบางขันหมากที่โดดเด่นที่สุดคือการสื่อสารกันโดยใช้ภาษามอญอยู่ โดยเป็นการใช้สลับกับภาษาไทย ซึ่งจะเลือกใช้ภาษามอญหากอยู่ในกลุ่มคนมอญ และจะใช้ภาษาไทยเมื่ออยู่กับกลุ่มคนไทย ส่วนในด้านศาสนานั้นพระสงฆ์ชาวมอญหรือชาวไทยที่บวชในวัดของชุมชนนี้จำเป็นต้องสวดภาษามอญได้ เพราะเมื่อเป็นงานของชาวมอญเองพระสงฆ์ก็จะสวดสำเนียงมอญให้ แต่เมื่อเป็นงานของคนไทยก็จะสวดสำเนียงบาลีแทน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเลื่อนไหลของเอกลักษณ์ที่ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ อย่างไรก็ตามในส่วนของพิธีกรรมต่าง ๆ นั้นโดยเฉพาะพิธีกรรมเลี้ยงผีประจำตระกูลซึ่งเป็นพิธีกรรมอันแสดงเอกลักษณ์ความเป็นมอญที่สำคัญแต่ดั้งเดิมแม้ว่าจะยังคงมีอยู่ แต่มีแนวโน้มว่าความเชื่อและความศรัทธาจะลดลงเรื่อย ๆ ซึ่งคนรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ที่มีการศึกษาสูงและได้รับอิทธิพลของการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์มากขึ้นกล่าวว่า “ทำตามประเพณีปู่ ย่า ทำมาเราก็ทำตามกันไป ไม่แน่ใจว่ามีจริงหรือเปล่า แต่ก็ทำไว้เพื่อความสบายใจ” ซึ่งผลการศึกษานี้อาจสรุปได้ว่าชาวมอญบ้านบางขันหมากยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สืบทอดกันมาถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงบางประการเกิดขึ้นบ้างตามยุคสมัย แต่อย่างไรก็ตามอย่างน้อยวัฒนธรรมเหล่านี้ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างเอกลักษณ์ความเป็นมอญให้เกิดขึ้นสำหรับชุมชนแห่งนี้

วิเชียร อ่อนละมุน (2540) กล่าวว่าบทเพลงของปีพาทย์มอญ เพลงมอญถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่นักดนตรีทุกคนจะต้องเรียนรู้ ทั้งทางด้านเนื้อเพลง และวิธีการบรรเลง เพลงพื้นฐานที่จะต้องบรรเลง เช่น เพลงประจำวัด เพลงยกศพ เป็นต้น เพลงมอญเหล่านี้จะมีจังหวะหน้าทับตะโพนมอญกำกับประจำแต่ละเพลง โอกาสที่จะนำเพลงเหล่านี้ไปใช้ไม่เหมือนกัน ฉะนั้นนักดนตรีจำเป็นจะต้องศึกษาอย่างละเอียดเพื่อนำไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

ชลอมใจ กลั่นรอด (2541) ได้ศึกษาเรื่องทะเลมอญ วัฒนธรรมการดนตรีของชาวมอญชนวัดบางกระดี พบว่าทะเลมอญเป็นการละเล่นของชาวมอญที่มีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์ คล้ายกับการละเล่นของไทย เช่น เพลงลำตัด เพลงฉ่อย แต่ไม่มีการร้องหยาบคาย ร้องโต้ตอบกันเป็นคู่ๆ พร้อมกับการรำประกอบ คำร้องดั้งเดิมเป็นภาษามอญ ปัจจุบันมีการประยุกต์ใช้ภาษามอญผสมกับภาษาไทย มักใช้กับทำนองเพลงลูกทุ่ง ทะเลมอญใช้แสดงทั้งงานมงคลและงานอวมงคล เนื้อหาของคำร้องจะมีลักษณะเฉพาะของงานแต่ละประเภท เช่น งานศพ ก็จะพรรณนาถึงประวัติและความดีของผู้ตาย งานแต่งงาน ก็จะพรรณนาถึงประวัติเจ้าบ่าวเจ้าสาว อบรมสั่งสอนการใช้ชีวิตคู่ ส่วนงานที่เกี่ยวกับพุทธศาสนา จะพรรณนาถึงอานิสงส์ของการทำบุญ จะเห็นได้ว่าทะเลมอญทำหน้าที่ให้ความบันเทิงและขัดเกลาสังคม จากเนื้อร้องที่แฝงไว้ด้วยการอบรมสั่งสอนศีลธรรมจรรยา ขนบประเพณี และการเกี้ยวพาราสีของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง

ดวงรัตน์ ทรัพย์ประดิษฐ์ (2544) ได้ศึกษาเรื่องพิธีรำเจ้าพ่อของชาวมอญ กรณีศึกษาดนตรีและพิธีรำเจ้าพ่อของชาวมอญ จากการศึกษาทำให้พบว่า "ผีเจ้าพ่อ" เป็นผีอีกประเภทหนึ่งที่มอญเคารพนับถือเปรียบได้กับเทวดาของมอญ ชาวบ้านแต่ละกลุ่มแต่ละหมู่บ้านจะมีเจ้าพ่อเจ้าแม่ที่เป็นที่พึ่งทางใจต่างกันไป ดังนั้นเมื่อถึงเวลาอุทิศส่วนกุศลให้วิญญาณบรรพบุรุษและเทวดา จึงมีพิธีรำเจ้าพ่อเจ้าแม่ทุกปี การแต่งกายในพิธีรำเจ้าพ่อจะแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของเจ้าพ่อนั้นๆ ชาวบ้านจะเชิญผู้ที่เป็นสื่อทางวิญญาณหรือ "ร่างทรง" แต่ละหมู่บ้านจะเชิญเจ้าพ่อเจ้าแม่ของหมู่บ้านตัวเองมารวมกัน กระบวนการพิธีรำเจ้าพ่อจะประกอบไปด้วย (1) ผู้รำ ส่วนมากมักเป็นผู้หญิงอาวุโสวัยชรา (2) ผู้ร่วมพิธีกรรม เป็นบุคคลในชุมชนผู้อาวุโส ญาติพี่น้องคนในครอบครัว (3) สถานที่ประกอบพิธีกรรม มักใช้สถานที่ที่ผู้คนในชุมชนเชื่อถือ เช่น ศาลเจ้าพ่อประจำหมู่บ้าน (4) นักดนตรี ส่วนมากมักเป็นผู้ชายและสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ เครื่องดนตรีประกอบพิธีรำเจ้าพ่อประกอบด้วยฆ้องมอญ เป๋มอญ ระนาดเอก ตะโพนมอญ เปิงมาง 1 ลูกและฉิ่ง ปัจจุบันจะใช้เครื่องเป่าพาทย์มอญเครื่องห้าหรือวงเป่าพาทย์มอญเครื่องคู่บรรเลง บางครั้งอาจใช้เครื่องเป่าพาทย์ไทยเครื่องห้า เพลงมอญกับดนตรีมอญ ที่บรรเลงอยู่ในพิธีรำเจ้าพ่อ จะมีทำรำประกอบ ซึ่งชาวมอญเชื่อว่าเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์ เป็นสิริมงคลกับคนในตระกูล พิธีกรรมการรำเจ้าพ่อจะมีเพลงที่ใช้ได้ทั้ง 2 แบบ คือ เพลงที่ใช้เกี่ยวกับงานมงคล และเพลงที่ใช้ในงานอวมงคล

ศรัณญา บุญลาโก (2548) ได้ศึกษาเพลงรามอญ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าพระประแดงเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่สำคัญมากในแคว้นสุวรรณภูมิที่ขอมสร้างไว้รักษาปากน้ำเรียกว่า "ปากน้ำพระประแดง" ชาวมอญพระประแดงจะนับถือศาสนาพุทธอย่างเคร่งครัด เมื่อถึงเทศกาลสำคัญๆ จะพากันไปทำบุญที่วัด เพราะมีความเชื่อมั่นว่าการทำบุญเพื่อศาสนานั้นจะเป็นผลอานิสงส์ส่งวิญญาณให้ไปสู่สวรรค์ ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีสำคัญและมี

ความหมายต่อบุคคล รวมไปถึงบรรดาเครือญาติ เช่น ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต คือประเพณีการเกิด ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการตาย ซึ่งถือว่าเป็นประเพณีที่มีความศักดิ์สิทธิ์ ประเพณีชุมชนที่สำคัญของชาวมอญพระประแดงอีกประเพณีหนึ่ง คือ ประเพณีมอญรำ

สิทธิพร โสภณ (2554) ได้ศึกษาคณตรีประกอบพิธีรำเจ้าชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่าพิธีรำเจ้าชาวมอญเกาะเกร็ด เป็นพิธีที่ได้กระทำสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน จัดขึ้นเพื่อแสดงความเคารพต่อเจ้าพ่อหนุ่มเกษแก้วชัยฤทธิ์ โดยเชื่อว่าเจ้าพ่อหนุ่มเกษแก้วชัยฤทธิ์คอยดูแลและปกป้องไม่ให้อันตรายต่าง ๆ เกิดขึ้นกับคนในหมู่บ้าน พิธีรำเจ้าแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมความเชื่อ ซึ่งอยู่คู่กับวิถีชีวิตชาวมอญมาตั้งแต่อดีต ทำให้มองเห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน บทบาทของพิธีรำเจ้ามีดังนี้ (1) พิธีรำเจ้า เป็นพิธีที่ช่วยสืบทอดวัฒนธรรมด้านคณตรีให้คงอยู่กับชาวมอญเกาะเกร็ดตามความเชื่อที่ว่า คณตรีเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการนำปีพาทย์มอญเข้ามาบรรเลงในขั้นตอนพิธี ทำให้พิธีมีความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น (2) พิธีรำเจ้าเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมการใช้ชีวิตของคนในชุมชนมอญเกาะเกร็ด ทั้งในเรื่องความเป็นอยู่ อาหาร ชาวบ้านจะเลือกอาหารที่มีความหมายต่อพิธี และเครื่องแต่งกาย ชาวบ้านจะเลือกผ้าถุงผ้าห่มสีต่างๆให้ร่างกายของเจ้าพ่อ นอกจากนี้ยังมีการปล่อยนก ปล่อยปลา ปลุกฝังค่านิยมในเรื่องการทำความดี แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน (3) พิธีรำเจ้า เป็นพิธีที่จัดขึ้นทุกปี สร้างความสามัคคีให้คนในชุมชน เป็นการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อคนทุกคนในหมู่บ้าน และเป็นการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชนมอญเกาะเกร็ดให้คงอยู่

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องมานุษยวิทยาคนตรี และแนวคิดเรื่องการชำระเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม มาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบวิจัยเพื่อศึกษาวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ดังจะได้นำเสนอในบทที่ 3 ต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ เป็นการศึกษาทางมานุษยวิทยา ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการทำงานภาคสนาม ที่บ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ตลอดจนเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ ตีความ สรุปผล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยที่อธิบายเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมตามสภาพความเป็นจริง ในแบบชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) เป็นแนวทางหนึ่งที่มุ่งอธิบาย และตีความข้อมูลทางสังคม เจตคติ วิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา ภาษา ความรู้สึก วัฒนธรรม พฤติกรรมของมนุษย์ และประเพณีของประชากรกลุ่มหนึ่ง และเพื่ออธิบายปรากฏการณ์และเหตุการณ์ในกระบวนการธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลหลาย ๆ วิธีในทุกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อให้รู้จัก เข้าใจวัฒนธรรมประชากรกลุ่มที่ศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง ในการศึกษาวิจัยเรื่องการธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรมด้านดนตรีของชาวมอญบ้านวังกะ โดยการเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี นักดนตรี เครื่องดนตรี รูปแบบและเนื้อหาการแสดง บทเพลง และเพื่ออธิบายปรากฏการณ์และกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

การวิจัยทางมานุษยวิทยาการดนตรี แนวคิดในการศึกษาวิจัยนี้มาจากการที่ชาวมอญรู้จักใช้ภูมิปัญญาของตนเอง นำมาสร้างเป็นดนตรีในกลุ่มของตนเอง มีการศึกษาระบบของท้องถิ่นเพื่อนำมาเสริมสร้างวัฒนธรรมของคนให้เข้มแข็ง

3.2 วิธีการ

3.2.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

ขั้นแรก เตรียมพื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ชุมชนชาวมอญบ้านวังกะ หมู่ 2 ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากชาวมอญที่บ้านวังกะส่วนใหญ่เป็นชาวมอญที่อพยพเข้ามา และยังคงวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมในความเป็นมอญอยู่ ที่เห็นได้ชัดคือความแตกต่างในเรื่องของ ภาษา ในขณะที่ชาวมอญในแถบอื่น ๆ ของประเทศไทย มีวิถีชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับคนไทย จึงมีภาษาและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนไป ส่วนชาบบ้านวังกะ ยังคงมีความสัมพันธ์กับชาวมอญในพม่า การติดต่อสื่อสารกับชาวมอญในพม่ายังคงใช้ภาษามอญ มีหลวงพ่อดุตตะมะ ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญ ยึดหลักคำสอนของหลวงพ่ที่ว่าให้ภูมิใจในความเป็นมอญ และสามัคคีเป็นหนึ่งเดียวกันไว้ นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมดนตรี ในเรื่องรูปแบบเครื่องดนตรีมอญที่อยู่ในวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี ซึ่งมีรูปทรงเป็นสัญลักษณ์ที่เครื่องดนตรี ในขณะที่วงดนตรีมอญวงอื่น ๆ รูปร่างลักษณะของเครื่องดนตรีส่วนมากมีลักษณะคล้ายเครื่องดนตรีของไทย และมีผู้สืบทอดการเล่นเครื่องดนตรีมอญแบบดั้งเดิม วงดนตรีมอญในประเทศไทยพบในหลายจังหวัด เช่น

- ดนตรีมอญบ้านเกาะ จังหวัดสมุทรสาคร
- ดนตรีมอญปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
- ดนตรีมอญบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี
- ดนตรีมอญสามโคก จังหวัดปทุมธานี
- ดนตรีมอญบางกระดี่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- ดนตรีมอญปากลัด (มอญพระประแดง) จังหวัดสมุทรปราการ
- ดนตรีปี่พาทย์มอญหงสาวดี บ้านวังกะ จังหวัดกาญจนบุรี

ทำให้เห็นถึงความแตกต่างและความโดดเด่นของวงดนตรีมอญได้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เลือกพื้นที่แบบเฉพาะเจาะจง และได้เข้าพบผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้น พร้อมทั้งชี้แจงเรื่องและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2.2 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป ได้แก่

(1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informant) เป็นผู้ที่อยู่ในบ้านวังกะ มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในฐานะผู้ก่อตั้งและควบคุมวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี นักดนตรีในวงปี่พาทย์มอญ

หงสาวดี ปรากฏชาวบ้าน / ผู้นำด้านจิตใจ ผู้ประดิษฐ์เครื่องดนตรีมอญ โดยการสัมภาษณ์บุคคลดังต่อไปนี้

นายกะเซ้า ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมมอญบ้านวังกะ เป็นผู้ก่อตั้งและควบคุมวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติวงดนตรีปีพาทย์มอญหงสาวดี บทเพลง การจัดรูปแบบการแสดง และการฝึกสอนนักดนตรี

นักดนตรีในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องดนตรี บทเพลง การบรรเลง ตลอดจนความรู้สึกที่มีเกี่ยวกับดนตรี ซึ่งมีประสบการณ์ในการเล่นดนตรีในวงปีพาทย์มอญหงสาวดีอย่างน้อย 1 ปี ประกอบด้วย

1) นายจีเวน	ผู้บรรเลงจยาม (จะเข้)
2) นางหงส์ษา	ผู้บรรเลงปี่ดะหลาด (ระนาด)
3) นางสาวอนิสา หล่อเหลี่ยม	ผู้บรรเลงปี่ดัก้าย (ระนาดเหล็ก)
4) นางโกนถ่อ อุดมขจรกิติ	ผู้บรรเลงปี่ดัก้าน (ซ้องมอญ)
5) นายปันเยอ้อคปอน	ผู้บรรเลงปี่ดะห่วย (เปิงมาง)
6) นายติ๊ะ	ผู้บรรเลงหะปอนหะโหนก (ตะโพน)
7) นายคอนไซ	ผู้บรรเลงตะโหลด (ปี่)
8) นายโทะปะาย	ผู้บรรเลงหะดี (ฉิ่ง) / ฉับ (ฉาบ)
9) นายกะเซ้า	ผู้บรรเลงหม่อง (โหม่ง)

ปรากฏชาวบ้าน / ผู้นำด้านจิตใจ คือ นายอ็อกปาย วงศ์รามัญ เป็นนักคิด นักแต่งเพลงมอญของบ้านวังกะ มีภูมิปัญญาด้านการประดิษฐ์เครื่องดนตรีมอญ และให้ข้อคิดเห็นด้านดนตรีของชาวมอญ มีความรักในวัฒนธรรมมอญ ต้องการสืบทอดวัฒนธรรมมอญสู่คนรุ่นใหม่

(2) ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (informant) เป็นผู้ที่ยู่ในบ้านวังกะและนอกบ้านวังกะ ผู้ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง แต่มีส่วนร่วมหรือเป็นเป้าหมายของการธำรงเอกลักษณ์ เช่น นักท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย

ผู้นำจากการแต่งตั้ง เป็นบุคคลที่ทางการแต่งตั้ง เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน องค์การบริหารส่วนตำบล ฯลฯ

กลุ่มชาวบ้าน เป็นคนมอญที่อยู่อาศัยในบ้านวังกะ เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทั่วไป เช่น ประวัติความเป็นมาของบ้านวังกะ ดนตรีกับความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน ประกอบด้วย

- 1) นางน้ำผึ้ง สวัสดิ์สุข
- 2) นายวันชาย วุฒิสวรรณ
- 3) นางสาวสุดาภานท์ อ่อนตา

นักวิชาการท้องถิ่น / นักวิชาการวัฒนธรรม เป็นผู้ที่มีความรู้ด้าน วัฒนธรรมมอญ และเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป คือ นางสาวอรุณญา เจริญหงษ์ษา

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาศึกษา ดังนี้

- การเก็บข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ค้นคว้าและรวบรวม ข้อมูลพื้นฐาน จากวิทยานิพนธ์ การ ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น

- การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

(1) ข้อมูลปฐมภูมิ ใช้การทำงานสนามตามระเบียบวิธีวิจัยทาง มานุษยวิทยาคนตรี โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเรื่องการแสดงดนตรี การสร้างเครื่องดนตรี การ ฝึกซ้อม

(2) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัย รวมทั้งสื่อต่างๆที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลทั้งในชุมชนและนอกชุมชน

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ด้วยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสอบถาม และสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม เพื่อรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ประเด็นการวิจัย ดังนี้

- (1) การแสดง

เข้าไปสังเกตงานหล่อรูปหลวงพ่อดุตตะมะ ที่วัดบางกระดี่ แขวงสามค่า เขตบางขุนเทียน และได้พบกับวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี ที่มีนักดนตรีแต่งกายด้วยชุดมอญ ออกมา ทำการแสดงในวันนั้น จึงเข้าไปพูดคุยกับนายกระเช้า ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมบ้านวังกะ และ หัวหน้าวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี

- (2) วงดนตรี

ผู้วิจัยเข้าสำรวจพื้นที่ และได้เข้าไปสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วมในวงปี่ พาทย์มอญ หงสาวดี บ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

(3) นักดนตรี

วิธีการสัมภาษณ์ที่ใช้เป็นหลัก คือ วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์หัวหน้าวง นักดนตรีในวง ปราชญ์ชาวบ้าน / ผู้นำด้านจิตใจ ผู้นำจากการแต่งตั้ง กลุ่มชาวบ้าน เป็นต้น

- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลโดยใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ช่วยในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย แนวคำถาม เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป สมุดบันทึก โดยสัมภาษณ์บุคคลต่อไปนี้ (ดู 3.2.2)

ตัวอย่างแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์เกี่ยวกับวงดนตรี เช่น

- 1) วงดนตรีนี้มีชื่อวงเป็นภาษาไทยและภาษามอญว่าอะไร มีความหมายและที่มาอย่างไร
- 2) วงดนตรีนี้ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่เมื่อไหร่ ใครเป็นผู้ก่อตั้ง มีพัฒนาการจนถึงปัจจุบันอย่างไร จุดเปลี่ยนสำคัญของวงคืออะไร
- 3) มีปัจจัยอะไรที่ทำให้วงดนตรีนี้เป็นที่นิยมจนถึงปัจจุบัน
- 4) มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงในแต่ละครั้งหรือไม่ ถ้าจะมีหลักเกณฑ์หรือแนวทางอย่างไรในการปรับเปลี่ยน
- 5) มีแนวทางอย่างไรที่จะอนุรักษ์วงปี่พาทย์มอญหงสาวดีให้สืบต่อไปในอนาคต
- 6) มีนักดนตรีในวงกี่คน มีมาตรฐานในการเลือกนักดนตรีอย่างไร เพราะอะไร เช่น ใครเหมาะสมกับเครื่องดนตรีอะไร จำเป็นหรือไม่ว่านักดนตรีทุกคนจะต้องเล่นเครื่องดนตรีทุกชิ้นในวงได้
- 7) ดนตรีมอญที่บ้านวังกะต่างจากดนตรีมอญที่อื่นอย่างไร
- 8) มีอะไรเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นมอญในวงดนตรีนี้
- 9) มีแนวทางใดในการธำรงดนตรีมอญให้คงอยู่ต่อไปได้อย่างไร ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า เช่น ถ้าคำถามเดียวกันแต่ต่างเวลาจะเหมือนกันหรือไม่ และตรวจสอบข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาวมอญบ้านวังกะ

(2) การถอดข้อมูล (transcription)

2.1) ข้อความ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึก จาก โน้ตเพลง มาถอดข้อความ นำมาเรียบเรียงและจัดบันทึกลงรายละเอียด

2.2) ข้อมูลภาพ เสียง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพลง วิดีโอ รูปภาพ นำมาถอดข้อความจากเสียงมาจัดบันทึก

(3) วิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

3.1) วิเคราะห์เอกลักษณ์ทางดนตรี โดยใช้แนวคิดเรื่อง มานุษยวิทยาดนตรี มาวิเคราะห์ลักษณะเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี นักดนตรี เครื่องดนตรี รูปแบบและเนื้อหาการแสดง บทเพลงของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

3.2) วิเคราะห์การชำระ โดยใช้แนวคิดการชำระเอกลักษณ์ทางดนตรีเป็นหลัก เป็นการวิเคราะห์บริบทปัจจัยภายในหมู่บ้าน ในด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และปัจจัยภายนอกหมู่บ้านวังกะ อำเภอสว่างละบุรีเท่านั้น ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อการชำระเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ประกอบด้วย การฝึกอบรม การพัฒนา การเผยแพร่ การสืบทอด การอนุรักษ์ และการถ่ายทอด เป็นต้น

(4) พรรณนาวิเคราะห์ เป็นการรวบรวมข้อมูลเอกลักษณ์ทางดนตรี กับการชำระ มาวิเคราะห์เป็นเรื่องเป็นราวอย่างละเอียด ให้เกิดเป็นภาพ เพื่อให้เห็นถึงการรักษาเอกลักษณ์และการคงอยู่ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดีต่อไป

3.2.5 จริยธรรมในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ปฏิบัติตามแนวทางจริยธรรมการวิจัยในคน ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ขออนุมัติทำการศึกษาวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สาขาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

2) เมื่อได้รับการอนุมัติแล้วจึงดำเนินการเก็บข้อมูล โดยมีหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

- 3) ข้อมูลที่ได้ไม่มีการเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณชนโดยไม่ได้รับอนุญาต เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลก่อน
 - 4) ให้ความเคารพศักดิ์ศรี และคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคล
 - 5) เคารพและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
 - 6) ต้องมีอิสระทางความคิด ปราศจากอคติทุกขั้นตอนของการทำวิจัย
 - 7) การตัดสินใจเข้าร่วมวิจัย ผู้เข้าร่วมการวิจัยอาจยกเลิกเมื่อไรก็ได้
- ทั้งนี้เพื่อให้การเข้าร่วมการวิจัยของผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นไปด้วยความเข้าใจและเต็มใจในการเข้าร่วมการวิจัย โดยปราศจากการชักจูงอย่างแท้จริง

วิธีการเก็บรักษาและการทำลายข้อมูล

- 1) การเก็บข้อมูลหรือแบบบันทึกข้อมูลจะต้องไม่ปรากฏชื่อ นามสกุล หรือสิ่งที่จะเชื่อมโยงไปถึงตัวบุคคลได้ เช่น เลขที่บัตรประชาชน บ้านเลขที่ เบอร์โทรศัพท์ เป็นต้น
- 2) ข้อมูลที่ถูกเก็บแล้วจะเก็บไว้ในที่ปลอดภัย มีเฉพาะนักวิจัยเท่านั้นที่เข้าถึงได้
- 3) ในการเก็บรักษาข้อมูลควรปกป้องความเป็นส่วนตัวและรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล
- 4) การเผยแพร่ หากมีข้อมูลถึงตัวผู้ถูกวิจัย จะต้องขออนุญาตก่อน
- 5) ข้อมูลภาพ เสียง วิดีโอ เมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้วจะเก็บข้อมูลไว้ 1 ปี เพื่อการตรวจสอบข้อมูลหลังจากนั้นจะทำลายโดยการลบไฟล์ทิ้ง ส่วนข้อมูลจากเอกสาร จะทำลายโดยการตัดเอกสารทิ้ง

3.3 สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ พร้อมทั้งทำการสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นำเสนอข้อมูล อภิปรายผล และวิเคราะห์ข้อสรุปตามลำดับหัวข้อ และนำเสนอเป็นรายงานผลการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อทำการตรวจสอบ ชี้แจง ปรับปรุง แก้ไข เพื่อจัดทำเป็นรูปเล่มตามเกณฑ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

การออกแบบวิจัยที่นำเสนอในข้างต้น เป็นการออกแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวกับบ้านวังกะ แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

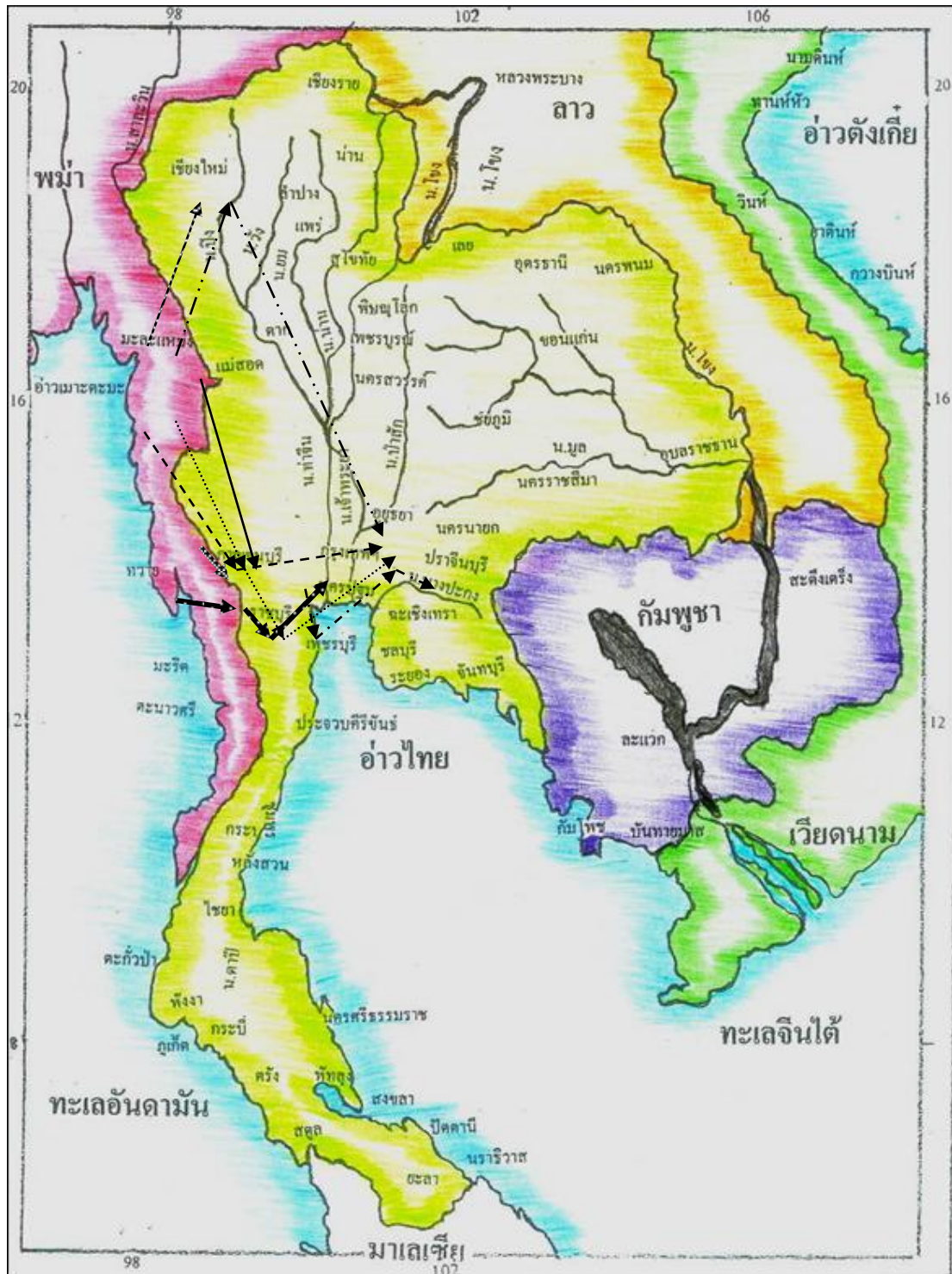
บทที่ 4

วัฒนธรรมดนตรีมอญบ้านวังกะ

4.1 การอพยพของชาวมอญในประเทศไทย

4.1.1 การแพร่กระจายของชาวมอญในประเทศไทย

มอญ เป็นชนชาติเก่าแก่ที่สุดชนชาติหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอารยธรรมและภาษาที่เป็นของตนเองมาแต่โบราณ มีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณพม่าตอนล่าง ในช่วงระยะเวลา 700 ปีของอาณาจักรมอญ มีแต่ความไม่สงบเกิดขึ้นตลอดเวลา ทั้งจากการรุกรานของพม่า ทั้งจากการแย่งชิงอำนาจภายในประเทศ เป็นเหตุให้อาณาจักรมอญต้องล่มสลาย (สุจิตลักษณ์ ดิผดุง และคณะ, 2545:19-20) มอญเป็นชาติหนึ่งที่วางรากฐานทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี อักษรศาสตร์ สถาปัตยกรรม กฎหมาย นาฏศิลป์ และดนตรี เป็นมรดกตกทอดมายังหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น มอญ ไทย พม่า ลาว และกัมพูชา ซึ่งแม้ว่าปัจจุบันชนชาติมอญจะไม่มีอาณาเขตปกครองตนเองบนแผนที่ ด้วยในอดีตบ้านเมืองตกอยู่ในสภาวะสงครามมาโดยตลอด ทั้งการแย่งชิงราชสมบัติกันเอง และจากการรุกรานของข้าศึกสำคัญในขณะนั้นคือพม่า เมื่อบ้านเมืองตกเป็นของข้าศึกศัตรู ชาวมอญจึงอยู่ในสภาวะลำบากเดือดร้อนอย่างมาก มีความเป็นอยู่อย่างยากเข็ญ ถูกกดขี่รีดไถ การเกณฑ์แรงงานก่อสร้าง ทำไร่นาหาเสบียงเพื่อการสงคราม และเกณฑ์เข้ากองทัพ โดยเฉพาะในสงครามปีพ.ศ.2300 ถือเป็นครั้งสุดท้ายที่ชนชาติมอญพ่ายแพ้แก่พม่าอย่างเด็ดขาด ไม่สามารถทวงคืนแผ่นดินกลับมาได้อีกเลยจนทุกวันนี้ ตลอดช่วงระยะเวลาสงครามดังกล่าว ชาวมอญส่วนหนึ่งจึงอพยพโยกย้ายเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในเมืองไทย ณ บริเวณสถานที่ต่าง ๆ ความเจริญทางวัฒนธรรมของชนชาติมอญจึงเผยแผ่เข้าสู่ประเทศไทยดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน (ประวัติวัดชมพูเวก โบราณสถานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระชนมพรรษา ครบ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550)

ภาพที่ 4.1 แผนที่เส้นทางการอพยพของชาวมอญสู่ประเทศไทย

ที่มา : พิรติพย์ สุคันธเมศวร์ (2550)

-----➔	หมายถึง	การอพยพครั้งที่ 1
.....➔	หมายถึง	การอพยพครั้งที่ 3
————➔	หมายถึง	การอพยพครั้งที่ 4
- - - - -➔	หมายถึง	การอพยพครั้งที่ 5
— · — · — ➔	หมายถึง	การอพยพครั้งที่ 6
- · · · - · ➔	หมายถึง	การอพยพครั้งที่ 7
— · — · — ➔	หมายถึง	การอพยพครั้งที่ 8
————➔	หมายถึง	การอพยพครั้งที่ 9

* ครั้งที่ 2 การอพยพครั้งนี้ไม่ปรากฏให้ตั้งบ้านเรือนที่ใด แต่คาดว่าคงเป็นย่านเดียวกับการอพยพคราวแรก

ชาวมอญได้อพยพจากบ้านเมืองของตน เข้ามายังแผ่นดินไทยหลายต่อหลายครั้ง เท่าที่มีการจดบันทึกเอาไว้รวมทั้งสิ้น 9 ครั้ง ดังนี้ (<http://rb-history.blogspot.com/2011/04/9.html> ค้นหาเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2556)

ครั้งที่ 1 การอพยพที่ปรากฏในหลักฐานของมอญก็คือ เมื่อพระเจ้าตะเบ็งชเวตี้ดีหงสาวดีแตกในพ.ศ.2082 และตีเมืองเมะตะมะแตกในปี พ.ศ. 2084 เชื้อพระวงศ์ บุคคลชั้นสูงของมอญ และชาวมอญต่างอพยพเข้าสู่ประเทศไทย 2 เส้นทางคือ

1. จากเมืองเมะตะมะ ลงใต้ผ่านด่านเจดีย์สามองค์ เมืองกาญจนบุรี มาตั้งหลักแหล่งที่กรุงศรีอยุธยา

2. จากหัวเมืองมอญทางใต้ขึ้นเหนือผ่านเมืองเชียงใหม่ และเดินทางกลับลงมาตั้งหลักแหล่งที่กรุงศรีอยุธยา พระเจ้าแผ่นดินโปรดฯ ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่แถบตัวเมืองกรุงศรีอยุธยาชั้นนอก พระยาเกียรติพระยารามและครัวเรือน ให้ตั้งบ้านเรือนอยู่แถบตัวเมืองชั้นใน ใกล้พระอารามวัดขุนแสน และขุนนางของมอญก็เริ่มเข้ารับราชการในกรุงศรีอยุธยานับตั้งแต่นั้นมา ถือเป็นระลอกแรกของการอพยพ

ครั้งที่ 2 ในพระราชพงศาวดารไทยพูดถึงการอพยพอีกครั้งหนึ่งเมื่อพระสมเด็จพระนเรศวร เสด็จไปพม่าเมื่อคราวพระเจ้าบุเรงนองสิ้นพระชนม์ เพื่อช่วยพระเจ้านันทบุเรงปราบกบฏเมืองอังวะ แล้วประกาศเอกราช ทรงชักชวนมอญที่เข้าสวามิภักดิ์ให้อพยพเข้ามาพร้อมกัน ราวพ.ศ. 2127 ในการอพยพครั้งนี้ไม่ปรากฏว่าพระเจ้าแผ่นดินโปรดฯ ให้ตั้งบ้านเรือนที่ใด แต่คาดว่าคงเป็นย่านเดียวกับการอพยพคราวแรก

ครั้งที่ 3 ราชวงศ์ต้องอุปการะมอญอย่างทารุณ และในปี พ.ศ.2138 พวกยะไข่เข้ามาตีทำลายเมืองหงสาวดีจนร้าง เกิดการอพยพหนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร มีการอพยพใหญ่ของ

มอญ โดยอพยพมาจากเมืองเมาะตะมะ ผ่านด่านเจดีย์สามองค์ เมืองกาญจนบุรี เมืองราชบุรี มุ่งสู่
กรุงศรีอยุธยา

ครั้งที่ 4 หลังจากที่ราชวงศ์ต้องอยู่ยกราชธานีไปอยู่ที่อังวะหลังจากหงสาวดีถูกทำลาย
แล้ว พวกมอญตั้งอาณาจักรขึ้นใหม่ในดินแดนของตน โดยมีนักผจญภัยชาวโปรตุเกส (เดอบริโต) ให้
ความร่วมมือ ต่อมาถึงรัชกาลพระเจ้านเรศวรเพี้ยนนาม พม่าจึงยกทัพมาปราบพวกมอญอีกในพ.ศ.
2156 ทำให้เกิดการอพยพของมอญเข้าสู่ไทยจากเมืองหงสาวดี ผ่านเมาะลำเลิง ด่านเจดีย์สามองค์
มาตั้งหลักแหล่งที่เมืองกาญจนบุรี หลักฐานบางแห่งกล่าวว่า มอญกลุ่มนี้ได้รับอนุญาตให้ตั้ง
ภูมิลำเนาอยู่ตามแนวชายแดนไทย ระหว่างนั้นขุนนางมอญได้ยกกำลังเข้าไปตีเมืองหน้าด่านในเขต
พม่าหลายครั้ง (นี้อาจเป็นเหตุผลที่ไม่ปรากฏการอพยพครั้งนี้ในหลักฐานฝ่ายไทย)

ครั้งที่ 5 มอญที่เมืองเมาะตะมะก่อการกบฏอีกครั้งในพ.ศ. 2204 - พ.ศ. 2205 แต่ถูก
พม่าปราบได้ จึงพากันอพยพหนีเข้ามาจากด่านเจดีย์สามองค์ ส่วนหนึ่งมาตั้งหลักแหล่งที่เมือง
กาญจนบุรี อีกส่วนหนึ่งเดินทางต่อมาที่ราชบุรี กรุงศรีอยุธยา และไปตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ปทุมธานี

ครั้งที่ 6 หลังจากที่มอญสามารถตีกรุงอังวะแตก มอญได้ตั้งอาณาจักรของตนขึ้นได้
ใหม่ในปลายราชวงศ์ตองอู พระเจ้าอลองพญารวบรวมกำลังพม่าแล้วลุกขึ้นต่อสู้ หลังจากนั้นได้
สถาปนาราชวงศ์ขึ้นใหม่ และในปี พ.ศ. 2300 สามารถตีหงสาวดีได้ นโยบายของราชวงศ์นี้คือ
มอญถูกปราบอย่างรุนแรง มีการกดขี่ชาวมอญ และวัฒนธรรมมอญ จึงมีชาวมอญอพยพหนีมาสู่
เมืองไทยหนีเข้าสู่ไทย 3 เส้นทาง คือ

1. จากเมืองหงสาวดี มายังเมืองเมาะตะมะ และขึ้นเหนือไปตั้งหลัก
แหล่งยังเมืองเชียงใหม่
2. จากเมืองหงสาวดี มายังเมืองเมาะตะมะ ขึ้นเหนือผ่านเมืองเชียงใหม่
แล้วลงใต้มายังเมืองตาก และมาตั้งหลักแหล่งอยู่ที่กรุงศรีอยุธยา
3. จากเมืองเมาะตะมะ ลงใต้ไปยังเมืองทวายและไปตั้งหลักแหล่งที่กรุง
ศรีอยุธยา รวมทั้งกลุ่มที่หนีขึ้นเหนือไปสู่ล้านนา และเรียกกันว่าพวก “เม็ง” ในปัจจุบันนี้ด้วย

ครั้งที่ 7 ในพ.ศ. 2316 ตรงกับแผ่นดินกรุงธนบุรี มอญก่อกบฏในย่างกุ้ง พม่า
ปราบปรามอย่างทารุณแล้วเผาย่างกุ้งจนราบเรียบ ทำให้มอญอพยพเข้ามาจำนวน 3 เส้นทาง คือ

1. จากเมืองหงสาวดีไปยังเมืองเชียงใหม่ และลงใต้มาตั้งหลักแหล่งที่กรุง
ศรีอยุธยา
2. จากเมืองหงสาวดีไปยังเมืองตาก และลงมาตั้งหลักแหล่งที่กรุงศรี
อยุธยา
3. จากเมืองหงสาวดี มาตั้งหลักแหล่งที่ด่านเจดีย์สามองค์

พระเจ้าตากสินทรงโปรดฯให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ปากเกร็ด ซึ่งทำให้เกิดกลุ่มมอญเก่า (พระยารามัญวงศ์) และมอญใหม่ (พระยาเจ่ง) การอพยพของชาวมอญในระลอกนี้ เป็นผู้ที่สืบทอดเชื้อสายโดยตรง คนที่นับตัวเองเป็นมอญ ในปัจจุบันล้วนอพยพเข้ามาจากระลอกนี้ หรือหลังจากนี้ทั้งนั้น ส่วนมอญที่อพยพก่อนหน้านี้ก็กลืนหายเป็นไทยไปหมด แม้แต่กลุ่มที่อยู่ตามชายแดนแถบเมืองกาญจนบุรี

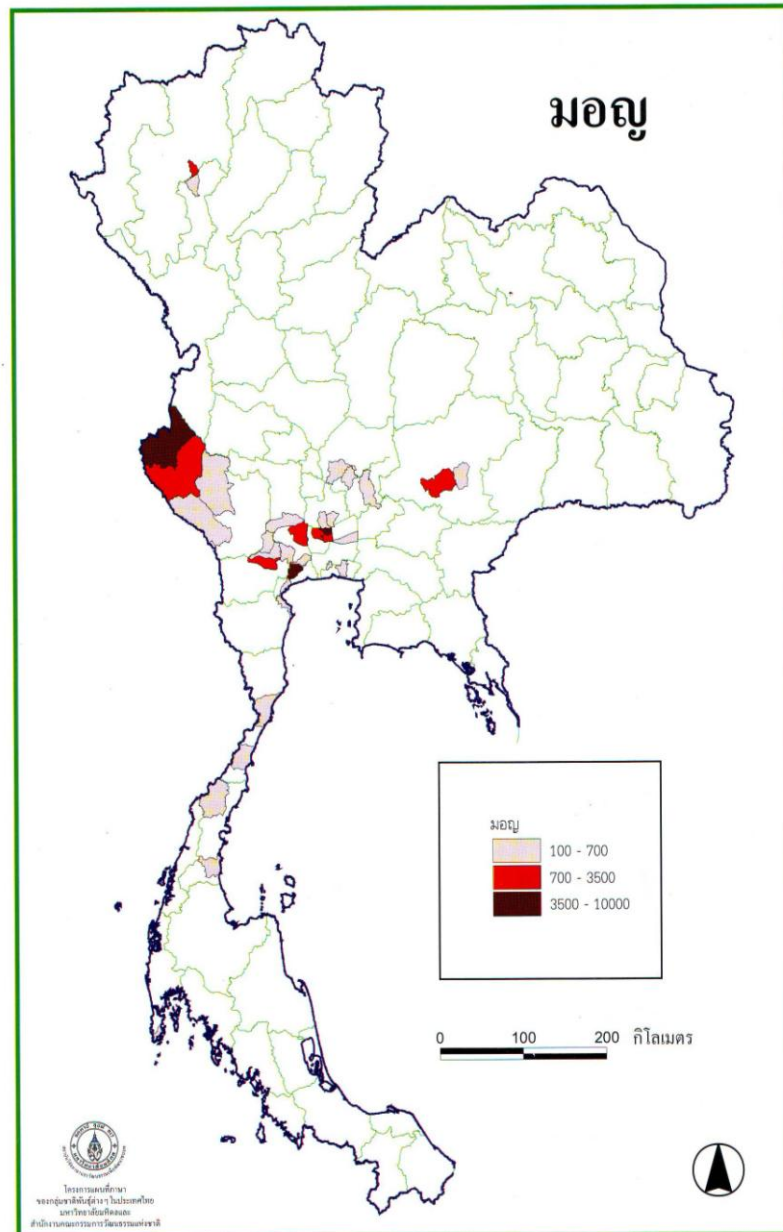
ครั้งที่ 8 ปีพ.ศ.2357 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 เสด็จตีและยึดเมืองทวายได้ แต่ไม่สามารถรักษาได้ ต้องถอยกลับทัพกลับ ได้พาชาวมอญที่เป็นหัวหน้าเข้ามาและได้อพยพชาวมอญจากเมืองทวายเข้ามาด้วย โดยผ่านทางเมืองกาญจนบุรี เมืองราชบุรี มาตั้งหลักแหล่งที่กรุงเทพฯ

ครั้งสุดท้าย ครั้งที่ 9 พ.ศ. 2357 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 เมื่อมอญไม่พอใจที่ถูกพม่าเกณฑ์แรงงานก่อสร้างพระเจดีย์ จนทอภพที่เมืองเมะตะมะ และถูกพม่าปราบ ต้องอพยพเข้ามาในประเทศไทยเป็นระลอกใหญ่มาก ราว 40,000 คนเศษ หนีเข้ามา 3 เส้นทาง คือ

1. จากด่านเจดีย์สามองค์ มาตั้งหลักแหล่งที่เมืองกาญจนบุรี
2. จากเมืองอุทัยธานี ผ่านไปยังเมืองปทุมธานี มาตั้งหลักแหล่งที่เมืองนนทบุรี
3. จากเมืองตาก ผ่านไปยังเมืองปทุมธานี มาตั้งหลักแหล่งที่เมืองนนทบุรี

การอพยพของมอญทั้ง 9 ครั้ง จะเห็นได้ว่าเส้นทางการอพยพของชาวมอญ ในครั้งที่ 1 - 5 จะเริ่มอพยพจากประเทศพม่าเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์เป็นหลัก แล้วกระจายไปเมืองต่าง ๆ ครั้งที่ 6 ไม่ได้อพยพผ่านด่านเจดีย์สามองค์ ครั้งที่ 7 อพยพมาตั้งหลักแหล่งที่ด่านเจดีย์สามองค์ ครั้งที่ 8 และครั้งที่ 9 บางส่วนอพยพไปทางภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ ตาก บางส่วนอพยพไปทางภาคกลาง เช่น อุทัย ปทุมธานี สาเหตุของการอพยพ เพราะชาวมอญถูกพม่ากดขี่ข่มเหง ใช้แรงงาน กวาดล้างชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ มอญจึงต้องอพยพมาอยู่ที่เมืองไทย ทำให้มอญกลายเป็นประชากรส่วนสำคัญของประเทศไทยมาจนทุกวันนี้

ชุมชนมอญในประเทศไทย

ภาพที่ 4.2 แผนที่มอญในประเทศไทย
ที่มา : สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547: 78)

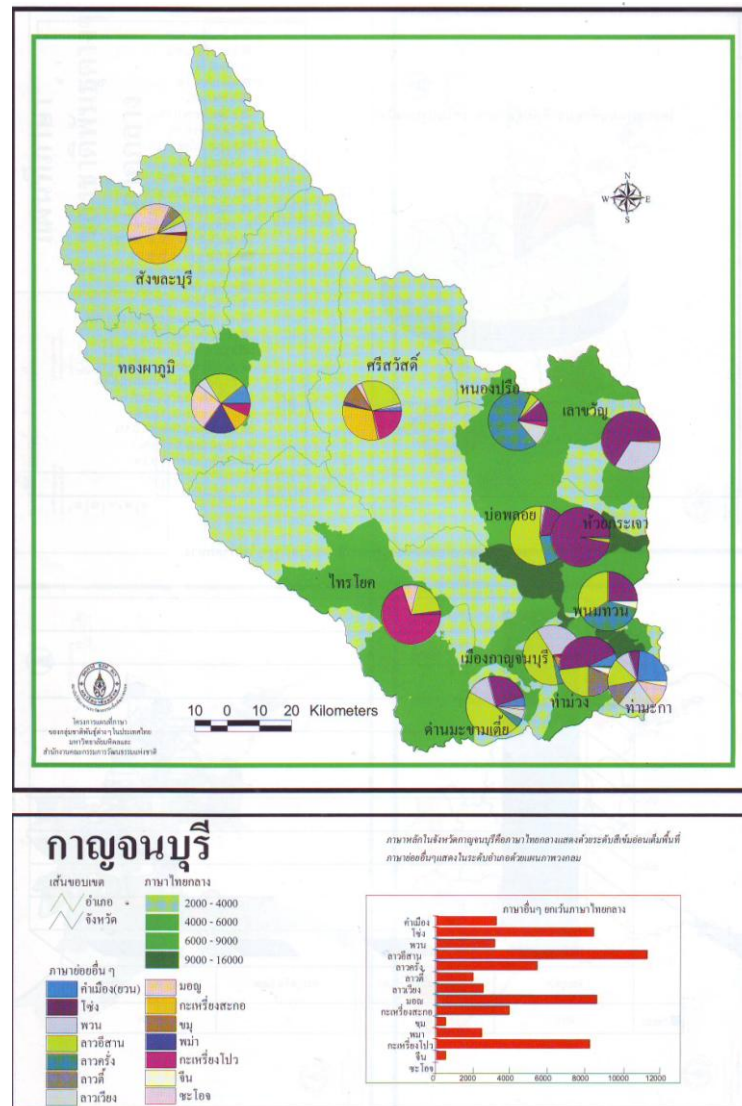
ชาวมอญได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ทั่วไปตามที่ราบลุ่มริมแม่น้ำภาคกลาง ได้แก่ ลพบุรี สระบุรี
อยุธยา นครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง นครนายก ปทุมธานี นนทบุรี
สมุทรสงคราม สมุทรปราการ สมุทรสาคร กรุงเทพฯ ฉะเชิงเทรา เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และ
บางส่วนตั้งภูมิลำเนาอยู่แถบภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ตาก กำแพงเพชร

นครสวรรค์ อุทัยธานี ทางภาคอีสาน ได้แก่ นครราชสีมา มีบ้างเล็กน้อยที่อพยพลงใต้ ได้แก่ ชุมพร สุราษฎร์ธานี โดยมากเป็นแหล่งที่พระเจ้าแผ่นดินพระราชทานที่ดินทำกินให้แต่แรกอพยพเข้ามา ดังนี้

มอญบางจะเกร็ง จ.สมุทรสงคราม	มอญบางปลา จ.สมุทรสาคร
มอญบ้านเก่า จ.อุทัยธานี	มอญสลุย จ.ชุมพร
มอญหนองคู จ.ลำพูน	บ้านมอญ จ.นครสวรรค์
มอญบางไผ่-ไก่อ่ กรุงเทพฯ	มอญบ้านโป่ง-โพธาราม จ.ราชบุรี
มอญกระทุ่มมีด จ.นครปฐม	มอญสามโคก จ.ปทุมธานี
มอญบ้านเสากระโดง จ.อยุธยา	คลองมอญ กรุงเทพฯ
สะพานมอญ กรุงเทพฯ	มอญปากเกร็ด จ.นนทบุรี
มอญบางกระดี่ กรุงเทพฯ	มอญบางขันหมาก จ.ลพบุรี
มอญคลองสิบสี่ (มอญหนองจอก) กรุงเทพฯ	มอญลาดกระบัง กรุงเทพฯ
มอญปากลัด (มอญพระประแดง) จ.สมุทรปราการ	
มอญเกาะเกร็ด จ.นนทบุรี	มอญ จ.สมุทรสาคร
มอญเกาะรัตนโกสินทร์ กรุงเทพฯ	มอญปทุมธานี จ.ปทุมธานี
มอญสังขละบุรี จ.กาญจนบุรี	

ชาวมอญที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยส่วนใหญ่ภาษาและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม แต่สิ่งที่ยังคงอยู่คือตัวตนของความเป็นมอญ ชาวมอญแต่ละพื้นที่ในประเทศไทยส่วนมากจะไม่สื่อสารกันด้วยภาษามอญ แต่จะสื่อสารกันด้วยภาษาท้องถิ่น การแต่งกายในชีวิตประจำวัน นิยมแต่งกายตามสมัยนิยม การที่ชาวมอญไม่มีประเทศเป็นของตนเอง เป็นการยากที่จะรักษาวัฒนธรรมของตนไว้ได้ จึงได้มีการจัดงานวันชาวมอญเป็นประจำทุกปี ทั้งนี้เพื่อให้คนมอญไม่ลืมวัฒนธรรมที่เป็นของตนเอง

4.1.2 มอญบ้านวังกะ อำเภอสังขละบุรี

ภาพที่ 4.3 แผนที่แสดงที่อยู่อาศัยของมอญในจังหวัดกาญจนบุรี
ที่มา : สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ (2547)

บ้านวังกะ เป็นหมู่บ้านหนึ่งในตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี ในอำเภอสังขละบุรี หรือเมืองสามหมอก ดินแดนสามวัฒนธรรม เมืองแห่งสายน้ำ ขุนเขา และผืนป่าอันอุดม อำเภอสังขละบุรี เดิมเรียกว่า “สังเคลีเยะ” ซึ่งเป็นภาษาพม่า และ “สังคะ” เป็นภาษาเรียกของชนพื้นเมืองเดิม สังขละบุรี หมายถึง สังคม เชื้อชาติ “สัง” นั้นเป็นภาษาบาลี มีความหมายว่าร่วม ส่วน “ขละ” นั้นมาจากคำว่า “คะกัน” บุรีนั้นคือ “เมือง” ความหมายของสังขละบุรี คือ เมืองที่มี

การผสมผสานกละเกล้าของคนต่างชาติพันธุ์ เป็นเมืองที่มีความงามหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรมของพี่น้องต่างเผ่าพันธุ์ ทั้งมอญ กะเหรี่ยง ไทย ลาว พม่า เป็นต้น

(1) ประวัติความเป็นมา

ตามประวัติศาสตร์อำเภอสังขละบุรี เป็นเมืองหน้าด่าน ขึ้นตรงกับเมืองกาญจนบุรี มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า เนื่องด้วยอำเภอสังขละบุรีมีที่ตั้งอยู่ชายแดนมีอาณาเขตติดต่อกับเขตแดนประเทศพม่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้นทหารฝ่ายพมามักยกทัพเข้ามาโจมตีเพื่อรุกรานประเทศไทย ทหารฝ่ายพม่าจะใช้เส้นทางผ่านเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ของอำเภอสังขละบุรี จึงเกิดประวัติศาสตร์มากมาย จากการสำรวจพื้นที่พบประวัติความเป็นมาของอำเภอสังขละบุรี ดังนี้

สมัยทวารวดี

มีการตั้งชุมชนที่ริมห้วยแก่งกะชื้อ บ้านวังปะโท ตำบลปรังเผล (ปัจจุบันเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอสังขละบุรี)

สมัยกรุงศรีอยุธยา

พมามีอำนาจมากขึ้นในบริเวณลุ่มแม่น้ำอิระวดี และสาละวิน รุกรานมอญ กะเหรี่ยง จนต้องอพยพมาสู่ดินแดนไทย ทางด้านด่านพระเจดีย์สามองค์ ตามพระราชพงศาวดารกรุงเก่ากล่าวไว้ว่า ในเขตจังหวัดกาญจนบุรี มีด่านอยู่ 8 ด่าน คือ

1) ด่านเมืองสิงห์ 2) ด่านเมืองลุ่มสุม 3) ด่านเมืองท่าตะโก 4) ด่านเมืองไทรโยค 5) ด่านเมืองทองผาภูมิ 6) ด่านเมืองท่าขนุน (สังขละบุรี) 7) ด่านเมืองท่ากระดาน 8) ด่านเมืองศรีสวัสดิ์

สมัยกรุงธนบุรี และรัตนโกสินทร์ตอนต้น

เมืองด่านทั้ง 8 ในจังหวัดกาญจนบุรี มีความสำคัญในการป้องกันการรุกรานจากพม่า จนอังกฤษเข้ายึดครองพม่า สงครามไทยกับพม่าจึงยุติลง

พ.ศ. 2369 รัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ยกสังขละขึ้นเป็นเมือง ตั้งเจ้านายกะเหรี่ยงเป็นเจ้าเมือง พระราชทานนามว่า “พระศรีสุวรรณคีรี” มีทนายทสืบทอดตำแหน่งกันมา 4 คน ดังนี้

- 1) พระศรีสุวรรณคีรีที่ 1 (ทะเวียไผ่)
- 2) พระศรีสุวรรณคีรีที่ 2 (กรอเมาะจะ)

3) พระศรีสุวรรณคีรีที่ 3 (ปวยคงภู)

4) พระศรีสุวรรณคีรีที่ 4 (ทะเจียงโปรย เสดะพันซ์)

พ.ศ. 2411 ไทยทำสนธิสัญญา เรื่องเขตแดนไทย-พม่า กับอังกฤษ

พ.ศ. 2423 พบหลักฐานแท่งคอนกรีตที่เป็นหลักเขตแดนไทย-พม่า บริเวณด่านพระเจดีย์สามองค์

พ.ศ. 2428 พม่าเสียเอกราชให้อังกฤษ อังกฤษประกาศว่าพม่าเป็นส่วนหนึ่งของอินเดีย

พ.ศ. 2432 พระสุวรรณคีรีที่ 4 (ทะเจียงโปรย) นำประชาชนร่วมกันสร้างพระเจดีย์สามองค์ขึ้นใหม่

พ.ศ. 2433 ไทยกับอังกฤษทำการสำรวจเขตแดนด้านพม่าร่วมกัน

พ.ศ. 2435-2437 ไทยกับอังกฤษทำการปักปันเขตแดนด้านพม่าร่วมกัน ตั้งแต่ด่านพระเจดีย์สามองค์ขึ้นไป ตลอดแนวของเมืองสังขละบุรี

พ.ศ. 2438 ตั้งอำเภอวังกะขึ้น ณ.ที่อำเภอสังขละบุรีในปัจจุบัน ขึ้นกับอำเภอทองผาภูมิ

พ.ศ. 2444 เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอสังขละบุรี ต่อมาในปีเดียวกัน ยุบอำเภอสังขละบุรีลงเป็นกิ่งอำเภอวังกะ ขึ้นกับอำเภอท่าขนุน (ทองผาภูมิในปัจจุบัน)

พ.ศ. 2447 ยกฐานะกิ่งอำเภอวังกะขึ้นเป็นกิ่งอำเภอ และยุบอำเภอท่าขนุนเป็นกิ่งอำเภอ ขึ้นต่ออำเภอวังกะ

พ.ศ. 2482 ยุบอำเภอวังกะเป็นกิ่งอำเภอ เรียกว่า “กิ่งอำเภอสังขละบุรี” ขึ้นกับอำเภอทองผาภูมิ

พ.ศ. 2508 ได้ยกฐานะจากกิ่งอำเภอสังขละบุรี เป็นอำเภอสังขละบุรีตั้งแต่นั้นมา

(ชนะบุล แจ่มกระจ่าง, Trips magazine ท่องวัฒนธรรมสู่ถิ่นธรรมชาติชายแดน...สังขละบุรี, เดือนพฤษภาคม, 2542: 42)

ชาวมอญที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นช่วงระยะเวลาที่ไทยกับพม่าทำศึกสงครามกัน สามารถแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

1) ช่วงแรก ก่อนพ.ศ.2490 เนื่องจากตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เมืองสังขละบุรีมีฐานะเป็นเมืองหน้าด่าน ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่าการอพยพเข้าออกของชาวมอญ กระเหรี่ยง และพม่า แถบชายแดนถือเป็นเรื่องปกติ เพราะสถานการณ์ทางพรมแดนรัฐไทยและพม่าในขณะนั้นยังมีความยืดหยุ่น

2) ช่วงที่สอง ราวปี พ.ศ. 2490 เนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบและการสู้รบในพม่ารุนแรงมากขึ้นโดยมีชาวมอญกลุ่มแรกเริ่มอพยพเข้ามาประมาณ 30 ครอบครัว ที่บริเวณหมู่บ้านนิละ ซึ่งเป็นที่อยู่ของชุมชนชาวกะเหรี่ยง ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 5 กิโลเมตร ชาวมอญกลุ่มต่อมาภายใต้การนำของหลวงพ่อดุตตะได้เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านวังกะล่าง โดยกระจายตั้งบ้านเรือนตามริมแม่น้ำ ซึ่งเป็นบริเวณที่แม่น้ำสามสายไหลมาบรรจบกัน คือ แม่น้ำชองกาเลีย แม่น้ำปิกลี และแม่น้ำรันตี เรียกว่า “สามประสบ” เมื่อมีจำนวนชาวมอญมากขึ้นจึงได้รับการจัดแบ่งที่ดินให้ปลูกบ้านเรือนอาศัย โดยความอนุญาตของปลัดเจริญ ซึ่งทำหน้าที่รักษาการหัวหน้างิ่งอำเภอสังขละบุรีในขณะนั้น จึงมีการก่อตั้งเป็นชุมชนมอญขนาดใหญ่ขึ้น ต่อมาเมื่อมีการสร้างเขื่อนเขาแหลมครอบคลุมพื้นที่อยู่อาศัยของชาวมอญนี้ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตจึงมอบที่ดินชดเชย 614 ไร่ให้แก่วัด หลวงพ่อดุตตะในฐานะเจ้าอาวาสจึงได้จัดสรรพื้นที่วัดให้เป็นที่อยู่ของชาวมอญอพยพกว่า 400 ครอบครัว จนถึงทุกวันนี้

3) ช่วงที่สาม ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 เป็นต้นมา เป็นช่วงที่สถานการณ์ทางการเมืองในพม่าเข้มข้นมากขึ้น เนื่องจากรัฐบาลทหารพม่าเข้ายึดอำนาจปกครองประเทศและเริ่มดำเนินนโยบายปราบปรามชนกลุ่มน้อย ส่งผลให้สถานการณ์ชายแดนค่อนข้างตึงเครียด จึงมีชาวมอญอพยพหนีภาวะเสี่ยงอันตรายเข้ามามากขึ้น ขณะเดียวกันประเทศไทยก็มีนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าจึงส่งผลให้มี การเปิดการค้าบริเวณด่านเจดีย์สามองค์ และเมื่อการสู้รบยุติลงในปีพ.ศ. 2538 ตลาดการค้าชายแดนก็คึกคักยิ่งขึ้น ส่งผลให้มีชาวมอญอพยพและหลบหนีเข้ามารับจ้างเป็นแรงงานในไทยมากขึ้น

(2) สภาพภูมิศาสตร์

สังขละบุรี เป็นอำเภอชายแดนติดต่อกับพม่า ห่างจากตัวเมือง ประมาณ 220 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอทองผาภูมิ 74 กิโลเมตร เส้นทางคดเคี้ยวไปตามไหล่เขา และตัดผ่านภูเขาเลียบทะเลสาบเขื่อนเขาแหลม มองเห็นทัศนียภาพที่งดงาม อำเภอสังขละบุรีมีชาวมอญอาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นจำนวนมาก ตัวอำเภอตั้งอยู่บริเวณที่เรียกว่า “สามประสบ” แบ่งตามลักษณะทางกายภาพเป็นสองส่วน มีแม่น้ำชองกาเลียคั่นกลาง แม่น้ำที่สำคัญของอำเภอสังขละบุรี มี 3 สาย ได้แก่

1) แม่น้ำชองกาเลีย มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาตะนาวศรี บริเวณบ้านไล่โว่ ไหลผ่านหมู่บ้านทิวขยโหว่ ไหลมาบ่ง ซ่าละหวะ สะเนฟ่อง บ้านแม่ตั่ว จะมีแม่น้ำแยกออกเป็นสองสาย สายหนึ่งไหลลงแม่น้ำกะสะ เข้าเขตประเทศพม่า อีกสายหนึ่งไหลมาที่บ้านชองกาเลีย

2) แม่น้ำปึกลี่ มีต้นกำเนิดมาจากลำห้วยสองลำห้วยจากเทือกเขาตะนาวศรี เรียกว่า “ลำห้วยสองพี่น้อง” ไหลมาจากประเทศพม่า มาบรรจบที่หมู่บ้านเชอเค่งเจ่ง ไหลผ่านหมู่บ้านกุกจะโล บ้านนุ่งลู่ บ้านนุ่งโก๊ะ โลงตะโก่ง บ้านกุกะคู ห่งมาไลหรือประตูเมือง

3) แม่น้ำรันตี มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาธงชัยทางด้านตะวันออก ที่ชาวบ้านเรียกว่า “เขาใหญ่” อยู่ในตำบลปริงเพล อำเภอสังขละบุรี ซึ่งมีน้ำออกมาจากถ้ำลักษณะเป็นผู้หญิงยืนต่างขา

ลักษณะภูมิประเทศ

ทิศเหนือ จรดเทศบาลตำบลวังกะ อำเภอสังขละบุรี

ทิศใต้ จรดอ่างเก็บน้ำเขื่อนเขาแหลม

ทิศตะวันออก จรดบ้านนิเถะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี

ทิศตะวันตก จรดบ้านหม่องสะเทอ บ้านห้วยกบ บ้านใหม่พัฒนา ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี

เมื่อมีการสร้างเขื่อนเขาแหลม (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นเขื่อนวชิราลงกรณ์) สันเขื่อนอยู่ที่อำเภอทองผาภูมิ แต่พื้นที่ที่กักเก็บน้ำช่วงปลายเขื่อนกินถึงสังขละบุรี ไม่เพียงไร่นามากมาย ตัวอำเภอสังขละบุรี รวมทั้งวัดวังแก้วเวการามของหลวงพ่อดุตตะและหมู่บ้านมอญ ก็ล้วนต้องจมหายไปหมดสิ้น ชาวบ้านต้องย้ายวัดและบ้านเรือนขึ้นมาตั้งกันใหม่ที่เหนือเขื่อน ส่วนหมู่บ้านที่จมน้ำก็กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของสังขละบุรี นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอสังขละบุรีอีกหลายแห่ง อาทิ

สะพานมอญ

"สะพานไม้อุตตมานุสรณ์" หรือที่เรียกกันว่า "สะพานมอญ" เป็นสะพานไม้ที่ยาวที่สุดในประเทศ มีความยาวประมาณ 1 กิโลเมตร หลวงพ่อดุตตะเป็นผู้ดำเนินการสร้าง โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ชาวมอญ ชาวไทย และชาวกะเหรี่ยงได้สัญจรไปมาหาสู่กันได้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ของคนทั้งสามกลุ่ม สะพานมอญเป็นจุดท่องเที่ยวที่เรียกว่ากลายเป็นสัญลักษณ์ของสังขละบุรีไปแล้ว นักท่องเที่ยวจะนิยมมาเดินเยี่ยมชมสะพานเพื่อชมแสงสีทองของ พระอาทิตย์ขึ้นในยามเช้า รวมถึงชมวิถีชีวิตของชาวไทยและชาวมอญที่เดินข้ามไปมาหากันบนสะพานแห่งนี้ ซึ่งค่อนข้างจะคึกคักมากในช่วงเช้า

ภาพที่ 4.4 สะพานมอญ เป็นสะพานที่ชาวมอญร่วมกันสร้าง ในปีพ.ศ. 2529

ใช้เป็นทางสัญจรระหว่างชาวมอญกับชาวไทย

วัดวังแก้วการาม (วัดหลวงพ่อดุตตะมะ)

อยู่เลยจากตัวอำเภอสังขละบุรีไปประมาณ 6 กิโลเมตร เป็นวัดจำพรรษาของ “หลวงพ่อดุตตะมะ” ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนชาวไทย ชาวมอญ รวมทั้งชาวกะเหรี่ยงและชาวมอญที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น ภายในวิหารที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำประดิษฐานพระพุทธรูปหินอ่อนอันงดงาม ชาวบ้านเรียกกันว่า “หลวงพ่อบ๊วย”

ในช่วงปลายฤดูฝนถึงมีนาคมของทุกปี มีการจัดงานคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดุตตะมะในงานมีกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วยพิธีกรรมทางศาสนา การแข่งขันชกมวยคาดเชือก การแสดงของชมรมวัฒนธรรมท้องถิ่นเช่น การรำแบบมอญ การรำตงของชาวกะเหรี่ยง และในงานประชาชนจะพร้อมใจกันแต่งกายตามแบบวัฒนธรรมของชาวไทยรามัญและจัดเตรียมสำหรับอาหารทูนบนศีรษะไปถวายพระสงฆ์ที่วัด

ภาพที่ 4.5 วัดวังแก้วการาม มีวิหารเป็นสถาปัตยกรรมแบบมอญ

เจดีย์พุทธคยา

หลวงพ่อดุตตะมะเป็นผู้คิดริเริ่มสร้างตั้งแต่ปีพ.ศ. 2521 โดยจำลองมาจากเจดีย์พุทธคยาประเทศอินเดีย งบประมาณมาจากผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันบริจาคเป็นเงินสด ทองคำ และวัสดุ ใช้

แรงงานคนมอญชาย-หญิงในหมู่บ้านประมาณ 400 คน ปรับพื้นที่สำหรับก่อสร้างและเผาอิฐมอญ ขนาดกว้าง 4 นิ้ว ยาว 8 นิ้ว หนา 3 นิ้ว จำนวน 260,000 ก้อน

ปีพ.ศ. 2525 เริ่มสร้างเจดีย์เป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก ฐานรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส กว้างยาว 42 เมตร สูง 59 เมตร เสาหลัก 4 ทิศ จำนวน 16 ต้น ในปีพ.ศ. 2532 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธีอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุส่วนที่เป็น กระดุกนิ้วหัวแม่มือขวา 2 องค์ขนาดเท่าเมล็ดข้าวสาร มีสีขาวใสอมเหลืองเป็นเงา บรรจุในผอบ 3 ชั้น ซึ่งหลวงพ่อดุสิตมอญเชิญมาจากประเทศศรีลังกา และฉัตรทองคำหนัก 400 บาท ขึ้นไป ประดิษฐานบนยอดเจดีย์ เจดีย์พุทธคยามีร้านจำหน่ายสินค้าจากพม่าหลายร้าน จำพวก เครื่องประดับ ผ้า แป้งพม่า เครื่องไม้ เจดีย์พุทธคยาเป็นสถานที่ที่คนมอญนิยมมาทำบุญ สวดมนต์ นั่งสมาธิในตอนเย็น และในวันพระ หรือช่วงที่จัดงานเทศกาลเกี่ยวกับศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น และในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ (นับตามจัตราศั ซึ่งบางปีอาจตรงกับเดือนมีนาคม) มีการจัดงานคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดุสิตมอญในงานมีกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วยพิธีกรรมทางศาสนา การแข่งขันชกมวยคาดเชือก การแสดงของ ชมรมวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การรำแบบมอญ การรำตงของชาวกะเหรี่ยง และในงานประชาชน จะพร้อมใจกันแต่งกายตามแบบวัฒนธรรมของชาวไทยรามัญ และจัดเตรียมสำหรับอาหารทูนบน ศิริยะไปถวายพระสงฆ์ที่วัด

ภาพที่ 4.6 รอยพระพุทธรูปจำลอง ประดิษฐานอยู่ที่เจดีย์พุทธคยา

ภาพที่ 4.7 เจดีย์พุทธคยาจำลอง เป็นสถานที่ที่หลวงพ่อดุสิตมอญได้สร้างไว้ให้ชาวมอญได้เข้ามาสวดมนต์ ทำบุญ เจดีย์จำลองมาจากประเทศศรีลังกา

(3) ประชากร

เขตการปกครองและประชากร อำเภอสังขละบุรี แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 3 ตำบล 20 หมู่บ้าน ได้แก่

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนตำบล และหมู่บ้านในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ตำบล	หมู่บ้าน	
	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน
ตำบลหนองลู	หมู่ที่ 1	บ้านนิละ
	หมู่ที่ 2	บ้านวังกะ
ตำบลหนองลู	หมู่ที่ 3	บ้านห้วยกบ
	หมู่ที่ 4	บ้านไหล่น้ำ
	หมู่ที่ 5	บ้านเวียะดี
	หมู่ที่ 6	บ้านห้วยมาลัย
	หมู่ที่ 7	บ้านใหม่พัฒนา
	หมู่ที่ 8	บ้านชองกาเลีย
	หมู่ที่ 9	บ้านพระเจดีย์สามองค์
	หมู่ที่ 10	บ้านประไรโหนด
ตำบลปรังเผล	หมู่ที่ 1	บ้านท่าดินแดง
	หมู่ที่ 2	บ้านวังขยาย
	หมู่ที่ 3	บ้านยางขาว
	หมู่ที่ 4	บ้านจงอ้ว
ตำบลไล่โว่	หมู่ที่ 1	บ้านแสนหีฟ่อง
	หมู่ที่ 2	บ้านกองม่องทะ
	หมู่ที่ 3	บ้านเกาะสะเดิง
	หมู่ที่ 4	บ้านไล่โว่
	หมู่ที่ 5	บ้านทิล่ป่า
	หมู่ที่ 6	บ้านจะแก

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนประชากร ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี

พื้นที่การปกครอง	สัญชาติไทย			สัญชาติอื่น ๆ		
	ช	ญ	รวม	ช	ญ	รวม
อำเภอสังขละบุรี	18,233 คน	15,972 คน	34,205 คน	197 คน	266 คน	463 คน
ตำบลหนองลู	2,009 คน	1,925 คน	3,934 คน	197 คน	266 คน	463 คน

(แหล่งที่มา : ข้อมูลฝ่ายทะเบียน ที่ทำการอำเภอสังขละบุรี เดือน ธันวาคม 2554)

ประชากรในอำเภอสังขละบุรี ประกอบด้วยคนหลากหลายชาติพันธุ์ มีทั้งชาวมอญ ชาวไทย ชาวกระเหรี่ยง และชาวมุสลิม ซึ่งแยกกันอยู่เป็นสัดส่วนแต่ละตำบล แต่อาจมีบางตำบลที่มีหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน เช่น ตำบลหนองลู มีทั้งชาวมอญ ชาวไทย ชาวกระเหรี่ยง และชาวมุสลิม แสดงให้เห็นว่าทุกชาติพันธุ์สามารถอยู่ร่วมกันได้

มอญบ้านวังกะ หรือหมู่บ้านแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง เป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ตั้งอยู่หมู่ 2 ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านมอญ ซึ่งอพยพมาจากอำเภอเย จังหวัดเมะละแหม่ง ในรัฐมอญ ประเทศพม่า นับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2494 เป็นที่ดินของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งทางราชการได้จัดสรรให้ชาวมอญอาศัยอยู่ชั่วคราวโดยไม่คิดมูลค่า ประชากรในหมู่บ้านมีคนมอญประมาณ 14,000 คน คนไทยประมาณ 4-5 ครอบครัว ชาวมอญที่นี่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ส่วนใหญ่ เลี้ยงชีพด้วยเกษตรกรรม เช่น ปลูกพืช และทำประมงชายฝั่ง ค้าขาย สิ่งที่เป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของบ้านวังกะคือ วัฒนธรรมแบบมอญที่ยังคงอยู่และค่อนข้างชัดเจน ไม่ได้สูญหายไปตามกาลเวลา

(4) วิถีชีวิต

ชาวมอญที่อพยพมาอยู่บ้านวังกะจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นสังคมที่มีความสัมพันธ์เฉพาะในกลุ่มของตนเอง มีการติดต่อกับคนภายนอกน้อยมาก ภาษาจึงเป็นอุปสรรคในการติดต่อกับคนไทยทั่วไป ชาวมอญได้นำพระพุทธศาสนาในรูปแบบของตนเองเข้ามาด้วย กล่าวคือมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติศาสนกิจ ชาวมอญบ้านวังกะ มีอาชีพที่สามารถเลี้ยงตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยการดำรงชีพจากภายนอก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวมอญสามารถดำรงความเป็นมอญอยู่ได้ภายใต้วิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนาน อาทิ

ภาษา

ภาษาที่ใช้สื่อสารกันในระหว่างชาวมอญด้วยกันทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน จะใช้ภาษามอญเป็นภาษาหลักในชีวิตประจำวัน เว้นแต่เมื่อมีการติดต่อกับคนไทยภายนอกเท่านั้นจึงจะใช้ภาษาไทย ชาวมอญอายุ 50 ปีขึ้นไปจะฟังภาษาไทยออก เพราะเข้ามาอยู่เมืองไทยมากกว่า 50 ปี และรับฟังข่าวสารภาษาไทยผ่านสื่อ แต่สื่อสารไม่ค่อยได้ ส่วนรุ่นลูกหลานอายุต่ำกว่า 30 ปี ที่เกิดในประเทศไทย จะเติบโตมาในบ้านที่พูดภาษามอญเป็นหลักจึงพูดภาษามอญได้โดยปริยาย เมื่อถึงเวลาเข้าเรียนในโรงเรียนที่ทำการเรียนการสอนเป็นภาษาไทย เด็กในหมู่บ้านจะต้องผ่านการพูด ฟัง อ่าน และเขียนภาษาไทยที่โรงเรียนวัดวังแก้วเวการามเสียก่อน จึงทำให้เด็กรุ่นใหม่สามารถพูด ฟัง อ่าน และเขียนภาษาไทยได้

พยัญชนะภาษามอญ ๓๕ ตัว

က กะ	ခ ขะ	ဂ เกียะ	ဃ เจียะ	င เงียะ
စ จ๊ะ	ဆ ชะ	ဇ เจียะ	ဇာ เจียะ	ည เนญเจียะ
ဋ ติชะ	ဌ ฟะ	ဋ ติชะ	ဗ เพียะ	ဏ เน
တ ทะ	ထ หะ	ဒ เตียะ	ဓ เจียะ	န เนียะ
ပ ป๊ะ	ဖ พะ	ဗ เบียะ	ဘ เบียะ	မ เมียะ
လ เลียะ	ရ รียะ	လ เลียะ	ဝ เวียะ	သ ชะ
က สะ	ဇ พะ	ဝ บ๊ะ	အ อะ	ဗ เบียะ

สระภาษามอญ ๑๒ ตัว					
ระสำเริง	ဘ	ဘာ	ဃ	ဃိ	ဥ
	อะ	อา	อิ	อี	อุ
ระผสม	ဉ	ဘဲ	ဩ	ဘ်	ဘဲး
	เอ	อัว	เอา	อาว	อ้อม
	—	ဘဲး	ဉ	ဉ	ဉ
	อะ	อา	อิ	อี	อุ
	ဉ—	ဘဲး	ဉဘဲ	ဘဲး	ဘဲး
	เอ	อัว	เอา	อาว	อ้อม

เลขมอญ ๑๐ ตัว				
၀	၁	၂	၃	၄
มัว	นา	บิย	ปอน	เมียะซอน
၆	၇	၈	၉	၁၀
ตะราว	ทะโปะระ	แตะจ่า	แตะจัต	เจือะ

ภาพที่ 4.8 อักษรมอญในปัจจุบัน

ศาสนา

มอญเป็นชาติที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ชาวมอญมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีหลวงพ่อดุตตะ (พระราชอุดมมงคล) เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญทุกคน หลวงพ่อได้อุทิศตนช่วยเหลือสาธารณประโยชน์ เช่น การสร้างสะพาน โรงเรียน โรงพยาบาล เป็นต้น รวมทั้งได้ช่วยเหลืออนุเคราะห์ผู้ที่เดือดร้อนไม่ว่าจะเป็นชาวมอญ ชาวไทย ชาวกะเหรี่ยง หรือชาวพม่า นอกจากนี้ชาวมอญยังได้ปลูกฝังลูกหลานในการปฏิบัติตนทางศาสนา หรือไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นบริเวณวัด ในตอนเย็นชาวบ้านจะรวมตัวกันไปทำวัตรเย็นที่วัด ในวันพระก็จะไปทำบุญที่วัดประจำ ส่วนบทสวดมนต์ เป็นบทสวดมนต์ภาษาบาลีเหมือนชาวพุทธทั่วไป

ภาพที่ 4.9 รูปปั้นหลวงพ่อดูตมะ อดีตเจ้าอาวาสวัดวังแก้วเวการาม

การแต่งกาย

แม้ปัจจุบันชาวมอญจะแต่งกายเช่นเดียวกับชาวไทยทั่วไปก็ตาม แต่ก็ยังคงมีลักษณะของการแต่งกายที่เป็นชุดประจำชาติมอญปรากฏให้เห็นอยู่บ้างตามแต่โอกาส คือ เสื้อสีขาว โสร่ง หรือผ้าถุงสีแดง ความหมายโสร่ง คือ สีแดงหมายถึง สีเลือด แสดงถึงความรักชาติ ส่วนสีขาวหมายถึงศาสนา และจิตใจที่ใสสะอาด โดยผู้ชายสูงอายุจะนุ่งผ้านุ่งที่เรียกว่า "สะล่ง" หรือที่ไทยเรียกว่า "โสร่ง" ผ้าลายตาหมากรุก เป็นต้น ใส่เสื้อแล้วแต่สะดวกไม่จำกัดแบบ (ปัจจุบันมักใส่อยู่บ้านเท่านั้น) ส่วนผู้หญิงมอญจะนุ่งผ้าถุงสีแดงที่เรียกว่า "กานิน" หรือ "นิน" ลายดอกบนพื้นแดงมีเชิงผ้าถุงนั้นจะมีการตัดเย็บแบบพิเศษ ต่างกับผ้าถุงของหญิงไทย คือจะมีการเย็บติเกร็ดหลังคล้ายกับติเกร็ดกระโปรงหรือผ้าถุงสำเร็จ และใช้แถบผ้าฝ้ายสีดำ มีความกว้างประมาณ 3 นิ้ว เย็บต่อที่ขอบเอวผ้าถุง เพราะเมื่อเวลาสวมใส่ผ้าถุงจะเข้ารูปสะโพกพอดี ส่วนเสื้อมีลักษณะเป็นเสื้อสีขาวหรือสีอื่นๆแขนยาว คอกลมผ่าหน้าผูกเชือก ชายเสื้อค่อนข้างยาวปิดสะโพกเพื่อให้แตกต่างจากเสื้อผู้หญิงพม่าที่มีลักษณะชายเสื้อสั้นแบบเอวลอย แต่เวลาไปวัดหรือมีงานสำคัญจะใช้ผ้าสไบเฉียงไหล่ อีกทีหนึ่ง และนิยมไว้ผมยาวเกล้าเป็นมวยต่ำก่อนไปข้างหลัง ปัจจุบันนอกจากผ้าถุงสีแดงแล้วชาวมอญยังนิยมนุ่งผ้าถุงสีอื่นๆด้วย นอกจากนี้ยังมีเสื้อที่เขียนข้อความด้วยภาษามอญ และลวดลายเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับตำนาน ประวัติศาสตร์ และสัญลักษณ์รูปหงส์ เสื้อลักษณะนี้ใช้สัญลักษณ์ประจำกลุ่มและเสื้อวันชาติ ชุดประจำชาติยังสามารถใช้ในโอกาสอื่น ๆ อีก เช่น เทศกาลงานบุญ วันสำคัญทางศาสนา งานแต่งงาน รวมทั้งสวมใส่ไปทำงานและอยู่ในที่บ้านด้วย ชาวมอญเชื่อว่าการแต่งกายด้วยชุดประจำชาติมอญนั้นเป็นการแสดงถึงความรักชาติ และแยกตัวออกจากความเป็นพม่า

ภาพที่ 4.10 ชายหญิงชาวมอญบ้านวังกะ แต่งกายด้วยชุดประจำชาติ ในงานประเพณีของหมู่บ้าน

อาชีพ และการทำมาหากิน

ชาวมอญมีอาชีพและสภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน ประกอบอาชีพหลายอย่าง ดังนี้
ค้าขายภายในหมู่บ้าน ชาวมอญจะนำสินค้า เช่น เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ ขนม อาหาร และสินค้าอื่น ๆ มาจำหน่ายที่ตลาด เรียกว่า “ตลาดวัดวัง” นอกจากนี้ชาวบ้านบางคนยังดัดแปลงที่พักของตน เป็นร้านขายของชำ ร้านอาหาร ร้านเสริมสวย

ภาพที่ 4.11 ตลาดวัดวังแก้วเวการาม เป็นตลาดเช้า จำหน่ายสินค้า ในชีวิตประจำวัน มีทั้งสินค้าของมอญ และของไทย

การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

ชาวมอญจะนำสินค้าที่ระลึกไปขายบริเวณสะพานไม้ เจดีย์พุทธคยา สินค้าที่นำไปขาย ได้แก่ อัญมณี เครื่องไม้ เสื้อ ผ้าถุง หมวก ฯลฯ

ภาพที่ 4.12 ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก มีทั้งเสื้อผ้า กรอบไม้แกะสลักเป็นรูปต่าง ๆ ทุกอย่างล้วนทำจากไม้ที่มาจากประเทศพม่าทั้งสิ้น

อาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น

รับเหมาก่อสร้าง เนื่องจากคนมอญมีฝีมือในการก่อสร้างโดยเฉพาะบ้านที่สร้างด้วยไม้มาหลายชั่วอายุคน จึงรับอาชีพนี้สืบต่อกันมา

ปลูกหมากไว้ขาย ซึ่งชาวมอญนิยมกินหมาก เนื่องจากน้ำยางหมากทำให้ฟันทน ไม่ผุง่าย

รับจ้างขับเรือ นำนักท่องเที่ยวไป ชมวิวบริเวณอ่างเก็บน้ำ ชมวัดได้นำ หมูบ้านเก่า แหล่งท่องเที่ยวซึ่งถูกยกให้เป็น unseen Thailand ของบ้านวังกะ

การศึกษา

ที่บ้านวังกะมีโรงเรียนที่อยู่ในหมู่บ้าน ชื่อโรงเรียนวัดวังแก้วเวการาม เปิดทำการสอนเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 เปิดทำการสอนระดับอนุบาล ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตอนต้น นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวมอญ มีชาวไทยเป็นส่วนน้อย ทุกวันศุกร์นักเรียนจะใส่ชุดประจำชาติของตนเอง เด็กไทยจะใส่ชุดม่อฮ่อม เด็กมอญจะใส่เสื้อแขนกระบอกสีขาวหรือเสื้อนักเรียน ผู้ชายใส่เสื้อสีแดง ผู้หญิงใส่ผ้าถุงสีแดง ในเวลาช่วงเย็นหลังเลิกเรียนจะมีครูชาวต่างชาติ ซึ่งสอนอยู่ที่โรงเรียนวัดวังแก้วเวการาม มาช่วยสอนภาษาอังกฤษให้นักเรียนชาวมอญโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย อาทิตย์ละ 2 - 3 วัน ที่ศูนย์วัฒนธรรมมอญ

ภาพที่ 4.13 นักเรียนโรงเรียนวัดวังแก้วเวการามใส่ชุดประจำชาติทุกวันศุกร์

ระบบเครือญาติ

ชาวมอญอาศัยอยู่แบบครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย แต่ในปัจจุบันมีแนวโน้มว่าจะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เมื่อคนหนุ่มสาวแต่งงานแล้วต้องการแยกครอบครัวออกมาอยู่ตามลำพัง แต่ก็อยู่ในบริเวณหมู่บ้านเดิม ไม่ได้ย้ายไปอยู่ท้องถิ่นอื่น บางครอบครัวมีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ ต้องการความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ จึงต้องออกไปทำงานในตัวเมือง

ที่อยู่อาศัย

ลักษณะบ้านของชาวมอญส่วนใหญ่จะสร้างจากไม้ บ้านของชาวมอญทุกหลังจะต้องมีหิ้งพระยื่นออกมานอกตัวบ้าน การที่สร้างออกมาจากตัวบ้าน มีความเชื่อว่าพระพุทธรูปควรอยู่ที่วัดไม่ควรอยู่ร่วมกับคนในบ้าน เพราะคนอาจจะทำเสียงดังรบกวน แต่เนื่องจากชาวมอญนับถือพระพุทธศาสนาและนิยมไหว้พระทุกเช้าเย็น จึงต้องสร้างหิ้งพระให้ยื่นมาจากตัวบ้าน เพื่อไม่ให้พระพุทธรูปอยู่ในบ้านตามความเชื่อ

ภาพที่ 4.14 บ้านของชาวมอญบ้านวังกะ มีเอกลักษณ์คือมีหิ้งพระยื่นออกมานอกตัวบ้าน

อาหาร

อาหารมอญ ถือได้ว่าเป็นอาหารที่มีลักษณะเฉพาะและสืบสานกันมาอย่างยาวนาน การแพร่หลายของอาหารมอญในเมืองไทยถอยหลังไปในอดีตตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงต้นกรุงรัตนโกสินทร์เมื่อครั้งชาวมอญอพยพหนีภัยสงครามเข้าสู่ไทย ได้กระจายถิ่นพำนักอาศัยไปทั่ว เช่น นครเขื่อนขันธ์ (ปากลัด : พระประแดง) ปากเกร็ดสามโคก (นนทบุรี) อุทัยธานีตาก ท่าขนุน (กาญจนบุรี) เพชรบุรีและตามริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองแถบบ้านโป่ง โพธาราม (ราชบุรี) กาลเวลาทำให้ภูมิปัญญาอาหารมอญของชุมชนมอญเหล่านี้บางส่วนได้ผสมกลมกลืนไปกับภูมิปัญญาอาหารไทยหลายอย่างเป็นที่แพร่หลายและนิยมในหมู่คนไทย บางอย่างถูกดัดแปลงจนถูกปากคนไทยจนคิดว่าเป็นอาหารไทยไปก็มีเช่น ขนมจีน ข้าวแช่ เป็นต้น ขนมจีนนั้นกล่าวกันว่าคนไทยเรียกเพี้ยนมาจากคำมอญสองคำคือ “คะนอม” ในภาษามอญหมายถึงอาหารที่ทำจากแป้งหมัก ส่วนคำว่า“จิน” ภาษามอญแปลว่า “สุก” การทำขนมจีนในอดีตนั้นออกจะเป็นเรื่องใหญ่และยุ่งยาก ต้องใช้ผู้คนและแรงงานมาก ขณะทำมีความวุ่นวายตะโกนเอ็ดตะโรกันตลอดว่า “คะนอมจิน ะ ะ” ซึ่งแปลว่าแป้งเส้นนั้นสุกแล้ว เมื่อคนไทยได้ยินเข้าจึงเรียกอาหารชนิดนี้เพี้ยนไปว่า “ขนมจีน” (สุเอ็ด คชเสนี, 2547)

ชาวมอญบ้านวังกะส่วนใหญ่จะรับประทานอาหารวันละ 2 มื้อ คือมื้อกลางวันกับมื้อเย็น ส่วนมื้อเช้าจะทานขนมจีนมอญหรือขนมจีนน้ำยาหยวกกล้วย (คาดนองสะตอม คะนอมจิน) ซึ่งเป็นอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญ น้ำยามีส่วนผสมของหยวกกล้วย อาหารของชาวมอญจะมีรสมัน อาหารที่นิยมรับประทานมีแกงฮังเล แกงกระเจียบมอญ ซึ่งถือว่าเป็นอาหารประจำชาติมอญ นอกจากนี้อาหารที่ต้องมีแทบทุกมื้อคือน้ำพริก หรือในภาษามอญเรียกว่า “เบ๊าะ” กินคู่ปลาอย่างและผักพื้นถิ่น เช่น ยอดฟักทอง มะเขือเปาะ เป็นต้น (บุษบา ทองอุปการ, 2554)

ภาพที่ 4.15 แกงฮังเลมอญ คล้ายแกง
ทางภาคเหนือของไทย

ภาพที่ 4.16 แกงกระเจียบมอญ มีรสชาติจัด
และเปรี้ยว ถือเป็นอาหารประจำชาติมอญ

ภาพที่ 4.17 ขนมจีนน้ำยาหยวกกล้วย เป็นอาหารหลักของมอญ ได้ผสมกลิ่นไปกับอาหารไทยเป็นที่แพร่หลาย และนิยมในหมู่คนไทย

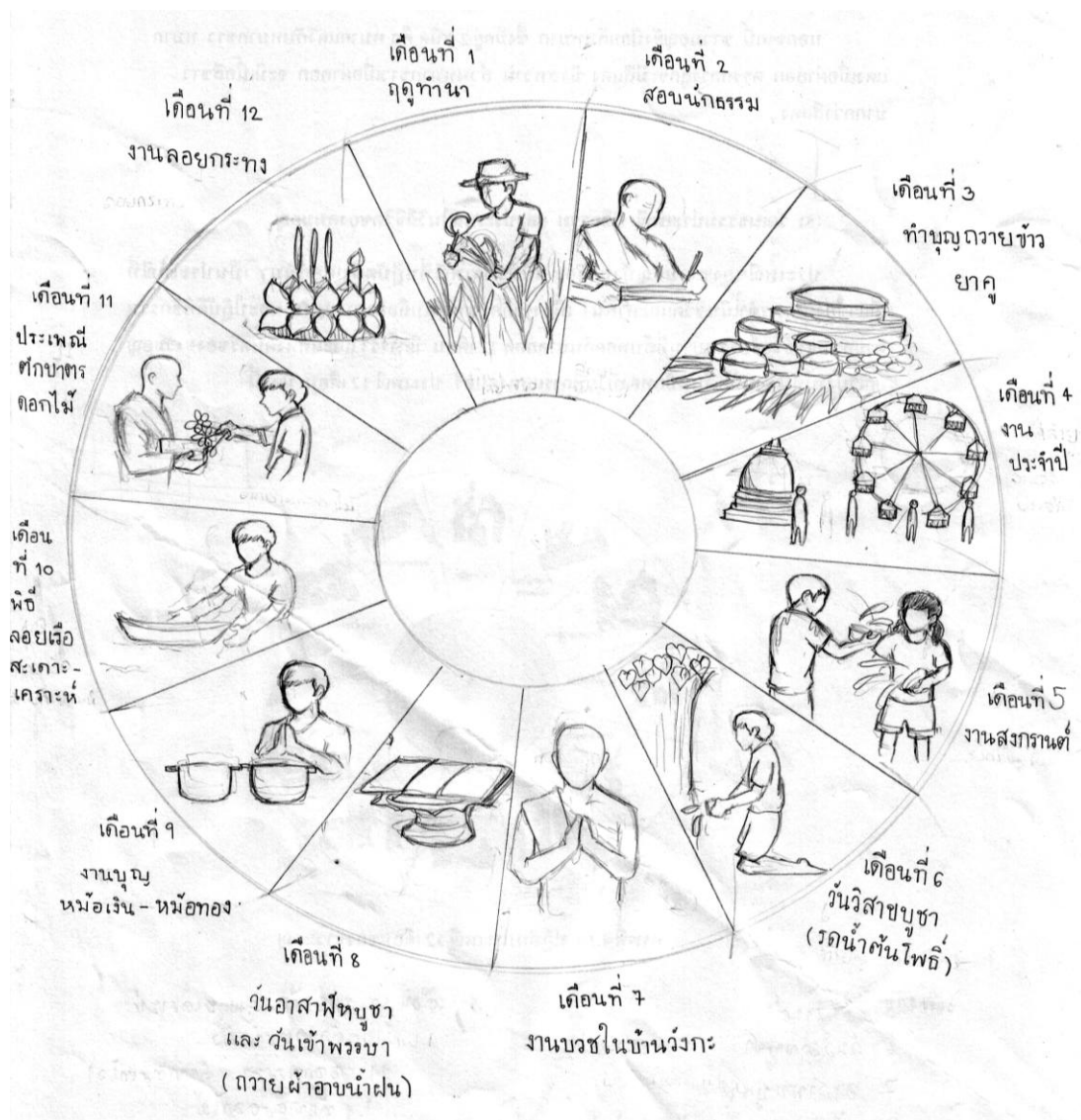

ภาพที่ 4.18 ยำสาวมอญ มีส่วนผสมของผักพื้นบ้าน

นอกจากนี้ ชาวมอญยังนิยมกินหมาก ซึ่งมีอยู่ 2 ชนิด คือ หมากแดงกับหมากขาว หมากแดงเมื่อผ่าออก ตรงกลางลูกจะมีสีแดง มีรสหวาน ส่วนหมากขาวเมื่อผ่าออก จะมีเนื้อสีขาวมากกว่าสีแดง

(5) วัฒนธรรมประเพณี พิธีกรรม และประเพณีในวิถีชีวิตของชาวมอญ

ประเพณีของชาวมอญบ้านวังกะ เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตและศาสนา เนื่องจากชาวมอญนับถือศาสนาพุทธ และปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อของบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมาตลอด 12 เดือน มีการรำ และแสดงดนตรีของชาวมอญ ยกเว้นงานทำบุญหม้อเงินหม้อทองที่ไม่มีการแสดงดนตรี ประเพณี 12 เดือน มีดังนี้

ภาพที่ 4.19 ปฏิทินประเพณี 12 เดือนของชาวมอญบ้านวังกะ

งานเดือนเมษายน ประเพณีสงกรานต์ (สะดาว จอ)

ชาวมอญถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่เหมือนของคนไทย เป็นวัฒนธรรมที่ยึดถือสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน มีการเตรียมสิ่งของต่างๆเพื่อทำบุญ บุตรหลานที่ไปทำงาน ไปเรียนต่างถิ่น หรือ แยกบ้านเรือนออกไปจะเดินทางกลับมาในช่วงเทศกาลสงกรานต์ของทุกปี เทศกาลสงกรานต์นี้เปรียบเสมือนงานชุมนุมรวมญาติ ชาวบ้านจะเตรียมงานดังนี้

การเตรียมงานก่อนวันสงกรานต์

การทำข้าวแช่ เป็นอาหารที่ต้องทำทุกบ้านในเทศกาลสงกรานต์ เพื่อถวายพระภิกษุสามเณร หลังจากนั้นก็นำข้าวแช่ไปฝากญาติผู้ใหญ่และบุคคลที่เคารพนับถือ และจะเชิญเพื่อนบ้านร่วมรับประทานข้าวแช่สังสรรค์กันตามประเพณีสงกรานต์อย่างสนุกสนาน

เตรียมของไหว้พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ที่ตนนับถือ ได้แก่ ขนม โอวัลติน กาแฟ นม ผ้านุ่ง เครื่องไทยทาน นับไปไหว้พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่ตนนับถือ

หลังจากนั้น ชาวบ้านจะเตรียมหม้อมงคล ภาษามอญเรียกว่า “เนิงมะเงอ” ประกอบด้วย ใบมะพร้าว 3 ใบ ใบชมพูปา ค้าย หลอด เทียน ไม้ขีด กรวดห่อด้วยผ้า ทราช ข้าวสาร (ปัจจุบันนิยมใช้ขวดแก้วแทนหม้อ เพราะสามารถหาง่าย) แต่ละครัวเรือนจะเตรียมหม้อมงคล 1 ชุด นำไปสวดที่วัดคืนก่อนวันสงกรานต์ เมื่อสวดเสร็จจะนำหม้อมงคลมาวางไว้ที่หน้าบ้าน แล้วจุดเทียนไว้ เพราะเชื่อว่าเป็นทางลงของเทวดา ส่วนข้าวสาร กรวด และทราช จะนำไปสาธโรกรอบบริเวณบ้านเพื่อความเป็นสิริมงคล และจะเก็บหม้อมงคลเมื่อเทศกาลสงกรานต์เสร็จสิ้นแล้ว

การจัดเตรียมอาหารคาวหวานและสำหรับใส่อาหารคาวหวาน ลูกหลานคนมอญจะเป็นคนทำอาหารไปทำบุญถวายพระภิกษุสามเณร และส่งให้พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ที่จำศีลอยู่ที่วัด ทุกวันตลอดเทศกาลสงกรานต์รับประทาน

การทำความสะอาดและตกแต่งโกฏีใส่กระดูกญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว จะทำช่วงก่อนวันสงกรานต์เล็กน้อย ญาติ ครอบครัวของชาวมอญจะพากันไปทำความสะอาด ตัดต้นหญ้าที่รกรบบริเวณโกฏีเก็บกระดูกให้กับญาติที่เสียชีวิตไปแล้ว บางครั้งก็ทำสีใหม่ ประดับตกแต่งด้วยธงตะขาบสีสังคังงาม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของชาวมอญ จากนั้นบรรดาญาติก็กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้

การละเล่นในวันสงกรานต์ ช่วงเทศกาลสงกรานต์จะมีกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ประกอบด้วย ประเพณีสงกรานต์ ชนไก่ ชนวัว การเล่นสะบ้า เป็นการละเล่นที่สืบทอดกันมา จุดประสงค์ในการเล่นเพื่อความสนุกสนาน เป็นการพักผ่อนจากการทำงาน และเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน การเล่นสะบ้านิยมเล่นในหมู่คนหนุ่มสาว เล่นบริเวณลานในหมู่บ้าน แบ่งผู้เล่นเป็นชายหญิงเป็นคู่ฝั่งละเท่ากัน โดยฝ่ายใดทอยได้หมดก่อนฝ่ายนั้นจะเป็นผู้ชนะ

ประเพณีสงฆ์น้ำพระ จะทำแคว้นเดียวหลังจากทำบุญวันสงกรานต์แล้ว พิธีสงฆ์น้ำพระของมอญจะแตกต่างจากของไทย ชาวมอญจะเตรียมสถานที่ไว้กลางลานวัด ใช้ไม้ไผ่ลำใหญ่ ๆ ผ่าครึ่ง เหตุที่ใช้ไม้ไผ่เพราะเป็นวัสดุที่หาง่าย มีอยู่รอบบริเวณหมู่บ้าน ทำเป็นรางน้ำไหลหลาย ๆ อันวางเรียงเป็นรูปตัววี (V) ซ้อนกันไปมาเพื่อให้ น้ำไหลมารวมกันตรงจุดรวมของรางน้ำ จะมีที่สำหรับให้พระสงฆ์นั่ง เมื่อถึงเวลาสงฆ์น้ำ ชาวมอญจะนำน้ำที่ผสมน้ำหอม แป้ง ดอกไม้ ไปยื่น

เรียงกันตามรางน้ำที่จัดเตรียมไว้ ในการสรงน้ำพระ ชาวมอญมีข้อห้ามไม่ให้สาดน้ำเล่นกันในวัด เพราะเชื่อว่าบริเวณวัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ การสาดน้ำเล่นในวัดถือว่าเป็นบาป การมีข้อห้ามนี้แสดงให้เห็นถึงการเคารพพระรัตนตรัย เป็นพิธีกรรมที่กำหนดรูปแบบอยู่ภายใต้จริยธรรมและคุณธรรม ส่งเสริมจิตใจของคนด้วย

การก่อพระเจดีย์ทราย จะทำก่อนวันสรงน้ำพระ จะทำการก่อทรายบริเวณวัด โดยใช้ไม้ไผ่ทำเป็นชั้น 9 ชั้น ช่วงเย็นชาวมอญจะนำทรายพร้อมทั้งดอกไม้ธูปเทียนมาไหว้พระเจดีย์ทราย ประดับเจดีย์ทรายให้สวยงาม บ้างก็ใช้ดอกไม้ธูปเทียนมาปักเป็นการบูชา และกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วให้มาทำบุญร่วมกัน

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในการใช้ไม้ค้ำดันโพธิ์เพื่อต่ออายุ ชาวมอญมีความเชื่อเรื่องโชคชะตา ถ้าใครดวงไม่ดีจะนำลำไม้ไผ่ไปค้ำดันโพธิ์เพื่อต่ออายุในช่วงสงกรานต์ นอกจากนี้ชาวมอญยังเชื่อว่าการค้ำดันโพธิ์เปรียบเสมือนกับการเป็นกรำชูพระพุทธรูปศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป (อรรธรรม ทับสกุล, 2547: 143-145)

งานเดือนพฤษภาคม (เสตาว สะสาจ) วันวิสาขบูชา ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6

ในตอนเช้าชาวบ้านจะมาทำบุญตักบาตรและรับศีล 5 ช่วงประมาณ 4 โมงเย็นชาวบ้านจะแต่งกายตามประเพณีมอญ ผู้ชายนุ่งโสร่งแดงกับเสื้อสีขาว ผู้หญิงนุ่งผ้าถุงแดงกับเสื้อสีขาวพาดสไบสีขาว ถือดอกไม้ธูปเทียนเดินไปวัด พระสงฆ์ทุกรูปจะลงไปที่ต้นโพธิ์ ซึ่งหลวงพ่อก็ได้นำมาจากประเทศศรีลังกาพร้อมพระบรมสารีริกธาตุ พระสงฆ์สวดมนต์และรดน้ำที่ต้นโพธิ์ก่อน และชาวบ้านจะนำน้ำหอมที่จัดเตรียมมารดน้ำต้นโพธิ์ ช่วงประมาณ 6 โมงเย็น ชาวบ้านจะมารวมตัวกันที่บริเวณหน้าเจดีย์พุทธคยาจำลอง ซึ่งกลายเป็นตลาด เรียกว่า “ตลาดนิพพาน” หรือ “เซาะเพียะนิพพาน” เชื่อว่าเป็นการจำลองสวรรค์ หมู่บ้านจะอยู่เย็นเป็นสุข ชาวบ้านที่ต้องการทำบุญทำทานจะนำขนมผลไม้ต่าง ๆ มาวางขายให้กับชาวบ้านทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ซื้อกินในราคาเท่าไรก็ได้ เงินที่ได้จะนำมาทำบุญที่วัด บางคนหยิบกินโดยไม่จ่ายเงินก็ไม่เป็นไรเพราะถือว่าทำทาน เมื่อเสร็จจากตลาดนิพพานแล้ว พระสงฆ์และชาวบ้านก็จะเวียนเทียนรอบเจดีย์พุทธคยาจำลอง 3 รอบ

งานเดือนมิถุนายน (เสตาว จิ) งานเดือน 7

ช่วงก่อนเข้าพรรษา ชาวมอญนิยมบวชให้ลูกหลานเพื่อเป็นการสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนา สมัยก่อนนาคจะต้องแต่งกายด้วยผ้าถุงไหมสีสด มีผ้าห่มสไบ แต่งหน้า ทาปาก ทัดดอกไม้ที่หูพร้อมเครื่องประดับสร้อยคอ กำไลข้อมือ แหวน เข็มขัด ช่วงบ่ายเป็นการโกนผม นาค มีการนิมนต์พระมาเทศน์ จากนั้นมีการทำขวัญนาค นอกจากจะมีการบวชพระแล้ว ชาวมอญบ้านวังกะยังนิยมทำขนมชนิดหนึ่งเรียกว่า “กวาน คก สะตอ” เป็นขนมที่เตรียมไว้ถวายพระช่วง

เข้าพรรษา เนื่องจากพระสงฆ์ปฏิบัติธรรมโดยมิได้ออกบิณฑบาต ชาวบ้านจึงต้องทำขนมชนิดนี้ ซึ่งสามารถเก็บไว้ได้นาน 3 - 4 เดือน

งานเดือนกรกฎาคม (เสดาว สะเก็น) วันอาสาฬหบูชา ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8
เข้าพรรษา แรม 1 ค่ำ เดือน 8

เช้าวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ชาวบ้านจะจัดสำหรับอาหารคาวหวาน ดอกไม้ธูปเทียนพร้อมเครื่องสังฆทานไปทำบุญตักบาตรที่วัด จากนั้นหลวงพ่อดมจะเทศน์สั่งสอนชาวบ้านให้เป็นคนดี ยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรม ปฏิบัติตนตามกฎหมายบ้านเมือง มีความสามัคคี ประกอบอาชีพสุจริต มีสัมมาคารวะ คนสูงอายุจะอยู่จำวัด 1 คืน บุตรหลานจะนำสำหรับอาหารมาส่งให้เวลาเพลประมาณบ่าย 2 โมง ชาวบ้านจะแต่งตัวสวยงามนำดอกไม้ธูปเทียนมานั่งเรียงแถวระหว่างศาลาและโบสถ์ เพื่อใส่บาตรดอกไม้ธูปเทียนสำหรับพระสงฆ์ที่จะเข้าโบสถ์สวดปาติโมกข์ ชาวบ้านจะให้บุตรหลานนอนที่พื้นทางเดินให้หลวงพ่อเหยียบ หลวงพ่อก็จะใช้เท้าแตะเบา ๆ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นสิริมงคล เด็กจะหายเจ็บป่วยมีสุขภาพแข็งแรง ตอนเย็นชาวบ้านจะพาบุตรหลานไปขอมาต่อญาติผู้ใหญ่หรือผู้ที่ตนเองให้ความเคารพนับถือ ส่วนมากจะนำของใช้ ขนมหรือเครื่องไทยทานไปขอมาญาติผู้ใหญ่ ซึ่งท่านจะให้ศีลให้พรตอบ

วันเข้าพรรษา แรม 1 ค่ำ เดือน 8 ชาวบ้านจะไปทำบุญตักบาตร และนำต้นเทียน ผ้าอาบน้าฝน เครื่องไทยทานไปถวายพระสงฆ์ที่วัดในตอนเช้า ช่วงบ่ายเด็ก ๆ จะเข้าป่าไปเก็บเฟิร์น หิน ภาษามอญเรียกว่า “เกว้เมารว” ที่มักขึ้นตามริมหน้าผา นำมาจัดแจกันประดับด้วยดอกไม้สดหรือดอกไม้ประดิษฐ์กันอย่างสวยงาม ช่วงพลบค่ำชาวบ้านจะนำแจกันดอกไม้พร้อมธูปเทียนไปวัดเพื่อทำพิธี การนำดอกไม้แจกันไปไว้ที่วัดนี้ ชาวบ้านเชื่อกันว่าในวันเข้าพรรษา พระภิกษุสงฆ์ต้องมีดอกไม้ไว้บูชาพระ แต่พระภิกษุสงฆ์ไม่สามารถทำกิจดังเช่นฆราวาสได้ ดังนั้นหน้าที่หาดอกไม้จึงถือเป็นหน้าที่หลักของพุทธศาสนิกชนที่ดีจัดเตรียมถวายไว้ให้

งานเดือนสิงหาคม (เสดาว สะดอะชอย) งานบุญห่มเงินห่มทอง ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9

ชาวบ้านจะทำบุญด้วยห่มเงินห่มทอง (เนิงถิ) สมัยก่อนจะใช้หม้อดิน แต่ปัจจุบันนิยมใช้กะละมังขนาดใหญ่แทน โดยใส่มะพร้าว ข้าวสาร ทราย กะปิ น้ำปลา ผงซักฟอก เงิน ฯลฯ ชาวบ้านจะวางไว้บนหัว เรียกว่า ทุนหัว ไปทำพิธีที่วัด เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วชาวมอญจะถวายห่มเงินห่มทองให้พระสงฆ์ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าชาติหน้าจะไม่ลำบากมีกินมีใช้ จะนำเพียงทรายและข้าวสารกลับมาบ้าน และนำมาสาธตบริเวณบ้านเพื่อความเป็นสิริมงคล

งานเดือนกันยายน (เสดาว พอท) พิธีลอยเรือสะเดาะเคราะห์ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 และประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง (เสดาว พอท)

พิธีลอยเรือสะเดาะเคราะห์ (ปอสะหมอบาง) ชาวบ้านจะช่วยกันทำเรือด้วยไม้ไผ่สาน ด้านล่างทำเป็นวงล้อเหล็กเคลื่อนที่ได้ เสร็จแล้วนำไปตั้งไว้บริเวณกลางวัด และจะซื้อของทำขนม ทำร่มกระดาษ ธงตะขาบ ดอกไม้ รูปเทียนเตรียมไว้ แล้วนำไปลอยในช่วงเช้ามืด เวลาประมาณ 04.00 – 06.00 น. เรือที่ใช้สะเดาะเคราะห์มีขนาดใหญ่ประมาณ 8 – 10 เมตร ภายในเรือจะใส่สิ่งของต่างๆที่เตรียมไว้ลงไปในเรือ ประกอบด้วย ข้าวสุก ข้าวตอก ขนม กล้วย อ้อย หมาก พลุเงิน ร่มกระดาษ และธงตะขาบที่ตกแต่งสวยงาม รูปเทียนจำนวนเท่าอายุหรือตามวันเกิด นำไปวางไว้เป็นการต่อชะตาให้ปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง

ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง เป็นประเพณีเก่าแก่ที่ปฏิบัติมาทุกปี เพื่อเป็นการบูชาพระสงฆ์ เป็นการถวายเภสัชแด่พระภิกษุสงฆ์ มีพิธีทำบุญตักบาตรด้วยน้ำผึ้ง เพราะชาวมอญเชื่อว่าพระสงฆ์จะเก็บน้ำผึ้งไว้ใช้เป็นยาในยามจำเป็น นอกจากถวายน้ำผึ้งแล้วยังถวายน้ำมันงาและน้ำตาลทรายด้วย โดยน้ำมันงามีประโยชน์สามารถนำไปปรุงอาหาร หรือนำไปทำน้ำมันนวดคลายเส้นได้ การทำบุญนี้ขึ้นอยู่กับกำลังศรัทธา คนมอญมีความเชื่อในการให้ทานด้วยน้ำผึ้ง น้ำมันงา น้ำตาลทราย จึงถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

งานเดือนตุลาคม (สะดาว โวะ) วันออกพรรษา แรม 1 ค่ำ เดือน 11

วันออกพรรษามีพิธีตักบาตรเทโว (ลงโชนิจิ) สลับกันไปแต่ละปี ระหว่างวัดวังแก้วเวการาม วัดศรีสุวรรณาราม และวัดสมเด็จ เวลาประมาณ 8 โมงเช้า ชาวบ้านจะแต่งตัวสวยงามไปทำบุญที่วัดที่ดำเนินการจัดพิธีตักบาตรเทโว พระที่วัดจะมารวมตัวกันที่โบสถ์แล้วเดินลงจากโบสถ์ กรรมการวัดอัญเชิญพระพุทธรูปเดินนำหน้า พระภิกษุเดินตามลำดับพรรษาจนถึงสามเณร ชาวบ้านจะใส่บาตรด้วยอาหารแห้ง ผลไม้ ข้าวสุก ดอกไม้ รูปเทียน

ประเพณีตักบาตรดอกไม้ม (ซอนกาว) ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11

ทำทุกวันพระขึ้น 15 ค่ำ และแรม 15 ค่ำ ตลอดช่วงเข้าพรรษา 3 เดือน ช่วงเวลาประมาณบ่าย 2 โมง มีพิธีตักบาตรดอกไม้มที่วัดวังแก้วเวการาม ถือเป็นพิธีปฏิบัติทุกปี ผู้สูงอายุจะจำศีลที่วัด 1 คืน ลูกหลานจะนำอาหารและเครื่องนอนไปส่งให้ที่วัด ประเพณีตักบาตรดอกไม้มของชาวมอญนั้นมีความเชื่อสืบเนื่องจากพุทธประวัติว่า เมื่อครั้งที่พระพุทธองค์เสด็จขึ้นไปโปรดพุทธมารดาบนเทวโลกนั้น พระองค์เสด็จประทับอยู่ตลอดพรรษา ประชาชนทั้งหลายต่างรอคอยการเสด็จกลับของพระพุทธองค์ตลอดเวลา เมื่อวันเสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ชาวเมืองก็จัดดอกไม้ถวาย เป็นเครื่องสักการะ (สุจริตลักษณะ ดิศดุ และคณะ, 2545: 87) ระยะเวลาช่วงเทศกาลออกพรรษาของทุกปี เริ่มมีประเพณีหรือธรรมเนียมที่เกิดขึ้นใหม่ในหมู่บ้าน คือ ประเพณีแข่งบอลออกพรรษา สำหรับกลุ่มเด็กวัยรุ่น ทั้งประเภททีมชายและทีมหญิง ซึ่งงานแข่งบอลประเพณีนี้เกิดจากการสนองนโยบายกิจกรรมกีฬาต้านยาเสพติดของทางรัฐบาล นอกจากกิจกรรมในตอนกลางวันแล้ว ใน

ตอนกลางคืนก็มีการจุดประทีปโคมไฟหรือจุดเทียนบริเวณหน้าบ้าน บางคนก็จุดตามอายุของคน การจุดประทีปและเทียนนี้ เชื่อว่าเป็นการต้อนรับพระพุทธเจ้า เพื่อให้สว่างไสวสวยงาม

งานเดือนพฤศจิกายน เทศกาลทอดกฐิน (สะดาว กะทอน) และงานลอยกระทง (เพีย มาเช่อกุด) ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12

ลูกศิษย์หลวงพ่อดุตตะเป็นผู้รับองค์กฐินและกำหนดวัน คณะกฐินจะเดินทางมาถึง วัดก่อนวันที่จะทอดกฐิน และนำองค์กฐินไปตั้งที่บริเวณเจดีย์พุทธคยา ส่วนของชาวบ้านจะตั้งเป็น องค์ผ้าป่าเล็ก ๆ แต่ละคุ้มบ้าน ซึ่งจะทำบุญเท่าไรแล้วแต่ศรัทธาและกำลังทรัพย์ ช่วงเย็นก่อนวัด ทอดกฐิน ชาวบ้านรวบตัวกันแต่ละคุ้มบ้านตั้งขบวนแห่องค์กฐิน มีกลองยาวและนางรำแห่หน้า ขบวนกฐินเดินไปวัด ช่วงกลางคืนจะมีงานสมโภชองค์กฐิน มีการแสดงรำมอญ คนตรีมอญ หนึ่งกลางแปลง ออกร้านขายของ เพื่อให้ชาวบ้านซึ่งนอกจากจะมาไหว้พระที่เจดีย์พุทธคยาแล้วยัง ได้เที่ยวงานวัดไปพร้อมกัน

วันทอดกฐิน ตอนเช้าจะตั้งขบวนแห่องค์กฐินจากเจดีย์พุทธคยาขึ้นไปยังศาลา วัด ใน ขบวนแห่องค์กฐินจะนำขบวนด้วยวงดุริยางค์เด็กนักเรียนโรงเรียนวัดวังแก้วเวการาม ตามด้วยขบวน กลองยาวและนางรำ ชาวบ้านแต่งตัวตามประเพณี นำอาหารจัดใส่สำรับและทุนหัวไปถวายพระ บ้างก็ถือเครื่องสังฆทานไปถวายพระที่วัด เมื่อถึงวัด คนที่เป็นประธานองค์กฐินทำพิธีถวายกฐินแด่ พระสงฆ์ (อรรถกร ทับสกุล, 2547: 151)

งานลอยกระทง (เพียมาเช่อกุด) ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12

ชาวบ้านไปทำบุญตักบาตรที่วัด ทางอำเภอจะจัดงานลอยกระทง ชาวมอญส่วนมากจะ ไปร่วมพิธี โดยแต่งตัวตามประเพณีมอญ ตอนกลางคืนจะมีการประกวดกระทง นางนพมาศ และการแสดงบนเวที ซึ่งชาวมอญได้นำการแสดงรำมอญ (ชาวอะวา) ไปร่วมแสดงด้วย เวลาประมาณ 2 ทุ่ม ชาวบ้านก็จะนำกระทงของตนเองไปลอยน้ำตามประเพณี

งานเดือนธันวาคม (สะดาว มะแรกะซอ)

สมัยก่อนชาวมอญมีอาชีพเกษตรกรรม ปลูกข้าว ปลูกผัก เมื่อถึงฤดูเก็บเกี่ยวก็พากันลงแขก นำผลผลิตไปขาย แบ่งผลผลิตทางการเกษตรส่วนหนึ่งไปทำบุญถวายพระสงฆ์ ซึ่งชาวมอญเชื่อว่าจะได้บุญกุศลมาก

งานเดือนมกราคม (สะดาว โปะ)

เป็นเดือนที่หลวงพ่อดุตตะจะจัดสอบนักธรรม โดยสอบภาษาบาลีกับพระสงฆ์ใน เขตอำเภอสังขละบุรี หรือในพื้นที่อื่น ๆ เช่น ในจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี กรุงเทพมหานคร และที่มาจากประเทศพม่า ที่เดินทางมาสอบนักธรรมที่วัดวังแก้วเวการามและพัก

ค้างคืนที่วัด คณะกรรมการหมู่บ้านและกรรมการวัดได้จัดเวรชาวบ้านให้ทำอาหารคาวหวานมาเลี้ยงพระ ชาวบ้านที่มีจิตศรัทธาจะนำอาหารมาเลี้ยงพระทุกวันจนเสร็จสิ้นการสวดนักษัตร

งานเดือนกุมภาพันธ์ วันมาฆบูชา (เสตาว ตะมาด) ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3

ชาวบ้านจะทำขนมสาว (ขนมเทียน) และกวนข้าวยาสุ (เป็งยาสุ) แล้วแจกจ่ายให้กับญาติพี่น้อง หรือบุคคลที่เคารพนับถือ และไปทำบุญตักบาตรถวายอาหารคาวหวานพระสงฆ์ที่วัด ในสมัยก่อนจะมีการทำบุญด้วยการถวายฟืน (ปะลองอุตาด) ให้พระสงฆ์ไว้ใช้ให้ความอบอุ่น และผิงเสื้อผ้าให้แห้ง เนื่องจากสมัยก่อนตอนกลางคืนไม่มีไฟฟ้าใช้ ชาวบ้านต้องถวายฟืนให้พระสงฆ์ที่วัด แต่ในปัจจุบันระบบสาธารณูปโภคเข้าถึงหมู่บ้าน ประเพณีนี้จึงถูกยกเลิกไป

งานเดือนมีนาคม (เสตาว สะละเก็น) งานเจดีย์พุทธคยา และงานคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดูตมะ (จัวโหนกเคีย)

ยึดถือเอาวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดูตมะ ตรงกับขึ้น 6 ค่ำ เดือน 4 ทุกปี ชาวบ้านกรรมการวัด และลูกศิษย์ทุกคนได้ร่วมกันจัดเตรียมงานดังนี้

- พระสงฆ์ที่วัดวังแก้วเวการามจะสวดมนต์ที่บนเจดีย์พุทธคยาจำลองก่อนวันเกิดหลวงพ่อดูตมะเป็นเวลา 9 วัน ชาวบ้านจะไปร่วมพิธีนี้ทุกคืน การร่วมกันทำบุญของพระสงฆ์ที่มาจากหลายวัดทั้งในบริเวณใกล้เคียง ในจังหวัดกาญจนบุรี และกรุงเทพมหานคร รวมไปถึงพระสงฆ์ที่เดินทางมาจากประเทศพม่า ประมาณ 200 - 300 รูป เพื่อร่วมฉลองทำบุญให้กับหลวงพ่อดูตมะ

- งานมหรสพอย่างน้อย 5 วัน 5 คืน ตอนกลางวันจะมีเวทีมวยคาดเชือกให้ชมกันแบบสดๆ บริเวณบนศาลาวัดมีการแสดงรำมอญ ตอนกลางคืนมีการละเล่น การแสดงของนักเรียน การแสดงทะเลมอญ การแสดงดนตรีมอญ หนึ่งกลางแปลง มีเครื่องเล่น เช่น ซิงข้าวสวรรค์ ม้าหมุน ปาเป้า การออกร้านขายสินค้าต่าง ๆ คณะกรรมการวัดจะจ้างคณะละครมอญจากประเทศพม่ามาแสดงทุกคืน มีการเล่นเป็นเรื่องราวเหมือนลิเกของไทยเรา มีการแสดงละครมอญ ซึ่งได้รับความสนใจจากคนมอญอย่างมาก ส่วนใหญ่จะนำเลื่อมมาปู นั่งดูกันกลางแจ้ง การแสดงเริ่มตั้งแต่หัวค่ำจนรุ่งเช้า และจะกลับบ้านไปดำเนินชีวิตประจำวันตามปกติ รอให้ถึงเวลาค่ำก็จะกลับมาชมมหรสพใหม่อีกวัน นอกจากนี้จะมีภาพยนตร์ วงดนตรีสากล ส่วนมากได้รับการสนับสนุนจากทหารเหล่าต่างๆ เช่น กองทัพภาคที่ 1 หรือพลร่มลพบุรี ตำรวจตระเวนชายแดน เป็นต้น

- รูปแบบของงานเป็นรูปแบบของงานวัดสมัยก่อน ชาวมอญจะแต่งกายสวยงามด้วยชุดประจำชาติประดับผมด้วยดอกไม้ ทาแป้งหน้าขาว เดินเที่ยวงานหาซื้อของกินของใช้ ผู้คนจากทั่วสารทิศที่เข้ามาร่วมเฉลิมฉลองเที่ยวชมงาน มีทั้งชาวมอญในหมู่บ้าน ชาวมอญที่อาศัยอยู่หมู่บ้านใกล้เคียง หรืออาศัยอยู่ตามป่าเขาริมแม่น้ำก็นั่งเรือยาวมากันทั้งหมู่บ้าน และชาวมอญที่เดินทางมาจากประเทศพม่า ทางด้านไทยและด้านพม่าจะอนุโลมเป็นพิเศษในช่วงนี้ของทุกปี ชาว

มอญที่มาจากที่อื่นจะเดินทางเข้ามาพำนักอยู่ตามศาลา วัด ฐานของเจดีย์พุทธคยา หรือบ้านญาติ บ้านเพื่อนที่อยู่ในหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีชาวกะเหรี่ยง ชาวไทยที่อาศัยอยู่ฝั่งอำเภอ และนักท่องเที่ยวมาร่วมงาน คนเหล่านี้ต่างล้วนมาด้วยความศรัทธา ความเคารพนับถือหลวงพ่อดุตตะกันทั้งสิ้น

- การจัดเตรียมอาหารคาวหวาน ชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธาจะช่วยกันทำอาหารเพื่อเลี้ยงพระสงฆ์และทุกคนที่มาร่วมงาน เพื่อเป็นการทำบุญกุศลให้กับหลวงพ่อดุตตะด้วย ไม่มีการแบ่งชนชาติว่าเป็นชาวมอญ ชาวไทย หรือชาวกะเหรี่ยง

- งานวันเกิดหลวงพ่อดุตตะ เริ่มพิธีทางศาสนาในตอนเช้า โดยจะนิมนต์พระผู้ใหญ่ และพระครูอาจารย์ของหลวงพ่อ ถวายภัตตาหารและสิ่งของให้กับพระผู้ใหญ่ บริจาคทุนการศึกษา และทุนสำหรับสร้างวัดต่าง ๆ

ประเพณีในวิถีชีวิต

ชาวมอญมีพิธีกรรมตามความเชื่อที่สั่งสมมาจากบรรพบุรุษ สืบทอดต่อกันมายาวนาน มีประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ตั้งแต่เกิด และในแต่ละช่วงอายุ จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ประเพณีต่าง ๆ มีดังนี้

ประเพณีการเกิด

ประเพณีการเกิดของชาวมอญไม่ต่างจากคนไทยนัก มีข้อห้ามเช่น ห้ามไปงานศพ ห้ามนั่งห้อยขาที่หัวบันไดบ้าน การคลอดจะไปคลอดที่โรงพยาบาล การตั้งชื่อเด็กจะตั้งชื่อเป็นภาษาไทย

หลังจากคลอดได้ไม่เกิน 1 เดือน หรือเมื่อแม่และเด็กพักผ่อนมีสุขภาพแข็งแรง จะทำพิธีรับขวัญแม่และเด็ก เรียกว่า “จ่อปู่” เพื่อคุ้มครองให้เด็กมีอายุยืน ปราศจากภัยอันตราย

ในการทำพิธีจ่อปู่ จะเริ่มตั้งแต่เช้า มีเพื่อนบ้านที่สนิทกันนำของมารับขวัญเด็กที่เกิดใหม่ เจ้าภาพจะต้องจัดเตรียมเครื่องสังเวย คือ ข้าวเหนียวปั้นผสมกับมะพร้าว ปลาทูย่าง ข้าวสุก อาหารคาว 3 อย่าง ส่วนมากจะเป็นแกงฮังเลและแกงปลาอาหารหลักของชาวมอญทั้งหมดจำนวน 7 ถาด ถาดใส่กล้วย 1 หวี ถาดใส่หมาก พลุ ผ้าขนหนู สมุด ดินสอ ไม้บรรทัด จำนวน 1 ถาด น้ำสะอาดจำนวน 1 ขัน คันเบ็ดปลายเชือกผูกสร้อย แหวนทองคำไว้ มีแม่หมอบูชาขวัญ เป็นผู้เฝ้าผู้หญิงที่เจ้าภาพนับถือทำพิธี

เริ่มพิธีโดยรับขวัญแม่ก่อน แม่หมอบจะสวดไหว้ครูด้วยภาษามอญ แล้วเอาน้ำมันมะกอกใส่ปลายผมของแม่ นำเทียนมาลงบริเวณผมนั้น พร้อมกับสวดไปด้วย จากนั้นแม่ก็นำใบไม้

มาไหว้สามี ล้างมือล้างหน้าให้สามี แม่สามี แม่หม้อ และคนเฒ่าคนแก่ที่มาร่วมงาน แล้วแม่หม้อก็ล้างหน้าให้แม่เด็กบ้าง ถือว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่คนมาร่วมงานนำมาลูบหน้าลูบหัว

ต่อมาเป็นการรับขวัญเด็ก แม่หม้อสวดเรียกสู่ขวัญ จบตอนหนึ่งก็นำคันเบ็ดไปแตะถาดอาหารและศิระเด็กครึ่งหนึ่ง คนมาร่วมงานก็จะโยนเหรียญลงใส่ขัน ทำจนครบ 7 ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี หลังจากนั้นถอดสร้อยที่ผูกปลายไม้มาใส่ให้เด็ก ป้อนข้าว ป้อนกล้วยให้เด็กพอเป็นพิธี และแจกจ่ายข้าว กล้วย อาหารในถาดให้เด็กแกลวนั้นกินคนละ 1 ชุตเล็ก ๆ จากนั้นก็ตั้งโต๊ะเลี้ยงข้าวแขกที่มาร่วมงาน และใส่ถุงแจกแขกที่มาร่วมงานนำกลับบ้านด้วย

ประเพณีบรรพชา และอุปสมบท

ชายชาวมอญที่มีอายุประมาณ 7 - 14 ปี นิยมบวชเณร และเมื่ออายุครบ 20 ปีจะบวชพระ การบวชเณรและบวชพระนั้น มีการจัดเตรียมสิ่งของและเครื่องอุปโภคบริโภคสำหรับพระบวชใหม่ ได้แก่ สบง จีวร บาตร หมอน ผ้าห่ม เสื้อ ร่ม เป็นต้น เหมือนของคนไปไทย แต่ต่างกันตรงการทำขวัญนาค คือ จะพาผู้ที่บวชไปโกนผมที่วัดก่อนบวช 1 วัน เรียกว่า “พ่อนาค” การทำขวัญนาคจะทำในคืนก่อนบวช เจ้าภาพจะต้องจัดเครื่องสังเวย คือ ขนม กล้วย มะพร้าวอ่อน อาหารคาว 3 อย่าง หมาก พลู คันเบ็ดปลายเชือกผูกสร้อย แหวนทองคำ และพานใส่ดอกไม้ รูปเทียน เงินสำหรับบูชาครู 12 บาท น้ำสะอาด 1 ขัน คล้ายกับพิธีรับขวัญเด็ก เมื่อหม้อซมุนมเทวดาจบแล้วจะแห่ส่อนนาค เนื้อหาที่สอนจะกล่าวถึงความสำคัญของพ่อแม่ และการปฏิบัติตนขณะบวชและอันติสงฆ์ของการบวช เมื่อสอนนาคจบข้อหนึ่งก็ใช้คันเบ็ดเอาสร้อยแหวนจุ่มลงไปในถาดเครื่องสังเวย นำไปจุ่มน้ำ และนำไปใส่ในมือของนาค ทำแบบนี้จนครบ 10 ครั้ง เมื่อเสร็จพิธีแล้วเครื่องสังเวยในการทำขวัญจะแบ่งให้ผู้ที่มาร่วมงาน การทำพิธีอุปสมบทจะทำพิธีภายในโบสถ์จนเสร็จ โดยให้ญาติที่เป็นผู้ชายเข้าไปในโบสถ์ได้ แต่ญาติที่เป็นผู้หญิงห้ามเข้า เพราะชาวมอญจะเคร่งครัดเรื่องไม่ให้ผู้หญิง หรือแม้กระทั่งแม่ของนาคเข้าไปในโบสถ์

ประเพณีแต่งงาน

ชาวมอญสมัยก่อน พ่อแม่จะให้ลูกเลือกคู่ได้อิสระ ถ้าชอบพอกันสามารถมาสู่ขอกันได้ แต่ต้องไม่พากันหนี โอกาสที่หนุ่มสาวจะพบปะกัน คือ ตามงานเทศกาลต่าง ๆ ตลอดทั้งปี สมัยก่อนจะมีการขอยืมสาวเหมือนกะเหรี่ยง ในตอนค่ำจะไปบ้านหญิงสาวที่ตนชอบ เมื่อไปถึงจะให้สัญญาณเรียกฝ่ายหญิงสาวมาคุย หากหญิงสาวไม่ลงมา จะใช้วิธีแหวกไม้ไผ่คุยกัน ก่อนแต่งงานฝ่ายชายต้องบวชก่อน หลังบวชแล้วพ่อแม่ถึงจะไปสู่ขอหญิงสาวที่ชอบให้ สิ้นสวดแล้วแต่ฝ่ายชาย ถ้าฝ่ายหญิงสาวไม่ชอบก็มักจะเรียกสินสอดเพื่อเป็นการบอกปัด เพราะชาวมอญไม่นิยม

เรียกค่าสินสอด ในการแต่งงานฝ่ายชายจะเป็นคนออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด ส่วนพิธีแต่งงานนิยมจัดที่บ้านฝ่ายหญิง

พิธีแต่งงาน มีการแห่ขันหมาก กันประดุจ รดน้ำสังข์แบบคนไทย เชิญแขกผู้ใหญ่ที่นับถือ ครอบครัวที่สมบูรณ์ เจ้าสาวจะจับมือเจ้าบ่าว ให้มือเจ้าบ่าวยูบขึ้น แล้วให้ผู้ชายที่ไม่เคยหย่าร้างเป็นผู้ทำพิธี โดยการประสานมือ และล้างมือด้วยน้ำสังข์ หลังจากนั้น จำดอกไม้ที่เตรียมไว้ให้ไว้พระพุทธรูป ไหว้ผี ไหว้พ่อแม่ เจ้าสาวไหว้เจ้าบ่าว เจ้าบ่าวยกสินสอดทั้งหมดให้เจ้าสาว และเข้าเรือนหอ

ในเรือนหอ คู่ชายหญิงคนเฒ่าคนแก่จะนอนรอ คู่บ่าวสาวจะต้องเอาเงินไปให้ชายหญิงคนเฒ่าคนแก่เพื่อไถ่เตี๋ยง เงินเท่าไรก็ได้ เมื่อได้รับแล้วก็ออกมา และคืนให้คู่บ่าวสาวทั้งหมด ที่ทำเช่นนี้เพื่อให้รู้ว่าก่อนเข้าหอลำบาก ต้องทำพิธีเพื่อให้ชาวบ้านรับทราบ หลังเสร็จพิธีคู่บ่าวสาวต้องไปทำพิธีไหว้ผีประจำหมู่บ้าน ให้รับทราบว่า เป็นคู่ครองกันแล้ว ขอพรให้อยู่เย็นเป็นสุข

ประเพณีการตาย

เนื่องจากการตายของชาวมอญมีหลายแบบ ประเพณีและความเชื่อที่ต่างกันออกไป เช่น คนที่ตายด้วยโรคชรา หรือป่วยตายในบ้าน จะเก็บศพที่บ้าน และทำพิธีสวดเหมือนคนไทย ส่วนคนที่ตายโหง หรือตายนอกบ้าน จะนำศพไปเก็บไว้ที่วัด เมื่อคนในครอบครัวตาย ลูกหลานก็จะบวชให้ 7 วัน ชาวบ้านที่สนิทสนมกับคนตายก็จะไปอยู่เป็นเพื่อนที่วัด ช่วยกันทำกับข้าวเลี้ยงคนที่มาร่วมงานตลอดทั้งวันทั้งคืน จะสวดอภิธรรมศพประมาณ 3 วัน แล้วนำไปเผา

การเผาศพพระสงฆ์

พระชั้นผู้ใหญ่ คนมอญจะสร้างปราสาทซึ่งมียอดจำนวน 9 ยอด ถือว่าพระสงฆ์มีสิริบริสุทธิควรทำที่เผาให้สวยงาม ไม่ควรปะปนกับคนธรรมดา การจุดไฟเผาจะจุดไฟด้วยลูกธนู เป็นไม้กระบอกข้างหนึ่งยาวประมาณ 1 สอก กว้างประมาณ 1 คืบ ภายในกระบอกบรรจุดินไฟ ปลายกระบอกข้างหนึ่งเจาะรูให้ประกายไฟออกเพื่อผลักดันให้ลูกธนูวิ่งไปข้างหน้า เอากระบอกห้อยไว้กับลวดเหล็ก เมื่อลูกธนูวิ่งไปจนสุดลวดแล้ว เหล็กจะหลุดจากปลายลวดและลอบไปกระทบปราสาทและโลงอีกต่อหนึ่ง

ก่อนวันเผาศพพระสงฆ์ จะทำการตั้งศพบนปราสาทที่จัดทำไว้โดยคนมอญในหมู่บ้าน ที่มีฝีมือในการทำปราสาท เวลาหัวค่ำ ชาวบ้านจะพากันไปรวมตัวกันบริเวณที่ตั้งศพ ชาวบ้านจะแต่งกายสวยงามตามประเพณี ผู้ชายนุ่งโสร่งสีแดง เสื้อเชิ้ตสีขาว ผู้หญิงนุ่งผ้าถุงสีแดง เสื้อสีขาว

จะแต่งหน้า ทำผม ประดับด้วยดอกไม้สวยงาม ผู้ชายจำนวนหนึ่ง จะแบกไม้ไฟที่ผูกติดกับปราสาทยกขึ้นพร้อมกัน ผู้หญิงจะอยู่รอบนอกล้อมรอบผู้ชายไว้เป็นวงกลม และขับร้องเพลง ผู้หญิงจะรำรำไปตามจังหวะ ผู้ชายที่แบกปราสาทจะเดินไปตามจังหวะและโยกปราสาทอย่างแรงจนปราสาทโยกไปโยกมา ต้องระวังไม่ให้ยอดปราสาทหัก เพราะถ้ายอดปราสาทหักเชื่อว่าไม่ดีอัปมงคล

การร้องรำนี้ ชาวมอญเชื่อว่าเป็นการส่งวิญญาณพระสงฆ์สู่สรวงสวรรค์ กลุ่มชายหญิงจะสลับกันแบกปราสาท และรำรำ จะปฏิบัติอย่างนี้อย่างน้อย 3 - 7 คืน แล้วแต่ทุนทรัพย์ของผู้รับเป็นเจ้าภาพ และในคืนสุดท้ายจะทำการเผาศพตามประเพณี

ความเชื่อเกี่ยวกับผี

นอกจากชาวมอญจะศรัทธาในพระพุทธศาสนาแล้ว สิ่งหนึ่งที่เป็นความเชื่อของชาวมอญ คือ ความเชื่อในผีและวิญญาณของบรรพบุรุษ ที่ถูกปลูกฝังอยู่กับชาวมอญมาแต่สมัยโบราณ มีการนับถือผีดังนี้

ผีเรือนหรือผีบรรพบุรุษ

ชาวมอญจะนับถือผีทางพ่อ แต่ละบ้านจะมีเสาผี และมีสัญลักษณ์รูปผีนั้น ๆ ไว้ที่เสาผี เช่น ผีกระบอก ผีเต่า ผีควาย ผีปลาช่อน โดยในแต่ละปีจะทำพิธีไหว้ผีปีละครั้ง เมื่อถึงกำหนดวันไหว้ผีของแต่ละครอบครัว ลูกหลานก็จะกลับมาบ้านเพื่อทำพิธีไหว้ผีบรรพบุรุษ ถือเป็นวันรวมญาติ จะไหว้ด้วยขนม เช่น ขนมบัวลอย ก๋วยเตี๋ยว มะพร้าว ข้าวเหนียว เป็นต้น

เจ้าพ่อหลังเจดีย์พุทธคยา

เป็นศาลผีประจำหมู่บ้าน เรียกว่า ปะโนก (ผีปู่) ตั้งอยู่หลังเจดีย์พุทธคยา เชื่อว่าเป็นเจ้าที่คอยปกป้องดูแลคนในหมู่บ้านให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข

การเซ่นไหว้บูชาผีปู่ ช่วงเทศกาลสำคัญ เช่น งานบวช งานแต่งงาน จะต้องนำรูปเทียนไปไหว้เพื่อบอกกล่าว ส่วนงานไหว้ประจำปีจะทำตอนกลางปี จะมีกรรมการดูแลศาลเจ้าปู่เดินไปบอกชาวบ้านก่อนหนึ่งวันว่าจะมีพิธีไหว้ผีปู่ ชาวบ้านจะรวมตัวกัน และเตรียมขนม น้ำหวาน น้ำหอม รูปเทียน ดอกไม้ไปไหว้ โดยเริ่มจุดรูปเทียนขอขมา ถ้ามีปัญหาที่จะมีคนทรง (ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง) บอกว่าตรงนั้นตรงนั้นผิดให้แก้อย่างไร หรือใครทำผิดอะไรก็มาขอขมา จากนั้นก็เลี้ยงพระเพล เป็นอันเสร็จพิธี (อรรถวธ ทัตสกุล, 2547: 160)

งานวันชาติมอญ

ชาวมอญนั้นเรียกงานวันชาติว่า “ตะจั่วกะกาวโมน” แปลตรง ๆ ว่า วันชนชาติมอญ หรือเรียกว่า “มาจ่มั่วจะเวียก” แปลว่า แรม 1 ค่ำ เดือน 3 ชาวมอญก็จะมีการทำบุญให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับเป็นประจำทุกปี โดยนำข้าวปลาอาหารไปที่สุสาน เพื่อเป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษมอญผู้ล่วงลับ บรรยากาศภายในงานวันชาติมอญเป็นที่ครึกครื้นและสนุกสนานอย่างมาก เป็นช่วงเวลาและโอกาสที่แรงงานมอญจะได้พบปะสังสรรค์กัน เช่น พบปะกันในหมู่บ้าน รู้จักเพื่อนใหม่ การมาร่วมงานวันชาติของชาวมอญเป็นการแสดงออกถึงความรักชาติ ความรักชาติคือการรักษาไว้ซึ่งภาษาและวัฒนธรรมมอญ หากสิ่งเหล่านี้ยังคงอยู่ชาติก็จะคงอยู่ด้วย งานวันชาติจึงเป็นโอกาสที่คนมอญทั้งหลายได้แสดงออกถึงความรักชาติ รำลึกถึงผู้ที่เสียสละทำงานเกี่ยวกับชนชาติผ่านการแสดงออกทางวัฒนธรรมประเพณีและศิลปการแสดง การแต่งกาย สำหรับผู้หญิงต้องนุ่ง “ผ้าถุงแดง” ลายดอกบนพื้นแดงมีเชิง ส่วนเสื้อมีลักษณะเป็นเสื้อสีขาวแขนยาว คอกลมผ่าหน้าผูกเชือก ชายเสื้อค่อนข้างยาวปิดสะโพกเพื่อให้แตกต่างจากเสื้อผู้หญิงพม่าที่มีลักษณะชายเสื้อสั้นแบบเอวลอย ความหมายโสร่งและผ้าถุงสีแดง หมายถึง สีเลือด แสดงถึงความรักชาติ ส่วนเสื้อสีขาว หมายถึง ศาสนา และจิตใจที่ใสสะอาด นอกจากนี้ยังมี “เสื้อลายมอญ” มีข้อความเขียนด้วยภาษามอญ และลวดลายเป็นเรื่องราวเกี่ยวตำนาน ประวัติศาสตร์ และสัญลักษณ์รูปหงส์ เสื้อลักษณะนี้ใช้สัญลักษณ์ประจำกลุ่ม และเสื้อวันชาติ ชุดประจำชาติยังสามารถใช้ในโอกาสอื่น ๆ อีก เช่น เทศกาลงานบุญ วันสำคัญทางศาสนา งานแต่งงาน สวมใส่ไปทำงานและอยู่ในที่พัก นอกจากชุดประจำชาติแล้ว ยังสามารถพบเห็นสัญลักษณ์อื่นในงานวันชาติอีกด้วย เช่น หงส์ จะปรากฏอยู่ตามเสื้อยืด เข็มกลัด ภาพโปสเตอร์ติดตามห้องเช่า ตราสัญลักษณ์ของกลุ่มทำบุญทำทาน กลุ่มหมู่บ้าน ตราชมรมฯ และสมาคมของคนมอญทั้งในเมืองไทยและเมืองมอญ (ประเทศพม่า) ศูนย์การเรียนรู้มอญ หนังสือและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ของชาวมอญ และการแสดงนาฏศิลป์มอญ (ระบำหงส์ทอง) ส่วนธงชาติมอญมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะการเคารพธงในงานวันชาติ แต่ด้วยข้อจำกัดของการอยู่ในสังคมไทย การนำธงชาติมาแสดงในที่สาธารณะอาจจะขัดต่อความรู้สึกของชาวไทย ดังนั้น ธงชาติมอญจึงไปปรากฏอยู่ตามเอกสาร สิ่งพิมพ์ เสื้อยืด หรือคิดไว้ภายในห้องพักและไม่เคยนำมาแสดงในที่สาธารณะเลย วันชาติมอญนั้นคือวันที่ชาวมอญทั้งหลายรำลึกถึงรากเหง้า บรรพบุรุษ วัฒนธรรมประเพณีของตนเองทั้งสิ้น และตระหนักว่าเจตนารมณ์ของงานวันชาติมอญนั้นก็เพียงต้องการให้ชาวมอญไม่ลืมตัว และไม่ลืมความเป็นมอญ (<http://blogazine.in.th/blogs/ong/post/319> สุกัญญา เบาเนิด ค้นหาเมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2556) แต่เนื่องจากบ้านวังกะอยู่ใกล้ชายแดนไทย – พม่า หลวงพ่ออุตตมะได้ขอความร่วมมือจากชาวบ้านไม่ให้มีการจัดงานวันชาติมอญที่บ้านวังกะ

เพราะเกรงว่าจะเป็นการปลุกระดมชาวมอญให้เกิดความขัดแย้งกับพม่า แต่ก็มีการจัดงานวันชาติมอญที่จังหวัดอื่นในประเทศไทย ซึ่งชาวมอญบ้านวังกะก็สามารถไปร่วมงานได้

ภาพที่ 4.20 ธงชาติมอญ พื้นหลังสีแดง หมายถึง ชาติ เป็นสีประจำชาติมอญ ดวงดาวสีน้ำเงิน หมายถึง ความร่มเย็น มีรูปหงส์สีทอง เป็นสิ่งที่ชาวมอญนับถือ เป็นสัญลักษณ์บนธงชาติ (<http://prachatai.com/journal/2012/09/42869> ค้นหาเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2556)

4.2 วัฒนธรรมดนตรีมอญบ้านวังกะ

4.2.1 ดนตรีในวิถีชีวิตมอญบ้านวังกะ

ชาวมอญที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ที่บ้านวังกะ ได้นำเอาวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมดนตรีมาด้วย ทั้งด้านการรำ และดนตรีมอญมาใช้ในวิถีชีวิต ดนตรีเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งที่ทำหน้าที่หลายรูปแบบ มีดนตรีที่ใช้ในการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสื่อในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ เช่น ดนตรีในงานบุญ และงานเทศกาลต่าง ๆ ชาวมอญบ้านวังกะ มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย นับถือพระพุทธศาสนา มีความเคร่งครัดในกฎระเบียบ แม้จะมีความเจริญเข้าสู่หมู่บ้าน แต่ก็ยังคงนิยมฟังเพลงมอญอยู่ บทบาทของดนตรีในวิถีชีวิตของมอญบ้านวังกะ ในชีวิตประจำวันชาวมอญฟังดนตรีเพื่อความบันเทิง เพื่อผ่อนคลายจากงาน และในยามที่ต้องการกำลังใจ เพลงที่นิยมฟัง ขึ้นอยู่กับอายุและรสนิยมของแต่ละคน เช่น ถ้าเป็นผู้สูงอายุ จะนิยมฟังเพลงมอญโบราณ หรือฟังเทศน์ ซึ่งแต่งเป็นบทเพลงภาษามอญ ถ้าเป็นวัยรุ่นจะนิยมฟังเพลงลูกทุ่งทั้งของไทยและของมอญ รวมทั้งเพลงสตริง และเพลงสากลด้วย สาเหตุที่นิยมฟังเพลงมอญทั้งแบบดั้งเดิมและแบบมอญสมัยใหม่ เนื่องจากเนื้อเพลงมอญส่วนใหญ่จะสอนให้สำนึกรักบ้านเกิด เป็นพื้นที่ที่จะสามารถแสดงความเป็นตัวตนของตนเองได้ สามารถบอกได้ว่าตนเองเป็นใคร เกิดที่ไหน และทำอะไรอยู่ ปลุกฝังไม่ให้ลืมความเป็นมอญ นอกจากนี้เนื้อเพลงยังบอกเล่าเรื่องราวแบบแผนการดำรงชีวิต ภูมิปัญญา ความเชื่อที่ยึดถือ แต่ไม่ว่าดนตรีจะทำหน้าที่อะไรในบริบทนั้น ๆ

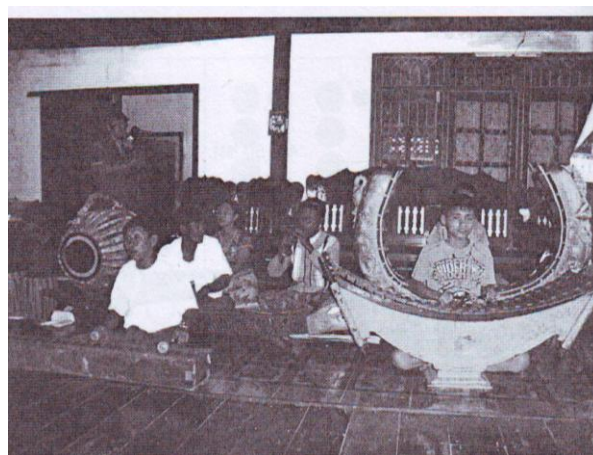
ดนตรียังสามารถถ่ายทอดความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคน สะท้อนความเป็นตัวตนของชาติพันธุ์นั้นท่ามกลางปัจจุบันที่โลกของเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้า แม้หมู่บ้านวังกะจะอยู่ห่างไกล ดิดชายแดน แต่ก็สามารถติดต่อสื่อสารกับคนอื่น ๆ ได้ทั่วโลก มีอินเทอร์เน็ตในหมู่บ้าน มีเพลงต่างประเทศ เช่น เพลงสากล เพลงเกาหลี หรือมีภาพยนตร์ต่างประเทศให้ดู แต่ชาวมอญก็ยังไม่ละทิ้งดนตรีมอญอันเป็นวัฒนธรรมของตน

4.2.2 ดนตรีมอญบ้านวังกะ

ดนตรีเปรียบเสมือนเอกลักษณ์ซึ่งบ่งบอกความเป็นตัวตนของชนชาตินั้นๆ ชาวบ้านวังกะมีดนตรีเป็นวัฒนธรรมของตนเอง มีวงดนตรี 2 ประเภทคือ

(1) วงดนตรีดั้งเดิมของชาวบ้านวังกะ เป็นที่รู้จักของชาวมอญในหมู่บ้าน 2 วง ได้แก่

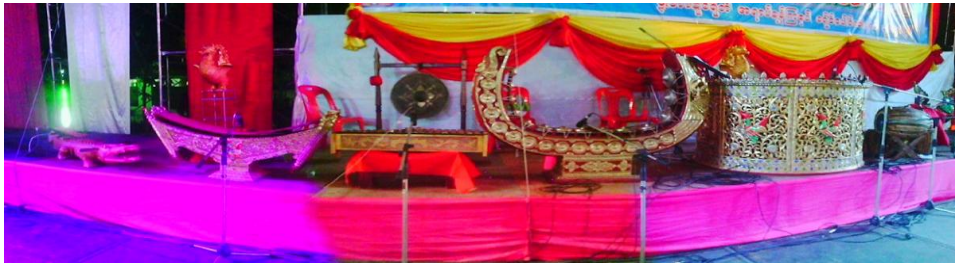
1) วงก่วนกวี้าดมอญ เป็นวงดนตรีของชาวบ้าน ไม่มีหน่วยราชการสนับสนุน นักดนตรีในวงประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป บรรเลงในงานเทศกาลต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของชาวมอญ เช่น งานแต่งงาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานบวช งานรำลึกบรรพบุรุษมอญที่วัดบางกระดี่ นอกจากนี้ยังได้รับเชิญให้ไปแสดงตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตนครปฐม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

ภาพที่ 4.21 รูปแบบการจัดวงก่วนกวี้าดมอญ

2) วงปี่พาทย์มอญหงสาวดี เป็นวงดนตรีที่อยู่ภายใต้ศูนย์วัฒนธรรมมอญ และยังมีแผนกอื่น ๆ อีกเช่น แผนกหนังสือพิมพ์มอญ แผนกพิพิธภัณฑมอญ มีหน่วยงานราชการสนับสนุน นักดนตรีนอกจากจะแสดงดนตรีแล้วยังต้องทำหน้าที่อื่น ๆ ในศูนย์วัฒนธรรม

มอญด้วย วงปีพาทย์มอญหงสาวดีรับบรรเลงในงานพิธีกรรม งานเกี่ยวกับศาสนา งานประจำปี งานเผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีมอญ และงานเทศกาลต่าง ๆ ในวิถีชีวิตของชาวมอญ เป็นต้น

ภาพที่ 4.22 รูปแบบการจัดวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

ดังจะเห็นได้จากงานวันชาติมอญและประเพณี 12 เดือนของชาวมอญบ้านวังกะ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ดนตรีก็ยังคงมีความสำคัญ แม้วงดนตรี 2 วง จะรับงานแสดงต่างกัน แต่ก็มีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือเพื่อปลูกฝังเยาวชนให้มีความรักในศิลปวัฒนธรรมมอญและอนุรักษ์ดนตรีมอญไว้ไม่ให้สูญหาย วงดนตรีปีพาทย์มอญนั้น เป็นวงดนตรีที่มาพร้อมกับชาวมอญที่อพยพเข้ามาในประเทศไทย มีทั้งนำเข้ามาจากเมืองมอญโดยตรง และทั้งการปรับปรุงดัดแปลงขึ้นใหม่โดยชาวไทยและชาวมอญ รวมทั้งลูกหลานมอญที่เกิดในเมืองไทย มีการบรรเลงเพลงมอญ สำเนียงมอญ ประกอบด้วยเครื่องดนตรี เช่น ปี่มอญ พ้องมอญ ตะโพนมอญ และเปิงมาง เป็นวงดนตรีที่นิยมเล่นทั้งงานมงคลและงานอวมงคลทั่วไป นอกจากนี้ยังมีดนตรีมอญชนิดอื่น ๆ ได้แก่ กลองยาว วงมโหรี สำหรับใช้ในการแสดงทะเล่มอญ เนื่องจากชาวมอญมีชื่อเสียงในเรื่องของวงปีพาทย์มอญ และมอญรำอย่างมาก มักจะมีการบรรเลงปีพาทย์และการแสดงมอญรำควบคู่กันไปกับการละเล่นการแสดง ได้แก่ สะบ้า และทะเล่มอญ เป็นต้น ซึ่งต่างจากวงปีพาทย์ไทยคือ วงปีพาทย์ไทย เป็นวงที่ประกอบไปด้วยเครื่องดนตรีประเภทตี เป่า และเครื่องประกอบจังหวะ ใช้บรรเลงในงานพระราชพิธีและพิธีต่าง ๆ แบ่งได้ 4 ประเภท คือวงปีพาทย์เครื่องสิบ วงปีพาทย์เครื่องห้า วงปีพาทย์เครื่องคู่ วงปีพาทย์เครื่องใหญ่ สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาวงปีพาทย์มอญหงสาวดี เนื่องจากวงปีพาทย์มอญหงสาวดีเป็นวงดนตรีที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและได้รับการยอมรับ นักดนตรีได้รับการฝึกฝนมาจากอาจารย์ที่มีความชำนาญ แต่สิ่งที่สะท้อนความเป็นมอญได้ดีที่สุดในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี คือสิ่งที่สะท้อนอยู่ในเนื้อร้อง ทำนองเพลง เครื่องดนตรี รูปแบบการผสมวง และในลักษณะบางอย่าง เช่น หงส์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ประจำวงปีพาทย์มอญหงสาวดีและเป็นสิ่งชาวมอญนับถือ สาเหตุที่ใช้หงส์เป็นสัญลักษณ์นั้น มีตำนานเล่าว่า เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ 8 พรรษา พระพุทธเจ้าเสด็จมาถึงสถานที่แห่งหนึ่งซึ่งเป็นทะเลอยู่ เมื่อน้ำลงมองไกลๆจะเห็นเป็นเกาะ ลักษณะเหมือนเจดีย์ เมื่อพระองค์หันพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออก

ได้ทอดพระเนตรเห็นหงส์ทอง 2 ตัว เล่นน้ำอยู่ พระองค์จึงทรงทำนายว่าอีก 1,000 ปีข้างหน้า สถานที่ที่หงส์ทองลงเล่นน้ำนั้นจะเป็นมหานครชื่อว่าเมืองหงสาวดี และจะเป็นที่ตั้งพระสถูปเจดีย์ พระศรีมหาโพธิ์ พระศาสนา คำสั่งสอนของท่านจะรุ่งเรือง หลังจากนั้นอีก 1,000 ปี เมืองหงสาวดี ก็กำเนิดขึ้นตรงที่หงส์ทองลงเล่นน้ำ เป็นที่มาของชื่อเมืองหงสาวดีที่แปลว่าหงส์ และหงส์เป็นสิ่งที่ชาวมอญนับถือ ชาวมอญจึงถือเอารูปหงส์เป็นสัญลักษณ์ของประเทศมอญ (องค์ บรรจุน, 2549: 146-149)

(2) วงดนตรีวัฒนธรรมมอญ ซึ่งเป็นวงดนตรีสมัยใหม่ นักดนตรีเป็นเด็กวัยรุ่นในหมู่บ้าน เครื่องดนตรีประกอบด้วยกีตาร์ กลอง คีย์บอร์ด นิยมเล่นเพลงมอญสมัยใหม่ และเพลงไทยสากล รับแสดงเฉพาะงานในหมู่บ้าน งานเทศกาลรื่นเริงต่าง ๆ ยกเว้นงานอวมงคล เช่น งานประจำปี งานบวช งานแต่งงาน งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ของคนในหมู่บ้าน เป็นต้น แต่ปัจจุบันวงดนตรีวัฒนธรรมมอญได้เลิกไปแล้ว ประมาณ 7 - 8 ปี เพราะนักดนตรีในวงซึ่งเป็นเด็กวัยรุ่นมีภาระกิจที่จะต้องเรียนหนังสือ ทำให้ไม่มีเวลา จึงต้องเลิกเล่นไป

บทที่ 5

การธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ

กลุ่มชนทุกชาติทุกภาษาต่างมีศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ชาว มอญเป็นชนชาติหนึ่งที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน มีการสืบทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ไว้มากมาย ใน บรรดาวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของมอญนั้น ดนตรีเป็นศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่บ่งบอกเอกลักษณ์ ของชาวมอญอย่างเด่นชัด

5.1 เอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

เอกลักษณ์ มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 หมายถึง ลักษณะที่เหมือนกันหรือร่วมกัน เอกลักษณ์ตรงกับคำว่า Identity ในภาษาอังกฤษ ซึ่งก็มีความหมาย อีกว่า บุคลิกลักษณะ สิ่งที่แสดงความเป็นตัวตนของบุคคลนั้น ๆ ออกมาโดยไม่จำเป็นต้องบรรยาย ออกมาเป็นคำพูด โดยตัวมันเองแล้วเอกลักษณ์คือการแสดงออกมาด้วยความไม่ตั้งใจ ความเคยชิน หรือจิตใต้สำนึก สภาพแวดล้อมที่เราโตขึ้นมา เอกลักษณ์ของชาติพันธุ์สามารถบอกได้ว่าคนในกลุ่ม นั้นเป็นคนอย่างไร การแสดงออกของคนในชาติพันธุ์นั้นเป็นเช่นไร

ชาวมอญก็เป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ มีการใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ของชาติ พันธุ์มอญ เช่น การแต่งกาย การใช้ภาษา และดนตรี เป็นสิ่งสำคัญที่จะนิยามความเป็นมอญ ชาว มอญบ้านวังกะ เป็นชุมชนมอญแห่งหนึ่งที่ยังคงธำรงรักษาวัฒนธรรมไว้อย่างเหนียวแน่น ในบรรดา วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ของมอญนั้น ดนตรีเป็นศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของ ความเป็นมอญอย่างเด่นชัด ดนตรีอาจเป็นตัวกำหนดรูปแบบของมอญ เนื้อหาดนตรีเป็นส่วนหนึ่งที่ แทรกซึมในวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีการใช้ดนตรีในพิธีกรรม ดนตรีในเทศกาลต่าง ๆ เช่น งาน ประจำปี งานวันชาติมอญ เป็นต้น สำหรับบ้านวังกะมีวงดนตรีในหมู่บ้าน คือ วงปีพาทย์มอญหง สาวดี จากการศึกษาวงปีพาทย์มอญหงสาวดีพบว่า เป็นวงดนตรีที่มีเอกลักษณ์ทางดนตรีโดดเด่น หลายด้าน ได้แก่ นักดนตรี เครื่องดนตรี รูปแบบและเนื้อหาการแสดง บทเพลง

5.1.1 ประวัติความเป็นมาของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

วงปีพาทย์มอญหงสาวดี มีชื่อภาษามอญว่า “ก่วนก๊วัดเขสะนายมอญหงสาวตอ” แปลว่า วงดนตรีวัฒนธรรมมอญ ชื่อวงดนตรีนี้มาจากการละเล่นดนตรีในเมืองมอญ และเมืองหงสาวดีเป็นเมืองหลวงของมอญ จึงนำมาตั้งเป็นชื่อวงดนตรี วงปีพาทย์มอญหงสาวดีก่อตั้งในปี พ.ศ.2552 ผู้ก่อตั้งคือ นายกะเซ้า ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมมอญ ในสมัยก่อนไม่ได้จัดตั้งวงดนตรีเป็นทางการ เวลาว่างในหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะรวมตัวกันเล่นดนตรี ซึ่งนักดนตรีส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณ 60 - 70 ปี ต่อมาชาวบ้านเกรงว่าดนตรีมอญจะไม่มีคนสืบทอด ประกอบกับอาจารย์ซึ่งสอนดนตรีที่เมืองมอญมีอยู่ไม่มาก จึงรวมตัวกันก่อตั้งศูนย์วัฒนธรรมมอญและวงดนตรีปีพาทย์มอญหงสาวดีขึ้น มีพระสงฆ์ เพื่อน และคนในชุมชนเป็นผู้ให้การสนับสนุนเงินทุน วัตถุประสงค์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดีก็เพื่อฝึกอบรมเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถในการเล่นดนตรี ทั้งนี้เพื่อที่จะอนุรักษ์ให้ดนตรีมอญคงอยู่สืบไปถึงรุ่นลูกหลาน

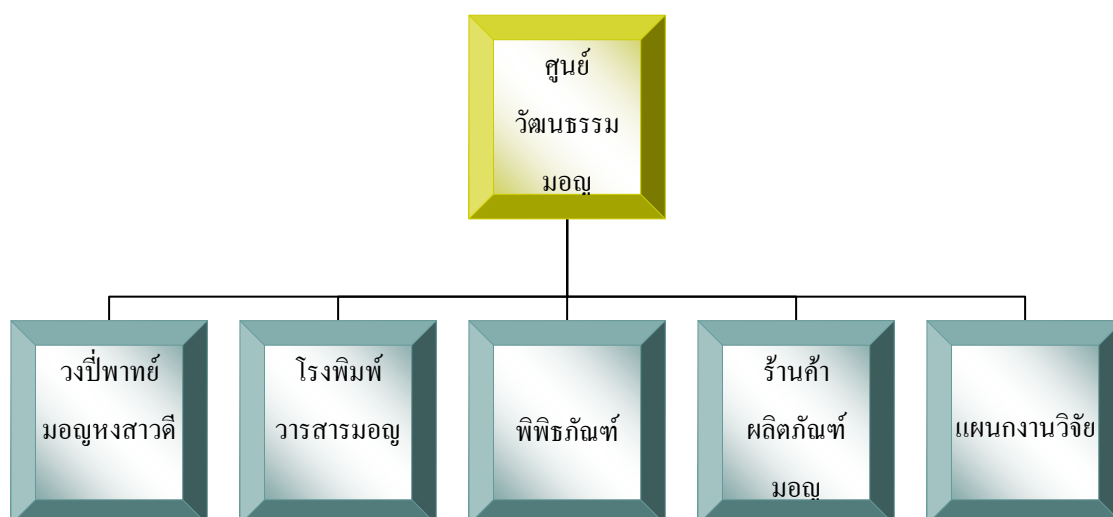
ภาพที่ 5.1 วงปีพาทย์มอญหงสาวดี

วงปีพาทย์มอญหงสาวดีมีความเกี่ยวข้องกับศูนย์วัฒนธรรมมอญ คือ เป็นส่วนหนึ่งของศูนย์วัฒนธรรมมอญ ซึ่งมีทั้งหมด 5 ส่วนประกอบด้วย

- 1) วงปีพาทย์มอญหงสาวดี
- 2) แผนกงานวิจัย ปัจจุบันกำลังทำงานวิจัยและพัฒนาภาษามอญ
- 3) โรงพิมพ์วารสารมอญ พิมพ์ส่งไปที่จังหวัดมะละแหม่งในประเทศพม่า ปีละ 3 – 4 เล่ม เนื้อหากล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น มีการแปลภาษามอญเป็นภาษาอังกฤษ และภาษาอังกฤษเป็นภาษามอญ

4) พิพิธภัณฑ์มอญ จัดแสดงภาษามอญ เครื่องแต่งกาย ดนตรีมอญ เครื่องมือ
เครื่องใช้ในการทำนาของชาวมอญ แสดงถึงวิถีชีวิตของชาวมอญในสมัยก่อน

5) ร้านค้าผลิตภัณฑ์มอญ ซึ่งจำหน่ายซีดีเพลงมอญ

ภาพที่ 5.2 แผนผังโครงสร้างศูนย์วัฒนธรรมมอญ

5.1.2 นักดนตรีของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี

นักดนตรีของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี เป็นชาวมอญทั้งหมด ทุกคนได้รับการฝึกฝนจากอาจารย์ที่มีความชำนาญ ซึ่งเป็นชาวมอญที่อยู่ในประเทศพม่า ในช่วงแรกของการจัดตั้งวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี มีคนรุ่นใหม่ให้ความสนใจมาสมัครเรียนประมาณ 30 คน บางคนมีพื้นฐานการเล่นดนตรี บางคนไม่มีพื้นฐานการเล่นดนตรี จึงมีการคัดเลือกนักดนตรี การที่จะได้รับการคัดเลือกเป็นนักดนตรีของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี จะต้องผ่านการฝึก โดยกำหนดหลักเกณฑ์เป็น 3 ระดับคือ

1) ระดับพื้นฐาน สอนเกี่ยวกับการไล่เสียงเครื่องดนตรี ซึ่งถือว่าเป็นระดับพื้นฐาน มี 7 ระดับ คือโด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด หากสามารถผ่านได้ จึงจะได้ขึ้นไปเรียนระดับสอง

2) ระดับสอง พื้นฐานของการเล่นเครื่องดนตรี เป็นการสอน การเล่นระนาด พ้องวง และฝึกท่องจำโน้ตสากล เนื่องจากเริ่มแรกของการเรียนดนตรีมอญต้องเรียนระนาดกับพ้องวงก่อนถือว่าเป็นเครื่องดนตรีหลักของวงดนตรี หากผู้ใดสามารถเล่นระนาดได้ก็จะเล่นเครื่องดนตรีชนิดอื่นได้ หลังจากนั้นจะแยกชนิดเครื่องดนตรีตามความชอบและมีมือว่าแต่ละคนถนัดเล่นเครื่องดนตรีอะไร ฉะนั้นนักดนตรีทุกคนจะสามารถเล่นเครื่องดนตรีในวงได้หลายอย่าง

3) ระดับสาม เป็นการแยกชนิดเครื่องดนตรีตามความชอบและฝีมือว่าแต่ละคนถนัดเล่นเครื่องดนตรีอะไร ก็จะให้เล่นเครื่องดนตรีชนิดนั้น ในปัจจุบันมีนักดนตรีในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี จำนวน 9 คน อายุประมาณ 20 - 41 ปี ใช้เวลาฝึกประมาณ 3 เดือน การฝึกในระยะแรกก่อนการจัดตั้งวงดนตรี ต้องเชิญครูสอนดนตรีชาวมอญที่อยู่ในพม่ามาถ่ายทอดความรู้ ซึ่งต้องใช้เวลาประมาณ 1 ปี แต่ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมมอญ และคณะกรรมการฯ ต้องการอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนภายในระยะเวลาที่จำกัด จึงได้อาจารย์เทาะปาย ซึ่งเป็นอาจารย์เชื้อสายมอญที่สอนดนตรีมอญในประเทศพม่า อาจารย์ผู้สอนจะใช้โน้ตแบบตัวเลขเป็นหลัก และปรับเสียงเครื่องดนตรีเป็นเสียงสากล

ในปัจจุบันมีนักดนตรีในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี จำนวน 9 คน อายุประมาณ 20 - 41 ปี ซึ่งประสบการณ์ในการเล่นดนตรีในวงปีพาทย์มอญหงสาวดีอย่างน้อย 1 ปี ได้แก่

ภาพที่ 5.3 นายจีเวน ผู้บรรเลงจยาม (จะเข้)

ภาพที่ 5.4 นางหงส์สา ผู้บรรเลงปี่ตะหลาด (ระนาด)

ภาพที่ 5.5 นางสาวอนิสา หล่อเหลี่ยม ผู้บรรเลงปี่ดก้าย (ระนาดเหล็ก)

ภาพที่ 5.6 นางโกนถ่อ อุดมขจรกิตติ ผู้บรรเลงปี่ดก้าน (ฆ้องมอญ)

ภาพที่ 5.7 นายปันเข้อคปอน ผู้บรรเลงปี่ดห่วย (เปิงมาง)

ภาพที่ 5.8 นายตะ ผู้บรรเลงหะปอนหะโหนก (ตะโพน)

ภาพที่ 5.9 นายคอนไซ ผู้บรรเลงตะโหลด (ปี่)

ภาพที่ 5.10 นายโทะะปาย ผู้บรรเลงหะดี (จิ้ง) / จับ (ฉาบ)

ภาพที่ 5.11 นายกะเข้า ผู้บรรเลงหม่อง (โหม่ง)

จากการสัมภาษณ์อาจารย์เทาะปอย อาจารย์เชื้อสายมอญจากมหาวิทยาลัยศิลปวัฒนธรรม ประเทศพม่า ซึ่งเดินทางมาสอนดนตรีมอญในบ้านวังกะปีละ 1 ครั้ง ได้เล่าเรื่องประวัติความเป็นมาของเมืองหงสาวดีซึ่งแบ่งเป็น 2 ยุค และประวัติเครื่องดนตรีมอญที่มีความเกี่ยวข้องกับเมืองหงสาวดี ดังนี้

ยุคที่ 1 สมัยสะมอยอะชะ เป็นเจ้าเมืองหงสาวดี มีการทำเครื่องดนตรีขึ้นประมาณ 34 ชนิด แต่การเล่นดนตรียังไม่แพร่หลาย วัฒนธรรมด้านดนตรีก็ยังไม่มีความรุ่งเรือง เพราะขาดผู้ให้การสนับสนุน

ยุคที่ 2 สมัยของราชาปันยาอู เป็นยุครุ่งเรืองของดนตรีมอญ มีเครื่องดนตรีเกิดขึ้นหลายชิ้น เริ่มมีนักดนตรีในวัง และนอกวังมากขึ้น มีการคัดเลือกนักดนตรีที่เก่งและมีความชำนาญให้อยู่ในวัง ส่วนนักดนตรีที่ไม่ชำนาญก็จะเล่นอยู่นอกวัง เพลงที่บรรเลงส่วนใหญ่ใช้การฟังจากเสียงธรรมชาติ ราชาปันยาอู มีลูกชาย 1 คน ชื่อ ปันย่นัว (ราชาธิราช) ตอนปันย่นัวเป็นเด็กได้ไปดูดนตรีประกอบพิธีการรำผีแล้วเกิดสนใจที่จะเล่น “ฉาบ” (ซังวาง) เนื่องจากท่านสนใจการเล่นดนตรีมาก จึงเล่นเครื่องดนตรีได้หมดทุกชนิด แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองด้านศิลปการดนตรี พระมหากษัตริย์มีพระปรีชาสามารถในการเล่นดนตรี มีการจัดแสดงดนตรีทั้งใน และนอกพระราชสำนักให้ประชาชนทั่วไปชมอยู่เสมอ ๆ (รายละเอียดอยู่ในภาคผนวก)

5.1.3 เครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี

ในสมัยโบราณเครื่องดนตรีมอญมีทั้งหมด 19 ชิ้น แต่ในปัจจุบันเครื่องดนตรีของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี มีทั้งหมด 12 ชิ้น แต่ที่ใช้บรรเลงได้จริง ๆ มี 10 ชิ้น สาเหตุที่มีเครื่องดนตรีไม่ครบทั้ง 19 ชิ้นเพราะ

- เครื่องดนตรีบางชิ้นขาดคนสืบทอด เช่น พิณ (ชนะ) , ซอ (โกร) เป็นเครื่องดนตรีที่เล่นยาก หากอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนยาก ประกอบกับผู้ที่เล่นได้ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ไม่มาก

- ขาดทุนทรัพย์ในการจัดซื้อเครื่องดนตรี เนื่องจากวงปีพาทย์มอญหงสาวดีเพิ่งก่อตั้งได้ประมาณ 3 ปี ยังขาดผู้สนับสนุน การซื้อเครื่องดนตรีแต่ละชนิดต้องใช้ทุนทรัพย์มาก ปัจจุบันวงปีพาทย์มอญหงสาวดีได้พยายามจัดหางบประมาณเพื่อซื้อเครื่องดนตรีที่ขาดไปให้ครบ คาดว่าในอนาคตจะมีเครื่องดนตรีครบทั้ง 19 ชิ้น

เครื่องดนตรีในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี สร้างจากเมืองเย มะละแหม่ง พร้อมกับการก่อตั้งวงดนตรี แบ่งประเภทตามรูปร่าง ลักษณะ และบทบาทหน้าที่ในการบรรเลง แบ่งเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- เครื่องดีด ได้แก่

จายม (จะเข้)

ภาพที่ 5.12 จายม เป็นเครื่องดีด รูปร่างคล้ายจระเข้

ชาวมอญเรียกจระเข้ก๊อนเมฆ เพราะจระเข้แข็งแรง ว่องไว เวลาว่ายน้ำเหมือนก๊อนเมฆ มีประวัติว่า สมัยสะโอมเอากะลา เป็นช่วงที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ มีพี่น้องชื่อ ตะป๊ะและตะโป เดินทางไปค้าขายที่อินเดีย สมัยนั้นมีพระพุทธ พระธรรมแต่ยังไม่มีพระสงฆ์ พระพุทธเจ้าประทานเกษาของพระองค์จำนวน 8 เส้น ให้ตะป๊ะและตะโป พกกลับมาที่หงสา ตะป๊ะและตะโป ก็มอบให้สะโอมเอากะลา ต่อมาสะโอมเอากะลาได้สร้างเจดีย์ชเวดากอง แล้วนำเกษาของพระพุทธเจ้าทั้ง 8 เส้น ใส่ในเจดีย์ชเวดากอง สะโอมเอากะลามีลูกชาย 1 คน ชื่อ “สะโอมซ้อยโนนหล้า” ตอนสะโอมซ้อยโนนหล้าเป็นหนุ่ม ได้ไปเที่ยวที่เมืองเสียง ได้พบกับผู้หญิงคนหนึ่ง ชื่อ “ตะละเบ๊ะกะโนน” ได้เป็นแฟนกัน สะโอมซ้อยโนนหล้าไปหาตะละเบ๊ะกะโนนที่เมืองเสียงบ่อย ๆ โดยจีจระเข้ชื่อ “ก๊อนเมฆ” ไป วันหนึ่งระหว่างกลับ มีจระเข้หลายตัวจะมาทำร้าย ด้วยความเป็นห่วงกลัวจะเป็นอันตราย จึงให้สะโอมซ้อยโนนหล้าหลบเข้าไปในปากของตัว จระเข้ก๊อนเมฆก็พาสะโอมซ้อยโนน

หลักลับถึงย่างกุ้งอย่างปลอดภัย เนื่องจากจระเข้ก้อนเมฆเป็นเพื่อนผู้ซื่อสัตย์ต่อมนุษย์ จึงเป็นที่นับถือของชาวบ้าน ต่อมานำมาสร้างเป็นเครื่องดนตรี

จยาม (จะเข้) เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายใช้ดีดให้เกิดเสียงคล้ายจะเข้ของไทย แต่เอกลักษณ์ของจยามคือ เป็นเครื่องดนตรีที่มีรูปร่างคล้ายจระเข้จริง ๆ ส่วนหัวเป็นรูปหัวจระเข้ ตัวเครื่องทำจากไม้ขนุน ต้องเป็นไม้ที่อายุระหว่าง 15 - 20 ปี ยิ่งไม้อายุมากจะทำให้เสียงดี ประกอบด้วยลูกบิด ราง หย่อง มีเท้า 4 เท้าเหมือนจระเข้ จยามมี 3 สาย 13 มม ใช้สายกีตาร์ ไม้ดีดทำจากไม้แดง ได้ทั้งมีกลองเสียงเจาะเป็นโพรงทำให้เกิดเสียงดังกังวาล

ตารางที่ 5.1 ระดับเสียงของจยาม

สายนอก	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี
สายกลาง	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที
สายใน	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี

- เครื่องสี ได้แก่

โกร (ซอ)

ภาพที่ 5.13 โกร เป็นเครื่องสี รูปร่างเหมือนไวโอลิน

โกร (ซอ) เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายใช้ดีด มาจากประเทศจีน แล้วนำมาประยุกต์ มีมาตั้งแต่ก่อนมอญมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองหงสาวดี มีชาวมอญอาศัยอยู่ที่จีนมาก่อน แล้วอพยพมาที่ไทย ก่อนจะมาอยู่ที่เมืองหงสาวดี เริ่มแรกมีลักษณะคล้ายกีตาร์ ภายหลังเมื่อเห็นเครื่องดนตรีตะวันตก คือไวโอลิน ก็นำมาเปลี่ยนรูปแบบโกรให้เป็นทรงเหมือนไวโอลิน (เนื่องจากปัจจุบันไม่มีผู้ที่สามารถเล่นได้ จึงไม่ได้บรรจุอยู่ในวง)

- เครื่องตี ได้แก่
ปัดตะหลาด (ระนาด)

ภาพที่ 5.14 ปัดตะหลาด เป็นเครื่องตี มีหงส์เป็นสัญลักษณ์ อยู่ที่เครื่องดนตรี
รูปร่างเหมือนระนาดเอกของไทย

ปัดตะหลาด (ระนาด) เกิดสมัยธรรมะเจต้อย เป็นลูกเขยของมีเจ้าปู่ (ลูกสาวของ
ราชาธิราช) ครองราชย์ นามว่า ปันเยท้าว ครั้นมีเจ้าปู่เสียชีวิต ธรรมะเจต้อยซึ่งเป็นลูกเขยได้
ครองราชย์แทน ธรรมะเจต้อยได้สร้างระนาดและมอบให้กับกษัตริย์ศรีลังกาซึ่งเป็นเพื่อนกับตน

ปัดตะหลาด เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี มีลักษณะเหมือนระนาดเอกของไทย
ลักษณะของปัดตะหลาดของมอญจะมีขนาดสูงกว่าระนาดของไทย ตัววางเป็นไม้เรียบ ๆ ทำจากไม้
ไผ่ ระดับเสียงสูง - ต่ำลดหลั่นกันตามขนาดของลูกระนาด มี 24 ลูก ระดับเสียงมีตั้งแต่ขนาดใหญ่
(เสียงต่ำ) อยู่ด้านซ้ายมือ ไปหาขนาดเล็ก (เสียงสูง) อยู่ด้านขวามือ ลูกระนาดร้อยเชือกแขวนบนราง
ไม้ตีมีลักษณะคล้ายไม้ตีฆ้องวงของไทย ใช้ไม้แข็งชนิดไหนก็ได้ หน้าไม้ทำจากหนังวัวทับหลาย
ชั้น ทำให้เสียงนุ่มตัวเครื่องแกะสลักรูปหงส์เป็นสัญลักษณ์ของมอญ

ระดับเสียงของปัดตะหลาด จากซ้ายไปขวา

ตารางที่ 5.2 ระดับเสียงของปัดตะหลาด

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
โด	เร	มิ	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มิ	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มิ	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มิ

ปี่ดะเหลิด (ระนาดเหล็ก)

ภาพที่ 5.15 ปี่ดะเหลิด เป็นเครื่องดี รูปร่างเหมือนระนาดเหล็กของไทย

ปี่ดะเหลิด (ระนาดเหล็ก) เป็นเครื่องดนตรีประเภทดี มีลักษณะเหมือนระนาดเอกเหล็กของไทย ลูกกระพรวนทำจากโลหะหรือทองเหลือง มี 18 ลูก วางเรียงบนรางทรงสี่เหลี่ยม ระดับเสียงสูง - ต่ำลดหลั่นกันตามขนาดของลูกกระพรวนเหมือนปี่ดะเหลิด มีตั้งแต่ขนาดใหญ่ (เสียงต่ำ) อยู่ด้านซ้ายมือ ไปหาขนาดเล็ก (เสียงสูง) อยู่ด้านขวามือ ไม้ตีมีลักษณะเดียวกับไม้ตีปี่ดะเหลิด

ระดับเสียงของปี่ดะเหลิด จากซ้ายไปขวา

ตารางที่ 5.3 ระดับเสียงของปี่ดะเหลิด

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
มี	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา

๗ ปัดก้าน (ฆ้องมอญ)

ภาพที่ 5.16 ปัดก้าน เป็นเครื่องดี รูปร่างคล้ายพระจันทร์ครึ่งเสี้ยว มีรูปกษัตริย์อยู่ที่เครื่องดนตรี

ปัดก้าน (ฆ้องมอญ) เกิดสมัยหงสาวดียุคที่ 1 แต่ไม่แพร่หลาย เข้ายุคที่ 2 คนนิยมมากขึ้น มีประวัติมาจากกษัตริย์ และกษัตริย์กำลังเล่นน้ำในป่าลึก มนุษย์เห็นแล้วรู้สึกสวยงาม เลยนำมาประดิษฐ์เป็นฆ้องมอญ

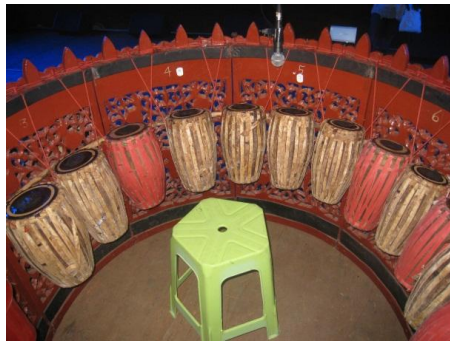
ปัดก้าน เป็นเครื่องดนตรีประเภทดี ตัวเครื่องทำจากทองเหลือง ฐานฆ้องทั้งสองโค้งขึ้นคล้ายพระจันทร์ครึ่งเสี้ยว ด้านข้างซ้ายมือเกาะสลักเป็นรูปกษัตริย์ ฐานฆ้องมีลักษณะสี่เหลี่ยม มีลูกฆ้อง 14 ลูก ระดับเสียงสูง - ต่ำลดหลั่นกันลงมาจากด้านซ้ายมือ (เสียงต่ำ) ไล่ไปด้านขวามือ (เสียงสูง) ไม้ตีใช้ไม้แข็งชนิดไหนก็ได้ หน้าไม้ทำจากหนังวัวทับหลายชั้น เพื่อให้เสียงนุ่ม

ระดับเสียงของปัดก้าน จากซ้ายไปขวา

ตารางที่ 5.4 ระดับเสียงของปัดก้าน

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
มี	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร

๗ ปัดหว่าย (เปิงมาง)

ภาพที่ 5.17 ปัดหว่าย เป็นเครื่องตี รูปร่างคล้ายเปิงมางของไทย

ปัดหว่าย (เปิงมาง) มีบันทึกในสมัยหงสาวดียุคที่ 1 แต่นำมาประดิษฐ์และบรรเลงในสมัยหงสาวดียุคที่ 2 ซึ่งยุคนี้มีเครื่องดนตรีหลายชนิด ในสมัยสะโอมะรอตปอย กษัตริย์องค์สุดท้ายของมอญ ช่วงนั้นเกิดสงครามระหว่างมอญกับพม่า พม่าเป็นฝ่ายรบชนะ และได้ยึดเครื่องดนตรีมอญไปเป็นของตนบางชนิด ที่เหลือก็เผาทิ้ง ในตอนนั้นมีเครื่องดนตรีมอญทั้งหมด 42 ชนิด และหลังจากนั้นมอญก็เสียเมืองให้กับพม่า

ปัดหว่าย เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี คล้ายเปิงมางคอกของไทย ปัดหว่ายมีทั้งสิ้น 14 ลูก มีลักษณะคล้ายกับกลองสองหน้าแขวนเรียงระดับเสียงลูกใหญ่ไปหาเล็ก จากเสียงต่ำ (ลูกใหญ่ซ้ายมือ) ไล่ไปเสียงสูง (ลูกเล็กขวามือ) หน้ากลองจึงด้วยหนังวัว (จะหน้า) ด้านบนติดข้าวสุก ซึ่งมีส่วนผสมของข้าวสวกับขี้เถ้า ตำรวมกันให้ละเอียด ปั้นเป็นก้อนกลม ๆ นำมาติดบนหน้ากลองเพื่อปรับเสียง กลองแต่ละลูกจะแขวนไว้รอบตัวคนตีเป็นครึ่งวงกลม มีทางเข้าออกด้านหลังคอกด้านหน้าและสลักรูปหงส์สวยงาม

ระดับเสียงของปัดหว่าย จากซ้ายไปขวา

ตารางที่ 5.5 ระดับเสียงของปัดหว่าย

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี	ฟา

หะปอนหะโหนก (ตะโพน)

ภาพที่ 5.18 หะปอนหะโหนก ตะโพนใบใหญ่กับกลองเล็ก 4 ลูก ใช้บรรเลงประกอบจังหวะ

หะปอนหะโหนก (ตะโพน) เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี ประกอบด้วยตะโพนใบใหญ่กับกลองเล็ก 4 ลูก ลักษณะคล้ายกับตะโพนของไทย จึงด้วยหน้ากลองทั้งสองหน้า รั้งด้วยหนังหรือเชือกแบบตะโพนของไทย มีขาตั้ง ด้านข้างของตะโพนและด้านบนของกลองเล็ก 4 ลูก ติดข้าวสุกทั้งสองด้านเหมือนปัดหว่าย ทำหน้าที่ผู้นำในการบรรเลงประกอบจังหวะ

- เครื่องเป่า ได้แก่
ตะโหลด (ปี่)

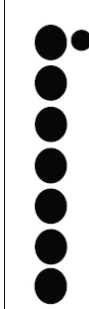
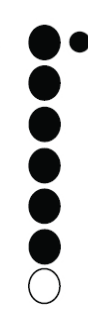
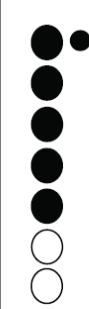
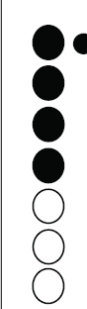
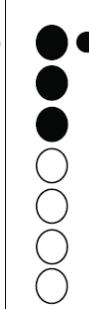
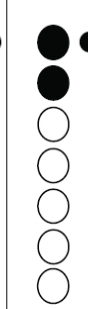
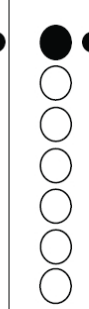
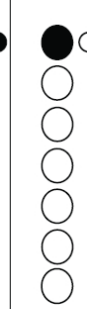

ภาพที่ 5.19 ตะโหลด เป็นเครื่องเป่า รูปร่างเหมือนปี่ในของไทย

ตะโหลด (ปี่) เป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่า มีลักษณะเป็นเลาเหมือนปี่ในของไทย ทำจากไม้ประดู่ มีรูสำหรับไล่เสียง 7 รู

ระดับเสียงของตะโหลด

ตารางที่ 5.6 ระดับเสียงของตะโหลด

							
ซอล	ลา	ที	โด	เร	มี	ฟา	ซอล

- เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่

หะดี (ฉิ่ง)

ภาพที่ 5.20 หะดี เป็นเครื่องประกอบจังหวะ ตัวฐานทำจากไม้ มีลักษณะแตกต่างจากฉิ่งของไทย

หะดี (ฉิ่ง) เป็นเครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะ ใช้หะดีเพียงฝาเดียว โดยยึดติดกับกะเหน็ด (ท่อนไม้สี่เหลี่ยม) ฝั่งใดฝั่งหนึ่งในลักษณะหงายขึ้น ตรึงด้วยตะปู ใช้ไม้ตีเพื่อให้เกิดเสียง ดิประกอบจังหวะคู่กับหะดี โดยใช้ไม้ตีหะดีสลับกับกะเหน็ด เป็นการตีสลับจังหวะฉิ่ง ฉับเหมือนของไทย

ฉับ (ฉาบ)

ภาพที่ 5.21 ฉับ เป็นเครื่องประกอบจังหวะ มีลักษณะเหมือนฉาบของไทย

ฉับ (ฉาบ) เป็นเครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะ ทำจากโลหะคล้ายหะดี (ฉิ่ง) แต่แบนและใหญ่กว่า ใช้บรรเลงประกอบจังหวะเพื่อให้กระชับขึ้น

หม่อง (โหม่ง)

ภาพที่ 5.22 หม่อง เป็นเครื่องประกอบจังหวะ ลักษณะเหมือนโหม่งของไทย

หม่อง (โหม่ง) เป็นเครื่องดนตรีประเภทประกอบจังหวะ ตัวเครื่องทำจากโลหะ ดีประกอบจังหวะเหมือนของไทย

5.1.4 รูปแบบการแสดงของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

ก่อนที่วงปีพาทย์มอญหงสาวดีจะทำการแสดง จะต้องทำพิธีไหว้ครูก่อนทุกครั้งที่ทำ การแสดง ซึ่งต่างจากดนตรีไทยตรงที่ทำพิธีไหว้ครูปีละครั้ง มีหัวหน้าวงปีพาทย์มอญหงสาวดีเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม โดยที่นักดนตรีไม่จำเป็นต้องร่วมพิธีก็ได้ การไหว้ครูเป็นการไหว้เจ้าที่เจ้าทาง เทพดา ครู อาจารย์ ที่ล่วงลับไปแล้ว ถือเป็นพิธีกรรมที่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ผู้แสดงและนักดนตรีทุกคน เกิดขวัญและกำลังใจ สามารถทำการแสดงได้อย่างราบรื่น

เครื่องพิธีบูชาครู ประกอบด้วย 1) มะพร้าว 1 ลูก 2) กล้วยน้ำว้า 3 หวี 3) ดอกไม้ 4) รูป 9 ดอก 5) เทียนไข 1 เล่ม 6) ใบชา 7) หมาก 8) พลุ 9) ยาสูบ 10) น้ำหอม 11) เงิน 37 บาท

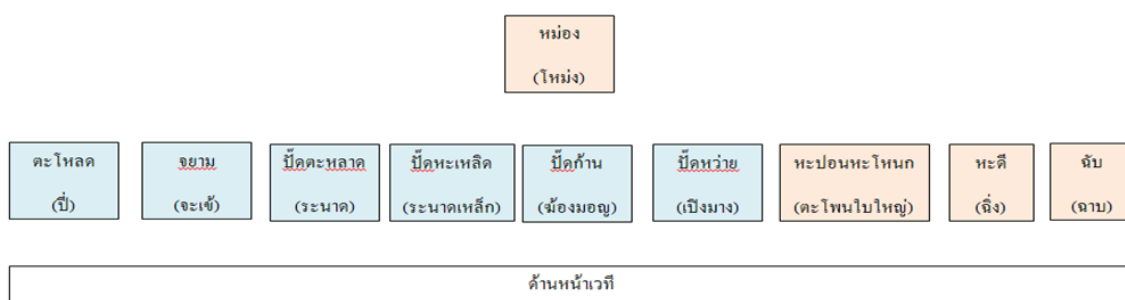

ภาพที่ 5.23 เครื่องบูชาในการทำพิธีไหว้ครูก่อนที่จะทำการแสดง

- รูปแบบการจัดวงปีพาทย์มอญหงสาวดี มีรูปแบบดั้งเดิมที่ใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมดนตรีมอญยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางดนตรีมอญของตนไว้ได้ นอกจากนี้ยังมีการผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีกับท้องถิ่นอื่น เช่น ดนตรีมอญกับดนตรีพม่า หรือ ดนตรีมอญกับดนตรีไทย ดังจะเห็นว่าวัฒนธรรมดนตรีของไทยได้รับอิทธิพลจาก “มอญ” มา มาก เช่น “ปีพาทย์มอญ” และรักษาแบบแผน ลักษณะเฉพาะทางดนตรีของมอญไว้จนถึงปัจจุบัน และยังคงคำเรียกว่า ปีพาทย์มอญ อันหมายถึงการผสมวงดนตรีในแบบฉบับของวัฒนธรรมดนตรีมอญ นิยมบรรเลงในงานศพ ซึ่งลักษณะทำนองเพลงของมอญ ก่อนข้างช้า มีอารมณ์เศร้า แต่บาง เพลงก็มีจังหวะสนุกสนาน นอกจากนี้เครื่องดนตรีประเภทให้จังหวะ คือ กลอง ที่เรียกว่าเปิงมาง อันเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญของวงปีพาทย์มอญนั้น เดิมเป็นของ “มอญ” ไทยเรานำมาผสมในวงปี

พาทย์มอญ ทำคอกล้อมรอบตัวคนตีเป็นครึ่งวงกลม เรียกชื่อใหม่ว่า เปิงมางคอก การเลือกเพลงที่ใช้แสดงในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ขึ้นอยู่กับโอกาสของงาน

ลักษณะหรือรูปแบบการจัดวงดนตรีปีพาทย์มอญหงสาวดี มีรูปแบบในการจัดแสดงเป็นแบบแผน คือ การจัดวางตำแหน่งของเครื่องดนตรีจะจัดเป็นแถวเรียงหน้ากระดาน ประกอบด้วยเครื่องดนตรีทั้งหมด 10 ชิ้น ส่วนด้านหลังจะมีหม่อง (โหม่ง) ตั้งอยู่ตรงกลาง ดังรูปภาพการจัดวง

ภาพที่ 5.24 แผนผังการผสมวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

- บทบาทหน้าที่ของเครื่องดนตรีของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี มีดังนี้

1. คะโหลด (ปี่) ทำหน้าที่ดำเนินทำนอง
2. จยาม (จะเข้) ทำหน้าที่ดำเนินทำนอง control โน้ตตาม หะดี และฉับ เป็นหลัก

ของวง

3. ปี่ตะหลาด (ระนาด) ทำหน้าที่ดำเนินทำนอง เป็นหลักของวง
4. ปี่ตะเหล็ด (ระนาดเหล็ก) ทำหน้าที่ดำเนินทำนอง บรรเลงคู่ไปกับระนาด
5. ปี่ก้าน (ฆ้องมอญ) ทำหน้าที่ดำเนินทำนอง จำเป็นต้องมีอยู่ในวง เพราะเสียงดัง

เวลาบรรเลงอยู่ไกล ๆ จะได้ยิน

6. ปี่หวาย (เปิงมาง) ทำหน้าที่ดำเนินทำนอง เหมือนปี่ตะหลาด
7. หะปอนหะโหนก (ตะโพน) ทำหน้าที่ผู้นำในการบรรเลงประกอบจังหวะ
8. หะดี (ฉิ่ง) ทำหน้าที่บรรเลงประกอบจังหวะ
9. ฉับ (ฉาบ) ทำหน้าที่บรรเลงประกอบจังหวะ
10. หม่อง (โหม่ง) ทำหน้าที่บรรเลงประกอบจังหวะ

11. โกร (ขอ) ทำหน้าที่ดำเนินทำนอง (เนื่องจากปัจจุบันไม่มีผู้ที่สามารถเล่นได้ จึงไม่มีในแผนผังนี้)

- เกณฑ์การรับงาน

วงปีพาทย์มอญหงสาวดี รับงานแสดงปีละประมาณ 5 - 10 งาน เกณฑ์ในการรับงานส่วนมากจะรับงานเกี่ยวกับศาสนา งานวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดุตตะ งานวันชาติมอญ งานที่เผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีมอญ งานของวัฒนธรรมจังหวัดกาญจนบุรี รวมทั้งรับบรรยายสาธิตการเล่นดนตรีมอญตามหน่วยงานราชการต่าง ๆ อัตราค่าจ้างขึ้นอยู่กับระยะทางของสถานที่ที่ไประยะเวลา ค่ารถ ค่าน้ำมัน ค่าอาหาร หากค้างคืน ก็มีค่าที่พักด้วย เช่น ถ้ารับงานในพื้นที่ใกล้เคียงราคาอยู่ที่ประมาณ 30,000 บาท/ครั้ง หากกลางราคาอยู่ที่ประมาณ 40,000 – 50,000 บาท/ครั้ง ถ้ารับงานพื้นที่ไกล เช่น ภูเก็ต ราคาอยู่ที่ประมาณ 110,000 บาท เป็นต้น เงินที่ได้มาจะแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเก็บไว้เป็นเงินกองกลางใช้ในวงดนตรีประมาณ 10% เป็นค่าซ่อมบำรุงรักษาเครื่องดนตรี ค่าซื้ออุปกรณ์การแต่งกาย ค่าน้ำ ค่าไฟ เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งแบ่งให้นักดนตรีในวงคนประมาณ 500 – 1,000 บาท ข้อจำกัดในการรับงาน จะไม่รับงานเลี้ยงรื่นเริง งานทำบุญบ้าน งานแต่งงาน ส่วนงานศพ จะรับงานเฉพาะศพพระชั้นผู้ใหญ่ ไม่รับเล่นงานศพชาวบ้าน สาเหตุที่ไม่รับเล่นเพราะได้รับการอบรมมาว่า ดนตรีมอญเป็นเครื่องดนตรีชั้นสูง ไม่สมควรนำไปเล่นในงานทั่ว ๆ ไป

- การแต่งกาย

นักดนตรีของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ยังคงรักษารูปแบบการชุดประจำชาติของชาวมอญ นักดนตรีชายจะแต่งกายด้วยการนุ่งโสร่งสีแดงพื้นลายตาราง เสื้อสีขาวแขนสั้นหรือแขนยาวก็ได้ ส่วนนักดนตรีหญิงจะนุ่งผ้าถุงยาวพื้นสีแดงเชิงลายดอกพิกุล มักจะไม่คาดเข็มขัด แต่นุ่งพันเหน็บไว้ที่เอว เสื้อสีขาวแขนยาว ตัดเย็บเข้ารูปทรง ผ้าหน้าติดกระดุม มักเป็นเสื้อเอวลอย มีผ้าสไบสีแดงพาดบ่า เป็นชุดแต่งกายประจำวง

ภาพที่ 5.25 ชุดแต่งกายของนักดนตรีชาย - หญิง ประจำวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

- โอกาสที่ใช้ในการแสดง

โอกาสในการแสดงดนตรีของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี มักจะแสดงในงานพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดุตตะมะ ซึ่งจัดขึ้นทุกปี การแสดงดนตรีในงานวันชาติมอญ ทำให้บุคคลภายนอกได้รู้จักบ้านวังกะมากขึ้น นอกจากนี้วงปีพาทย์มอญหงสาวดียังรับบรรยาย และแสดงดนตรีมอญ ให้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ที่สนใจ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมมอญให้เป็นที่รู้จัก และแสดงให้เห็นว่าแม้ชาวมอญจะไม่มีพื้นที่ที่เป็นประเทศของตนเอง แต่ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมมอญที่มีมานานไว้ให้ลูกหลานมอญต่อไป

5.1.5 บทเพลง

บทเพลง สังคมมอญเป็นสังคมระดับหมู่บ้าน หมู่บ้านมอญจะอยู่เป็นกลุ่มหนาแน่นกว่าหมู่บ้านไทย ชาวมอญบ้านวังกะยังคงพูดภาษามอญตามแบบเมืองเเย หรือ ภาษามอญกลาง ภายในหมู่บ้านมีวัดประจำหมู่บ้าน ซึ่งใช้ประกอบพิธีทางศาสนา ภาษาที่ใช้ในหมู่บ้านตลอดจนในวัดทั้งบทสวดมนต์และบทเทศน์เป็นภาษามอญ เด็กเล็ก ๆ ในหมู่บ้านจะพูดภาษามอญ จนเข้าโรงเรียนจึงเริ่มเรียนและพูดภาษาไทย เพราะต้องใช้หนังสือไทย (สุภรณ์ โอเจริญ, 2541: 80) ชาวมอญบ้านวังกะนิยมฟังเพลงหลายรูปแบบ แล้วแต่อายุและความชอบของแต่ละบุคคล ผู้สูงอายุจะนิยมฟังเพลงมอญโบราณ หรือฟังเทศน์ ถ้าเป็นวัยรุ่นจะนิยมฟังเพลงลูกทุ่ง เพลงสตริงทั้งของไทยและของมอญ รวมทั้งเพลงสากลด้วย

เมื่อพิจารณาบทเพลงแล้วพบว่า เนื้อเพลงมอญทุกเพลงมีความหมาย สอนให้สำนึกรักบ้านเกิด ให้รู้ว่าตัวตนของเราเป็นใคร เพลงมอญแต่ละเพลงก่อให้เกิดอารมณ์และความรู้สึกต่างกัน

บางบทเพลงฟังแล้วรู้สึกเศร้า บางบทเพลงฟังแล้วรู้สึกตลก สนุกสนาน ซึ่งบทเพลงที่ทำให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ต่าง ๆ นั้น มาจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบในการแต่งบทเพลง เนื้อร้อง และทำนองเพลง นอกจากนี้ในวงป๊อปปูล่ามูฮองสาวดียังมีการประพันธ์เพลงขึ้นใหม่เป็นภาษามอญ เนื้อร้องลักษณะของภาษาที่ใช้ในเพลงเป็นภาษามอญ เช่น เพลงรำลึกถึงบุญคุณหลวงพ่อดุจดมะ ส่วนเนื้อร้องแต่ละเพลงจะกล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของชาวมอญในสมัยก่อน ทั้งเรื่องอาชีพ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมมอญ ดังนี้

เพลงสะพานแพะแหงก (เพลงชาวนา)

သူဌာန ဓမ္မာပဒေသနာ (ပေလံဇာနာ)

ပွဲအခိုင်အခါ၊ ငြိက္ခာဂူချင်းမွှေး ကောဗ္ဗာဗ္ဗေဝါတု အာပလေဝိတာရ။ ငြိဇ္ဇေဝံ
မွဲဓါသတ္တဟတုတေ ဟောဗ္ဗာ ပလေဝိစ သ္မကံဝံပွဲမ ဗွင်မရ။ အယော ဗွင်မံင်မဂ်
ကောဗ္ဗာ ဒးထဲတိ ပလေဝိတိဂီရ။ ကာလ ပတံမဝံမွှေး ပိုတာဒ် သိုဖအိုတ် ပိုင်ဗတံမ
ပွဲဝါပိုတာဒ် ကီရ။

လတဲ့ ကောဗ္ဗာၣ်ဒ် ဒးမင်မွဲ သွက်တံၣ်သြာ် သွက်ဝံၣ်တိုန်ခိုဟ်ဟ် လတဲ့ စုတ်ဝဲ၊
သွက်တံၣ်သြာ် သိုက်ဂိုဏ်းဗျာ်စုတ်တၢ်အရ။

အခါပြုအိုတ် စိပ်အခါမဟ်ကျာမွဲး သြောံတအ် ချဟ်တိုန်သၢ်ထဝ်တဲ ပိုတအ်
ရဲကွာန်ဖအိုတ် ဖေံအာဝါ အာရတ်သြောံရ။

ဘဝသွားဗုဒ္ဓတို့၏ စိန်ရ ဒေသီကလေးကိုလေ့ စသုဉ်းသွား။ သီတင်းသုံးကာလ တွဲတော်
ပိုဒေချပ် သွက်ကွဲသွယ်ပိုပယျင်ကို ကောန်ကလေးတို့တက်ရောက်။

เนื้อเพลงแปล

เป็นเรื่องเล่าของผู้หญิงคนหนึ่ง เล่าเรื่องที่สามีออกไปทำนา เมื่อเริ่มเข้าหน้าฝน หลังจากฝนตก 1 อาทิตย์ สามีออกไปนา ไปซ่อมแซมกระท่อม นำเมล็ดข้าวไปหว่านในนา ช่วงหว่านเมล็ดข้าวต้องรอ 15 วัน ให้วัวไถนา เสร็จแล้วถึงปักต้นข้าว ใส่ปุ๋ย ใส่น้ำ ดูแลรักษาต้นข้าว สามีจะรออยู่จนกว่าต้นข้าวจะออกรวง ดูแลไม่ให้แมลงตอม ช่วงเข้าหน้าหนาวต้นข้าวจะเปลี่ยนเป็นสีทองก็จะเก็บเกี่ยวได้ นำมารับประทานกันในครอบครัว ถ้าใครมีข้าวเยอะก็นำไปทำบุญ ใช้ชีวิตพออยู่พอกิน

โน้ตเพลงขาวนา (สะมาปะแห่งก)

[: 0 5̣6̣ 5̣4̣ 3̣4̣ | 5̣ 5̣6̣ 5̣4̣ 3̣4̣ | 5̣ 3̣5̣ 1̣2̣ 3̣1̣ | 2̣3̣2̣ 1̣2̣3̣2̣ 5̣4̣3̣2̣ 1̣2̣3̣1̣ :]

7̣5̣4̣ 7̣1̣ 2̣4̣ 2̣1̣ | 7̣ 4̣ 4̣5̣ 6̣4̣ | 5̣ — — — | — — — — |

[: 0 7̣ 1̣ 6̣ | 5̣ 4̣3̣ 7̣1̣ 2̣7̣ :] [: 1̣ 0̣ 1̣7̣ 3̣4̣ | 5̣ 0̣ 5̣7̣ 5̣4̣ |

| 1̣7̣ 6̣5̣ 4̣3̣ 1̣2̣ | 0̣ 1̣2̣ 3̣2̣ 3̣1̣ | 2̣ 1̣7̣ 6̣5̣ 3̣2̣ | [: 4̣ 3̣ 2̣ 4̣ |

| 3̣ 5̣ 1̣ 2̣7̣ | 2̣1̣ 2̣3̣ 4̣3̣ 4̣5̣ | 6̣5̣ 1̣2̣ 3̣5̣ 3̣2̣ | 1̣ 6̣5̣ 6̣1̣ 2̣1̣ |

[[: 1̣ 7̣1̣ 2̣1̣ 6̣5̣ | 7̣ 6̣5̣ 4̣3̣ 1̣7̣ | [: 3̣ 1̣2̣ 1̣7̣ 6̣5̣ | 1̣7̣ 6̣5̣ 4̣5̣ 4̣3̣ :]

| 5̣3̣ 2̣1̣ 2̣3̣ 2̣1̣ | 2̣1̣ 7̣5̣ 7̣5̣ 4̣3̣ | 5̣3̣ 2̣1̣ 2̣3̣ 2̣1̣ | 3̣ 3̣ 4̣5̣ 4̣3̣ |

| 3̣ 2̣1̣ 6̣1̣ 2̣7̣ :]

[[: 1̣ — 3̣ 5̣ :] 1̣5̣ 3̣5̣ 3̣5̣ |

| 1̣ — 1̣7̣ 3̣4̣ | 5̣ — 5̣7̣ 5̣4̣ | 3̣ 4̣3̣ 2̣3̣ 4̣3̣ | 3̣ 1̣7̣ 1̣3̣ 4̣ |

[: 7̣ 7̣ 7̣ 7̣ | 1̣ 5̣ 1̣ 7̣ | 3̣ 3̣ 3̣ 3̣ | 4̣ 1̣ 4̣ 3̣ :]

[: 2̣ 0̣2̣ 5̣ 0̣4̣ | 4̣ 4̣1̣ 2̣4̣ 2̣1̣ | 7̣6̣ 5̣4̣ 7̣1̣ 2̣1̣ | 7̣5̣4̣ 5̣7̣1̣7̣ 1̣2̣7̣7̣ 5̣7̣1̣ :]

| — — — — | — — — — |

| $\overset{\circ}{3}$ $\overset{\circ}{43}$ $\overset{\circ}{23}$ $\overset{\circ}{4}$ | $\overset{\circ}{3}$ $\overset{\circ}{17}$ $\overset{\circ}{13}$ $\overset{\circ}{43}$ | $\overset{\circ}{45}$ $\overset{\circ}{43}$ $\overset{\circ}{13}$ $\overset{\circ}{4}$: | $\overset{\circ}{3}$ — 7 — |

| $\overset{\circ}{3}$ $\overset{\circ}{2}$ $\overset{\circ}{4}$ $\overset{\circ}{3}$ | $\overset{\circ}{2}$ $\overset{\circ}{1}$ $\overset{\circ}{71}$ $\overset{\circ}{2}$ | $\overset{\circ}{1}$ $\overset{\circ}{71}$ $\overset{\circ}{21}$ $\overset{\circ}{21}$: | 0 $\overset{\circ}{57}$ $\overset{\circ}{54}$ $\overset{\circ}{3}$ |

| $\overset{\circ}{23}$ $\overset{\circ}{21}$ $\overset{\circ}{61}$ $\overset{\circ}{27}$ | $\overset{\circ}{1}$ $\overset{\circ}{65}$ $\overset{\circ}{61}$ $\overset{\circ}{21}$ | $\overset{\circ}{23}$ $\overset{\circ}{21}$ $\overset{\circ}{61}$ $\overset{\circ}{27}$: |

| 7 77 $\overset{\circ}{17}$ $\overset{\circ}{6}$ | $\overset{\circ}{5}$ $\overset{\circ}{1}$ 7 — | $\overset{\circ}{51}$ $\overset{\circ}{51}$ 7 — | 0 $\overset{\circ}{5}$ $\overset{\circ}{4}$ $\overset{\circ}{3}$ |

| $\overset{\circ}{45}$ $\overset{\circ}{43}$ $\overset{\circ}{71}$ $\overset{\circ}{27}$ | $\overset{\circ}{1}$ — $\overset{\circ}{61}$ $\overset{\circ}{21}$ | $\overset{\circ}{23}$ $\overset{\circ}{21}$ $\overset{\circ}{61}$ $\overset{\circ}{27}$ | $\overset{\circ}{1}$ $\overset{\circ}{65}$ $\overset{\circ}{61}$ $\overset{\circ}{21}$ |

| $\overset{\circ}{3}$ — $\overset{\circ}{17}$ $\overset{\circ}{34}$ | $\overset{\circ}{5}$ — $\overset{\circ}{57}$ $\overset{\circ}{54}$ | $\overset{\circ}{3}$ $\overset{\circ}{43}$ $\overset{\circ}{23}$ $\overset{\circ}{4}$ | $\overset{\circ}{3}$ $\overset{\circ}{17}$ $\overset{\circ}{13}$ $\overset{\circ}{43}$ |

[: 0 $\overset{\circ}{17}$ $\overset{\circ}{3}$ $\overset{\circ}{4}$ | $\overset{\circ}{5}$ $\overset{\circ}{43}$ $\overset{\circ}{21}$ $\overset{\circ}{65}$ | 0 7 5 4 | $\overset{\circ}{3}$ $\overset{\circ}{5}$ $\overset{\circ}{71}$ $\overset{\circ}{27}$ |

เพลงเยสเซนายสุวรรณภูมิ (เพลงวัฒนธรรมสุวรรณภูมิ)

ယေန့်သွင် သုဝဏ္ဏဘုံ ယေဓနာယုဒ္ဓန္တရဗ္ဗမိ (เพลงวัฒนธรรมสุวรรณภูมิ)

ပွဲကို သတ္တရာဇ်သာသနာ (၁၂၀၀) စိုကို (၁၄၀၀) တေ ဟိုကို ပွဲကိုသကုတ်ချင်ဗွာ
သွင်ကျာ ပစ္စုပ္ပန်ဇာန် ဂဏုမန်တဇ် ပတန်ကျင်ချင်ဇကုတဲ ချင်ဝံ ကော်ခိ
ချင်သုဝဏ္ဏဘုံရောင်

ပွဲကိုချင်ဇာန်ကို ဗုဒ္ဓသာသနာ ဇော်မော်တ်တက်သွး ဟံသောင်
သိုကိုပရေင်ကုသန်သွံရန်လေပ် ဇော်မော်တ် ပွဲမလောန်ရ ပရေင်ပိုန်ခြံ
ညးချင်ကွန်တဇ်လေပ် ဇော်မော်တ် ပွဲမလောန်တဲ ချင်ထပ်ဟောင်
ယုဗြာကတ်ကျင်ရောင်။

ရန်တုဇ်ကို ဓိက်ဝံပတိုန်ထေး အခိုက်ကွာ ယေန့်သွင်မန် ပွဲကိုအခိုင်တေတဲ
နူကိုဂကော်အံကွာယေန့်သွင်မန် ပတိတ်လပ်ကဝး ဒယေဝံထေးလပ်ကို နူကိုပိုတဇ်
ဆက်တဲ ဆက်လေ်ထေးပုးကာကိုရောင်။

เนื้อเพลงแปล

กล่าวถึงเมืองสะเทิม ประมาณในปีพุทธศักราช 1200 จนถึง ปี 1400 ทางตอนใต้ของ
ประเทศพม่าในปัจจุบัน ชาวมอญก่อตั้งอาณาจักรของตน คือเมืองสะเทิม ซึ่งอยู่ติดทะเลอันดามัน
เป็นเมืองที่มีความเจริญมาก มีการค้าขายแลกเปลี่ยนกับชาวอินเดีย พุทธศาสนาก็เจริญรุ่งเรือง ชาว
มอญรับเอาศาสนาพุทธมาจากประเทศศรีลังกา โดยพระชาวมอญ 2 องค์ นอกจากรับเอาศาสนา
พุทธมาแล้ว ยังมีการติดต่อค้าขายกับประเทศอื่น ๆ เช่น ศรีลังกา มาเลเซีย อินเดีย เป็นต้น
อาณาจักรมอญในขณะนั้นรุ่งเรืองมาก จนเป็นที่กล่าวขานเรียกว่าเมืองสุวรรณภูมิ สร้างจากอิฐแดง
วัด และเจดีย์เป็นสีทอง จึงเรียกว่า “เมืองสุวรรณภูมิ แผ่นดินทอง” ในเวลานั้น วัฒนธรรมการฟ้อน
รำของชาวมอญเราก็ปรากฏอยู่แล้ว และที่เขียนเพลงนี้ไว้ก็เพื่อที่จะได้ยกย่องเกียรติของวัฒนธรรม
มอญในยุคนั้น

Intro :

$\left| \begin{array}{cccc} 0 & \overset{e}{56} & \overset{e}{54} & \overset{e}{56} \end{array} \right| \left| \begin{array}{cccc} \overset{e}{5} & \overset{e}{45} & \overset{e}{43} & \overset{e}{45} \end{array} \right| \left| \begin{array}{cccc} \overset{e}{4} & \overset{e}{34} & \overset{e}{32} & \overset{e}{34} \end{array} \right| \left| \begin{array}{cccc} \overset{e}{35} & \overset{e}{43} & \overset{e}{71} & \overset{e}{27} \end{array} \right|$
 $\left| \begin{array}{cccc} \overset{e}{8} & - & \overset{e}{7} & - \end{array} \right| \left| \begin{array}{cccc} 0 & \overset{e}{5} & \overset{e}{4} & \overset{e}{3} \end{array} \right| \left| \begin{array}{cccc} \overset{e}{53} & \overset{e}{21} & \overset{e}{23} & \overset{e}{21} \end{array} \right| \left| \begin{array}{cccc} 0 & \overset{e}{21} & \overset{e}{23} & \overset{e}{4} \end{array} \right|$
 $\left| \begin{array}{cccc} 0 & \overset{e}{5} & \overset{e}{4} & \overset{e}{3} \end{array} \right| \left| \begin{array}{cccc} \overset{e}{57} & \overset{e}{21} & \overset{e}{23} & \overset{e}{21} \end{array} \right| \left| \begin{array}{cccc} 0 & 0 & \overset{e}{12} & \overset{e}{34} \end{array} \right| \left| \begin{array}{cccc} \overset{e}{5} & - & - & - \end{array} \right|$

$\overset{\circ}{1} - - \overset{c}{4} \mid \overset{\circ}{3} - - \overset{c}{44} \mid \overset{\circ}{3} - - - \mid 0 \overset{\circ}{21} \overset{c}{23} \overset{v}{4} \mid$
 $\overset{\circ}{3} \overset{v}{21} \overset{c}{23} \overset{v}{4} \mid \overset{v}{32} \overset{v}{17} \overset{c}{33} \overset{c}{44} \mid \overset{\circ}{5} - \overset{c}{24} \overset{v}{21} \mid 7 - \overset{v}{7} - \mid$
 $\mid - - \overset{v}{5} \overset{v}{4} \mid \overset{v}{57} \overset{v}{47} \overset{c}{57} \overset{v}{54} \mid \overset{v}{3} \overset{c}{04} \overset{v}{3} \overset{v}{2} \mid \overset{v}{35} \overset{v}{65} \overset{v}{35} \overset{c}{32} \mid$
 $\overset{\circ}{3} \overset{v}{17} \overset{c}{13} \overset{c}{43} \overset{v}{45} \overset{c}{43} \overset{v}{13} \overset{v}{4} \mid \overset{\circ}{3} - \overset{\circ}{1} - \mid \overset{\circ}{2} \overset{\circ}{4} \overset{v}{2} \overset{v}{1} \mid$
 $\overset{\circ}{1} - \overset{\circ}{1} - \mid \overset{\circ}{1} - \overset{\circ}{1} - \mid \overset{v}{65} \overset{c}{55} \overset{v}{54} \overset{c}{44} \mid \overset{v}{43} \overset{v}{33} \overset{v}{21} \overset{c}{55} \mid$
 $\mid 0 \overset{v}{45} \overset{v}{43} \overset{v}{27} \mid \overset{v}{21} \overset{v}{57} \overset{v}{17} \overset{v}{13} : \mid 0 \overset{v}{5} \overset{\circ}{4} \overset{\circ}{3} \mid \overset{v}{53} \overset{v}{21} \overset{v}{23} \overset{v}{21} \mid$
 $\overset{v}{3} - - - \mid [: \overset{v}{2} \overset{\circ}{4} \overset{v}{2} \overset{\circ}{1} \mid 7 \overset{v}{54} 7 \overset{v}{1} \mid \overset{v}{21} \overset{v}{23} \overset{v}{43} \overset{v}{27} \mid$
 $\overset{v}{21} \overset{v}{57} \overset{v}{17} \overset{v}{13} \mid 0 \overset{\circ}{5} \overset{\circ}{4} \overset{\circ}{3} \mid \overset{v}{53} \overset{v}{21} \overset{v}{23} \overset{v}{21} \mid 0 \overset{\circ}{4} \overset{\circ}{4} \overset{\circ}{4} \mid$
 $\overset{c}{45} \overset{v}{43} \overset{v}{71} \overset{v}{27} \mid \overset{\circ}{1}$

Intro : 4 Bars

Intro : 4 Bars

^c 1	^d <u>02</u>	^e 2	^f <u>61</u>	^c 2	^d <u>02</u>	^e 2	^f <u>61</u>	^g <u>165</u>	^h <u>6127</u>	ⁱ <u>2321</u>	^j <u>6127</u>	%					
^g <u>15</u>	^h <u>55</u>	ⁱ <u>52</u>	^j <u>32</u>	^k <u>15</u>	^l <u>55</u>	^m <u>52</u>	ⁿ <u>32</u>	^o 1	^p <u>02</u>	^q 1	^r <u>03</u>	^s 2	^t <u>02</u>	^u 1	^v <u>03</u>		
^w 0023	^x <u>2321</u>	^y 1	^z 6	6	—	^{aa} <u>012</u>	^{ab} <u>32</u>	^{ac} 15	^{ad} <u>61</u>	^{ae} <u>05</u>	^{af} <u>55</u>	^{ag} <u>63</u>	^{ah} 21	^{ai} <u>32</u>	^{aj} <u>24</u>	^{ak} 5	—

32	34	5	—	2	5	43	21	23	21	23	45	01	11	1	—
----	----	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	---	---

Intro :

B

$\overset{\circ}{1} \overset{\circ}{1} 7 \mathbf{64} \mid \underline{\overset{\circ}{57}} \underline{\overset{\circ}{17}} \underline{\overset{\circ}{57}} \underline{\overset{\circ}{54}} \mid 3 \underline{\overset{\circ}{02}} 1 7 \mid \underline{\overset{\circ}{17}} \underline{\overset{\circ}{34}} \underline{\overset{\circ}{57}} \underline{\overset{\circ}{54}} \mid$
 $\mid 6 5 3 2 \mid 3 2 3 5 \mid 6 5 6 5 \mid 6 5 6 7 \mid$
 $\mid \overset{\circ}{65} \overset{\circ}{55} \overset{\circ}{54} \overset{\circ}{44} \mid \overset{\circ}{43} \overset{\circ}{33} \overset{\circ}{71} \overset{\circ}{27} \mid 1 \text{ Intro : 4 Bars}$

C

| :1 0 5 — | 57 17 57 54 | 3 — 4 5 | 21 23 43 27 |
 | 3 3 45 43 | 45 43 71 27 | 1 Intro : 4 Bars

D

[illegible]

เพลงอะกลอมราชาธิราช (เพลงตำนานราชาธิราช)

အကြံရာဇာဓိရာဇ် အဲဂလอมရာဇာဓိရာဇ် (เพลงตำนานราชาธิราช)

ပွဲလက်ထက် ဟံသာဝတီ အလန်ဒုတိယဝံ သွင်မန်တန်အုပ်စုပ်ကျင် ရဲမည
ဝိဒေသတဲ သွင်မန်ရာဇာဓိရာဇ် ဒယုံပြာသာ အိုတ်ရ။ သွင်ဝံ
နူကိုအာယုက်သွတ်သွတ် ဖူးအာဟွန် အလုံဌာန်ဒေသတဲ ဝံအခေါင်
အုပ်စုပ်ချင်ကွာန် အုပ်လေဌာန်ရဲမည် ဝိကိုရ။

ပွဲသွင်ဝံ သရဲမန် ဒယုံတုံ မွဲကို ဗညာရောံ ဗညာလန်အိန် ဗညာမသန်
ဗညာအာမန်ဒယာ တန် နွံတ်တဲ ပွဲအခိုင်အခါ ဒိုပေါဟွန် ပွိုင် (၄၀) သွာံ ကို
သွင်ဗမာ ဝိအဆက်ကို ဖူးကျင်သွင်ဗာတန် အဆက်ဆက်ရ။ ပွဲသွင်ဝံ
ညးမကိုကသပ်ခိုဟ် အမတ်တုပ်ညာ မပြီ အမတ်ဒိန် ကို အမတ်ဗြူး တန်
ကိုကသပ် လွန်ကာလရ။

သွင်ဝံ အပွဲရာဟွန်သူး ကောက်သကာ ဟံသေင် သိုကိုကောက်သကာ
အရာပရေင်ပိုန်ဒြပ် ဇွတ်မော် စသုင်ပိုန်ဟန် ဖဲသအိတ် ပွဲမလောန်ရောင်။

เนื้อเพลงแปล

กว่า 14 ศตวรรษ ที่ครองราชย์ในฐานะกษัตริย์เมืองหงสาวดี ราชาธิราชชนะศึกกับ
พม่าตลอดระยะเวลา 40 ปี ท่านปกครองเมืองหงสาวดี 50 ปี ครองราชย์ตอนอายุ 18 ปี ช่วงที่รับ
ราชาธิราชมีที่ปรึกษาเป็นบัณฑิต 2 คนคือ มัดดิน และมัดเปลอะเง๊ะ และมีแม่ทัพหลายคนช่วยรบ
จึงป้องกันหงสาวดีไว้ได้จากพม่า ราชาธิราชดูไม่เหมือนกษัตริย์ อุปนิสัยของท่านเป็นกษัตริย์ที่มี
ธรรมะ มีใจเมตตากรุณา ท่านดูแลเอาใจใส่ ทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ประชาชนทุกคนรัก
ท่าน หงสาวดีตอนนั้นเจริญเป็นเหมือนเมืองสวรรค์ ถือว่าเป็นสมัยที่เจริญรุ่งเรืองที่สุดใน
ประวัติศาสตร์มอญ

โน้ตเพลงตำนานราชาธิราช (อะกลอมราชาธิราช)

$$| \overset{\circ}{0} \overset{\circ\circ}{3} \overset{\circ\circ}{2} \quad \overset{\circ\circ}{1} \overset{\circ\circ}{2} \quad \overset{\circ\circ}{5} \overset{\circ\circ}{3} \quad \overset{\circ\circ}{7} \overset{\circ\circ}{6} | \overset{\circ\circ}{6} \overset{\circ\circ}{5} \quad \overset{\circ\circ}{1} \overset{\circ\circ}{2} \quad \overset{\circ\circ}{3} \overset{\circ\circ}{5} \quad \overset{\circ\circ}{3} \overset{\circ\circ}{2} | \overset{\circ}{7} \overset{\circ}{6} \quad \overset{\circ}{2} \overset{\circ}{6} \quad \overset{\circ}{6} \overset{\circ}{5} \quad \overset{\circ}{1} \overset{\circ}{5} | \overset{\circ}{7} \overset{\circ}{6} \quad \overset{\circ}{3} \overset{\circ}{5} \quad \overset{\circ}{6} \overset{\circ}{5} \quad \overset{\circ}{6} \overset{\circ}{1} |$$
$$| \overset{0}{03} \overset{6}{26} \overset{40}{54} \overset{54}{53} | \overset{6}{2} \overset{69}{65} \overset{38}{43} \overset{56}{45} | \overset{40}{66} \overset{40}{33} \overset{60}{22} \overset{60}{11} | \overset{40}{65} \overset{50}{12} \overset{50}{35} \overset{60}{32} |$$
$$[\overset{v}{:} \overset{uv}{017} \overset{uv}{34} \overset{uv}{57} \overset{uv}{54} | \overset{uv}{34} \overset{uv}{54} \overset{uv}{32} \overset{uv}{17} | \overset{uv}{37} \overset{uv}{17} \overset{uv}{33} \overset{uv}{44} | \overset{uv}{54} \overset{uv}{34} \overset{uv}{54} \overset{uv}{57}]$$
$$[\begin{array}{cccc|cccc|cccc|cccc} \overset{11}{76} & \overset{10}{65} & \overset{9}{54} & \overset{8}{32} & \overset{11}{32} & \overset{10}{13} & \overset{9}{21} & \overset{8}{32} & \overset{11}{65} & \overset{10}{54} & \overset{9}{43} & \overset{8}{12} & \overset{11}{21} & \overset{10}{72} & \overset{9}{17} & \overset{8}{21} \end{array}]$$
$$\left[\begin{array}{cccc|cccc|cccc|cccc} \overset{\circ}{6}\overset{\circ}{1} & \overset{\circ}{2}\overset{\circ}{1} & \overset{\circ}{7}\overset{\circ}{6} & \overset{\circ}{6}\overset{\circ}{5} & \overset{\circ}{4}\overset{\circ}{7} & \overset{\circ}{2}\overset{\circ}{4} & \overset{\circ}{3}\overset{\circ}{2} & \overset{\circ}{4}\overset{\circ}{3} & \overset{\circ}{0}\overset{\circ}{2}\overset{\circ}{2} & \overset{\circ}{1}\overset{\circ}{2} & \overset{\circ}{3}\overset{\circ}{5} & \overset{\circ}{4}\overset{\circ}{2} & \overset{\circ}{3} & \overset{\circ}{2}\overset{\circ}{1} & \overset{\circ}{7}\overset{\circ}{6} & \overset{\circ}{3}\overset{\circ}{3} \end{array} \right]$$

$\left[\begin{array}{cccc|cccc|c} \overset{b}{1} & \overset{b}{76} & \overset{b}{71} & \overset{b}{75} & \overset{c}{61} & \overset{c}{21} & \overset{c}{76} & \overset{c}{65} & 4 - \overset{cc}{32} & \overset{cc}{32} & \overset{cc}{11} & \overset{cc}{21} & \overset{cc}{77} & \overset{cc}{17} \end{array} \right]$

$$| \overset{PO}{\underline{76}} \overset{PO}{\underline{21}} \overset{PO}{\underline{32}} \underline{54} | \overset{OO}{\underline{32}} \overset{OO}{\underline{21}} \overset{OO}{\underline{61}} \overset{OO}{\underline{65}} | 4 - 7 \ 7 | \underline{65} \underline{55} \underline{32} \underline{22} |$$
$$\left[\begin{array}{cccc|cccc} 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 0 & 17 & 0 & 13 & 7 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 43 & 2 & 3 & 4 \end{array} \right]$$
$$| \overset{1\ 2}{0} \overset{3\ 4}{12} \overset{5\ 6}{35} \overset{7\ 8}{32} | \overset{9\ 10}{12} \overset{11\ 12}{32} \overset{13\ 14}{17} \overset{15\ 16}{65} | \overset{17\ 18}{31} \overset{19\ 20}{65} \overset{21\ 22}{15} \overset{23\ 24}{12} | \overset{25\ 26}{32} \overset{27\ 28}{12} \overset{29\ 30}{32} \overset{31\ 32}{35} |$$
$$\left| \begin{array}{cccc} \overset{00}{12} & \overset{00}{17} & \overset{00}{33} & \overset{00}{45} \end{array} \right| \left| \begin{array}{cccc} \overset{00}{65} & \overset{00}{54} & \overset{00}{42} & \overset{00}{45} \end{array} \right| \left| \begin{array}{ccc} \overset{00}{1} & - & - \end{array} \right|$$
$$| \underline{56} \ \underline{53} \ \underline{53} \ \underline{56} | \overset{c_0}{\underline{11}} \overset{c_1}{21} \overset{c_2}{23} \overset{c_3}{21} | \overset{c_4}{23} \overset{c_5}{71} \overset{c_6}{67} \overset{c_7}{65} | \overset{c_8}{31} \overset{c_9}{65} \overset{c_{10}}{11} \overset{c_{11}}{22} |$$

| 132 12 53 76 | 65 12 35 32 |

$$[\overset{\circ}{\underset{\circ}{61}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{21}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{76}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{65}} | \overset{\circ}{\underset{\circ}{35}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{35}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{2}} - | \overset{\circ}{\underset{\circ}{43}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{32}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{21}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{76}} | \overset{\circ}{\underset{\circ}{61}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{61}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{5}} - ;]$$
$$| \overset{66}{\underline{66}} \overset{33}{\underline{33}} \overset{22}{\underline{22}} \overset{11}{\underline{11}} | \overset{65}{\underline{65}} \overset{12}{\underline{12}} \overset{35}{\underline{35}} \overset{32}{\underline{32}} | \overset{032}{\underline{032}} \overset{12}{\underline{12}} \overset{53}{\underline{53}} \overset{76}{\underline{76}} | \overset{65}{\underline{65}} \overset{12}{\underline{12}} \overset{35}{\underline{35}} \overset{32}{\underline{32}} :]$$

| 66 33 22 11 | 65 12 35 32 | 132 12 53 76 | 65 12 35 32 :|

| 61 65 41 45 | 45 45 65 67 | 1 21 76 71 | 71 76 54 21 |

| 35 65 67 65 | 35 63 52 32 | 12 17 33 45 | 65 54 43 45 :|

| 0 0 21 11 | 76 66 65 55 | 43 24 32 43 | 23 21 76 33 |

— 0 22 33 | 65 43 32 21 :| 41 24 12 4 | 45 65 45 42 |

เพลงเหล่โดง (เพลงไหว้เจ้าที่เจ้าทาง)

เลอู๋เจี๊น เหล่โดง (เพลงไหว้เจ้าที่เจ้าทาง)

ပွဲကိုချင်ကွာန် ပိုတအ်ဂုံ လဇုဗု မင်မွဲဒိုင်ချင်ကွာန်ကို ပွဲကိုဌာန်ဒေသ ရဲမညိပိတအ်ဂုံ
ညးမင်မွဲချင်ကွာန်ကို ကညကျင် သိုဖအိုတ်ညိဂုံ ဘိက်ပိုင်ကာရအ်။

လဇုဗု မင်မွဲဒိုင် ပွဲကိုချင်ကွာန် ဌာန်ဒေသ ပိုတအ် ဖအိုတ် တသိုက်သိုင် အိုသိုတုံ
ရံင်စံင်အာ ကောန်တအ် ဇာတ်တအ် မွဲဝါညိ။ ကောန်တအ် ဇာတ်တအ် ညံင်ဟုံဆိုဂဗ
ကိုအန္တရာအိုသိုဂုံ ပိုင်ရံင်စံင်ကိုညိအ်။

ရဲမညိပိဒေသကအ် တုအ်ညးချင်ကွာန် ဂကူမန်တအ် အာတ်မိက်ဇုဗုလ တုဟ်န
ဪသိုသိုပိုန်ဟာန် ဝံ့ချိုက်ပေင်ကို၊ ကူသန်သွံရာန် ခိုဟ်တုံ အန္တရာအိုသို
ဝံ့ခိုဟ်တုံမိက်ကို၊ ယဲဘဲအန္တရာကပ်အိုသို သွက်ဝံ့လဲလင်အာကို
ရာဒနာမိက်ကာရအ်။

เนื้อเพลงแปล

เป็นการบูชาเจ้าที่เจ้าทาง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ทุกปีจะต้องทำพิธีไหว้ทั้ง
หมู่บ้าน ผู้รำธือใบหว้า (ใบมงคล) ตอนรำเชิญเจ้าที่เจ้าทางทุกจุดมาร่วมตัวกัน (ในหมู่บ้านจะมีเจ้า
ที่เจ้าทางอยู่หลายจุด) ตอนเลี้ยงเจ้าที่เจ้าทางบางหมู่บ้านเลี้ยงเหล้า บางหมู่บ้านไม่เลี้ยงเหล้า จะเลี้ยง
แต่ข้าว ขนมน้ำหวาน ถ้าหมู่บ้านไหนเลี้ยงอาหารอะไรก็ต้องเลี้ยงอย่างนั้นเหมือนกันทุกปี เลี้ยงเจ้า
ที่เจ้าทางเสร็จก็มีการรำพร้อมดนตรี

โน้ตเพลงเหล่โตง (เพลงไหว้เจ้าที่เจ้าทาง)

0 0 i i	0 i 6 5	i 3̣3̣ 3̣ 2̣2̣	2̣ 3̣3̣ 3̣ 2̣2̣
6 07 67 65	2̣ 03̣ 2̣1̣ 2̣1̣	6 07 67 65	i 5̣5̣ 5̣ 3̣3̣
0 i 6 5	[: i 0 6̣1̣ 2̣1̣	2̣2̣ 2̣1̣ 6̣1̣ 2̣7̣	i 6̣5̣ 6̣1̣ 2̣1̣
[	: i 0 3̣ 2̣	1̣3̣ 2̣3̣ 5̣6̣ 7̣5̣	6 0 7̣6̣ 7̣1̣
i 0 6̣1̣ 2̣1̣	2̣3̣ 2̣1̣ 6̣1̣ 2̣7̣	i 6̣5̣ 6̣1̣ 2̣1̣	2̣3̣ 2̣1̣ 6̣1̣ 2̣7̣
[	: i 3̣5̣ 3̣5̣ 3̣2̣	3̣1̣ 6̣5̣ 1̣2̣ 3̣1̣	2̣ 5̣6̣ 5̣4̣ 3̣2̣
[: i 3̣2̣ 1̣2̣ 1̣7̣	6̣5̣ 4̣6̣ 5̣4̣ 6̣5̣	0 i 2̣ 7̣	6 2̣ i 7̣
5̣ 0 6̣1̣ 2̣1̣	2̣3̣ 2̣1̣ 6̣1̣ 2̣7̣	i 6̣5̣ 6̣1̣ 2̣1̣	2̣3̣ 2̣1̣ 6̣1̣ 2̣7̣
[: 6̣ 5̣ 4̣ 2̣	4̣ 2̣ i 6̣ :] 4 — 6 5	6 5 3̣ 2̣	
6 5̣6̣ 7̣ 7̣7̣	7̣ 7̣7̣ 7̣ 7̣7̣	7̣ 7̣5̣ 6̣ 3̣6̣	5̣3̣2̣ 3̣5̣6̣2̣ 6̣7̣6̣5̣ 3̣5̣6̣5̣
0 i 6 5			
i 03̣ 2̣1̣ 7̣5̣	6 07 67 65	2̣ 03̣ 2̣1̣ 7̣6̣	6 07 67 65
i — — —			
2̣ 3̣3̣ 3̣ 5̣5̣	5̣ 6̣6̣ 6̣ 5̣5̣	5̣ 6̣6̣ 6̣ 5̣5̣	5̣ 03̣ 2̣1̣ 2̣7̣
3̣ 2̣2̣ 2̣ 1̣1̣	i 5̣5̣ 5̣ 3̣3̣	3̣ 2̣2̣ 2̣ 1̣1̣	i 0 i i
2̣3̣ 2̣1̣ 6̣1̣ 2̣7̣ :]			
2̣ 0 7̣ 6̣	5̣ 5̣6̣ 7̣6̣ 3̣2̣ :]		

$\dot{1} : \underline{27} \quad \underline{65} \quad \underline{22} \quad \underline{33} \mid \underline{65} \quad \underline{43} \quad \underline{53} \quad \underline{21} \mid 0 \quad \underline{65} \quad \underline{61} \quad \underline{21} \mid \underline{23} \quad \underline{21} \quad \underline{61} \quad \underline{27} \mid$
 $\mid \dot{2} \quad \underline{56} \quad \underline{71} \quad \dot{2} \mid \underline{32} \quad \underline{56} \quad \underline{72} \quad \underline{76} \mid 5 \quad \underline{64} \quad \underline{56} \quad \underline{54} \mid \underline{32} \quad \underline{12} \quad \underline{33} \quad \underline{36} \mid$
 $\mid \dot{1} \quad - \quad 6 \quad 5 \mid 6 \quad 5 \quad \dot{3} \quad \dot{2} \mid [: \dot{1} \quad \dot{1} \quad \dot{2} \quad 7 \mid 6 \quad \dot{1} \quad \dot{2} \quad 7 \mid$
 $\mid \underline{032} \quad \underline{3565} \quad \underline{6765} \quad \underline{3565} \mid [: 0 \quad \underline{55} \quad \dot{5} \quad \underline{32} \mid \dot{3} \quad \underline{22} \quad \dot{2} \quad \underline{11} :] \quad 1 \quad 0 \quad \dot{1} \quad \dot{1} \mid$
 $[: \dot{1} \quad \underline{55} \quad \dot{5} \quad \underline{33} \mid \dot{3} \quad \underline{22} \quad \dot{2} \quad \underline{11} :] \quad \dot{1} \quad 0 \quad \dot{1} \quad \dot{1} \mid 0 \quad \dot{1} \quad 6 \quad 5 \mid$

เพลงจึกบาเลชอย (เพลง 12 ราศี)

ธูร์ (๑๒) ธารวี่ จึกบาเลชอย (เพลง 12 ราศี)

သတ်ဇွတ်။

စိုပ်ဂိတုစ် မတ်ပြီဒက်ရပ် တုပ်ညံင်ဂျင်ကွင် ပွဲကျိပ်ကညင်
အတားသကြာန် ပတဲဒါန်မင်သီ ဂုတ်ဗွဲတအ်လော်အ် ဝေင်္ဂ္ဂဝေင်္ဂ္ဂ
နကိုကျပ်သြီ ဌာန်သင်အရီ သီကွီအ်သင် ဖျပ်စိုတ်ပွဲသင်

စိုပ်ဂိတုပသတ် သဘင်ခဏ်တြီ ပွဲတံဗေမိ ကျပ်ပြင်ခရ်စိ
နိဗ္ဗာန်ဌာန်ဌာ နိသဝ်ခမ်သီ ဘတ်ပေပ်ပညျင် ကွင်ဂျင်ကျောန်လပ်
ညးဗပ်သျှတ်လီု ဇွတ်ဇောက်ဟံတိ ခပ်သီဇန်တအ် တုအ်အာအိ

စိုပ်ဂိတုပ သက်တိဝါ ကျပ်စိုန်နုသွပ် ကွင်ကွက်တမ္ဗင်
ဖဲထပ်ဂျိုင်သတ် ကဝါပွင်သ့ ခမီသင်တအ် တုအ်ချင်တုအ်ကွာန်
ဇွပ်ဌာန်ပဒတ် သုံပဝါအ် တံဌာန်ညးအဲ တဲစိုန်နုသွပ်

စိုပ်ဂိတုပဟ်အ် ယောဝေင်္ဂ္ဂသဇင် ပြေင်ဇောင်ရင်ကံ
ဥတုဝံအ် ဝေင်္ဂ္ဂသဇင် လွင်နုတမ္ဗာ ဝေင်္ဂ္ဂတဲဂး
ညးလီုကိုဒ် စရ်ကျိုင်ပု ပရေင်အခိုက်ကွာ ဗက်အာညးအဲ ဒ်တဲဝံအ်

စိုပ်ဂိတုမတ် ညးဗ်အော်ဒါန် လုံသဗာန်ကွာ ထပ်ကံယာဂုမာ
သာယျာဝံင်ဇုန် ကိုဒါန်ခမီ ဖပ်ရဂိုန်ပွန် ညးဇန်ဂျိုင်သတ်
ဒက်ကျပ်ဗတိ လျော်သင်အရီ မင်သီကိုဒါန် နိဗ္ဗာန်ဝံအာ

เนื้อเพลงแปล

เมื่อถึงเดือน 5 เมฆก่อตัวขึ้นเหมือนรูปเรือในทะเล ช่วงต้นฤดูแล้ง มีเทศกาล
สงกรานต์ ถวายทานถือน้ำสวด หนุ่มสาวทั้งหลายเล่นดอกไม้ เล่นน้ำอย่างสนุกสนานเรียบร้อยในอารามวัด
เข้าหาพระฟังธรรม

ถึงเดือน 6 งานรดน้ำต้นโพธิ์ สถานที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ ปรีณิพพาน

วันเพ็ญเดือน 10 สร้างเรือจำลอง แล้วถวายข้าวพระพุทธพันชุด ไม่ว่าผู้ใหญ่หรือเด็ก
ไปกันทุกคน

ถึงเดือน 11 น้ำลดดินแห้ง พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ เสียงดนตรีดังสนั่นก็ก้อง
กลองหลายชนิด ถวายเทียน พระสงฆ์ท่านออกพรรษาทุกเมืองทุกหมู่บ้าน ทุกอารามที่ท่านจำ
พรรษา ในวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์

ถึงเดือน 2 ขณะเล่นดอกกล้วยไม้บานสะพรั่ง ฤดูนี้เขาเล่นดอกกล้วยไม้กันตั้งแต่
โบราณกาล เมื่อเล่นเสร็จแล้วปักใส่หมให้ซึ่งกันและกัน

ถึงเดือน 3 เขาตัดไม้พินถวายทานให้พระกันหนาว ทำขนมยาคุ ถนนหนทางสวยงาม

เดือน 4 นั้น เขามีงานหลายอย่าง ก่อเจดีย์ทราย ให้อาหาร ถวายทานจะได้ไปนิพพาน

โน้ตเพลงจ๊กบาเลซอ (เพลง 12 ราศี)

$\dot{5}$ $\underline{\dot{5}\dot{6}}$ $\underline{\dot{5}\dot{6}}$ $\underline{\dot{5}\dot{1}}$ | $\dot{5}$ $\dot{2}$ $\dot{5}$ $\dot{4}$ | $\underline{\dot{2}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ | $\dot{2}$ $\dot{6}$ $\dot{2}$ $\dot{1}$ |
 $\underline{\dot{3}\dot{5}}$ $\underline{\dot{1}\dot{2}}$ $\dot{3}$ $\dot{5}$ | $\dot{6}$ $\underline{\dot{6}\dot{7}}$ $\underline{\dot{6}\dot{7}}$ $\underline{\dot{6}\dot{5}}$ | $\dot{3}$ $\underline{\dot{3}\dot{5}}$ $\underline{\dot{3}\dot{5}}$ $\underline{\dot{3}\dot{2}}$ | $\dot{1}$ $\dot{7}$ $\dot{6}$ $\dot{5}$ |
 $\underline{\dot{7}\dot{6}}$ $\underline{\dot{5}\dot{7}}$ $\underline{\dot{6}\dot{5}}$ $\underline{\dot{7}\dot{6}}$ | $\underline{\dot{3}\dot{2}}$ $\underline{\dot{1}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{3}\dot{2}}$ | $\dot{2}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{3}}$ | $\dot{4}$ $\underline{\dot{4}\dot{5}}$ $\dot{6}$ $\underline{\dot{5}\dot{1}}$ |
 $\underline{\dot{4}\dot{5}}$ $\underline{\dot{4}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ | $\underline{\dot{6}\dot{5}}$ $\underline{\dot{1}\dot{2}}$ $\underline{\dot{3}\dot{5}}$ $\underline{\dot{3}\dot{2}}$ | [$\dot{1}$ $\underline{\dot{4}\dot{5}}$ $\underline{\dot{6}\dot{5}}$ $\underline{\dot{5}\dot{4}}$ | $\underline{\dot{4}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{7}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$:] |

A

$\dot{1}$ 0 $\dot{7}$ $\dot{4}$ | $\underline{\dot{6}\dot{5}}$ $\underline{\dot{5}\dot{5}}$ $\underline{\dot{3}\dot{2}}$ $\underline{\dot{2}\dot{2}}$ | $\underline{\dot{5}\dot{7}}$ $\underline{\dot{5}\dot{7}}$ $\dot{4}$ $\dot{4}$ | $\dot{5}$ $\underline{\dot{3}\dot{2}}$ $\dot{1}$ $\underline{\dot{2}\dot{7}}$ |
 $\underline{\dot{1}\dot{2}}$ $\underline{\dot{1}\dot{7}}$ $\underline{\dot{1}\dot{7}}$ $\underline{\dot{1}\dot{2}}$ | 0 $\underline{\dot{4}\dot{5}}$ $\dot{2}$ $\dot{6}$ | $\underline{\dot{5}\dot{4}}$ $\underline{\dot{3}\dot{2}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{1}\dot{7}}$ | $\underline{\dot{3}\dot{2}}$ $\underline{\dot{2}\dot{2}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{1}\dot{1}}$ |
 $\underline{\dot{1}\dot{7}}$ $\underline{\dot{1}\dot{2}}$ $\underline{\dot{1}\dot{7}}$ $\underline{\dot{6}\dot{5}}$ | $\dot{2}$ $\dot{4}$ $\underline{\dot{5}\dot{6}}$ $\underline{\dot{5}\dot{4}}$ | $\underline{\dot{5}\dot{7}}$ $\underline{\dot{1}\dot{7}}$ $\underline{\dot{1}\dot{2}}$ $\underline{\dot{1}\dot{7}}$ | $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{7}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{3}}$ |
 $\underline{\dot{4}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{3}}$ $\underline{\dot{4}\dot{3}}$ $\underline{\dot{4}\dot{5}}$ | $\underline{\dot{7}\dot{5}}$ $\underline{\dot{4}\dot{3}}$ $\underline{\dot{7}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{7}}$ | [$\dot{1}$ $\underline{\dot{4}\dot{5}}$ $\underline{\dot{6}\dot{5}}$ $\underline{\dot{5}\dot{4}}$ | $\underline{\dot{4}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{7}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{7}}$] |

B

$\underline{\dot{5}\dot{4}}$ $\underline{\dot{3}\dot{1}}$ $\dot{2}$ — | $\underline{\dot{1}\dot{2}}$ $\underline{\dot{3}\dot{1}}$ $\dot{2}$ — | $\underline{\dot{7}\dot{3}}$ $\underline{\dot{4}\dot{5}}$ $\underline{\dot{4}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ | $\underline{\dot{7}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ |
 $\underline{\dot{4}\dot{3}}$ $\underline{\dot{3}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{1}\dot{1}}$ | $\underline{\dot{1}\dot{7}}$ $\underline{\dot{7}\dot{7}}$ $\underline{\dot{6}\dot{5}}$ $\underline{\dot{5}\dot{5}}$ | 0 $\underline{\dot{4}\dot{4}}$ $\dot{4}$ $\dot{5}$ | $\underline{\dot{1}\dot{7}}$ $\underline{\dot{6}\dot{5}}$ $\underline{\dot{5}\dot{4}}$ $\underline{\dot{4}\dot{3}}$ |
 $\dot{4}$ $0\dot{1}$ $\dot{2}$ $\dot{1}$ | $\dot{3}$ $0\dot{4}$ $\dot{1}$ $\dot{7}$ | $\dot{5}$ $\underline{\dot{1}\dot{7}}$ $\dot{5}$ $\dot{4}$ | $\underline{\dot{7}\dot{5}}$ $\underline{\dot{4}\dot{3}}$ $\underline{\dot{7}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ |
 $[\dot{1}$ $\underline{\dot{4}\dot{5}}$ $\underline{\dot{6}\dot{5}}$ $\underline{\dot{5}\dot{4}}$ | $\underline{\dot{4}\dot{3}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{1}}$ $\underline{\dot{2}\dot{7}}$ |

C

$\dot{1}$ $\underline{\dot{6}5}$ $\underline{\dot{1}7}$ $\underline{\dot{2}1}$ | $\underline{\dot{4}3}$ $\underline{\dot{2}1}$ $\underline{\dot{2}3}$ $\underline{\dot{2}7}$ | $\underline{05}$ $\underline{\dot{4}3}$ $\underline{\dot{4}3}$ $\underline{\dot{4}5}$ | $\underline{\dot{4}3}$ $\underline{\dot{2}1}$ $\underline{\dot{7}1}$ $\underline{\dot{2}1}$ |
 [: $\dot{0}$ $\underline{\dot{1}2}$ $\underline{\dot{3}2}$ $\underline{\dot{3}4}$ | $\underline{\dot{5}4}$ $\underline{\dot{5}6}$ $\underline{\dot{5}4}$ $\underline{\dot{3}1}$ | $\dot{2}$ $\underline{\dot{3}1}$ $\underline{\dot{1}2}$ $\underline{\dot{3}2}$ | $\underline{\dot{4}2}$ $\underline{\dot{1}7}$ $\underline{\dot{6}5}$ $\underline{\dot{2}2}$ |
$\underline{\dot{6}5}$ $\underline{\dot{5}4}$ $\underline{\dot{4}3}$ $\underline{\dot{2}1}$	$\underline{\dot{4}1}$ $\underline{\dot{2}1}$ $\underline{\dot{2}3}$ $\underline{\dot{2}7}$	$\dot{1}$ $\underline{\dot{2}1}$ $\underline{\dot{7}1}$ $\underline{\dot{2}1}$	$\underline{\dot{1}1}$ $\underline{\dot{7}6}$ $\underline{\dot{5}4}$ $\underline{\dot{1}1}$:	
$\underline{06}$ $\underline{\dot{5}4}$ $\underline{\dot{7}7}$ $\underline{\dot{1}2}$	$\underline{\dot{3}2}$ $\underline{\dot{2}1}$ $\underline{\dot{1}7}$ $\underline{\dot{6}5}$	$\dot{5}$ $\dot{4}$ $\dot{5}$ $\dot{7}$	$\dot{1}$ $\dot{7}$ $\dot{1}$ $\dot{2}$ $\dot{1}$	
$\dot{0}$ $\underline{\dot{3}2}$ $\underline{\dot{1}2}$ $\underline{\dot{3}2}$	$\dot{4}$ $\underline{\dot{5}4}$ $\underline{\dot{5}6}$ $\underline{\dot{5}4}$	$\dot{0}$ $\underline{\dot{4}3}$ $\underline{\dot{2}3}$ $\underline{\dot{4}3}$	$\dot{0}$ $\underline{\dot{2}1}$ $\underline{\dot{7}1}$ $\underline{\dot{2}7}$	

D

$\dot{1}$ $\underline{03}$ $\dot{2}$ $\dot{3}$ | $\dot{6}$ $\dot{0}$ $\underline{\dot{3}5}$ $\underline{\dot{3}2}$ | $\underline{\dot{1}3}$ $\underline{\dot{2}1}$ $\underline{\dot{3}1}$ $\underline{\dot{7}6}$ | $\underline{\dot{5}6}$ $\underline{\dot{7}1}$ $\dot{2}$ — |
 | $\underline{03}$ $\underline{\dot{2}1}$ $\underline{\dot{3}1}$ $\underline{\dot{7}6}$ | $\underline{\dot{1}2}$ $\underline{\dot{3}2}$ $\dot{1}$ — | $\underline{\dot{5}6}$ $\underline{\dot{5}6}$ $\underline{\dot{1}2}$ $\underline{\dot{1}2}$ | $\underline{\dot{3}5}$ $\underline{\dot{3}2}$ $\dot{1}$ — |
 | $\underline{05}$ $\underline{\dot{5}6}$ $\underline{\dot{5}4}$ $\underline{\dot{3}2}$ | $\underline{\dot{3}2}$ $\underline{\dot{3}4}$ $\dot{5}$ — | $\underline{05}$ $\underline{\dot{5}6}$ $\underline{\dot{5}4}$ $\underline{\dot{3}2}$ | $\underline{\dot{6}7}$ $\underline{\dot{1}2}$ $\underline{\dot{1}7}$ $\underline{\dot{6}7}$ |

E

[: $\dot{1}$ $\underline{\dot{5}6}$ $\underline{\dot{7}6}$ $\underline{\dot{7}1}$ | $\dot{2}$ $\underline{\dot{3}2}$ $\underline{\dot{1}2}$ $\underline{\dot{3}2}$ | $\dot{4}$ $\underline{01}$ $\dot{2}$ $\dot{1}$ | $\dot{7}$ $\underline{06}$ $\dot{7}$ $\dot{6}$ |
$\dot{5}$ $\underline{\dot{3}2}$ $\underline{\dot{3}5}$ $\underline{\dot{6}5}$	$\underline{\dot{6}7}$ $\underline{\dot{6}5}$ $\underline{\dot{3}5}$ $\underline{\dot{6}5}$	$\dot{5}$ $\dot{0}$ $\dot{5}$ $\dot{3}$	$\dot{2}$ — $\underline{\dot{1}2}$ $\underline{\dot{3}1}$
$\dot{2}$ — $\underline{\dot{1}2}$ $\underline{\dot{3}1}$	$\dot{2}$ $\underline{\dot{2}5}$ $\underline{02}$ $\dot{5}$	$\underline{\dot{5}6}$ $\underline{\dot{7}6}$ $\underline{\dot{5}6}$ $\underline{\dot{5}3}$	$\dot{2}$ — $\underline{\dot{1}2}$ $\underline{\dot{3}1}$
$\underline{\dot{2}7}$ $\underline{\dot{6}5}$ $\underline{\dot{1}2}$ $\underline{\dot{3}5}$	$\dot{2}$ $\dot{0}$ $\dot{5}$ $\underline{\dot{5}6}$	$\dot{7}$ $\dot{0}$ $\underline{\dot{7}6}$ $\underline{\dot{7}1}$	$\dot{2}$ $\underline{06}$ $\dot{7}$ $\dot{6}$
$\dot{5}$ $\underline{\dot{3}2}$ $\underline{\dot{3}5}$ $\underline{\dot{6}5}$	$\underline{\dot{6}7}$ $\underline{\dot{6}5}$ $\underline{\dot{3}5}$ $\underline{\dot{6}5}$:		

F

	: 1̣ 6̣5̣ 4̣3̣ 2̣1̣	3̣ 5̣4̣ 4̣2̣ 2̣7̣	3̣7̣ 1̣3̣ 7̣1̣ 3̣	4̣5̣ 4̣3̣ 2̣1̣ 6̣5̣
4̣ 5̣6̣ 5̣4̣ 3̣1̣	2̣ 4̣ 5̣ 4̣	0̣ 5̣5̣ 4̣4̣ 3̣3̣	2̣1̣ 7̣2̣ 1̣7̣ 2̣1̣	
0̣ 6̣5̣ 6̣1̣ 2̣1̣	2̣3̣ 2̣1̣ 6̣1̣ 2̣1̣	2̣1̣ 7̣1̣ 2̣ 4̣	5̣4̣ 3̣2̣ 1̣2̣ 1̣7̣	
5̣4̣ 3̣4̣ 5̣ 7̣	1̣7̣ 6̣5̣ 5̣4̣ 4̣3̣	0̣ 1̣7̣ 1̣3̣ 4̣3̣	4̣5̣ 4̣3̣ 1̣3̣ 4̣3̣	
0̣ 7̣1̣ 2̣7̣ 1̣5̣	4̣3̣ 2̣1̣ 2̣3̣ 2̣1̣	3̣ 3̣ 4̣5̣ 4̣3̣	7̣5̣ 4̣3̣ 7̣1̣ 2̣7̣	
1̣ — — —				

เพลงตะเปาตะโปน (เพลงตำนานเจดีย์ชเวดากอง)

တပူတဘဝံ တေပေတေပေါ (เพลงตำนานเจดีย์ชเวดากอง)

တပူတဘဝံဝံ ခိုကောန်ညးဗိုက်ဝါ ကူသန်သွံရာန် ပွဲကိုဒေသချင်သွပ်ကျာ သိုကိုကွီဝံ
မသုန်ကွံရ၊ ကာလမ္ပဲတဲ ဝိုပ်အာ ဒေသမဇ္ဈိမ အယောကျာ်တြဲ ခိုကျာ်တဲ ပေင် (၄၅)
တဲ ကောဒေဝါ ကိုဒိုန်ကို ကျာ်တြဲအာဟာရဘောဇိုန်ရ။ ကျာ်တြဲ ကိုနင် ဒဏ်တုင်
သွက်ဝံပတန်ကျာ် ပွဲရးချင်မန်ရ။

တပူတဘဝံ ကောကိုဒေဝါ ကလေင်ဝိုပ် ချင်ရးမည ဒေသတဲ အာကမြင်သတ္တိကို
သိုင်ဥတ္တလာပ ဆိုအဲ ခိုကွမ္ပ ဝိုတ် ပတန်ကျာ်ဒဂုင်ရ။

ကျာ်ဒဂုင်ဝံ ဂကူမန်တော် စပတန်လပ်တဲ လတ္တရ်ကော် ခွဲကလေင်ဂိုလဟိုကျင်ရ။
ကျာ်ဝံ ဝိုကိုတဲကော် ဒယုံတဲ ပွဲအလုံကွဲကပ်ရောင်။

เนื้อเพลงแปล

มีเรื่องเล่าว่า เมื่อ 2,601 ปีมาแล้ว ตะเปา ตะโปนซึ่งเป็นพี่น้องกัน เป็นพ่อค้าชาวมอญ เดินทางโดยเกวียนไปค้าขายทางตอนเหนือของประเทศอินเดีย ได้ทราบข่าวพระพุทธเจ้า ตอนที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ 45 วัน ตะเปา ตะโปน จึงชวนพ่อค้าหลายคนไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า และไปพบพระพุทธเจ้าได้ต้นโพธิ์ นำอาหาร ข้าว น้ำผึ้ง ผลไม้ไปถวาย พระพุทธเจ้าได้ประทานพระเกศา (ผม) ของพระองค์ ให้ทั้ง 2 คน จำนวน 8 เส้น เมื่อทั้ง 2 คนกลับมาเมืองมอญ ตะเปา ตะโปน ไปเข้าเฝ้าสะໂມ້ຍเอากะလာปะ กษัตริย์มอญในสมัยนั้น และถวายพระเกศาให้สะໂມ້ຍเอากะလာปะที่ย่างกุ้ง (ตะเกิง) สะໂມ້ຍเอากะလာปะได้เลือกเนินเขาเล็ก ๆ ริมทะเลอันดามัน ตัดสินใจสร้างเจดีย์เก็บพระเกศาของพระพุทธเจ้า ชาวมอญเรียกว่า “ใจตะเกิง”

$$||: 0 \quad 0 \quad \underline{\underline{21}} \quad \underline{\underline{23}} | 3 - \underline{\underline{43}} \quad \underline{\underline{23}} | 3 \quad \underline{\underline{02}} \quad \underline{\underline{1}} \quad \underline{\underline{27}} | \underline{\underline{21}} \quad \underline{\underline{23}} \quad \underline{\underline{21}} \quad \underline{\underline{23}} ||:$$

|| : 1 $\overset{\circ}{57}$ $\overset{\circ}{57}$ $\overset{\circ}{57}$ | $\overset{\circ}{12}$ $\overset{\circ}{17}$ $\overset{\circ}{57}$ $\overset{\circ}{54}$ | 3 $\overset{\circ}{02}$ $\overset{\circ}{1}$ $\overset{\circ}{27}$ | $\overset{\circ}{12}$ $\overset{\circ}{32}$ $\overset{\circ}{12}$ $\overset{\circ}{27}$ || :

$$\left| 1 - \overset{\circ}{\underset{\circ}{21}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{23}} \right| 4 \overset{\circ}{\underset{\circ}{05}} 4 \overset{\circ}{\underset{\circ}{05}} \left| 7 \overset{\circ}{2} \overset{\circ}{1} 7 \overset{\circ}{2} \right| 1 \overset{\circ}{7} \overset{\circ}{2} \overset{\circ}{1} 7 \left| \right.$$

6 5 4 3 | 5 7 2 1 | 2 3 2 1 | 1 — — — |

$$| 4 \text{ --- } | \overset{4}{\underline{4}} \overset{5}{\underline{5}} \overset{6}{\underline{65}} \overset{5}{\underline{54}} | \overset{4}{\underline{43}} \overset{3}{\underline{32}} \overset{2}{\underline{21}} \overset{1}{\underline{17}} | \text{ --- } |$$
$$\left| \overset{0}{0} \overset{0}{3} \overset{0}{4} \overset{0}{\underline{21}} \right| \overset{0}{3} \text{ --- } \text{ --- } \text{ --- } \left| \overset{0}{0} \overset{0}{\underline{17}} \overset{0}{\underline{33}} \overset{0}{\underline{43}} \right| \overset{0}{5} \overset{0}{\underline{43}} \overset{0}{\underline{21}} \overset{0}{\underline{65}} \left| \right.$$

02 17 73 44 | 5 43 21 65 | [21 75 75 43 | 53 21 23 21]

$$| \overset{0}{3} \overset{0}{3} \overset{00}{45} \overset{00}{43} | \overset{00}{45} \overset{00}{43} \overset{0}{71} \overset{0}{27} | \overset{00}{43} \overset{00}{21} \overset{00}{43} \overset{00}{21} | \overset{00}{43} \overset{00}{21} \overset{0}{71} \overset{00}{21} |$$
$$| \overset{\circ}{02} \overset{\circ\circ}{15} \overset{\circ\circ}{43} \overset{\circ\circ}{21} | \overset{\circ\circ}{43} \overset{\circ\circ}{21} \overset{\circ}{71} \overset{\circ}{27} :]$$
$$\left| \begin{array}{cccc} 1 & \overset{6}{71} & \overset{5}{21} & \overset{5}{65} \end{array} \right| \begin{array}{cccc} 7 & 65 & \overset{6}{43} & \overset{6}{17} \end{array} \left| \begin{array}{cccc} 0 & 6 & 6 & \overset{7}{2} \end{array} \right| \begin{array}{cccc} \overset{6}{17} & \overset{6}{65} & \overset{6}{45} & \overset{6}{43} \end{array} \left| \begin{array}{cccc} 0 & \overset{6}{72} & \overset{6}{45} & \overset{6}{43} \end{array} \right|$$
$$\left| \begin{smallmatrix} \textcircled{4} & \textcircled{5} \\ 4 & 5 \end{smallmatrix} \right| \begin{smallmatrix} \textcircled{1} & \textcircled{2} \\ 1 & 2 \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \textcircled{3} & \textcircled{4} \\ 3 & 4 \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \textcircled{5} & \textcircled{6} \\ 5 & 6 \end{smallmatrix} \left| \begin{smallmatrix} \textcircled{7} & \textcircled{8} \\ 7 & 8 \end{smallmatrix} \right| \begin{smallmatrix} \textcircled{9} & \textcircled{10} \\ 9 & 10 \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \textcircled{11} & \textcircled{12} \\ 11 & 12 \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \textcircled{13} & \textcircled{14} \\ 13 & 14 \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \textcircled{15} & \textcircled{16} \\ 15 & 16 \end{smallmatrix} \left| \begin{smallmatrix} \textcircled{17} & \textcircled{18} \\ 17 & 18 \end{smallmatrix} \right| \begin{smallmatrix} \textcircled{19} & \textcircled{20} \\ 19 & 20 \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \textcircled{21} & \textcircled{22} \\ 21 & 22 \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \textcircled{23} & \textcircled{24} \\ 23 & 24 \end{smallmatrix} \left| \begin{smallmatrix} \textcircled{25} & \textcircled{26} \\ 25 & 26 \end{smallmatrix} \right| \left[\begin{smallmatrix} \textcircled{27} & \textcircled{28} \\ 27 & 28 \end{smallmatrix} \right] \begin{smallmatrix} \textcircled{29} & \textcircled{30} \\ 29 & 30 \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \textcircled{31} & \textcircled{32} \\ 31 & 32 \end{smallmatrix} \begin{smallmatrix} \textcircled{33} & \textcircled{34} \\ 33 & 34 \end{smallmatrix} \left| \begin{smallmatrix} \textcircled{35} & \textcircled{36} \\ 35 & 36 \end{smallmatrix} \right|$$
$$| \overset{\cdot}{5} \overset{\cdot\cdot}{\underline{43}} \overset{\cdot\cdot}{\underline{21}} \overset{\cdot\cdot}{\underline{65}} | [\overset{\cdot}{\underline{21}} \overset{\cdot\cdot}{\underline{75}} \overset{\cdot\cdot}{\underline{75}} \overset{\cdot\cdot}{\underline{43}} | \overset{\cdot\cdot}{\underline{53}} \overset{\cdot\cdot}{\underline{21}} \overset{\cdot\cdot}{\underline{23}} \overset{\cdot\cdot}{\underline{21}}]] 3 \ 3 \overset{\cdot\cdot}{\underline{45}} \overset{\cdot\cdot}{\underline{43}} |$$

| 45 43 21 27 | 43 21 43 21 | 43 21 71 27 | 02 15 45 21 |

| 43 21 71 27 |

C

$$[\ddot{1} \quad \ddot{32} \quad \ddot{1} \quad \ddot{32} \mid \ddot{1} \quad \ddot{32} \quad \ddot{12} \quad \ddot{16} \ddot{3}] \quad 5 - 6 \quad \ddot{2} \mid \ddot{1} \quad \ddot{02} \quad \ddot{12} \quad \ddot{17} \mid 6 - \ddot{3} \quad \ddot{32} \mid$$
$$| \overset{\circ}{\underset{\circ}{3}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{32}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{35}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{32}} | \overset{\circ}{1} \overset{\circ}{\underset{\circ}{65}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{11}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{22}} | \overset{\circ}{\underset{\circ}{32}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{12}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{32}} \overset{\circ}{\underset{\circ}{36}} | 15 - \overset{\circ}{\underset{\circ}{67}} \overset{\circ}{65} |$$

35 12 35 32 | 1 — 61 21 | 23 21 62 27 | 65 61 21 | 23 21 61 27 |

$$[1 - 6 \ 5 \mid \overset{e\ e}{\underline{32}} \overset{e\ e}{\underline{12}} \overset{e\ e}{\underline{32}} \overset{e\ e}{\underline{36}} \mid \overset{o}{5} - \overset{o}{\underline{67}} \overset{e\ o}{\underline{65}} \mid \overset{e\ o}{\underline{35}} \overset{e\ o}{\underline{12}} \overset{e\ e}{\underline{35}} \overset{e\ e}{\underline{32}}]$$
$$\left[\begin{array}{cccc|cccc} 1 & \overset{e}{\underset{e}{33}} & \overset{e}{\underset{e}{22}} & \overset{e}{\underset{e}{11}} & \overset{e}{\underset{e}{76}} & \overset{e}{\underset{e}{56}} & \overset{e}{\underset{e}{76}} & \overset{e}{\underset{e}{71}} \end{array} \middle| \begin{array}{cccc} 2 & \overset{e}{\underset{e}{33}} & \overset{e}{\underset{e}{22}} & \overset{e}{\underset{e}{11}} & \overset{e}{\underset{e}{65}} & \overset{e}{\underset{e}{12}} & \overset{e}{\underset{e}{35}} & \overset{e}{\underset{e}{32}} \end{array} \right]$$
$$[1 \ 0 \ \overset{\circ}{61} \ \overset{\circ}{21} \mid \overset{\circ\circ}{23} \ \overset{\circ\circ}{21} \ \overset{\circ}{61} \ \overset{\circ}{27} \mid \overset{\circ}{1} \ \overset{\circ}{65} \ \overset{\circ}{61} \ \overset{\circ\circ}{21} \mid \overset{\circ\circ}{23} \ \overset{\circ\circ}{21} \ \overset{\circ}{61} \ \overset{\circ}{27}] [6 - 5 -]$$

76 35 65 61 | 56 53 53 56 | ⁶⁶11 ⁶⁶21 ⁶⁰23 ⁶²21 | : [⁹23 ⁷71 67 65 |

$$| \overset{\circ}{\underline{31}} \overset{\circ}{\underline{65}} \overset{\circ}{\underline{11}} \overset{\circ}{\underline{22}} | \overset{\circ}{03} \overset{\circ}{\underline{26}} \overset{\circ}{\underline{54}} \overset{\circ}{\underline{53}} | \overset{\circ}{2} \overset{\circ}{\underline{65}} \overset{\circ}{\underline{43}} \overset{\circ}{\underline{45}} | \overset{\circ}{66} \overset{\circ}{33} \overset{\circ}{22} \overset{\circ}{11} | \overset{\circ}{65} \overset{\circ}{\underline{21}} \overset{\circ}{\underline{35}} \overset{\circ}{\underline{32}} |$$
$$\left| \begin{array}{cccc|cccc} \overset{e}{32} & \overset{e}{12} & \overset{e}{65} & 76 & \overset{e}{65} & \overset{e}{12} & \overset{e}{35} & \overset{e}{32} \end{array} \right| 1 - \begin{array}{cccc|cccc} \overset{e}{61} & \overset{e}{21} & \overset{e}{23} & \overset{e}{21} & \overset{e}{61} & \overset{e}{27} & 1 & \overset{e}{65} & \overset{e}{61} & \overset{e}{21} \end{array}$$
$$| \overset{e}{\underline{23}} \overset{e}{\underline{21}} \overset{e}{\underline{71}} \overset{e}{\underline{27}} | \left[\overset{e}{\underline{1}} \overset{e}{\underline{65}} \overset{e}{\underline{11}} \overset{e}{\underline{22}} | \overset{e}{3} \overset{e}{\underline{43}} \overset{e}{\underline{23}} \overset{e}{\underline{43}} | \overset{e}{\underline{65}} \overset{e}{43} \overset{e}{\underline{23}} \overset{e}{\underline{43}} \right]$$

D

$$|0 \ 4 \ 3 \ 2| \overset{7}{\underline{165}} \overset{6}{\underline{612}} \overset{5}{\underline{2321}} \overset{4}{\underline{6127}}| \overset{3}{\underline{17}} \overset{2}{\underline{13}} \overset{1}{\underline{43}} \overset{0}{\underline{45}}| 0 \overset{7}{\underline{44}} \overset{6}{\underline{55}} \overset{5}{\underline{77}}|$$

| 017 1217 1217 1217 | 5717 1217 5717 5754 | [35 43 71 27]

$$| \overset{\circ}{1} - \overset{\circ}{61} \overset{\circ}{21} | \overset{\circ}{23} \overset{\circ}{21} \overset{\circ}{61} \overset{\circ}{27} | \overset{\circ}{1} \overset{\circ}{65} \overset{\circ}{61} \overset{\circ}{21} | \overset{\circ}{23} \overset{\circ}{21} \overset{\circ}{61} \overset{\circ}{27} |$$

$\boxed{1} \quad \overset{\circ}{4} \quad \overset{\circ}{5} \quad \overset{\circ}{3} \mid \overset{\circ}{2} \quad \overset{\circ}{4} \quad \overset{\circ}{5} \quad \overset{\circ}{3} \mid \underline{\underline{22}} \quad \underline{\underline{17}} \quad \underline{\underline{33}} \quad \underline{\underline{45}} \mid \underline{\underline{65}} \quad \underline{\underline{54}} \quad \underline{\underline{43}} \quad \underline{\underline{42}} \mid$

| $\overset{\cdot}{1}$ 7 $\overset{\cdot}{1}$ 6 | 5 7 $\overset{\cdot}{1}$ 6 | $\overset{\cdot}{55}$ $\overset{\cdot}{43}$ 77 $\overset{\cdot}{11}$ | $\overset{\cdot}{37}$ $\overset{\cdot}{12}$ $\overset{\cdot}{17}$ $\overset{\cdot}{16}$ |

| $\overset{\cdot}{5}$ $\overset{\cdot}{4}$ $\overset{\cdot}{5}$ $\overset{\cdot}{3}$ | $\overset{\cdot}{2}$ $\overset{\cdot}{4}$ $\overset{\cdot}{5}$ $\overset{\cdot}{3}$ | $\overset{\cdot}{22}$ $\overset{\cdot}{17}$ $\overset{\cdot}{33}$ $\overset{\cdot}{45}$ | $\overset{\cdot}{65}$ $\overset{\cdot}{54}$ $\overset{\cdot}{43}$ $\overset{\cdot}{42}$ |

| $\overset{\cdot}{1}$ — $\overset{\cdot}{61}$ $\overset{\cdot}{21}$ | $\overset{\cdot}{23}$ $\overset{\cdot}{21}$ $\overset{\cdot}{61}$ $\overset{\cdot}{27}$ | $\overset{\cdot}{1}$ $\overset{\cdot}{65}$ $\overset{\cdot}{61}$ $\overset{\cdot}{21}$ | $\overset{\cdot}{23}$ $\overset{\cdot}{21}$ $\overset{\cdot}{61}$ $\overset{\cdot}{27}$ |

| $\overset{\cdot}{15}$ $\overset{\cdot}{61}$ $\overset{\cdot}{23}$ $\overset{\cdot}{76}$ | $\overset{\cdot}{31}$ $\overset{\cdot}{26}$ $\overset{\cdot}{15}$ $\overset{\cdot}{65}$ | $\overset{\cdot}{15}$ $\overset{\cdot}{61}$ $\overset{\cdot}{21}$ $\overset{\cdot}{76}$ | $\overset{\cdot}{37}$ $\overset{\cdot}{25}$ $\overset{\cdot}{15}$ $\overset{\cdot}{65}$ |

| $\overset{\cdot}{15}$ $\overset{\cdot}{61}$ $\overset{\cdot}{21}$ $\overset{\cdot}{5475}$ | 6 — $\overset{\cdot}{21}$ $\overset{\cdot}{5475}$ | 6 — $\overset{\cdot}{55}$ $\overset{\cdot}{55}$ | 6 $\overset{\cdot}{15}$ $\overset{\cdot}{67}$ $\overset{\cdot}{65}$ |

| $\overset{\cdot}{31}$ $\overset{\cdot}{23}$ $\overset{\cdot}{12}$ $\overset{\cdot}{3}$ | $\overset{\cdot}{65}$ $\overset{\cdot}{32}$ $\overset{\cdot}{32}$ $\overset{\cdot}{36}$ | 5 — $\overset{\cdot}{32}$ $\overset{\cdot}{35}$ | $\overset{\cdot}{67}$ $\overset{\cdot}{65}$ $\overset{\cdot}{35}$ $\overset{\cdot}{32}$ | $\overset{\cdot}{1}$ — — — |

เพลงมะรึกโกนใจสะโหนกอะจ่า (เพลงรำลึกถึงบุญคุณหลวงพ่อดุตตะมะ)

မြေဝုဏ်ကျာ်ဇွော်အာစာတွ မးရိဂ်ဂိုဏ်းဇွော်အာစာတွ
(เพลงรำลึกถึงบุญคุณหลวงพ่อดุตตะมะ)

ဇွော်ကအိဉ် ခမံက်ထဝးလဝ် ပရူဝင်ကျာ်ဇွော်အာစာတွဝင်က တုဂုဏ်အာစာတွဥတ္တမ
မဟာထေရ် မွဲဒကုတ်မွဲဒကုတ်ရ။

ဇွော်ကအိဉ် ဝပတန်နူကီ ဘဝဝမီ ကျာ်ဇွော်အာစာ တိတ်ကျင် နူကီချင်မန်
စိုပ်ကျင်ချင်သေဝဲတု ပတန်ကျင် သာသွာ ပွဲချင်သေရ။ ကျာ်ဇွော်အာစာ
အယောပတန်သာသွာ ပွဲချင်သေဝဲ မင်မွဲကျင် ဂကူ ဘာသာ သာသွာ သွးဟုံသေင်
သိုက်သိုင်ခွဲဘုတ်ဘာ ဂွံင်သုန်အာကျင် တအ်ရ။

ကျာ်ဇွော်အာစာတွ ကညနင်ဓာတ်ကျာ် နူကီချင်သိရိလင်္ကာတု ပတန်ကျင် ကျာ်သံသုက်ဂွံ
သွက်ဒကာ ဒါယကာ ကောန်ဂကူမန်တအ်ကီ ဂကူသေံကီ ဂကူကရေင်တအ်ကီ
ဂွံရေံသေံရ်အာရ။

ပွဲချင်ကအိဉ် ဒဒန်ဆုကျာ်ဇွော်အာစာ သိုင်ခွဲလဝ်ဂွံ ဒွဲဒဒန်ဆုဂွံင်အိုတ်မွဲတု
ဒယုတမညပ်ကျင်ရ။

အာနူကီပါရမီကျာ်ဇွော်အာစာတွတု ချင်ကွာန်တအ် ဂွံမင်စင်ကျင် စိုဟ်ဟ်ဩဟ်ဟ်ရ။
ဟိုတ်ဒုသံဂွံတု နကီဇွော် နကီယေန်သွာင် အခိုက်လေံတအ်ဟေင်
မြေဝုဏ်ကျာ်ဇွော်အာစာရ။

ဇွော်ကအိဉ် နဘိကသုမန် ချူဇန်လဝ်တု ညးတွရဗျာင် မိကောန်ထဝ် ဒယုလဝ်
ကိင်ကိက်ယေန်သွာင်မန်ဟံသာဝတီ တိင်တက်လဝ်တု သတ်ဝတ်မန်ဂမၠိုင် လေံထဝးလဝ်ရ။

เนื้อเพลงแปล

ความหมายของเพลงนี้ ได้เขียนไว้ถึงเรื่องราวชีวิตประวัติของหลวงพ่อดุตตะมะแค่
เล็กน้อย เพลงนี้เริ่มต้นจากหลวงพ่ót่านบวชเป็นภิกษุสงฆ์ แล้วหลวงพ่ót่านออกมาจากเมือง
มอญมาถึงเมืองไทย แล้วบารุงพุทธศาสนาในเมืองไทย ขณะที่หลวงพ่ót่านบารุงพุทธศาสนาใน
เมืองไทยนั้น ใ้ว่าท่านจะอนุรักษ์ภาษากับพุทธศาสนาเท่านั้น ท่านยังสร้างวัดวาอาราม สร้างถนน
หนทางให้สาธุชนไปมา จึงเขียนไว้ในเนื้อเพลงนี้ หลวงพ่ót่าน ได้อันเชิญพระธาตุมาจากศรีลังกา
ประเทศอินเดีย มาประดิษฐานไว้ที่เจดีย์พุทธคยา เพื่อที่จะให้ ชาวมอญ ชาวไทย และชาว

กะเหรี่ยง ได้สักการะบูชากัน และท่านได้สร้างสะพานไม้ไว้ เป็นสะพานไม้ที่มีชื่อเสียงและยาวที่สุดในอำเภอสังขละบุรีอีกด้วย หลวงพ่อท่านสร้างวัด สร้างเจดีย์ สร้างหมู่บ้านนี้ไว้ จึงทำให้ชาวมอญได้อยู่กันอย่างมีความสุขมาจนทุกวันนี้

โน้ตเพลงมะริกโกนใจฮะโหนกอะจ๋า (รำลึกถึงบุญคุณหลวงพ่อดุตตะมะ)

Intro:

| 0 61 61 61 | 23 21 61 27 | 1 35 35 35 | 67 65 45 64

A

| 65 55 54 44 | 42 45 43 21 | 55 77 11 77 | 11 33 44 33

| 5 7 12 17 | 0 57 33 45 | 15 54 43 42 | 13 21 17 16 |

Intro 8 BARS

B

| 1 0 5 1 | 7 65 43 17 | 0 0 51 51 | 7 65 43 17 |

[5 4 5 7 | 5 4 1 3 :] 54 34 54 57 | 1 65 44 4 |

C

| 55 77 11 77 | 11 33 44 33 | 05 07 01 07 | 01 03 04 03 |

| 1 Intro 8 BARS

D

| 1 17 13 43 | 45 65 67 17 | 3 0 17 64 15 — 76 53 |

| 0 55 73 45 | 65 54 43 432 | 1 33 44 55 | 77 55 45 45 |

| 5 61 61 61 | 23 21 61 27 | 1 35 35 35 | 67 65 35 32 |

| 1 17 13 43 | 45 65 67 17 | 3 0 17 64 15 — 76 53 |

| 0 55 73 45 | 65 54 43 432 | 1 33 44 55 | 77 55 45 45 |

| 5 61 61 61 | 23 21 61 27 | 1 35 35 35 | 67 65 35 32 |

| 0 45 64 57 | 17 65 45 43 | 17 65 45 43 | 65 64 65 64 |

| 5 11 33 55 | 0 43 43 45 | 11 33 44 55 | 05 42 71 27 |

| 3 21 17 16 | 17 65 45 43 | 05 57 33 45 | 65 54 43 432 |

| 0 73 45 43 | 45 43 7 7 | 1 Intro 8 BARS

| 45 65 17 65 | 34 54 57 54 | 54 34 55 77 | 75 43 70 27 |

| 4 45 43 21 | 55 77 11 33 | 0 41 41 45 | 17 65 45 43 |

| 3 Intro 8 BARS

สัญลักษณ์ของโน้ตเพลง

0	หมายถึง		1	หมายถึง	เสียงโด
2	หมายถึง	เสียงเร	3	หมายถึง	เสียงมี
4	หมายถึง	เสียงฟา	5	หมายถึง	เสียงซอล
6	หมายถึง	เสียงลา	7	หมายถึง	เสียงที
Intro	หมายถึง	ทำนองเริ่มต้น	A	หมายถึง	ท่อนหนึ่ง
B	หมายถึง	ท่อนสอง	C	หมายถึง	ท่อนสาม
D	หมายถึง	ท่อนสี่	E	หมายถึง	ท่อนห้า
F	หมายถึง	ท่อนหก	—	หมายถึง	จังหวะหยุด
.	หมายถึง	โน้ตเสียงสูง		หมายถึง	เส้นกั้นห้อง
BARS	หมายถึง	จำนวนจังหวะ			

5.1.6 บทบาทหน้าที่ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดีที่มีต่อบ้านวังกะ

วงดนตรีปีพาทย์มอญหงสาวดีเป็นวงดนตรีที่มีความสำคัญต่อชาวบ้านวังกะอย่างมาก การจัดตั้งวงดนตรี เกิดขึ้นได้เพราะการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ซึ่งเป็นความตั้งใจของชาวบ้านที่จะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมมอญไว้ ประกอบด้วยเอกลักษณ์สำคัญคือ วงดนตรี นักดนตรี เป็นชาวมอญในพื้นที่บ้านวังกะ ไม่รับนักดนตรีชาวไทยและชาวมอญที่อยู่นอกพื้นที่ มีการเรียนรู้และสืบทอดจากคนในหมู่บ้าน เครื่องดนตรี มีเครื่องดนตรีที่มีรูปแบบเฉพาะคือ มีหงส์เป็นสัญลักษณ์อยู่ที่เครื่องดนตรี ใช้เครื่องดนตรีที่มีรูปแบบดั้งเดิม มีรูปแบบและเนื้อหาการแสดงรูปแบบดั้งเดิมที่ใช้กันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทเพลงที่เป็นภาษามอญ นอกจากดนตรีจะทำให้เกิดความบันเทิง ผ่อนคลายความเครียด แล้วยังก่อให้เกิดสำนึกของความเป็นตัวตน เป็นการปลูกจิตสำนึกของชาวบ้านวังกะให้คงความรู้สึกว่าตนเองเป็นชาวมอญ วงปีพาทย์มอญหงสาวดีนอกจากจะมีบทบาทหน้าที่การแสดงในงานสำคัญ ๆ ของหมู่บ้านแล้ว ยังรับงานอื่น ๆ ที่มีผู้ว่าจ้าง เป็นการเพิ่มรายได้ให้นักดนตรีซึ่งเป็นชาวบ้านวังกะ และที่สำคัญคือเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีของชาวมอญบ้านวังกะให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

5.2 การธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

การธำรงเอกลักษณ์ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตนในสังคม หากในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีบริบททางสังคมที่ขัดแย้งต่อการธำรงเอกลักษณ์ของกลุ่ม ย่อมทำให้เอกลักษณ์

ถูกกลืนหาย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจเป็นผลมาจากลักษณะบางอย่างไม่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในยุคนั้น จึงได้นำวัฒนธรรมบางอย่างจากต่างชาติมาใช้ แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนอย่างสิ้นเชิง จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเอกลักษณ์ ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ เพื่อความคงอยู่ของกลุ่ม สำหรับการรณรงค์เอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดีจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าการรณรงค์เอกลักษณ์ใน 3 ข้อคือ

5.2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการรณรงค์เอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ประกอบด้วย

(1) ปัจจัยภายในหมู่บ้าน หมายถึง ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และวัฒนธรรมของคนในสังคมหนึ่ง ซึ่งปฏิบัติและสืบทอดกันมา ทำให้เกิดปัจจัยที่มีส่วนต่อกระบวนการรณรงค์เอกลักษณ์ คือ ด้านสังคมและด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

- ด้านสังคม

ครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครือญาติ ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ลักษณะครอบครัวของชาวมอญบ้านวังกะ มีทั้งครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย ซึ่งอาศัยอยู่บริเวณใกล้เคียงกันทำให้เกิดสังคมที่เป็นเครือญาติ ดังนั้นเด็ก ๆ ที่เติบโตมาในหมู่บ้าน จึงได้รับการอบรมจากพ่อแม่และเครือญาติที่อยู่ใกล้เคียงกัน ด้วยสังคมของชาวมอญบ้านวังกะ ยังเป็นสังคมที่ชาวบ้านให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงเกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมมอญจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการปลูกฝังมาตั้งแต่เกิด ทำให้ศิลปวัฒนธรรมมอญยังคงอยู่จนทุกวันนี้ ที่เห็นได้อย่างชัดเจน ได้แก่ ภาษาและการแต่งกาย

ภาษา ที่ใช้สื่อสารกันในระหว่างชาวมอญด้วยกันทั้งภายในบ้านและนอกบ้าน ชาวบ้านวังกะ ใช้ภาษามอญเป็นภาษาหลักในชีวิตประจำวัน รุ่นลูกหลานที่เติบโตมาในบ้านจึงพูดภาษามอญได้โดยปริยาย เว้นแต่เมื่อมีการติดต่อกับคนไทยภายนอกเท่านั้นจึงจะใช้ภาษาไทย

การแต่งกาย ชาวมอญถูกปลูกฝังให้แต่งกายตามแบบฉบับของชาวมอญ ในชีวิตประจำวันผู้หญิงส่วนมากจะนุ่งผ้าถุงและใส่เสื้อผ้าธรรมดา ส่วนผู้ชายจะนุ่งโสร่งหรือกางเกง นิยมแต่งกายตามสมัยนิยม หากมีงานเทศกาล หญิงชายทุกวัยจะแต่งกายตามประเพณี เพราะฉะนั้นครอบครัวจึงเป็นปัจจัยแรก (ขั้นพื้นฐาน) ที่วางรากฐาน ความคิด ค่านิยม และทัศนคติที่ถูกหล่อหลอมมาตั้งแต่เด็ก ให้อนุรักษ์และรักษาคุณค่าของความเป็นชาวมอญไว้

ชาวมอญบ้านวังกะมีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา อุปนิสัยโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประกอบกับมีผู้นำทางศาสนา คือ หลวงพ่ออุตตมะ เป็นพระสงฆ์ที่ชาวมอญนับถือ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญ หลวงพ่อได้

วางรากฐานการอยู่ร่วมกัน โดยหลวงพ่อดำรงกฎไว้ ใครก็ตามจะเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านต้องปฏิบัติตามกฎ 3 ข้อ คือ 1) ห้ามดื่มสุรา 2) ห้ามเล่นการพนัน 3) ห้ามลักทรัพย์ หรือผิดลูกผิดเมียใคร หากผู้ใดทำผิดกฎจะถูกไล่ออกจากหมู่บ้านทันที กฎทั้ง 3 ข้อนี้ คือสัญญาณของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย สาเหตุที่ชาวมอญยอมรับ และปฏิบัติตามกฎทั้ง 3 ข้ออย่างเคร่งครัด เหตุผลจากความเคารพ ศรัทธาในตัวหลวงพ่อ ทั้งในฐานะพระสงฆ์ และในฐานะผู้มีพระคุณ เพราะหลวงพ่อเป็นผู้รวบรวมชาวมอญอพยพและเป็นผู้เจรจากับทางรัฐบาลไทยให้พวกเขาได้มีที่อยู่อาศัย เป็นกฎการอยู่ร่วมกันหรือการปฏิบัติตนอยู่ในจารีตประเพณีอันดีงาม ซึ่งกลายเป็นการเอื้อต่อการธำรงชาติพันธุ์ ความเป็นมอญให้อยู่มากจนถึงปัจจุบัน

- ด้านสิ่งแวดล้อม

บ้านวังกะ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดชายแดน ถึงแม้ว่าจะมีความเจริญ มีเทคโนโลยีเข้ามาในหมู่บ้าน มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม แต่ที่บ้านวังกะไม่มีที่พักให้นักท่องเที่ยว เนื่องจากเกรงว่าจะทำให้สังคมในหมู่บ้านเปลี่ยนไป จะเกิดผลกระทบตามมามากมาย จัดตั้งกฎของหลวงพ่อ เช่น การจำหน่ายสุรา เป็นต้น แต่ก็เปิดให้บุคคลภายนอกเข้ามาท่องเที่ยวได้ โดยไม่ต้องพักค้างคืนในหมู่บ้าน ถือเป็นการป้องกันตนเอง ไม่ให้ความเจริญจากภายนอกเข้ามาทำลายสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมอันดีงามของหมู่บ้าน

(2) ปัจจัยภายนอกหมู่บ้าน หมายถึงสิ่งที่มีผลกระทบต่อการธำรงเอกลักษณ์ ที่อาจก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียต่อคนในหมู่บ้าน อาจเนื่องมาจากคน ที่อยู่ภายนอกวัฒนธรรม หรือจากอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ รวมทั้งการรับวัฒนธรรมคนตรีจากภายนอกเข้ามา

ข้อดีของปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการธำรงเอกลักษณ์

- มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม และสัมผัสวิถีชีวิตแบบมอญ ทำให้คนในหมู่บ้านมีอาชีพ เช่นเด็กในหมู่บ้านที่หารายได้พิเศษเป็นไกด์นำเที่ยว มีร้านขายของในหมู่บ้านที่เป็นงานฝีมือของชาวมอญ เป็นการเพิ่มรายได้ช่องทางของชาวบ้าน และเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมอีกด้านหนึ่ง

- การที่คณะกรรมการหมู่บ้านวังกะมีมติ ไม่ให้มีบริการที่พักให้นักท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน ด้วยเกรงว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาอาจจะนำวัฒนธรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาเผยแพร่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในหมู่บ้านจึงไม่มีโรงแรม โฮมสเตย์ หรือรีสอร์ทไว้บริการนักท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาวิถีชีวิตของชาวบ้านให้คงอยู่

- ผู้ว่าจ้างได้แก่ หน่วยงานราชการ และบุคคลทั่วไปที่จ้างให้ไปแสดงดนตรีตามที่ต่าง ๆ ทำให้วงดนตรีปี่พาทย์มอญได้ไปเผยแพร่วัฒนธรรมของมอญให้เป็นที่รู้จัก

ข้อเสียของปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการร่างเอกลักษณ์

- การบริโภคดนตรีสมัยนิยม มีการรับเอาวัฒนธรรมดนตรีจากภายนอกตามสมัยนิยม เด็กวัยรุ่นในหมู่บ้านนิยมฟังเพลงไทยสากล เพลงลูกทุ่ง เพลงสากล แต่ก็ยังคงไม่ละทิ้งเพลงมอญ นอกจากนี้ยังมีการผสมผสานวัฒนธรรมภายนอก คือ

- มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความสะดวกสบายมากขึ้นจนอาจทำให้ละเลยวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

จะเห็นว่าในแต่ละชุมชนมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของตนเอง จึงมีการเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางสังคมอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นมีวิธีการที่จะต้องรักษาเอกลักษณ์ของตนเองให้คงอยู่ ดังเช่นชาวบ้านวังกะที่มีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมสมัยนิยมที่เห็นได้ชัดเจน เช่น การแต่งกาย ช่วงเวลาปกติชาวมอญส่วนมากก็จะใส่เสื้อกับกางเกงหรือผ้าถุงเหมือนคนทั่วไป แต่ถ้าช่วงที่มีงานเทศกาลชาวมอญก็จะใส่ชุดประจำชาติมอญดนตรีก็เช่นกัน แม้จะบริโภคดนตรีสมัยนิยม แต่ก็ไม่ละทิ้งดนตรีมอญ เป็นต้น

5.2.2 กิจกรรมที่เอื้อต่อการร่างเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี หมายถึง กิจกรรมที่เกิดขึ้นในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี โดยความร่วมมือร่วมใจของนักดนตรีในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ก่อให้เกิดกระบวนการที่เอื้อต่อการร่างเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ดังนี้

(1) การฝึกอบรม เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการพัฒนาฝึกฝนเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้กับนักดนตรี ให้มีความสามารถด้านทักษะและความชำนาญในการเล่นดนตรีได้เป็นอย่างดี โดยวงปีพาทย์มอญหงสาวดี มีนโยบายในการฝึกอบรมดังนี้

1) การฝึกอบรมนักดนตรี ทุกคนจะได้รับการอบรมและพัฒนาตนเอง ดังนี้

- จากครูสอนดนตรีที่มีความชำนาญ ซึ่งเป็นครูเชื้อสายมอญจากประเทศพม่าเดินทางมาสอนดนตรีมอญในบ้านวังกะปีละ 1 ครั้ง

- การฝึกฝนดนตรีด้วยตนเอง มีการซ้อมดนตรีทุกวันเสาร์และอาทิตย์ นอกจากนี้หากมีงานแสดงเข้ามาก็จะซ้อมดนตรีก่อนการแสดงทุกวัน เป็นการพัฒนานักดนตรีให้เกิดความชำนาญ

2) การอบรมเด็กนักเรียน เยาวชนและบุคคลทั่วไปที่สนใจ ในระยะเวลาการปิดภาคเรียนนักดนตรีวงปีพาทย์มอญหงสาวดีจะถ่ายทอดความรู้ในการเล่นดนตรีซึ่งใช้ตัวโน้ตแบบตัวเลขสอนให้แก่เด็กนักเรียนในช่วงปิดภาคเรียน แต่ครั้งใด ๆ จะให้ความสนใจ

มาเรียนกันมาก ประกอบกับเป็นนโยบายสำคัญที่จะปลูกฝังให้เด็กนักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และมีความรักในดนตรีมอญ ดังนั้นผู้ปกครองจึงให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

(2) การพัฒนา การที่จะให้นักดนตรีสามารถเล่นดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความชำนาญ จำเป็นต้องได้รับการฝึกซ้อมดนตรีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหัวหน้าวงปีพาทย์มอญหงสาวดีได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงได้กำหนดให้มีการฝึกซ้อมดนตรีอย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้ง หากช่วงใดที่มีเทศกาลสำคัญจะต้องทำการแสดงก็จะกำหนดให้มีการฝึกซ้อมทุกวัน

(3) การเผยแพร่ วงปีพาทย์มอญหงสาวดี มักจะแสดงในงานพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดุตตะ ซึ่งจัดขึ้นทุกปี การแสดงดนตรีในงานวันชาติมอญในประเทศไทย และงานวันชาติมอญที่จัดขึ้นให้ชาวมอญที่อยู่ในประเทศพม่า นอกจากนี้วงปีพาทย์มอญหงสาวดียังรับบรรยาย และแสดงดนตรีมอญ ให้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่สนใจ รวมทั้งได้รับเชิญไปแสดงในงานสำคัญต่างๆ เช่น การแสดงศิลปวัฒนธรรมมอญในระดับอำเภอ จังหวัด และงานบุญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ทำให้บุคคลภายนอกได้รู้จักบ้านวังกะมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมมอญให้เป็นที่รู้จัก และแสดงให้เห็นว่าแม้ชาวมอญจะไม่มีพื้นที่ที่เป็นประเทศของตนเอง แต่ก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมมอญที่มีมานานไว้ให้ลูกหลานมอญต่อไป

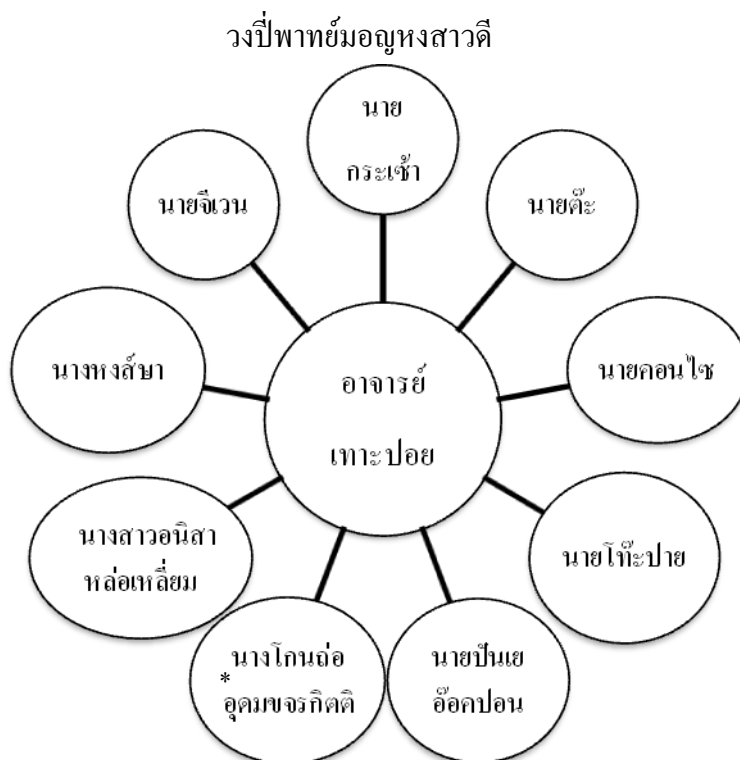
(4) การสืบทอด เป็นกระบวนการสำคัญที่จะธำรงวัฒนธรรมมอญ เป็นการสืบสานวัฒนธรรม โดยการเรียนรู้และฝึกตนเองให้เห็นคุณค่าด้วยการปลูกจิตสำนึก เปิดโอกาสให้เด็กที่สนใจเข้ามาเรียน อันเป็นกลยุทธในการปลูกฝังค่านิยมตั้งแต่วัยเด็ก ให้สนใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเอง

(5) การอนุรักษ์ เป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างขึ้น อันเป็นวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่เป็นมรดกของชนรุ่นหลังต่อไป แนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี คือ การบำรุงรักษาเครื่องดนตรี และการการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจให้กับชาวมอญ ได้ตระหนักถึงคุณค่าของคนตรีมอญ และเห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาติ

(6) การถ่ายทอด หมายถึง การเรียนรู้จากบรรพบุรุษ ครอบครัว ผู้ใหญ่ หรือบุคคลอื่นที่มีความรู้ความสามารถ แล้วนำไปถ่ายทอดต่อไป อาจออกมาในรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตั้งชมรมวัฒนธรรมมอญ การจัดตั้งวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ซึ่งเป็นงานทางวัฒนธรรมประเพณี มีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไปให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

จากการสัมภาษณ์นักดนตรีของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี พบว่า นักดนตรีบางคนเล่นดนตรีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ บางคนไม่มีญาติพี่น้องหรือคนในตระกูลเล่นดนตรี แต่เนื่องจากใจรักในดนตรี อยากจะสืบทอดคนตรีมอญต่อไป ซึ่งนักดนตรีของวงปีพาทย์มอญหงสาวดีทุกคนได้รับการ

ถ่ายทอดการเล่นดนตรีมาจากอาจารย์ทะเลปอย อาจารย์เชื้อสายมอญที่สอนดนตรีมอญในประเทศพม่า ปัจจุบันศูนย์วัฒนธรรมได้เชิญมาสอนที่บ้านวังกะปิละครั้ง ทั้งนี้ก็เพื่อให้นักดนตรีเกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 5.26 แผนผังการถ่ายทอดดนตรีในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

จากภาพด้านบนแสดงให้เห็นว่านักดนตรีของวงปีพาทย์มอญหงสาวดีทุกคนได้รับการฝึกฝนการเล่นดนตรีมาจากอาจารย์ทะเลปอย อาจารย์เชื้อสายมอญที่สอนดนตรีมอญในประเทศพม่า
หมายเหตุ * นางโกนถ่อ ไม่ได้รับการสืบทอดดนตรีจากอาจารย์ทะเลปอยเพียงคนเดียว แต่ได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัวด้วย

5.2.3 ผลการรํางเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

(1) ผลต่อวัฒนธรรมดนตรี

มีการฝึกอบรมนักดนตรี มีการพัฒนานักดนตรีอย่างต่อเนื่อง ให้สามารถเล่นดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความชำนาญ มีการเผยแพร่วัฒนธรรมมอญให้เป็นที่รู้จัก และสืบทอดต่อให้เด็กที่สนใจเข้ามาเรียน ด้านการอนุรักษ์ เป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้าง ขึ้น แล้วนำไปถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ต่อไป

(2) ผลต่อชาวมอญบ้านวังกะ

มีการประยุกต์รูปแบบการแสดงที่ผสมผสานความเป็นมอญเข้ากับความเป็นไทยตามสถานการณ์และบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้วิถีชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมปัจจุบัน แต่วงปีพาทย์มอญหงสาวดีก็ยังคงดำรงเอกลักษณ์วัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิมของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของดนตรีในวิถีชีวิตอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวมอญบ้านวังกะได้อย่างชัดเจน การที่เด็กเข้ามาเรียนรู้การเล่นดนตรีเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเป็นการปลูกฝังความเป็นมอญด้วย

(3) ผลต่อชาวมอญในประเทศไทย

ทำให้ชาวมอญที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยได้รู้เห็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของตนเอง แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่ชนรุ่นหลังก็จะได้รับรู้และรักษาไว้ต่อไป นอกจากนี้ยังทำให้ชาวมอญที่อยู่ในพื้นที่อื่น ๆ กล้าที่จะเปิดเผยตัวว่าตัวเองเป็นมอญ และให้การสนับสนุนวงดนตรีปีพาทย์มอญหงสาวดีซึ่งเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับชาวมอญ

วงดนตรีปีพาทย์มอญหงสาวดีเป็นวงดนตรีที่มีเอกลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของชนชาติมอญในอดีตและจารีตประเพณีอันดีงามของชาวมอญที่ชนรุ่นหลังได้พยายามรักษาศิลปวัฒนธรรมของตนไว้ แม้วิถีชีวิตของชาวมอญจะเปลี่ยนแปลงไป หากมีการอบรมและถ่ายทอดการเล่นดนตรีให้แก่คนรุ่นใหม่จากรุ่นสู่รุ่น มีการปลูกฝังวัฒนธรรมที่แทรกซึมเข้าสู่ชีวิตประจำวันวัฒนธรรมของชาวมอญก็จะไม่สูญหายไป

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ทางดนตรีของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และศึกษากระบวนการธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสอบถามจากผู้ก่อตั้งและควบคุมวงดนตรี นักดนตรี ปราชญ์ชาวบ้าน / ผู้นำด้านจิตใจ ชาวบ้านวังกะ นักวิชาการท้องถิ่น นักวิชาการวัฒนธรรม สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

ชาวมอญหรือรามัญ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย มอญเป็นชาติหนึ่งที่วางรากฐานทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี อักษรศาสตร์ สถาปัตยกรรม กฎหมาย นาฏศิลป์ และดนตรี ในอดีตบ้านเมืองตกอยู่ในสภาวะสงครามจากการรุกรานของพม่า ชาวมอญถูกกดขี่ จึงอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย และได้นำวัฒนธรรมมาเผยแพร่ในประเทศไทยด้วยบ้านวังกะ หมู่ 2 ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพื้นที่ติดชายแดนไทย - พม่า จึงมีชาวมอญอาศัยอยู่จำนวนมาก มีแม่น้ำซองกาเลียคั่นกลาง แบ่งพื้นที่อำเภอสังขละบุรีออกเป็นสองส่วน ทางทิศตะวันออก เรียกว่า “ฝั่งไทย” เป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทย ส่วนทางทิศตะวันตก หรือหมู่บ้านมอญ เรียกว่า “ฝั่งมอญ” เป็นที่อยู่อาศัยของชาวมอญ โดยเดินทางข้ามสะพานไม้ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นทางสัญจรของชาวบ้านระหว่างฝั่งอำเภอ กับฝั่งหมู่บ้านมอญ อันเป็นสัญลักษณ์สำคัญของหมู่บ้านมอญ มีประชากรในหมู่บ้านทั้งหมด 14,000 คน คนไทยประมาณ 4 - 5 ครัวเรือน ชาวมอญบ้านวังกะส่วนใหญ่มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างมาก มีหลวงพ่อดุตตะ (พระราชอุดมมงคล) เป็นผู้นำศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญทุกคน โดยหลวงพ่อดุตตะได้ตั้งกฎระเบียบในการอาศัยอยู่ร่วมกันของชาวมอญบ้านวังกะ ซึ่งชาวมอญก็ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทำให้ชาวมอญบ้านวังกะมีความสงบสุขร่มเย็น นอกจากนี้ หลวงพ่อยังเป็นผู้อุทิศตนในการธำรงรักษาวัฒนธรรมมอญในด้านต่าง ๆ ทั้งการสร้างสาธารณประโยชน์ เช่น โรงเรียน

โรงพยาบาล หอประชุม สร้างสะพาน ฯลฯ ปัจจุบันความเจริญแพร่ขยายอิทธิพลเข้ามาสู่หมู่บ้าน แต่ชาวมอญบ้านวังกะก็ยังรักษาประเพณี วัฒนธรรม รวมทั้งดนตรีมอญด้วย ชาวมอญบ้านวังกะ มีการนำดนตรีมาใช้ในชีวิต มีดนตรีในงานพิธีกรรม ดนตรีในงานบุญ และงานเทศกาลต่าง ๆ เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีมอญให้คงอยู่ ซึ่งปัจจุบันมีวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี เป็นวงดนตรีของชาวมอญบ้านวังกะวงหนึ่งที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นชาติพันธุ์มอญ โดยมีกระบวนการสร้างเอกลักษณ์หลายประการ ดังนี้

6.1.1 เอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี

วงปี่พาทย์มอญหงสาวดีเป็นวงดนตรีของศูนย์วัฒนธรรมมอญบ้านวังกะ มีวัตถุประสงค์ที่จะอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมมอญให้คงอยู่ รวมทั้งฝึกอบรมเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถในการเล่นดนตรี เป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีมอญมิให้สูญหายไปตามกาลเวลา วงปี่พาทย์มอญหงสาวดียังคงมีบทบาทในสังคม ชาวบ้านยังคงให้ความนิยม ดังจะเห็นได้จากการแสดงตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น งานออกพรรษา และงานประจำปี (ซึ่งจัดในเดือน 3 ซึ่งเป็นวันคล้ายวันเกิดของหลวงพ่อดุตตะมะ) มีเครื่องดนตรีมอญที่ใช้บรรเลง ได้แก่ จยาม (จะเข้), โกร (ซอ), บั๊ตตะหลาด (ระนาด), บั๊ตตะเหลิด (ระนาดเหล็ก), บั๊ตก้าน (ฆ้องมอญ), บั๊ตหวาย (เปิงมาง), หะปอนหะโหนก (ตะโพนขนาดใหญ่), ตะโหลด (ปี่), หะดี (ฉิ่ง), ฉับ (ฉาบ), หม่อง (โหม่ง) เป็นเครื่องดนตรีที่มีรูปแบบเฉพาะ คือมีรูปหงส์เป็นสัญลักษณ์อยู่ที่เครื่องดนตรี ซึ่งหงส์เป็นสิ่งที่ชาวมอญนับถือ

ปัจจุบันพบว่ามอญในบางพื้นที่ถูกกลืนหายไปกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ แต่ชุมชนมอญบ้านวังกะกลับสามารถสร้างเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นกว่ามอญในพื้นที่อื่น จนเป็นศูนย์รวมในการสืบทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวมอญไว้มากมาย เช่น การแต่งกาย ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม ที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติพันธุ์มอญได้อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะวัฒนธรรมดนตรีซึ่งก็เป็นศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่บ่งบอกเอกลักษณ์ของชาวมอญ ชุมชนมอญบ้านวังกะมีการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีสอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิต ซึ่งพบได้ในการฝึกอบรม การพัฒนา การเผยแพร่ การสืบทอด การอนุรักษ์และการถ่ายทอด รวมไปถึงการบรรเลงและการแสดงดนตรี แม้จะมีการประพันธ์บทเพลงใหม่ขึ้นมาแต่ก็ยังคงเป็นบทเพลงภาษามอญอยู่ วงปี่พาทย์มอญหงสาวดี เป็นวงดนตรีที่ได้รับการยอมรับจากชาวมอญทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาวมอญบ้านวังกะไว้ได้จนถึงทุกวันนี้

6.1.2 การเข้าร่องเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

การเข้าร่องเอกลักษณ์ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตนในสังคม หากในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีบริบททางสังคมที่ขัดแย้งต่อการเข้าร่องเอกลักษณ์ของกลุ่ม ย่อมทำให้เอกลักษณ์ถูกกลืนหาย จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเอกลักษณ์ ที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์ เพื่อความคงอยู่ของกลุ่ม สำหรับการเข้าร่องเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดีจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่ามีการเข้าร่องเอกลักษณ์ใน 3 ข้อคือ

(1) ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่องเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

1) ปัจจัยภายในหมู่บ้าน ประกอบด้วย

- ด้านสังคม ซึ่งมีครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของระบบเครือญาติที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ดังนั้นเด็ก ๆ ที่เติบโตมาในหมู่บ้านจึงได้รับการอบรมจากพ่อแม่ และเครือญาติที่อยู่ใกล้เคียงกัน

ภาษา ชาวบ้านวังกะใช้ภาษามอญเป็นภาษาหลักในชีวิตประจำวัน เว้นแต่เมื่อมีการติดต่อกับคนไทยภายนอกเท่านั้นจึงจะใช้ภาษาไทย

การแต่งกาย ชาวมอญถูกปลูกฝังให้แต่งกายตามแบบชุดประจำชาติของชาวมอญ ชาวมอญบ้านวังกะมีวิถีชีวิตแบบชาวพุทธ มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา อุบาสก อุบาสิกา ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประกอบกับมีผู้นำทางศาสนา คือหลวงพ่อดุตตะ เป็นพระสงฆ์ที่ชาวมอญนับถือ และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญ

- ด้านสิ่งแวดล้อม บ้านวังกะ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดชายแดน ถึงแม้ว่าจะมีความเจริญเข้ามา มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม แต่ที่บ้านวังกะ ไม่มีที่พักให้นักท่องเที่ยว เนื่องจากเกรงว่าจะทำให้สังคมในหมู่บ้านเปลี่ยนไป ถือเป็นการป้องกันตนเอง ไม่ให้ความเจริญจากภายนอกเข้ามาทำลายสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมอันดีงามของหมู่บ้าน

2) ปัจจัยภายนอกหมู่บ้าน ก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียต่อคนในหมู่บ้านได้แก่

ข้อดีของปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเข้าร่องเอกลักษณ์ คือ

- มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม และสัมผัสวิถีชีวิตแบบมอญ ทำให้คนในหมู่บ้านมีอาชีพ

- ไม่มีบริการที่พักให้นักท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน ด้วยเกรงว่านักท่องเที่ยวที่เข้ามาอาจจะนำวัฒนธรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาเผยแพร่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

- มีหน่วยงานราชการ และบุคคลทั่วไปที่ว่างให้ไปแสดงดนตรีตามที่ต่าง ๆ ทำให่วงดนตรีปี่พาทย์มอญได้ไปเผยแพร่วัฒนธรรมของมอญให้เป็นที่รู้จัก
- ข้อเสียของปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการธำรงเอกลักษณ์ คือ
- มีการรับเอาวัฒนธรรมดนตรีจากภายนอกตามสมัยนิยม
- มีเทคโนโลยีสมัยใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวันอาจทำให้ละเลยวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

(2) กิจกรรมที่เอื้อต่อการธำรงเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี พบว่ามีกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1) การฝึกอบรม โดยวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี มีนโยบายในการฝึกอบรมดังนี้

- การฝึกอบรม นักดนตรีทุกคนจะได้รับการอบรมและฝึกฝนดนตรีจากครูสอนดนตรีที่มีความชำนาญ เป็นการสร้างนักดนตรี และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนรุ่นหลังได้ต่อไป นอกจากนี้ยังมีการฝึกฝนดนตรีด้วยตนเอง มีการซ้อมดนตรีทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ นอกจากนี้หากมีงานแสดงเข้ามา ก็จะซ้อมดนตรีก่อนการแสดงทุกวัน เป็นการพัฒนานักดนตรีให้เกิดความชำนาญ

- การฝึกอบรมเด็กนักเรียน เยาวชนและบุคคลทั่วไปที่สนใจ และถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชนและบุคคลทั่วไปที่สนใจ เป็นนโยบายสำคัญที่จะปลูกฝังให้เด็กนักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และมีความรักในดนตรีมอญ ดังนั้นผู้ปกครองจึงให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

2) การพัฒนา นักดนตรีมีการฝึกซ้อมดนตรีอย่างต่อเนื่อง กำหนดให้มีการฝึกซ้อมดนตรีอย่างน้อยอาทิตย์ละ 1 ครั้ง หากช่วงใดที่มีเทศกาลสำคัญต้องออกแสดงก็จะกำหนดให้มีการซ้อมทุกวัน

3) การเผยแพร่ วงปี่พาทย์มอญหงสาวดี มักจะแสดงในงานพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดุตตะมะ ซึ่งจัดขึ้นทุกปี การแสดงดนตรีในงานวันชาติมอญ นอกจากนี้วงปี่พาทย์มอญหงสาวดียังรับบรรยาย และแสดงดนตรีมอญ ให้กับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่สนใจ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมมอญให้เป็นที่รู้จัก

4) การสืบทอด หมายถึง เปิดโอกาสให้เด็กที่สนใจเข้ามาเรียน อันเป็นกลยุทธในการปลูกฝังค่านิยมตั้งแต่วัยเด็ก ให้สนใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเอง การสืบทอดด้านดนตรีจากรุ่นสู่รุ่น

5) การอนุรักษ์ แนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี คือ การรักษาและซ่อมบำรุงเครื่องดนตรี โดยการรักษาของเก่าไว้ให้ได้มากที่สุด เพื่อต้องการให้คนรุ่นหลังได้เห็น และรู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ

6) การถ่ายทอด วงปี่พาทย์มอญหงสาวดี มีการถ่ายทอดนักดนตรีจากรุ่นสู่รุ่น ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรม

(3) ผลการธำรงเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี

1) ผลต่อวัฒนธรรมดนตรี

มีการฝึกอบรมนักดนตรี ให้สามารถเล่นดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความชำนาญ มีการเผยแพร่วัฒนธรรมมอญให้เป็นที่รู้จัก เป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษสร้างขึ้น แล้วนำไปถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ต่อไป

2) ผลต่อชาวมอญบ้านวังกะ

มีการประยุกต์รูปแบบการแสดงที่ผสมผสานความเป็นมอญเข้ากับความเป็นไทยตามสถานการณ์และบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้วิถีชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมปัจจุบัน แต่วงปี่พาทย์มอญหงสาวดีก็ยังคงธำรงเอกลักษณ์วัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิมของตนเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ทำให้ชาวมอญที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ ต่าง ๆ ของประเทศไทยได้รู้เห็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของตนเอง แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างแต่ชนรุ่นหลังก็จะได้รับรู้และรักษาไว้ต่อไป

3) ผลต่อชาวมอญในประเทศไทย

ทำให้ชาวมอญที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทยได้รู้เห็นวัฒนธรรมดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของตนเอง ทำให้ชาวมอญที่อยู่ในพื้นที่อื่น ๆ กล้าที่จะเปิดเผยตัวว่าตัวเองเป็นมอญ

6.2 อภิปรายผล

จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ทำให้เห็นว่า เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป บางสิ่งก็เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา วัฒนธรรมบางอย่างได้เลือนหายไป พ่อแม่ก็พยายามสอนลูกหลานให้รู้จักภูมิใจใน

วัฒนธรรมของตน เมื่อมีงานประเพณี หรือการแสดงดนตรีของชาวมอญ ก็จะชักชวนลูกหลานให้เข้าร่วมกิจกรรมด้วย และอธิบายถึงข้อดีและข้อเสียในการทำกิจกรรมให้ฟัง ทำให้เห็นถึงการอบรมสั่งสอนปลูกฝังสิ่งดี ๆ ให้แก่ลูกหลาน เช่น

ข้อดี เมื่อมีงานที่วัดก็จะพาลูกหลานไปร่วมทำบุญด้วย เป็นการปลูกฝังให้ลูกหลานเป็นคนดี มีสติ มีพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมทั้งอบรมให้รู้จักกาลเทศะ เช่นการแต่งกายเวลาไปวัด ผู้หญิงต้องนุ่งผ้าถุง ห้ามนุ่งกางเกงขาสั้น ถือเป็นการเคารพสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ด้วย แม้กระทั่งดนตรีมอญ ซึ่งเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติอย่างหนึ่ง หากไม่มีการสืบทอดดนตรีต่อไป ดนตรีมอญก็จะสูญหายไปเช่นกัน

ข้อเสีย คือ หากชาวมอญไม่รู้จักรักษาศิลปวัฒนธรรมของตนเอง ปล่อยให้วัฒนธรรมภายนอกเข้ามา ทำให้วัฒนธรรมสูญหายไปตามกาลเวลา ชาวมอญก็จะไม่เหลือความภาคภูมิใจในตัวตน ในศิลปวัฒนธรรมอันดีงามที่บรรพบุรุษได้สร้างสมมา

ประการหนึ่งที่น่าสนใจต่อการธำรงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในตำบลหนองลู คือการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมตำบลหนองลู ซึ่งสนับสนุนโดยหน่วยงานภาครัฐ วัตถุประสงค์การจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมตำบลหนองลูขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันความเจริญจากวัฒนธรรมภายนอกเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้าน ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกลดบทบาทลงไป ทำให้เกิดความกลัวว่าลูกหลานจะไม่สามารถรักษาวรรณธรรมไว้ได้ จึงต้องปลูกฝังให้เด็กรุ่นใหม่สนใจในวัฒนธรรมของตนเอง และเนื่องจากตำบลหนองลู มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น มอญ ไทย กะเหรี่ยง มุสลิม เป็นต้น คณะกรรมการวัฒนธรรมตำบลหนองลูจึงมาจาก หลายชาติพันธุ์ ต่างลงความเห็นว่าการรักษาวรรณธรรมของตนเองไว้ จึงร่วมกันจัดงานถนนคนเดินขึ้น ที่ตำบลหนองลู ทุกวันศุกร์ เพื่อให้นักเรียนทำการแสดงศิลปวัฒนธรรมของตน ให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติดู นอกจากจะช่วยรักษาศิลปวัฒนธรรมไว้แล้ว ยังถือเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรม ช่วยให้เด็กนักเรียนมีสมาธิ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีรายได้จากการแสดงอีกด้วย การที่ชาวบ้านมีแนวคิดเช่นนี้ น่าจะเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้วงดนตรีปี่พาทย์มอญหงสาวดีสามารถธำรงเอกลักษณ์และรักษาวรรณธรรมทางดนตรีไว้ได้อย่างยั่งยืน

6.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาของของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ผู้วิจัยมีข้อเสนอดังนี้

6.3.1 ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของชาวมอญในพื้นที่อื่นของประเทศไทย เช่น มอญในภาคเหนือ หรือมอญในประเทศเมียนมาร์ รวมถึงความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมดนตรีมอญในแต่ละพื้นที่ที่มีต่อกัน

6.3.2 ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีมอญ เช่น การสร้างเครื่องดนตรีมอญ การวิเคราะห์เพลงมอญโบราณ การบันทึกโน้ตเพลงมอญแบบสากล เพื่อสร้างองค์ความรู้วัฒนธรรมดนตรีมอญที่สมบูรณ์ต่อไป

การธำรงเอกลักษณ์ของวงปี่พาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนมอญบ้านวังกะ

THE PRESERVATION OF MON-HONGSSAWADI PIPHAT BAND : MON BAN WANGKA COMMUNITY

มาณิสา บุญชูศรี 5137496 LCCU/M

ศศ.ม. (วัฒนธรรมและการพัฒนา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : พชร สุวรรณภานันท์, ประ.ด. (ดนตรี), ขนบพร วงศ์ภาพสินธุ์,
Ph.D. (CREATIVITY PSYCHOLOGY)

บทสรุปแบบสมบูรณ์

ความสำคัญของปัญหา

มอญ เป็นชนชาติเก่าแก่ มีอารยธรรมรุ่งเรืองมากชนชาติหนึ่ง แม้ในปัจจุบันชนชาติมอญจะไม่มีประเทศปกครองตนเอง แต่ยังคงพบว่ามีวัฒนธรรมประเพณีชนชาติต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ล้วนได้รับอิทธิพลมอญทั้งสิ้น เนื่องจากชาวมอญเป็นชนชาติที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน จึงมีการสืบทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ไว้มากมาย รวมถึงวัฒนธรรมดนตรี อันเป็นศิลปวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่บ่งบอกเอกลักษณ์และประวัติศาสตร์สังคมของชาวมอญอย่างเด่นชัด

มอญในประเทศไทยส่วนใหญ่อพยพมาจากประเทศเมียนมาร์ ปัจจุบันตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ทั่วประเทศไทย โดยเฉพาะบริเวณชายแดนไทยและเมียนมาร์ทางภาคเหนือและภาคตะวันตก บางส่วนย้ายถิ่นฐานไปอยู่แถบภาคกลาง ภาคอีสาน และมีบางกลุ่มที่อพยพลงไปตามภาคใต้ของไทย

มอญในทุกพื้นที่มีเอกลักษณ์ที่เห็นได้ชัดคือ การรักษาภาษาและวัฒนธรรมมอญ ไม่ว่าจะอพยพย้ายถิ่นฐานไปที่ใด จะพบว่าชาวมอญยังคงใช้ภาษามอญสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน มอญมีภาษาเขียนเป็นของตนเอง และใช้บันทึกประวัติศาสตร์ของตนเป็นลายลักษณ์ปรากฏอยู่ในหลักฐานทางโบราณคดีและเอกสารต่าง ๆ ในด้านการแต่งกาย พบว่า ชาวมอญทุกพื้นที่ยังคงรูปแบบของการแต่งกายตามประเพณีนิยม ซึ่งผู้หญิงส่วนมากจะนุ่งผ้าถุงและใส่เสื้อผ้าธรรมดา ส่วนผู้ชายจะนุ่งโสร่งหรือกางเกง และยังคงอนุรักษ์ ประเพณี 12 เดือน อันเป็นวัฒนธรรมในวิถี

ชีวิตที่ชาวมอญปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน กล่าวได้ว่าชาวมอญมีการธำรงวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวมอญไว้อย่างเหนียวแน่น ทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น ที่อยู่อาศัย การทำมาหากิน หรือนามธรรม เช่น ความเชื่อทางศาสนาพุทธ หรือดนตรีในประเพณีพิธีกรรม

มอญบ้านวังกะเป็นหมู่บ้านของชาวมอญกลุ่มหนึ่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์เหนียวแน่นในกลุ่มของตนเอง มีการใช้ภาษามอญเป็นภาษาหลักในวิถีชีวิต มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา โดยมีหลวงพ่อดุตตะ (พระราชอุดมมงคล) เป็นผู้นำศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจ หลวงพ่อดุตตะได้ปลูกฝังค่านิยมและธำนาบูารุงพระพุทธศาสนาให้กับชาวมอญทั้งในการปฏิบัติตนเป็นชาวพุทธที่ดีและเป็นหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวัน วิถีชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะจึงมีความผูกพันกับศาสนาพุทธ แสดงให้เห็นในกิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เช่น ในงานบุญ หรือเทศกาลต่าง ๆ ที่ต้องเริ่มต้นด้วยพิธีทางศาสนา ชาวมอญจะให้ความสำคัญโดยแต่งกายด้วยชุดประจำชาติ คือ เสื้อสีขาว โสร่งหรือผ้าถุงสีแดง สิ่งสำคัญที่ขาดไม่ได้คือดนตรี ทั้งด้านการร้องรำ และดนตรีมอญดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมอญที่ใช้ในวัฒนธรรมการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นสื่อในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ในงานบุญ และงานเทศกาลต่าง ๆ ดนตรีเป็นสื่อบันเทิงที่บอกเล่าเรื่องราวแบบแผนการดำรงชีวิต ภูมิปัญญา ความเชื่อที่ยึดถือ ชาวมอญนิยมฟังดนตรีเพื่อความบันเทิง ผ่อนคลายจากการทำงาน ซึ่งมีทั้งแบบดั้งเดิม เช่น วงปีพาทย์มอญ หรือแบบประยุกต์ เช่น วงดนตรีมอญแบบสมัยนิยม กล่าวได้ว่า มอญบ้านวังกะเป็นชุมชนที่ยังดำรงความเป็นมอญอยู่อย่างเด่นชัด โดยเฉพาะดนตรี ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมของชาวมอญบ้านวังกะได้เป็นอย่างดี

สังคมโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวมอญบ้านวังกะกับภายนอกชุมชนมากขึ้น นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ค่านิยมแบบตะวันตกเข้ามามีบทบาทต่อรูปแบบการใช้ชีวิต โดยเฉพาะชาวมอญรุ่นใหม่ที่ได้รับวัฒนธรรมจากภายนอกได้อย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตาม มอญบ้านวังกะนับเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม เพราะมีหลวงพ่อดุตตะเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ จึงทำให้ชาวมอญบ้านวังกะสามารถที่จะเลือกรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองได้อย่างเหมาะสม ดังจะเห็นได้จากรูปแบบของดนตรีที่ยังคงธำรงเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตน โดยเฉพาะวงปีพาทย์มอญหงสาวดีซึ่งเป็นวงดนตรีของชาวมอญบ้านวังกะที่ร่วมกันก่อตั้งขึ้น และสืบสานให้กับเยาวชนมอญรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถในการเล่นดนตรี เพื่ออนุรักษ์ดนตรีมอญแบบดั้งเดิมให้คงอยู่ โดยจัดตั้งวงดนตรีขึ้นอย่างเป็นทางการ และมีการแสดงเป็นที่ยอมรับทั่วไปทั้งในระดับท้องถิ่น และในระดับประเทศ ปัจจุบันวงดนตรีนี้มีบทบาทสำคัญในสังคมของชาวมอญบ้านวังกะหลายประการ

ดังจะเห็นได้จากการใช้และบทบาทหน้าที่ของวงดนตรีในชุมชน เช่น การแสดงดนตรีในงานวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดุตตะ การแสดงดนตรีในงานวันชาติมอญ หรือการแสดงนอกพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทย รวมทั้งการสาธิตและบรรยายให้ความรู้แก่หน่วยงานราชการหรือสถาบันต่างๆ ที่สนใจ ซึ่งทำให้วัฒนธรรมดนตรีมอญได้รับการเผยแพร่ เป็นกิจกรรมสำคัญที่สร้างวัฒนธรรมด้านดนตรีมอญให้คงอยู่ ท่ามกลางเทคโนโลยีของโลกปัจจุบันที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการศึกษาด้านเอกลักษณ์ทางดนตรี และการสร้างเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ชุมชนบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เป็นประโยชน์ต่อชุมชน สร้างความตระหนักในคุณค่าของวัฒนธรรมดนตรีมอญ ตลอดจนการยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมไทย

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

(1) แนวคิดมานุษยวิทยาดนตรี เป็นการศึกษาดนตรีในบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่กำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบัน นักมานุษยวิทยาการดนตรีศึกษาดนตรีในวิถีชีวิตในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างสังคม วัฒนธรรม และดนตรี แสดงให้เห็นการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของดนตรีในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดทางมานุษยวิทยาการดนตรี เพื่อใช้อธิบายเอกลักษณ์ทางดนตรี การใช้และบทบาทหน้าที่ของวงปีพาทย์หงสาวดี ในสังคมของมอญบ้านวังกะ

(2) แนวคิดการสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการรักษาวัฒนธรรมในลักษณะต่างๆ ในที่นี้หมายถึง การสื่อสาร การถ่ายทอด และการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีมอญแบบดั้งเดิมจากรุ่นสู่รุ่น ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง อาทิ การแสดงออกทางวัฒนธรรมต่างๆ การฝึกอบรม การถ่ายทอด การสืบทอดดนตรี ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงความสำคัญของวงปีพาทย์มอญหงสาวดีในสังคมมอญบ้านวังกะ

วิธีวิจัย

การวิจัยนี้ ศึกษาประเพณี วิถีชีวิต และวัฒนธรรมด้านดนตรีของชาวมอญบ้านวังกะ ให้ความสำคัญกับข้อมูลปฐมภูมิซึ่งได้จากการทำงานสนาม ประกอบด้วย การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องดนตรี วงดนตรี บทเพลง รูปแบบและเนื้อหาการแสดงของวงปี

พาทย์มอญหงสาวดี เพื่อวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกิจกรรมการชำระเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี

ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกพื้นที่แบบเจาะจงของชุมชนชาวมอญบ้านวังกะ หมู่ 2 ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ได้รับการยอมรับจากชาวมอญทั่วไปว่า เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมดนตรีของชาวมอญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในงานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก เป็นผู้ที่มิถุมิถุในพื้นที่บ้านวังกะ และมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับวงปีพาทย์มอญหงสาวดี ได้แก่ หัวหน้าวงดนตรี นักดนตรี ช่างทำเครื่องดนตรี ผู้ฟังเจ้าภาพและผู้สนับสนุนหลักในการชำระเอกลักษณ์ของวงดนตรี

(2) ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เป็นทั้งผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่บ้านวังกะ และนอกพื้นที่ ซึ่งมิได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับวงปีพาทย์มอญหงสาวดี แต่มีส่วนร่วมในบางกิจกรรม หรือเป็นเป้าหมายของการชำระเอกลักษณ์ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยว หรือนักวิชาการในหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

วิธีการเก็บข้อมูล เน้นข้อมูลสนามเป็นหลัก และใช้ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบ การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีการสอบถาม และสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับจริยธรรมการวิจัย โดยใช้แนวทางการปฏิบัติของมหาวิทยาลัยมหิดล อนึ่ง ในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลหลักบางคนพูดภาษาไทยไม่ได้ ผู้วิจัยได้ใช้ล่ามเป็นผู้ช่วยถอดความจากภาษามอญเป็นภาษาไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเริ่มจากการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีสามเส้า จากนั้นจัดหมวดหมู่ของข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลทั้งด้านวัฒนธรรมและดนตรี เพื่ออธิบายเอกลักษณ์ทางดนตรีและการชำระเอกลักษณ์ สรุปผลจากข้อมูลที่ได้ และนำเสนอรายงานวิจัยในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ชุมชนมอญบ้านวังกะ เป็นชุมชนมอญแห่งหนึ่งที่ยังคงมีการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีมอญไว้อย่างเหนียวแน่น ชาวมอญบ้านวังกะส่วนใหญมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอย่างมาก มีหลวงพ่อดุดมมะ (พระราชอุดมมงคล) เป็นผู้นำศูนย์รวมจิตใจของชาว

มอญทุกคน หลวงพ่อเป็นพระนักพัฒนา และนักปกครองที่มีความสามารถ โดยหลวงพ่อได้ตั้งกฎระเบียบในการอาศัยอยู่ร่วมกันของชาวมอญบ้านวังกะ ซึ่งชาวมอญก็ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ทำให้ชาวมอญบ้านวังกะมีความสงบสุขร่มเย็น หลวงพ่อยังเป็นผู้อุทิศตนในการธำรงรักษาวัฒนธรรมมอญในด้านต่าง ๆ ทั้งการสร้างสาธารณประโยชน์ เช่น โรงเรียน โรงพยาบาล หอประชุม สร้างสะพาน รวมไปถึงภาษา วัฒนธรรม และดนตรีมอญอีกด้วย

วงปีพาทย์มอญหงสาวดี มีชื่อเป็นภาษามอญว่า “ก่วนกวีาดเขสะนายมอญหงสาวดอ” แปลว่า วงดนตรีวัฒนธรรมมอญ เป็นวงดนตรีที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง และเป็นที่ยอมรับทั่วไปทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับประเทศ เป็นวงดนตรีที่มีเอกลักษณ์ทางดนตรีหลายด้าน ได้แก่

(1) ด้านนักดนตรี เป็นชาวมอญที่อยู่อาศัยในพื้นที่บ้านวังกะ มีการเรียนรู้และสืบทอดเฉพาะในเครือญาติและในชุมชน ประกอบด้วย

1) นายจีเวน	ผู้บรรเลงจายม (จะเข้)
2) นางหงส์ษา	ผู้บรรเลงปี่ดะหลาด (ระนาด)
3) นางสาวอนิสา หล่อเหลี่ยม	ผู้บรรเลงปี่ดักาย (ระนาดเหล็ก)
4) นางโกนถ่อ อุดมขจรกิติ	ผู้บรรเลงปี่ดัก้าน (ฆ้องมอญ)
5) นายปันเยอ้อคปอน	ผู้บรรเลงปี่ดห่วย (เปิงมาง)
6) นายตะ	ผู้บรรเลงหะปอนหะโหนก (ตะโพน)
7) นายคอนไซ	ผู้บรรเลงตะโหลด (ปี่)
8) นายโทะปะย	ผู้บรรเลงหะดี (ฉิ่ง) / ฉับ (ฉาบ)
9) นายกะเช่า	ผู้บรรเลงหม่อง (โหม่ง)

(2) ด้านเครื่องดนตรีและการรวมวง มีการใช้รูปหงส์เป็นสัญลักษณ์แสดงถึงความเป็นมอญที่เครื่องดนตรี ใช้เครื่องดนตรีที่มีรูปแบบทางกายภาพ เช่น จายม (จะเข้) ยังคงใช้วัสดุแบบเดิม รูปร่างแบบเดิมเหมือนตัวจระเข้ เป็นต้น ระบบเสียงมอญ มี 7 เสียง ใช้การบันทึกลงโน้ตแบบตัวเลข ส่วนการรวมวงในรูปแบบวงปีพาทย์มอญแบบดั้งเดิม ซึ่งประกอบด้วย การจัดวางตำแหน่งของเครื่องดนตรีจะจัดเป็นแถวเรียงหน้ากระดาน ก่อนจะทำการแสดง จะต้องทำพิธีไหว้ครูก่อนทุกครั้งการบรรเลง มีปี่ดะหลาด (ระนาด) เป็นหลักของวง หะปอนหะโหนก (ตะโพน) เป็นผู้นำในการบรรเลงประกอบจังหวะทุกครั้ง

(3) ด้านรูปแบบและเนื้อหาการแสดง มีโอกาส ขึ้นตอนและวิธีการแสดงที่มีรูปแบบเนื้อหาสะท้อนความเป็นคนตรึมมอญซึ่งสืบทอดต่อกันมาจากอดีตถึงปัจจุบัน เนื้อหาการแสดงขึ้นอยู่กับ

กับประเภทของงาน ตัวอย่างเช่น งานศพ เพลงที่บรรเลงก่อนข้างช้า มีอารมณ์เศร้า งานวันชาติ มอญ เป็นงานรื่นเริง เพลงที่บรรเลงมีความสนุกสนาน การแต่งกายของนักดนตรีในวง นักดนตรีชายจะแต่งกายด้วยการนุ่งโสร่งสีแดงพื้นลายตาราง เสื้อสีขาวแขนสั้นหรือแขนยาวก็ได้ ส่วนนักดนตรีหญิงจะนุ่งผ้าถุงยาวพื้นสีแดงเชิงลายดอกพิกุล เสื้อสีขาวแขนยาว มีผ้าสไบสีแดงพาดบ่าเป็นชุดแต่งกายประจำวง และเป็นชุดประจำชาติมอญด้วย นอกจากนี้ ยังมีการผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีกับท้องถิ่นอื่น เช่น ดนตรีมอญกับดนตรีพม่า หรือ ดนตรีมอญกับดนตรีไทย

(4) ด้านบทเพลง มีเนื้อร้องทั้งที่เป็นของเก่าและประพันธ์ขึ้นใหม่เป็นภาษามอญ มีความหมายเกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรมของชาวมอญ ทำนองเพลงเน้นทำนองของเก่าเป็นหลัก บทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ เช่น เพลงรำลึกถึงบุญคุณหลวงพ่อดุตตะมะ ซึ่งบรรยายเรื่องราวชีวประวัติของหลวงพ่อดุตตะมะ ในฐานะที่ท่านเป็นผู้อุทิศตนในการธำรงรักษาวัฒนธรรมมอญในด้านต่าง ๆ ส่วนบทเพลงเก่า เช่น เพลงชานา พุดถึงขั้นตอนการทำนาในอดีต เพลงวัฒนธรรมสุวรรณภูมิ เป็นเพลงดั้งเดิมที่มีอยู่แล้ว จะกล่าวถึงเมืองสะเทิม ซึ่งเคยเป็นอาณาจักรของมอญ ในยุคนั้นเป็นยุคที่เจริญรุ่งเรืองทั้งด้านเศรษฐกิจ ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมดนตรี เพลงรำลึกถึงบุญคุณหลวงพ่อดุตตะมะ ซึ่งเป็นเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ เพื่อระลึกถึงหลวงพ่อดุตตะมะ บทเพลงนี้ได้บรรยายเรื่องราว ชีวประวัติของหลวงพ่อดุตตะมะ เริ่มตั้งแต่ที่ท่านบวชเป็นภิกษุสงฆ์ มาจำพรรษาที่เมืองไทย ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในเมืองไทย ท่านนำความเจริญเข้าสู่หมู่บ้าน จนเป็นที่นับถือของชาวมอญ ชาวไทย และชาวกะเหรี่ยง ทำให้ชาวมอญอยู่กันด้วยความสงบสุข สำหรับการธำรงเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี พบว่ามีปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่เอื้อต่อการธำรงเอกลักษณ์ดังนี้

1) ปัจจัยภายในหมู่บ้าน ประกอบด้วย

ปัจจัยทางสังคม มีครอบครัวที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีระบบเครือญาติที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ทำให้เด็ก ๆ ที่เติบโตมาในหมู่บ้าน จึงได้รับการอบรมจากพ่อแม่และเครือญาติที่อยู่ใกล้เคียงกัน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงเกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมมอญจากรุ่นสู่รุ่น เป็นการปลูกฝังมาตั้งแต่เกิด ทำให้ชาวมอญบ้านวังกะมีสำนึกรักบ้านเกิดและศิลปวัฒนธรรมมอญ

ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม บ้านวังกะ เป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดชายแดน ทำให้มีการไปมาหาสู่ระหว่างชาวมอญในประเทศเมียนมาร์และไทยอยู่ตลอดเวลา ซึ่งช่วยให้เกิดการแพร่กระจายและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมดนตรีอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของบ้านวังกะที่เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จึงมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมากมาย แต่ก็ไม่มีที่พักให้นักท่องเที่ยว เนื่องจากคณะกรรมการหมู่บ้านเกรงว่าจะทำให้สังคมในหมู่บ้านเปลี่ยนไป และ

ขัดต่อกฎของหลวงพ่อก็เป็นการป้องกันตนเอง ไม่ให้ความเจริญจากภายนอกเข้ามาทำลายสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมอันดีงามของหมู่บ้าน

2) ปัจจัยภายนอกหมู่บ้าน มีทั้งข้อดีและข้อเสียที่มีผลต่อการสร้างเอกลักษณ์ได้แก่

- ด้านการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของชุมชน การมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมหมู่บ้าน ทำให้คนในหมู่บ้านมีอาชีพ และเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมอีกด้านหนึ่ง ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมคนตรึมอญที่ต้องปรับตัวให้สอดคล้อง

- ด้านการรับวัฒนธรรมจากภายนอก ชาวมอญบ้านวังกะมีการรับเอาวัฒนธรรมดนตรีจากภายนอกตามสมัยนิยม เทคโนโลยีที่ทันสมัย อินเทอร์เน็ต และสื่อบันเทิงสมัยใหม่ ทำให้เด็กวัยรุ่นในหมู่บ้านนิยมฟังเพลงไทยสากล เพลงลูกทุ่ง เพลงสากล ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจดนตรีมอญแบบดั้งเดิมมากนัก รวมทั้งเมื่อความเจริญของเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกเข้ามามีผลต่อการทำงานและการใช้ชีวิตประจำวัน ให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวมอญบางคนเริ่มให้ความสำคัญกับค่านิยมทันสมัย อาจทำให้ละเลยวัฒนธรรมดนตรีมอญแบบดั้งเดิมได้

สำหรับกิจกรรมของการสร้างเอกลักษณ์ของวงปีพาทย์มอญหงสาวดี โดยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ประกอบด้วย กิจกรรมการฝึกอบรมนักดนตรีให้มีการพัฒนาทักษะทางดนตรีอย่างต่อเนื่อง ให้สามารถเล่นดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความชำนาญ มีการอบรมให้แก่กลุ่มเยาวชนรวมทั้งเด็กนักเรียนที่สนใจด้วย ในส่วนของนักดนตรีก็มีการพัฒนาศักยภาพของตนเองโดยกำหนดให้มีการฝึกซ้อมอาทิตย์ละ 1 ครั้ง กิจกรรมการเผยแพร่วัฒนธรรมมอญให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและนอกชุมชน จัดให้มีการแสดงดนตรีในโอกาสต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากการแสดงดนตรีในงานพิธีกรรมของชาวมอญ เช่น การแสดงดนตรีในงานวันคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดูตมะ การแสดงดนตรีในงานวันชาติมอญ หรือเปิดการแสดงนอกพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย กิจกรรมการให้ความรู้ รวมทั้งบรรยายให้แก่หน่วยงานราชการหรือสถาบันต่าง ๆ ที่สนใจ กิจกรรมการอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีให้กับเยาวชนที่สนใจในรูปแบบต่าง ๆ กิจกรรมของการสร้างเอกลักษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแม้วิถีชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมสมัยใหม่ แต่วงปีพาทย์มอญหงสาวดีก็ยังคงสามารถปรับตัว โดยใช้เอกลักษณ์ทางดนตรีของตน ผสมผสานไปกับกิจกรรมการสร้างเอกลักษณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าดนตรีมอญแบบดั้งเดิมยังคงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวมอญบ้านวังกะ

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันวงปีพาทย์มอญหงสาวดีเป็นวงดนตรีที่อยู่ในการส่งเสริม สนับสนุนของศูนย์วัฒนธรรมมอญบ้านวังกะ มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกอบรมเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีความรู้ความสามารถในการเล่นดนตรี เป็นการอนุรักษ์สืบทอดดนตรีมอญ ซึ่งเป็นความตั้งใจของชาวบ้านที่จะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมมอญไว้ เอกลักษณ์ในที่นี้คือ วัฒนธรรมของชาวมอญที่นำมาใช้เป็นต้นทุนในการสร้างดนตรี ไม่ว่าจะเป็นด้านนักดนตรี เครื่องดนตรี รูปแบบและเนื้อหาการแสดง บทเพลง นอกจากดนตรีจะทำให้เกิดความบันเทิง ผ่อนคลายความเครียด แล้วยังก่อให้เกิดสำนึกของความเป็นตัวตน เป็นการปลูกจิตสำนึกของชาวบ้านวังกะให้คงความรู้สึกว่าตนเองเป็นชาวมอญ วงปีพาทย์มอญหงสาวดีนอกจากจะมีบทบาทหน้าที่การแสดงในงานสำคัญ ๆ ของหมู่บ้านแล้ว ยังรับงานแสดงอื่น ๆ ที่มีผู้ว่าจ้าง เป็นการเพิ่มรายได้ให้นักดนตรีซึ่งเป็นชาวบ้านวังกะ และที่สำคัญก็เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมดนตรีของชาวมอญบ้านวังกะให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น วงดนตรีปีพาทย์มอญหงสาวดีเป็นวงดนตรีที่มีเอกลักษณ์ สะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของชนชาติมอญในอดีตและจารีตประเพณีอันดีงามของชาวมอญที่ชนรุ่นหลังได้พยายามรักษาศิลปวัฒนธรรมของตนไว้ แม้ปัจจุบันพบว่ามอญในบางพื้นที่ถูกกลืนกลายไปกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ แต่ชุมชนมอญบ้านวังกะกลับสามารถสร้างเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่นกว่ามอญในพื้นที่อื่น จนเป็นศูนย์รวมในการสืบทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวมอญไว้มากมาย เช่น การแต่งกาย ภาษา ประเพณี วัฒนธรรม และดนตรีที่บ่งบอกถึงความเป็นชาติพันธุ์มอญได้อย่างเด่นชัด มีการธำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีสอดแทรกอยู่ในวิถีชีวิต มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นในวงปีพาทย์มอญหงสาวดี โดยความร่วมมือร่วมใจของนักดนตรี ก่อให้เกิดกระบวนการที่เอื้อต่อการธำรงเอกลักษณ์ของวงดนตรีปีพาทย์มอญหงสาวดี ด้านการฝึกอบรม การพัฒนา การเผยแพร่ การสืบทอด การอนุรักษ์และการถ่ายทอด รวมไปถึงการบรรเลงและการแสดงดนตรี อันเป็นสิ่งที่ทำให้วงปีพาทย์มอญหงสาวดีได้รับการยอมรับจากชาวมอญทั้งในพื้นที่และต่างพื้นที่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาวมอญบ้านวังกะไว้จนถึงทุกวันนี้

จากผลการศึกษาดังกล่าวทำให้เห็นว่า เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ความเจริญจากวัฒนธรรมภายนอกเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตสมัยใหม่ ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมถูกลดบทบาทลงไป ชาวมอญบ้านวังกะเกรงว่าลูกหลานจะไม่สามารถรักษาวัฒนธรรมไว้ได้ จึงดำริให้มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมตำบลหนองลูขึ้น ซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยหน่วยงานภาครัฐ เพื่อปลูกฝังลูกหลานให้รู้จักภูมิใจในวัฒนธรรมของตน เมื่อมีงานประเพณี หรือการแสดงดนตรีมอญ และเนื่องจากตำบลหนองลู มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ เช่น ชาวมอญ ชาวไทย ชาวกะเหรี่ยง และชาวมุสลิม คณะกรรมการวัฒนธรรมตำบลหนองลูจึงมาจากหลายชาติพันธุ์ ต่างลงความเห็นว่าต้องการรักษา

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเอาไว้ จึงร่วมกันจัดงานถนนคนเดินขึ้น ที่ตำบลหนองลู ทุกวันศุกร์ เพื่อให้เยาวชนและคนรุ่นใหม่ได้แสดงศิลปวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ของตนให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากจะช่วยรักษาศิลปวัฒนธรรมไว้แล้ว ยังถือเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรม และสร้างรายได้จากการแสดงให้ชุมชนอีกด้วย ทั้งนี้การที่ชาวบ้านมีแนวคิดเช่นนี้ เป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้วัฒนธรรมแต่ละชาติพันธุ์ รวมทั้งวงปีพาทย์มอญหงสาวดีสามารถธำรงเอกลักษณ์และรักษาวัฒนธรรมทางดนตรีไว้ได้อย่างยั่งยืน

ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

(1) ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของชาวมอญในพื้นที่อื่นของประเทศไทย เช่น มอญในภาคเหนือ หรือมอญในประเทศเมียนมาร์ รวมถึงความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมดนตรีมอญในแต่ละพื้นที่ที่มีต่อกัน

(2) ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีมอญ เช่น การสร้างเครื่องดนตรีมอญ การวิเคราะห์เพลงมอญโบราณ การบันทึกโน้ตเพลงมอญแบบสากล เพื่อสร้างองค์ความรู้วัฒนธรรมดนตรีมอญที่สมบูรณ์ต่อไป

THE PRESERVATION OF MON-HONGSSAWADI PIPHAT BAND : MON BAN WANGKA COMMUNITY

MANISA BOONCHUSRI 5137496 LCCU/M

M. A. (CULTURE AND DEVELOPMENT)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: PHODCHARA SUWANNAPHACHANA, Ph.D. (MUSIC), KANOPPORN WONGGARASIN, Ph.D. (CREATIVITY PSYCHOLOGY)

EXTENDED SUMMARY

Research Background

Mon is one of the ancient people with prosperous civilization. Even though Mon Kingdom no longer existed, their culture and tradition influenced those of many nations in South-east Asia. With their long history, many cultural traditions were inherited, including musical culture which is a field of art that obviously signified the identity and history of Mon society.

Most of Mon people in Thailand immigrated from Myanmar, currently dispersed around Thailand, especially in the vicinity of Thai-Burmese borders on the North and West. Some migrated to Central Thailand, North-eastern Thailand, and Southern Thailand.

Mon people in every area have distinct trait: the preservation of Mon language and culture. It is found that Mon people still use Mon language to communicate in daily life, wherever they migrated to. Mon people have their own written script, and they used it to record their history, which can be found in archeological evidences and document. In the aspect of clothing, it is found that Mon people in every area still preserved their traditional dressing style; most Mon women will wear sarong with blouse, while men will wear sarong or pants. There is also the

practice of the traditions of 12 months which are the culture that closely relate to the life of Mon people that have been practicing for a long time. It can be said that Mon people steadfastly preserved their traditional culture, both in physical aspect, such as the building construction and occupation, and in abstract aspect, such as Buddhist beliefs or music used in ceremonies.

Mon Ban Wangka is one of a traditional community of Mon people in Nong Lu Sub-district, Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province. Most of people in the community were firmly related to each other by marriage and kinship. Mon language is the main language in their daily life. The community revered Buddhism and Luangpho Uttama was their religious leader and spiritual center. Luangpho Uttama has supported Buddhism and fostered the morals value to Mon people about the good practices of Buddhist people and the principles in daily life. Therefore, Mon people's way of life was closely related to Buddhism, which can be seen in many social activities such as religious ceremonies and festivals that started with religious activities. Mon people emphasized this by dressing in their national costume: white blouse or shirt with red sarong. The most important cultural feature is Mon music in both dancing aspect and musical performing aspect. Music is a part of Mon people's way of life that involves in the ceremony about birth, maturity, illness, and death. It is the medium in sacred ceremonies, religious ceremonies, and many festivals. Music is an entertainment medium which tells the story, life, wisdom, and beliefs of Mon people. Mon people usually listen to music for recreation and relaxation. There is traditional music, such as Mon Piphat Band, and contemporary music, such as contemporary Mon music band. It can be said that Mon Ban Wangka is a community that can firmly preserve their identity of Mon people, especially the music which clearly reflected the sociocultural characteristic of Mon Ban Wangka Community.

Globalization influenced the mixture of the culture between that of Mon Ban Wangka Community and that of the outside, resulting in the cultural change in many aspects. Western value influenced their way of life, especially that of young Mon people who quickly received the culture from the outside. However, Mon people of Ban Wangka is considered to be a steadfast preserver of their culture because they have Luangpho Uttama as a spiritual guidance. Therefore, people in this community can choose to accept the culture from the outside and suitably adapt it with their

traditional culture. This can be seen from the style of music that is still able to maintain the traditional trait, especially Mon-hongssawadi Piphat band which people of Ban Wangka Community have founded. The musical knowledge and skills was passed down to the new generation of Mon children to maintain the traditional Mon music. The official band was founded and their performance was widely accepted in both local and national level. In the present, this band has an important role in Mon Ban Wangka society in many ways, which can be seen from the usage and the role of the band in the community, for example, their musical performance in Luangpho Uttama's birthday celebration, the performance in the festival in Mon National Day, the performance in the other provinces around Thailand, and the demonstration and lecture to the official organizations and institutes who were interested. This way, the culture of Mon music was published, and they are important activities that help its preservation among the rapidly developed technology of the modern world. The researcher believed that the study of the musical identity and the preservation of Mon-hongssawadi Piphat band of Ban Wangka Community, Nong Lu Sub-district, Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province, will benefit the community, and it will help create the realization of the intrinsic value of Mon musical culture, as well as the acceptance of the music cultural diversity in Thai society.

Research Approaches

(1) Ethnomusicology: the study of music in contemporary sociocultural context. Ethnomusicologists study music in daily life in the aspect of the relation between society, culture, and music. The approach aims to find out the existence and change of music in the changing society. In this study, the researcher applied ethnomusicology approach to describe musical identity, usage, and role of Mon-hongssawadi Piphat band in the society of Mon Ban Wangka.

(2) Preservation of cultural identity: this approach relates to cultural preservation in many ways. In this study, it refers to communication, transmission, and maintenance of the traditional Mon music from generation to generation with related activities, for example, the cultural expression, training, transmission, and

maintenance of musical culture, which emphasized the importance of Mon-hongssawadi Piphat band in the society of Mon Ban Wangka.

Methods

This research aimed to study the tradition, way of life, and musical culture of Mon Ban Wangka Community. The emphasis is on primary data retrieved from field research, including participant observation and the collection of the data of musical instruments, band, songs, style, and content of the performance of Mon-hongssawadi Piphat band. The data was used to analyze and describe the phenomenon and activities of the preservation of Mon-hongssawadi Piphat band.

The purposive sampling was used to choose Mon Ban Wangka Community, Moo. 2, Nong Lu Sub-district, Sangkhla Buri District, Kanchanaburi Province, as the studied area, because it was widely accepted by Mon people as the center of Mon musical culture.

The informants in this research can be divided into main informants and general informants:

(1) Key informants: they were people who resided in the vicinity of Ban Wangka and directly related to Mon-hongssawadi Piphat band, which were the band leader, musicians, musical instrument makers, audiences, sponsors, and the main supporters of the preservation of the band.

(2) General Informants: They were people who resided in the vicinity of Ban Wangka or outside of the area and did not directly relate to Mon-hongssawadi Piphat band. They took part in some activities or they were the target of the preservation. These people were tourists or staff in both government section and private section.

The main data for the data collection was the data retrieved from field research, with the data from related document and studies as an implementation. The field data collection was done by participant observation, informal interview, and in-depth interview. The researcher took field-note on the research ethics and followed the guideline of Mahidol University. Besides, interpreter was used to interpret Mon language into Thai language in the case when some key informants cannot speak Thai.

The data analysis started by the verification of data with the method of data triangulation. Then the data was categorized and analyzed in both cultural and musical aspect to describe the musical identity and its preservation. The results were presented in the style of descriptive analysis.

Results

From the study, it is found that Mon Ban Wangka was one of the Mon communities that still firmly preserved Mon musical culture. Most people revered Buddhism and respected Luangpho Uttama as their spiritual center. Luangpho Uttama was a capable developer and administrator. He has set the principles for the Mon people in Ban Wangka in order to live peacefully together, and the people strictly followed his principles. He was devoted in the construction of public utilities such as schools, hospitals, auditorium, and bridges, and he was also devoted in the preservation of Mon culture in many aspects including language, culture, and music.

The Mon name of Mon-hongssawadi Piphat band is “*kuan kwad ye sa nai mon hong saw to*” which means “Mon cultural music band.” It is the official band who firmly preserved their culture and is widely accepted in both local and national level. There are many aspects of musical identity:

(1) The musicians: they were Mon people resided in the vicinity of Ban Wangka. The knowledge was learnt and passed down only in families and community. The members of the band are as follows:

1) Mr. Ge Wen	Player of <i>Cha yam</i> (Thai: Chakhe)
2) Mrs. Hongsa	Player of <i>Pad ta lad</i> (Thai: Ranat)
3) Miss Anisa Loliam	Player of <i>Pad kay</i> (Thai: Ranat ek lek)
4) Mrs. Konto Udomkhajornkiti	Player of <i>Pad kan</i> (Thai: Khong mon)
5) Mr. Pan Ye Ok Pon	Player of <i>Pad Wai</i> (Thai: Perng mang)

6) Mr. Ta (Thai: Taphon)	Player of <i>Ha pon ha nok</i>
7) Mr. Khon Sai	Player of <i>Ta lod</i> (Thai: Pi)
8) Mr. To Pai Ching / Chab)	Player of <i>Ha di</i> (Thai: Mong)
9) Mr. Ka Sao	Player of <i>Mong</i> (Thai: Mong)

(2) Musical instruments and ensemble: Swan was decorated on the instruments as the symbol representing Mon culture. Instruments with physical interface design were used, for example, *Cha yam* (Chakhe) was made of the same material and made in the traditional design. There are 7 notes in Mon music and the numbered notation was used in the sheet music. The ensemble was done in the style of traditional Mon Piphat band; the instruments were aligned side by side. Before every performance, *Wai Kru* ritual will be done to pay homage to the teachers and deities. *Pad ta lad* (Ranat) was the main instrument of the performance, while *Ha pon ha nok* (Taphon) was the lead percussion instrument.

(3) Style and content: timing and process of the performance reflected Mon cultural music which was passed down from the past to the present. The form and content of the performance are selected according to the occasions, for example, the slow and sorrowful songs will be performed in the funeral, while the entertaining and joyful songs will be performed in Mon National Day. Male members of the band will wear a red checked sarong with a white long-sleeved or short-sleeved shirt, while female members will wear a red floral ankle-length sarong, a white long-sleeved blouse, and a red shawl across one shoulder. These are the band's costume as well as Mon national costume. Moreover, there was also a mixture of musical culture with the other locals, such as Mon-Burmese music or Mon-Thai music.

(4) Songs: the lyrics of the songs were both traditional ones and newly composed ones in Mon language. The content related to Mon society and culture. Most of the rhythm was the traditional ones. The examples of the traditional ones are the "Song of Farmers" that told the process in rice growing in the past, the "Song of Culture of the Golden Land" that is the traditional song about Thaton, the Mon

Kingdom in the time when economy, religion, and musical art were flourished. The example of newly composed ones is the “Song of Gratitude to Luangpho Uttama” that told his biography since he first entered monkhood and came to support Buddhism in Thailand. He has brought civilization into the community which made Mon people to be able to live peacefully. He was highly respected by Mon people, Thai people, and Karen people.

For the preservation of Mon-hongssawadi Piphat band, it is found that there are both internal and external factors that influenced the preservation:

1) Internal factors

Social factor – family is a part of Mon kinship society which helped strengthen the relationship in the community. Children who grew up the community were taken care of by their families and nearby relatives. Mon culture was passed down from generation to generation, and it was taught to children since birth, making Mon people of Ban Wangka Community appreciated their hometown and Mon art and culture.

Environmental factor – Ban Wangka Community is on the Thai-Burmese border and there is always communication between the two locals, which resulted in the spreading and interchanging of musical culture. Moreover, with the geographical feature of Ban Wangka that supported the ecotourism, many tourists came to visit. However, there is no accommodation for the tourists as the committees of the community were afraid that it will impact the culture of community and it was against the principles of Luangpho Uttama. It was considered to be the self-defense from outside’s civilization and to preserve the environment and culture of the community.

2) External factor

There are both advantages and disadvantages to the preservation:

- Tourism – Tourism was the main income of the community. Part of the occupation of eople in the community was from the visit of the tourists. It is also a way of publishing their culture. On the other hand, tourism has an impact on Mon musical culture and it has to be adapted in order to survive.

- Outside's culture acceptance – Mon people of Ban Wangka received musical culture from outside due to popularity, modern technology, internet, and modern entertainment media. Teenagers in the community usually listen to modern Thai music, country Thai music, or Western music, and they are rarely interested in traditional Mon music. Furthermore, when the more modern and more comfortable technology has an impact on the life and work of Mon people and facilitate their living, some started to emphasize on the modern value and neglect the traditional Mon culture.

The activities to preserve Mon-hongssawadi Piphat band were supported by people in the community. The activities included the training of musicians to continually improve their musical skills and enable them to perform efficiently and skillfully. There was also the musical training of children and students who were interested. For the members of the band, there was an activity to improve their skills by rehearsal once a week and perform in various occasions, as can be seen in Mon rituals and ceremonies like the celebration of Luangpho Uttama's birthday, Mon National Day, and the performance in the other provinces around Thailand. The educating activity included the lecture to official organization or institutes who were interested. There was also an activity to preserve and educate musical culture to youth in various ways. From the activities mentioned above, it can be seen that even though the way of life of Mon people of Ban Wangka may change according to the modern society, Mon-hongssawadi Piphat band can be able to adapt to the change while preserving their musical identity along with doing the activities for preservation in various ways. This showed that traditional Mon music still has an importance in the life of Mon Ban Wangka Community.

Conclusion, Discussion, and Recommendations

In the present, Mon-hongssawadi Piphat band is supported by Mon Ban Wangka Cultural Center. The objective is to train a new generation of children in musical skills, and it is also a way to preserve Mon music, as well as the intention of the community to preserve Mon cultural identity. The meaning of identity in this context is the features of Mon culture that are the cost for music creation, including

musicians, musical instruments, style and content, and songs. Apart from a way of recreation and relaxation, music also creates the realization of identity and a way to make Mon people of Ban Wangka community appreciate their nation. Mon-hongssawadi Piphat band takes part in many important ceremonies and rituals in the community, and they are also available for hire, which is a way to increase the income of the musicians who are the people of Ban Wangka. Moreover, it is a way to present the musical culture of Mon Ban Wangka to be publicly known. Mon-hongssawadi Piphat band is a unique band that reflected the Mon glory of the past, and the Mon tradition that the later generations are trying to preserve. Nowadays, it is found that Mon people in some areas have been absorbed into the change by the influence of local culture, but Mon people of Ban Wangka Community was able to create their identity which is more distinct than those in other areas, and they became the center of Mon culture in various aspects, such as clothing, language, tradition, culture, and especially music which clearly represents Mon identity. The preservation of musical identity embedded in their way of life. The activities done by Mon-hongssawadi Piphat band, supported by its members, created the process which allowed the support of the preservation of the music in various ways including training, development, presentation, transmission, preservation, education, and the performance itself. With these, Mon-hongssawadi Piphat band was widely accepted by Mon people both inside and outside of the area, and they are an important factor in the preservation of Mon culture.

It can be found from the results that, in a changing time when the civilization from the outside's culture influenced the way of life, the traditional one is consequently subsided. Mon people of Ban Wangka was afraid that their children will not be able to preserve their culture, so the cultural center of Nong Lu was founded with the support from the government section in order to educate the young ones to appreciate their own culture. As there is a diversity of ethnic groups in Nong Lu Sub-district, such as Mon, Thai, Karen, and Muslims, the committees of cultural center were then selected from various ethnic groups. They agreed that they wanted to preserve this diversity. So the walking street festival was held in Nong Lu Sub-district every Friday to let children and people in the new generation express the art and culture of their own groups to Thai and foreign tourists. It helped the preservation and

also the way to publish the culture and make income from the performance. This idea is a way to maintain the culture of each ethnic group, and the way for Mon-hongssawadi Piphat band to preserve their musical identity and culture.

The recommendations of this research are as follows:

(1) The study of Mon musical culture in the other areas of Thailand, for example, Mon people in the north, or Mon people in Myanmar, including the relation of Mon musical culture of each area.

(2) The further study in the aspect of Mon musical identity, for example, the making of Mon musical instruments, the analysis of ancient Mon songs, the standard Mon notation, in order to further complement the knowledge about Mon musical culture.

บรรณานุกรม

- กาญจนา สุวรรณวงศ์. (2539). วิถีชีวิต พิธีกรรม และการดำรงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โกวิท แก้วสุวรรณ. (2542). คู่มือในพิธีเรียกวิธล่ำของชาวกะเหรี่ยงโป : กรณีศึกษากะเหรี่ยงโป บ้านเกาะสะเด่ง ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จศักดิ์ บุรุษพัฒน์. (2518). ชาวเขาความเป็นอยู่และประเพณี. กรุงเทพฯ. แพร่พิทยา.
- จรัญ กาญจนประดิษฐ์. (2547). การศึกษาคนตรีชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงหมู่บ้านก่องม่องทะ ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. ปริญญานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยาควิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไฉน สนสกุล. (2535). การดำรงชาติพันธุ์และการผสมกลมกลืนของชาวมอญ : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนมอญบางขันหมาก ลพบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชโลมใจ กลั่นรอด. (2541). ทะแยมมอญ วัฒนธรรมการดนตรีของชาวมอญชนวัดบางกระดี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณรงค์ชัย ปิฎกักรัตน์. (2538). มานุษยดนตรีวิทยา ดนตรีพื้นบ้านไทยภาคใต้. งานดนตรีไทย อุดมศึกษา ครั้งที่ 32. วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ณรงค์ฤทธิ์ คงปิ่น. (2539). การศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของปีพาทย์มอญ. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต (ดุริยางไทย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณรุทธิ์ สุทธจิตต์ และคณะ. (2546). สังคีตนิยมความซาบซึ้งในดนตรี ตะวันตก. กรุงเทพฯ. พิมพ์ครั้งที่ 4 : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงกมล สุนทรทรัพย์. (2524). กระบวนการยุติธรรมและสวัสดิการของชนกลุ่มน้อย กรณีศึกษา ชาวมอญสัญชาติพม่า บ้านทุ่งก้างย่าง ตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. กรุงเทพฯ. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ดวงรัตน์ ทรัพย์ประดิษฐ์. (2544). พิธีร่ำเจ้าพ่อของชาวมอญ กรณีศึกษาคนตรีและพิธีร่ำเจ้าพ่อของชาวมอญ. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ถนอมศรี แสงทอง. (2540). การศึกษาทางร้องเพลงไทยสำเนียงมอญ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. นิตยสารปริญาเอก รุ่น 3 สาขาวัฒนธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร. 2550: 120
- ชนะบุล แจ่มกระจ่าง. (2542). Trips magazine ท่องวัฒนธรรมสู่ถิ่นธรรมชาติชายแดนสังขละบุรี, เดือนพฤษภาคม.
- ปดมา เอี่ยมสอาด. (2539). กระจับปี่ : การศึกษาด้านวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ทางดนตรี: วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พูนพิศ อมาตยกุล. (2529). ดนตรีวิจักษ์ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสมัย จำกัด.
- มงคล จันทรบำรุง. (2534). เข้า, เสื้อผ้า, เครื่องประดับ, มณฑลท่ง, เงิน, ภาคเหนือของไทย. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- ศรัณญา บุญลาโก. (2548). การศึกษาเพลงมอญร่ำ อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิทธิพร โสภณ. (2554). ดนตรีประกอบพิธีร่ำเจ้าชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุจิตต์ลักษณ์ ดีผดุง และประภาศรี คำสอาด. (2545). ชุมชนมอญบ้านวังกะ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ความเป็นมา และการปรับเปลี่ยน: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง. (2551). การสื่อสารเพื่อสร้าง ธารรักษา และต่อรองอัตลักษณ์ “ความเป็นมอญ” ของกลุ่มชาวมอญพลัดถิ่นในประเทศไทยท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุคารา สุขฉายา. (2527). ประวัติศาสตร์มอญยุคต้น. วารสารเมืองโบราณ ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2527).

- สุภรณ์ โอเจริญ. (2541). มอญในเมืองไทย. โครงการหนังสือชุด “ประเทศเพื่อนบ้านของไทยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2547). แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- องค์ บรรจุน. (2549). เส้นทางจากมะละแหม่ง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แพร่สำนักพิมพ์.
- อรรณณ ทับสกุล. (2547). หลวงพ่อดุตตะ หลวงพ่อใหญ่ของชาวมอญ. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- อภิชาติ ทพิเศษ. (2552). วงก่วนกวัดมอญ : คนตรึมชนมอญบ้านวังกะ หมู่ 2 ตำบลหนองลู อำเภอสี่ขะบุรี จังหวัดกาญจนบุรี: ปริญญาานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยากวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Website

- (<http://rb-history.blogspot.com/2011/04/9.html> ค้นหาเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2556)
- (<http://prachatai.com/journal/2012/09/42869> ค้นหาเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2556)
- (<http://www.openbase.in.th/node/9781> สุดารรา สุจฉายา ค้นหาเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2555)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ประวัติความเป็นมาของเมืองหงสาวดี

จากการสัมภาษณ์อาจารย์เทาะปอย อาจารย์เชื้อสายมอญจากมหาวิทยาลัยศิลปวัฒนธรรม ที่ประเทศพม่า ซึ่งจะมาสอนดนตรีมอญในบ้านวังกะปีละ 1 ครั้ง ดนตรีมอญมีประวัติความเป็นมาเมืองหงสาวดี

เมืองหงสาวดีแบ่งออกเป็น 2 ยุค

หงสาวดียุคที่ 1 สมัยพุทธศาสนา 1,116 ปี ดิสะธรรมะชอยหะเลเจ เป็นเจ้าเมืองหงสาวดีคนแรก มีลูกชาย 2 คน ชื่อ สะมะละ และวิมะละ หลังจากดิสะธรรมะชอยหะเลเจสวรรคต สะมะละซึ่งเป็นลูกชายคนโตก็ครองราชย์แทน สะมะละมีลูกชาย 1 คน ชื่อสะมอยอะชะ เมื่อสะมะละสวรรคต ในตอนนั้นสะมอยอะชะยังเด็ก วิมะละซึ่งเป็นน้องชายของสะมะละก็ได้ครองราชย์แทน ด้วยความที่กลัวว่าเมื่อสะมอยอะชะ ซึ่งเป็นหลานโตขึ้นจะยึดบัลลังก์ไป จึงเอาสะมอยอะชะ ซึ่งขณะนั้นยังเด็ก ไปทิ้งที่แม่น้ำบิสะตาน ชาวบ้านแถวนั้นมาพบเข้าก็นำมาเลี้ยงไว้ พ่อแม่บุญธรรมที่นำสะมอยอะชะมาเลี้ยงไว้ มีอาชีพเลี้ยงควาย ก็สอน สะมอยอะชะขี่ควายจนชำนาญ สมัยวัยรุ่น เกิดสงครามอินเดียเข้ามาแย่งดินแดนเมืองหงสาวดี แม่ทัพอินเดียซึ่งสูง 2 เมตรกว่า ทำวิมะละให้สู้กันตัวต่อตัว วิมะละจึงเปิดรับสมัครทหารหงสาวดีไปสู้กับทหารอินเดีย แต่ไม่มีใครกล้าระหว่างนั้นวิมะละก็ได้ข่าวว่ามีหนุ่มคนหนึ่งฝีมือดี ชื่อสะมอยอะชะ ท่านก็ให้คนไปเรียกมา โดยต่างคนต่างไม่รู้ว่าเป็นอาหลานกัน สะมอยอะชะได้ทำการตกลงกับแม่ทัพของอินเดียว่า ถ้ามอญแพ้ให้ยึดเมืองหงสาวดีไป แต่ถ้าอินเดียแพ้ ก็ให้เอาของที่มีทั้งหมดมา แล้วกลับบ้านไป ผลปรากฏว่าอินเดียแพ้ ต้องถอนทัพกลับไป หลังจากนั้นวิมะละก็ไปสืบเรื่องสะมอยอะชะว่าเป็นใคร พ่อแม่ชื่ออะไร พอรู้ว่าเป็นหลาน วิมะละก็ยกลูกสาวให้สะมอยอะชะ หลังจากวิมะละสวรรคต สะมอยอะชะก็ได้ครองราชย์แทน และให้พ่อแม่บุญธรรมมาอยู่ด้วยกันที่วัง หลังจากยุคของสะมอยอะชะก็ไม่มีคนสืบทอดบัลลังก์ ต้องยุบเมืองหงสาวดีไป สมัยสะมอยอะชะมีเครื่องดนตรี 34 ชนิด

หงสาวดียุคที่ 2 ยุคสมัยของราชานินยาชอุ เป็นยุครุ่งเรืองของคนตรีมอญ เกิดดนตรีหลายชิ้นขึ้น เริ่มมีนักดนตรีในวัง และนอกวังเยอะ มีการแบ่งนักดนตรีโดยนักดนตรีที่เก่งก็จะได้อยู่ในวัง ส่วนนักดนตรีที่ไม่เก่งก็จะเล่นอยู่นอกวัง เพลงที่บรรเลงฟังจากเสียงธรรมชาติ ราชานินยาชอุประชวร นักดนตรีในวังก็บรรเลงดนตรีประกอบการรำผี เพราะสมัยนั้นมีความเชื่อว่าถ้าไม่สบายให้ทำพิธีรำผีแล้วจะหาย แต่เนื่องจากราชานินยาชอุอายุมากแล้วจึงไม่หายและสวรรคตในเวลาต่อมา

ราชาปิ่นขายอุ มีลูกชาย 1 คน คือ ปิ่นเณว์ (ราชาธิราช) ตอนปิ่นเณว์เป็นเด็กได้ไปดูดนตรีประกอบพิธีการราศีแล้วเกิดสนใจที่จะเล่น “ฉาบ” (ฆ้องวง) เนื่องจากท่านสนใจ ตอนหลังก็เล่นเป็นหมดทุกเครื่องดนตรี หลังจากราชาปิ่นขายอุสวรรคต น้องสาวของราชาปิ่นขายอุ ซึ่งเป็นอาของปิ่นเณว์ ชื่อ “มหาเทวี” ไม่อยากให้ปิ่นเณว์ขึ้นครองราชย์ เพราะเมื่อตอนที่ปิ่นเณว์เกิด รูปร่างไม่สง่างาม น่ากลัว ราชาปิ่นขายอุบอกว่า ถ้าอนาคตปิ่นเณว์ครองราชย์ ชาวมอญจะลำบาก มหาเทวีแอบได้ยิน จึงขัดขวางไม่ให้ปิ่นเณว์ครองราชย์ มหาเทวีให้ “สะมันมะรุ” ซึ่งเป็นญาติห่างๆครองราชย์แทน สะมันมะรุเป็นคนไม่ดี จี้มา สะมันมะรุแอบรักกับมหาเทวี ต่อมาชาวบ้านรู้เรื่องของสะมันมะรุกับมหาเทวี ชาวบ้านก็ร้องเพลงสาวแก่กินหญ้าอ่อน ประชดประชัน เพราะสะมันมะรุอายุน้อยกว่ามหาเทวี ปิ่นเณว์มีเพื่อนสนิทซึ่งบวชเป็นพระชื่อ “แม่นกัณจิ” เป็นคนฉลาด รักเพื่อน พอรู้ข่าวของปิ่นเณว์จึงสืกออกมา และบอกปิ่นเณว์ว่าถ้าท่านอยู่ที่นี้ต่อไปอาจจะโดนฆ่า ให้ย้ายไปอยู่ที่ระเกิง (ย่างกุ้ง) กับแม่นกัณจิ ก่อนหน้าที่จะเกิดเรื่องปิ่นเณว์ได้แต่งงานและมีลูกชาย 1 คน ชื่อ “โปโลจันโต” แต่เมียกับลูกไม่ได้ไปด้วย พอย้ายมาอยู่ที่ระเกิง ปิ่นเณว์ก็มีแฟนใหม่ ก่อนพบแฟนใหม่ ท่านไปที่เจดีย์ชเวดากอง ไปอธิษฐานขอให้ชนะคนที่คิดร้ายกับท่าน ท่านได้พบกับแฟนใหม่ซึ่งขายดอกไม้อยู่ที่เจดีย์ชเวดากอง สะมันมะรุกับมหาเทวีรู้ว่าปิ่นเณว์อยู่ที่ไหนก็นำทหารกับชาวบ้านมารบกับปิ่นเณว์ ชาวบ้านไม่เต็มใจรบ แต่โดนบังคับ แม่นกัณจิกับสะมันมะรุยืนเคียงกอง ซึ่งเป็นญาติกับท่าน อาศัยอยู่ที่เมืองเสียง ตะวันออกของย่างกุ้งก็มาช่วยปิ่นเณว์รบ ชาวบ้านซึ่งไม่ชอบสะมันมะรุกับมหาเทวีก็เปลี่ยนใจมาอยู่ข้างปิ่นเณว์ ทำให้ปิ่นเณว์ชนะ สะมันมะรุกับมหาเทวีตาย ปิ่นเณว์ก็กลับมาครองราชย์ มีพระนามว่า “ราชาธิราช” ท่ามกลางการต้อนรับของชาวบ้าน และแต่งตั้งให้แม่นกัณจิเป็นที่ปรึกษา

ภาคผนวก ข

อภิธานศัพท์

อภิธานศัพท์

กวาน กก สะดอ

กานิน

เกว้เมาว้

ก่วนกว้าคมอญ

ก่วนกว้าดเขสะนายมอญหงสาวดี

โกร

จยาม

จ่อปู้

ฉับ

ซอนกาว

เป็นขนมที่เตรียมไว้ถวายพระช่วงเช้าพรรษา

ผ้าถุงสีแดงของผู้หญิงมอญ มีลายดอกบนพื้น

แดงเชิง ผ้าถุงนั้นจะมีการตัดเย็บแบบพิเศษต่าง

กับผ้าถุงของหญิงไทย คือจะมีการเย็บติเกร็ด

หลังคล้ายกับติเกร็ดกระโปรงหรือผ้าถุงสำเร็จ

และใช้แถบผ้าฝ้ายสีดำเย็บต่อที่ขอบเอวผ้าถุง

เฟิร์นหินที่ชาวบ้านนำมาจัดแจกันประดับด้วย

ดอกไม้สดหรือดอกไม้ประดิษฐ์กันอย่าง

สวยงาม นำไปทำพิธีที่วัดในช่วงพลบค่ำ

เป็นวงดนตรีวงหนึ่งที่อยู่ในบ้านวังกะ

ชื่อของวงดนตรีปีพาทย์มอญหงสาวดี ในภาษา

มอญ แปลว่า วงดนตรีวัฒนธรรมมอญ

ขอ เป็นเครื่องดนตรีประเภทสี

จะเข้ เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด

พิธีรับขวัญแม่และเด็ก ทำหลังจากคลอดได้ไม่

เกิน 1 เดือน หรือเมื่อแม่และเด็กพักผ่อนมี

สุขภาพแข็งแรง เพื่อคุ้มครองให้เด็กมีอายุยืน

ปราศจากภัยอันตราย

ฉาบ เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี

ประเพณีตักบาตรดอกไม้ มีความเชื่อว่า เมื่อ

ครั้งที่พระพุทธองค์เสด็จขึ้นไปโปรดพุทธ มารดา

บนเทวโลกนั้น พระองค์เสด็จประทับ อยู่ตลอด

พรรษา ประชาชนทั้งหลายต่างรอ คอยการเสด็จ

เซาะเพียะนิพพาน	กลับของพระพุทธรองค์ตลอดเวลา เมื่อวันเสด็จกลับมายังโลกมนุษย์ชาวเมืองก็จัด ดอกไม้ถวาย เป็นเครื่องสักการะ ตลาดซึ่งตั้งอยู่ที่บริเวณหน้าเจดีย์พุทธคยาจำลอง ที่ชาวบ้านมีขนม ผลไม้ต่าง ๆ มาวางขายให้กับชาวบ้านทั้งเด็กทั้งผู้ใหญ่ซื้อกินในราคาเท่าไรก็ได้ เงินที่ได้จะนำมาทำบุญที่วัด โดยชาวบ้านเชื่อว่าเป็นการจำลองสวรรค์ หมู่บ้านจะอยู่เย็นเป็นสุข
คาดนองสะตอม คะนอมจิน ตะจั่วแะกาวโมน	ขนมจินมอญหรือขนมจินน้ำยาหยวกกล้วย งานวันชาติ แปลตรง ๆ ว่า วันชนชาติมอญ หรือเรียกว่า “มาถัมมั่วจะเวียก” แปลว่า แรม 1 ค่ำ เดือน 3 ชาวมอญก็จะมีการทำบุญให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับเป็นประจำทุกปี โดยนำข้าวปลาอาหารไปที่สุสาน เพื่อเป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษมอญผู้ล่วงลับ มีการแสดงดนตรีนาฏศิลป์มอญ
ตะโหลด ชนะ เนิงถิ	ปี เป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่า พิน เป็นเครื่องดนตรีประเภทดีด หม้อเงินหม้อทอง ที่ชาวบ้านใช้ในพิธีงานบุญ หม้อเงินหม้อทอง สมัยก่อนจะใช้หม้อดิน แต่ปัจจุบันนิยมใช้กะละมังขนาดใหญ่แทน โดยใส่ มะพร้าว ข้าวสาร ทราย กะปิ น้ำปลา ผงซักฟอก เงิน ฯลฯ
เนิงมะเเอ	หม้อมงคลที่ใช้ในประเพณีสงกรานต์ ประกอบด้วย ใบมะพร้าว 3 ใบ ใบชมพูป่า ด้าย หลอด เทียน ไม้ขีด กรวดห่อด้วยผ้า ทราย ข้าวสาร ข้าวสาร (ปัจจุบันนิยมใช้ขวดแก้วแทนหม้อ เพราะสามารถหาง่าย) แต่ละครัวเรือนจะเตรียมหม้อมงคล 1 ชุด นำไปสวด

	ที่วัดคืนก่อนวันสงกรานต์ เมื่อสวดเสร็จจะนำหม้อมงคลมาวางไว้ที่หน้าบ้านแล้วจุดเทียนไว้ เพราะเชื่อว่าเป็นทางลงของเทวดา ส่วนข้าวสารกรวด และทราย จะนำไปสาธยายบริเวณบ้าน เพื่อความเป็นสิริมงคล และจะเก็บหม้อมงคลเมื่อเทศกาลสงกรานต์เสร็จสิ้นแล้ว
เป๊าะ	น้ำพริกของชาวมอญ กินคู่ปลาล้างและผักพื้นถิ่น เช่น ยอดฟักทอง มะเขือเปาะ
ปอสะหมอดบาง	พิธีลอยเรือสะเดาะเคราะห์
ปะโนก	ผีปู่ เป็นศาลผีประจำหมู่บ้าน ตั้งอยู่หลังเจดีย์พุทธคยาจำลอง เชื่อว่าเป็นเจ้าที่คอยปกป้องดูแลคนในหมู่บ้านในอยู่ร่มเย็นเป็นสุข
ปัดก้าน	หม่องมอญเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี
ปัดตะหลาด	ระนาดเป็นเครื่องดนตรีประเภทตี
ปัดหว่าย	เป็งมาง เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี
ปัดหะเหลิด	ระนาดเหล็ก เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี
เพี้ยมาเร่อกูด	งานลอยกระทงในวัน ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12
ลองโซนจี	พิธีตัดบาตรเทโว
หม่อง	โหม่ง เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี
หะดี	จิ้ง เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ
หะปอนหะโหนก	ตะโพนใบใหญ่เป็นเครื่องดนตรีประเภทตี
ฮะดาว	เดือนต่าง ๆ ทั้ง 12 เดือน
ฮะดาว กะทอน	งานเดือนพฤศจิกายน เทศกาลทอดกฐิน ชาวบ้านรวบตัวกันแต่ละคุ้มบ้านตั้งขบวนแห่องค์กฐิน มีกลองยาวและนางรำแห่หน้าขบวน กฐินเดินไปวัด ช่วงกลางคืนจะมีงานสมโภชองค์กฐิน มีการแสดงรำมอญ ดนตรีมอญ หนึ่งกลางแปลง ออกร้านขายของ เพื่อให้ชาวบ้านซึ่งนอกจากจะมาไหว้พระที่เจดีย์พุทธคยาแล้วยังได้เที่ยวงานวัดไปพร้อมกัน

ชะดาว จอ

งานเดือนเมษายน ประเพณีสงกรานต์ ถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ มีการทำข้าวแช่ เพื่อถวายพระภิกษุสามเณร และนำไปฝากญาติผู้ใหญ่ และบุคคลที่เคารพนับถือ มีการความสะอาด และตกแต่งโกฏีใส่กระดุกญาติพี่น้องที่เสียชีวิตไปแล้ว การละเล่นในวันสงกรานต์ ช่วงเทศกาลสงกรานต์จะมีกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน ประกอบด้วย ประกวดนางสงกรานต์ ชนไก่ ชนวัว การเล่นส่บ้า เป็นการละเล่นที่สืบทอดกันมา เพื่อความสนุกสนาน เป็นการพักผ่อนจากการทำงาน และเพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่บ้าน ประเพณีสงกรานต์ การก่อพระเจดีย์ทราย มีการใช้ไม้ค้ำดันโพธิ์เพื่อต่ออายุ ชาวมอญมีความเชื่อเรื่องโชคชะตา ถ้าใครดวงไม่ดีจะนำต้นไม้ไปค้ำดันโพธิ์เพื่อต่ออายุในช่วงสงกรานต์

ชะดาว จิ

งานเดือนมิถุนายน วันอาสาฬหบูชา ชาวบ้านจะจัดสำหรับอาหารคาวหวาน ดอกไม้รูปเทียน พริ่องเครื่องสังฆทานไปทำบุญตักบาตรที่วัด และให้บุตรหลานนอนที่พื้นทางเดินให้หลวงพ่อบเหยียบ หลวงพ่อก็จะใช้เท้าแตะเบาๆ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าเป็นสิริมงคล เด็กจะหายเจ็บป่วยมีสุขภาพแข็งแรง ตอนเย็นชาวบ้านจะพาบุตรหลานๆไปขอมาต่อญาติผู้ใหญ่หรือผู้ที่ตนเองให้ความเคารพนับถือ

ชะดาว ตะมาด

งานเดือนกุมภาพันธ์ วันมาฆบูชา ชาวบ้านจะทำขนมสาว และกวนข้าวยาคุ แล้วแจกจ่ายให้กับญาติพี่น้อง หรือบุคคลที่เคารพนับถือ และไปทำบุญตักบาตรถวายอาหารคาวหวาน พระสงฆ์ที่วัด

ฮะดาว โปะ

งานเดือนมกราคม เป็นเดือนที่หลวงพ่อดูตมะ
จะจัดสอบนักธรรม โดยสอบภาษาบาลีกับ
พระสงฆ์ในเขตอำเภอสังขละบุรี หรือในที่อื่น ๆ
เช่น ในจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี
กรุงเทพมหานคร และมาจากเทศพม่า ที่
เดินทางมาสอบนักธรรมที่วัดวังแก้วเวการามและ
พักค้างคืนที่วัด คณะกรรมการหมู่บ้านและ
กรรมการวัดได้จัดเวรชาวบ้านให้ทำอาหารคาว
หวานมาเลี้ยงพระ ชาวบ้านที่มีจิตศรัทธาจะนำ
อาหารมาเลี้ยงพระทุกวันจนเสร็จสิ้นการสอบ
นักธรรม

ฮะดาว พอท

งานเดือนกันยายน ประกอบด้วย
พิธีลอยเรือสะเดาะเคราะห์ ชาวบ้านจะช่วยกัน
ทำเรือด้วยไม้ไผ่สาน และ สิ่งของต่างๆที่เตรียม
ไว้ลงไปในเรือ ประกอบด้วย ข้าวสุก ข้าวตอก
ขนม กล้วย อ้อย หมาก พลุ เงิน ร่มกระดาษ
และธงตะขาบที่ตกแต่งสวยงาม รูปเทียน
จำนวนเท่าอายุหรือตามวันเกิด นำไปวางไว้เป็น
การต่อชะตาให้ปลอดภัยจากสิ่งชั่วร้ายทั้งปวง
ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง เป็นการถวายเกศขแด่
พระภิกษุสงฆ์ มีพิธีทำบุญตักบาตรด้วยน้ำผึ้ง
เพราะชาวมอญเชื่อว่าพระสงฆ์จะเก็บน้ำผึ้งไว้ใช้
เป็นยาในยามจำเป็น

ฮะดาว มะแรกะซอ

งานเดือนธันวาคม สมัยก่อนชาวมอญมีอาชีพ
เกษตรกรรม ปลูกข้าว ปลูกผัก เมื่อถึงฤดูเก็บ
เกี่ยวก็พากันลงแขก นำผลผลิตไปขาย แบ่ง
ผลผลิตทางการเกษตรส่วนหนึ่งไปทำบุญถวาย
พระสงฆ์ ซึ่งชาวมอญเชื่อว่าจะได้บุญกุศลมาก

เสตาว โวะ

งานเดือนตุลาคม วันออกพรรษา มีพิธีตักบาตร เทโว สลับกันไปแต่ละปี ระหว่างวัดวังแก้วเวกา ราม วัดศรีสุวรรณาราม และวัดสมเด็จ

เสตาว สะเกิน

งานเดือนกรกฎาคม วันเข้าพรรษา ชาวบ้านจะ ไปทำบุญตักบาตร และนำดินเทียน ผ้าอาบ น้ำฝน เครื่องไทยทานไปถวายพระสงฆ์ที่วัด

เสตาว สะดออะซอย

งานเดือนสิงหาคม งานบุญหม้อเงินหม้อทอง ชาวบ้านจะทำบุญด้วยหม้อเงินหม้อทอง โดย ใส่มะพร้าว ข้าวสาร ทราย กะปิ น้ำปลา ผงซักฟอก เงิน ฯลฯ ไปถวายพระสงฆ์ ชาวบ้านมีความเชื่อว่าชาติหน้าจะไม่ลำบากมี กินมีใช้

เสตาว สะละเกิน

งานเดือนมีนาคม หรืองานเจดีย์พุทธคยา และ งานคล้ายวันเกิดหลวงพ่อดูตมะ มีการจัด มหรสพอย่างน้อย 5 วัน 5 คืน ตอนกลางวันจะมีเวทีมวยคาดเชือกให้ชมกันแบบสดๆ บริเวณ บนศาลาวัดมีการแสดงรำมอญ ตอนกลางคืนมีการละเล่น การแสดงของนักเรียน การแสดง ทะแยมอญ การแสดงดนตรีมอญ หนัง กลางแปลง มีเครื่องเล่น เช่น ชิงช้าสวรรค์ ม้า หมุน ปาเป้า การออกร้านขายสินค้าต่าง ๆ ชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธาจะร่วมกันทำอาหารเพื่อ เลี้ยงพระสงฆ์และทุกคนที่มาร่วมงาน เพื่อเป็น การทำบุญกุศลให้กับหลวงพ่อดูตมะด้วย

เสตาว สะสาจ

งานเดือนพฤษภาคม วันวิสาขบูชา ตอนเช้า ชาวบ้านจะมาทำบุญตักบาตรและรับศีล 5 และ ตอนเย็นพระสงฆ์และชาวบ้านก็จะเวียนเทียน รอบเจดีย์พุทธคยาจำลอง 3 รอบ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล

นางสาวมานิตา บุญชูศรี

วัน เดือน ปีเกิด

26 เมษายน พ.ศ. 2528

สถานที่เกิด

จังหวัดกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

ประวัติการศึกษา

สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กรมศิลปากร (2550)

ศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี

ศิลปศิลป์ไทยศึกษา (ดนตรีไทย)

มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2556

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรม

และการพัฒนา)

การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ

ประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัย

มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2556 ณ สถาบันวิจัย

ภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

จังหวัดนครปฐม วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2556

19/1 ซ.โพธิ์สามต้น ถ.อิสรภาพ แขวงวัดท่าพระ

เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

10600 โทรศัพท์ : 087-0866826

E-mail : aom_26april@hotmail.com

ที่อยู่ปัจจุบัน

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน -